

**ARTIK DEĞERİN TOPLANMASI VE
PAYLAŞILMASI BAKIŞ AÇISI İLE KOŞULLU
SALIVERİLMENİN DÜZENLERİ VE DÖNEMLERİ**

SİNAN KORKUT

MEF ÜNİVERSİTESİ

ŞUBAT 2024

MEF ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI
KAMU HUKUKU TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**ARTIK DEĞERİN TOPLANMASI VE
PAYLAŞILMASI BAKIŞ AÇISI İLE KOŞULLU
SALIVERİLMENİN DÜZENLERİ VE DÖNEMLERİ**

Sinan KORKUT

ORCID NO: 0000-0001-7652-209X

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Bedii Süheyl BATUM

ŞUBAT 2024

AKADEMİK DÜRÜSTLÜK BEYANI

Bu çalışmada yer alan tüm bilgilerin akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak toplanıp sunulduğunu, çalışmada söz konusu kurallar ve ilkelerin zorunlu kıldığı çerçevede, özgün olmayan tüm bilgi ve belgelere, alıntılama standartlarına uygun olarak referans verilmiş olduğunu beyan ederim.

İsim ve Soyisim: Sinan KORKUT

İmza:

X X X X

ÖZET

ARTIK DEĞERİN TOPLANMASI VE PAYLAŞILMASI BAKIŞ AÇISI İLE KOŞULLU SALIVERİLMENİN DÜZENLERİ VE DÖNEMLERİ

Sinan KORKUT

Kamu Hukuku Tezli Yüksek Lisans Programı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Bedii Süheyl BATUM

Şubat 2024, 198 Sayfa

İnsan, kuvvet ve yeteneklerini muhakeme yetisi ile birleştirerek diğer canlılara göre kullandığı kuvvetten ve sahip olduğu yetenekten çok daha büyük bir artık değer üretebilmektedir. Bu şekilde elde edilen değerın toplanması ve yeniden dağıtılması sürecinde hukukun yeri yadsınamaz. Özellikle artık değerın toplanması ve dağıtılmasına yönelik olarak kurulan düzenin fiziksel güç dışında devamının sağlanabilmesi noktasında ceza hukuku görev almaktadır. Ceza hukuku bu görevini aydınlanma çağından beri ağırlıklı olarak hapis cezası ile yerine getirmektedir. Bu görevi yüklenen hapis cezasının olumsuzluklarına karşı koşullu salıverilme ortaya çıkmıştır. Koşullu salıverilme Türk hukuk sisteminde Cumhuriyetin kuruluşu ile yer almıştır. Bu çalışmada koşullu salıverilmenin geçirdiği bu aşamalar ile Türk hukukunda yürürlüğe girdiği tarihten itibaren görevini yerine getirebilmek için aldığı şekiller incelenecektir. Sonuç yerine milenyumı karşılayan Bilgi Çağında teknolojik gelişme ile at başı iz süren felsefi zeminin hapsedme ve dengeleyicisi koşullu salıverilmeye olabilecek muhtemel etkilerine değinilecektir.

Anahtar Kelimeler: Artık değer, koşullu salıverme, ceza hukuku.

Bilim Dalı Sayısal Kodu: 50301

ABSTRACT

REGULATIONS AND PERIODS OF CONDITIONAL RELEASE FROM THE PERSPECTIVE OF COLLECTION AND SHARING OF RESIDUAL VALUE

Sinan KORKUT

LL.M in Public Law

Thesis Advisor: Prof. Dr. Bedii Süheyl BATUM

February 2024, 198 Pages

Human beings, by combining their strength and abilities with the faculty of judgment, are capable of generating a significantly greater surplus value compared to other living beings, stemming from the force they employ and the skills they possess. In the process of accumulating and redistributing this surplus value, the role of law is undeniable. Particularly in ensuring the continuity of the system established for the accumulation and distribution of surplus value beyond physical force, criminal law takes on a pivotal role. Since the age of enlightenment, criminal law has predominantly fulfilled this role through imprisonment. Conditional release has emerged as a response to the drawbacks of imprisonment. Conditional release became part of the Turkish legal system with the establishment of the Republic. This study will examine the stages through which conditional release has evolved and the forms it has taken since its inception in Turkish law to fulfill its role. Furthermore, in the Information Age that heralds the new millennium, the potential impacts of technological advancement, which is advancing in tandem with philosophical discourse, on conditional release as a ustadan and balancer, will be discussed.

Keywords: Residual value, conditional release, criminal law.

Numeric Code of the Field: 50301

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
İÇİNDEKİLER	iii
GİRİŞ	1
1. TEORİK ANLAMDA KOŞULLU SALIVERİLME	6
1.1. Koşullu Salıverilmenin Siyasal ve Toplumsal Düzenle İlişkisi	6
1.2. Koşullu Salıverilmenin Tarihçesi ve Türleri	10
1.3. Koşullu Salıverilmenin Tanımı.....	17
1.4. Koşullu Salıverilmenin Hukuki Niteliği.....	19
1.5. Koşullu Salıverilmenin Temel Hak ve Özgürlükler Boyutu	24
1.5.1. Umut Hakkı Boyutu	24
1.5.2. Özgürlük ve Güvenlik Hakkı Boyutu.....	29
1.5.3. Adil Yargılanma Hakkı Boyutu	30
1.5.4. Hukuk Devleti İlkesi ve Eşitlik İlkesi Boyutu	32
1.5.5. Suç ve Cezaların Kanuniliği Boyutu	33
1.6. Koşullu Salıverilmenin Eleştirisi	34
1.6.1. Özel Önleme Amacına Yönelik Eleştirisi	34
1.6.2. Bireyselleştirme Amacı Yönünden Eleştirisi	35
1.6.3. Ceza ve Cezaevi Siyasetini Yönetme Amacı Yönünden Eleştirisi	36
1.6.4. İyi Hal Kavramına Yönelik Eleştiriler	37
1.7. Koşullu Salıverilmenin Hapis Cezası Öngörmeyen Diğer Kurum ve Çözümlerle Karşılaştırılması.....	37
1.7.1. Af Kurumları İle Karşılaştırılması	37
1.7.2. Dar Anlamda Erteleme Kurumları Dışındaki Kurumlar İle Karşılaştırılması.....	44
1.7.3. Hapis Cezasının Ertelenmesi Kurumu İle Karşılaştırılması	46
1.7.4. Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kurumu İle Karşılaştırılması ..	50
1.7.5. Kısa Süreli Hürriyeti Bağlayıcı Cezaların Seçenek Yaptırımlara Çevrilmesi Kurumu İle Karşılaştırılması.....	52
1.7.6. Denetimli Serbestlik Tedbiri Uygulanmak Suretiyle Cezanın İnfazı Kurumu İle Karşılaştırılması.....	55
2. TÜRKİYEDE KOŞULLU SALIVERİLMENİN DOĞUŞU	59

2.1. Düzenler ve Dönem Kavramı Ve Sınıflandırma.....	59
2.2. Osmanlı İmparatorluğu Düzeni	65
2.2.1. Osmanlı İmparatorluğu Hukuk Düzeninin Siyasal ve Toplumsal Düzenle İlişkisi.....	65
2.2.2. Osmanlı İmparatorluğu Hukuk Düzeninde Koşullu Salıverilmenin Bulunmayışı	66
2.3. 765 Sayılı Türk Ceza Kanunu İnfaz Düzeni.....	69
2.3.1. 765 Sayılı Türk Ceza Kanunu Düzeninin Siyasal ve Toplumsal Düzenle İlişkisi.....	69
2.3.2. 765 Sayılı Türk Ceza Kanunu Düzenine Göre Koşullu Salıverilme Dönemleri	71
2.4. 647 Sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanun Düzeni	72
2.4.1. 647 Sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanun Düzeninin Siyasal ve Toplumsal Düzenle İlişkisi.....	72
2.4.2. 647 Sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanun Düzenine Göre Koşullu Salıverilme	75
2.4.3. 647 Sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanun Düzeninde Dönemler	77
2.4.3.1. 05.07.2012 Tarih ve 28344 Sayılı Resmî Gazetede Yayınlanarak Yürürlüğe Giren 6352 Sayılı Yargı Hizmetlerinin Etkinleştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması ve Basın Yayın Yoluyla İşlenen Suçlara İlişkin Dava ve Cezaların Ertelenmesi Hakkında Kanun Dönemi	77
2.4.3.2. 12.04.1991 tarih ve 20843 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren 08.04.1991 tarih ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu Dönemi	78
2.4.3.3. 19.03.1986 tarih ve 19052 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren 11.03.1986 tarihli ve 3267 sayılı 647 Sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanunun 19 uncu Maddesinin Birinci ve İkinci Fıkraları İle Türk Ceza Kanununun 304 üncü Maddesinin III üncü Fıkrasının Değiştirilmesine ve 647 Sayılı Kanunun Ek 2 nci Maddesine İki Fıkra Eklenmesine Dair Kanun Dönemi.....	82
2.4.3.4. 25.06.1990 tarih ve 20559 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren 06.06.1990 tarih ve 3653 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanunun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine ve Türk Ceza Kanununun 13 Üncü Maddesinin Son Fıkrasının Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Kanun Dönemi.....	84
2.4.3.5. 11.06.1978 tarih ve 16313 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren 01.06.1978 tarih ve 2148 sayılı 13 Temmuz 1965 Tarihli ve 647 Sayılı Cezaların	

İnfazı Hakkındaki Kanuna 3 Ek Madde ile Geçici 7nci Maddeye Bir Fıkra ve Bir Geçici Madde İlavesine Dair Kanun Dönemi	86
2.4.3.6. 22/12/2000 Tarih Ve 24268 Sayılı Resmi Gazetede Yayınlanarak Yürürlüğe Giren 21.12.2000 Tarih ve 4616 Sayılı 23 Nisan 1999 Tarihine Kadar İşlenen Suçlardan Dolayı Şartla Salıvermeye, Dava ve Cezaların Ertelenmesine Dair Yasanın Koşullu Salıverilme Süresine Etkisi.....	93
3. OLAĞANÜSTÜ HALLERDE İNFAZ DÜZENİ.....	102
3.1. 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu İnfaz Düzeninin Siyasal ve Toplumsal Düzenle İlişkisi.....	102
3.2. 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu İnfaz Düzenine Göre Dönemler.....	103
3.2.1. 05.07.2012 Tarih ve 28344 Sayılı Resmî Gazetede Yayınlanarak Yürürlüğe Giren 6352 Sayılı Yargı Hizmetlerinin Etkinleştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması ve Basın Yayın Yoluyla İşlenen Suçlara İlişkin Dava ve Cezaların Ertelenmesi Hakkında Kanun Dönemi.....	103
3.2.2. 12.04.1991 tarih ve 20843 sayılı Resmi Gazetede Yayınlanarak Yürürlüğe Giren 12.04.1991 Tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun Geçici Madde 4. Maddesi Dönemi	104
3.2.3. 1647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanun İnfaz Dönemi.....	107
3.2.4. 12.04.1991 tarih ve 20843 sayılı Resmi Gazetede Yayınlanarak Yürürlüğe Giren 12.04.1991 Tarihli 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu Dönemi	108
3.2.5. 18.07.2006 tarih ve 26232 sayılı Resmî Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren 5532 sayılı 29.06.2006 tarihli Terörle Mücadele Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Dönemi	112
3.2.6. 15.04.2020 tarih ve 31100 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren 14.04.2020 tarih ve 7242 Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Dönemi	118
4. OLAĞAN HALLERDE İNFAZ DÜZENİ.....	120
4.1. 5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun İnfaz Düzeninin Siyasal ve Toplumsal Düzenle İlişkisi.....	120
4.2. 5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun Düzeninde Dönemler.....	125
4.2.1. 5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun Dönemi	125

4.2.1.1. 28.06.2014 Tarihinden Sonra Çocuklara Karşı İşlenen Suçlardan Ötürü Verilmiş Bulunanlar Hariç Olmak Üzere Ağırlaştırılmış Müebbet Hapis Cezasında Koşullu Salıverilme Süreleri:	126
4.2.1.2. 28. 06.2014 Tarihinden Sonra Çocuklara Karşı İşlenen Suçlardan Ötürü Verilmiş Bulunanlar Hariç Olmak Üzere Müebbet Hapis Cezasında Koşullu Salıverilme Süreleri	130
4.2.1.3. Bir Kısım Süreli Hapis Cezalarında Koşullu Salıverilme Oranları.....	132
4.2.2. Suç İşlemek İçin Örgüt Kurmak veya Yönetmek (veya Üye Olmak) Suçlarına ya da Örgüt Faaliyeti Çerçevesinde İşlenen Suçlara ilişkin olarak 7242 Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun 17. ve 48. maddeleri Oluşturulan Dönem	138
4.2.2.1. Suç İşlemek İçin Örgüt Kurmak veya Yönetmek (veya Üye Olmak) Suçlarının ya da Örgüt Faaliyeti Çerçevesinde İşlenen Suçların Siyasal ve Toplumsal Düzenle İlişkisi	138
4.2.2.2. Suç İşlemek İçin Örgüt Kurmak veya Yönetmek (veya Üye Olmak) Suçlarından ya da Örgüt Faaliyeti Çerçevesinde İşlenen Suçlardan Ötürü Verilen Cezaların İnfazında Koşullu Salıverilme Süre ve Oranlarını Düzenleyen Kanunlar	140
4.2.2.3. 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu Gereğince Verilmiş Bulunan Cezaların İnfazında Koşullu Salıverilme	142
4.2.2.4. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu Gereğince Suç İşlemek İçin Örgüt Kurmak veya Yönetmek (veya Üye Olmak) Suçlarından ya da Örgüt Faaliyeti Çerçevesinde İşlenen Suçlardan Ötürü Verilen Cezaların İnfazında Koşullu Salıverilme Süre ve Oranları	144
4.2.3. 28.06.2014 tarih ve 29044 sayılı Resmî Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren 18.06.2014 tarih ve 6545 Sayılı Türk Ceza Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Dönemi	152
4.2.4. 17.08.2016 tarih ve 29804 Sayılı Resmi Gazetede Yayınlanarak Yürürlüğe Giren 671 Karar Sayı ve 15.08.2016 Tarihli Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Kurum ve Kuruluşlara İlişkin Düzenleme Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname Dönemi.....	157
4.2.5. 15.04.2020 tarih ve 31100 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren 14/4/2020 tarih ve 7242 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Dönemi	162

4.2.6. 5275 Sayılı Ceza Ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun İnfaz Düzenindeki Tüm Dönemlerin Sınıflandırılması	165
4.3. Koşullu Salıverilme Yasakları	172
SONUÇ	182
KAYNAKÇA	187

GİRİŞ

İnsan, diğer canlı ve maddelerden oluşan evrenin bir parçasıdır. Kendisine benzeyen canlılara göre farklı beden yapısıyla varlık bulmuştur. Bu yapının ona görece bir kısım üstünlükler sağladığı ve ancak onu bir diğer kısım zorluklarla sınıadığı açıktır. Sözelimi başparmağının bulunması diğer canlılardan farklı olarak alet yapabilmesini sağlayabilmektedir. Ama teninin yapısı gereğince iklim şartlarından korunmaya muhtaçtır. Fiziksel yapısı dışında insanı farklı kılan en önemli özelliği ise muhakeme yapma yeteneğine sahip olmasıdır. Bu özelliği sayesinde kendisinde bulunmayan yeti ve kuvveti elde edebilmektedir. Örneğin dünyanın en hızlı insanı Ussain Bolt 100 metre mesafeyi 10 saniye sürenin altında bir sürede koşmuştur. Bu sayede saatte 37,58 kilometre hıza ulaşmıştır. Bu haliyle bir kısım canlıdan daha hızlı ise de kendisinden üç kat daha hızlı çitaya karşı yenik olması beklenecektir. Ama insan sahip olduğu muhakeme yeteneği sayesinde çitaya hükmetmek bir yana yaptığı atom bombasıyla tüm madde ve canlı varlığını tehdit edebilmektedir.

İnsanın bu yeteneği tek yönlü değildir. Yeteneğini yukarıda verilen örnekte olduğu gibi olağan üstü yıkıcılık dışında sürekli artan bir üretim gücü olarak kullanabilmektedir. Evrenin var olan kaynaklarına muhakeme gücü ile hükmederek bu kaynakların daha değerli hale gelmesini sağlayabilmiştir.

Bu kapsamda alet yapmıştır. Bu aletler sayesinde kendisinde bulunmayan yeti ve kuvvete sahip olmuştur. Örneğin ok ile öldürücülük, ateş ile yakıcılık ve tekerlek ile fazladan hız yetenek ve kuvvetlerini haiz olmuştur. Bununla yetinmeyen insan alet, malzeme ve canlı üzerindeki muhakeme yeteneğini farklı sıralama, miktar ve bileşimlerde kullanmıştır. Örneğin yaptığı ok ve tekerlek ve hükmettiği binek hayvanları ile avlanabilmiştir. Bu şekilde ulaştığı ve başarılı olduğu dönemlerde elde ettiği birikimi nesilden nesile aktararak farklı kalıcı düzenlere ulaşmıştır.

İnsan sahip olduğu bu gücü diğer insanlar üzerinde de yıkıcı ve yapıcı yönüyle kullanmıştır. Bireyin, topluluk ya da toplumun bireyi veya bir başka topluluğu öldürmesi gibi eylemler yıkıcı etkinin en ağır türü olarak gösterilebilir. Diğer insanların toplumsal ilişkilere ve üretim ilişkilerine katılımını düzenleyerek yapıcı etki de elde edebilir. Birden fazla insan söz konusu olduğunda etkinin kullanımının

kurallara bağlanması kaçınılmaz olacaktır. Kurallar hem insanın insana karşı yıkıcı etkisini sınırlandırarak ve hem de yapıcı etkinin önünü açarak toplumda artık değer; insanların sahip oldukları bu yeteneklerinin her alanda kendilerine sağlayacağı yani elde edecekleri yararların -bir anlamda artık değer- büyümesine neden olmaktadır. Büyüyen artık değer paylaşılmasında da yine kurallar görev almaktadır.

Bu kurallar bütünü çok geniş bir yelpazeye yayılır. Kurallara uyulmama durumu her zaman mevcuttur. Kurala direnenin sahip olduğu yıkıcı etkiyi dengeleyen yaptırımla donanmış kuralın varlığı kaçınılmaz olmaktadır. Bu noktada muhatabının iradesine rağmen onun fizik ve mal varlığı ve özgürlüğü üzerinde yıkıcı etki gösterebilen kurala ihtiyaç bulunduğu açıktır.

Bu kural ile artık değer oluşumu ve devamlılığı sağlanacaktır. Birey ve toplulukların fiziksel güç kullanarak bütünlüğü bozmalarının önüne bu yolla geçilecektir. Bunun yerine kabul görmüş yöntemlerle elde edilen ve uygulaması devredilmiş kişi veya örgüte bırakılmış yıkıcı etki ile donanmış hukuk kuralları devamlılığı sağlamaktadır. Aydınlanma Çağından beri bu kurallar bütünü demokrasilerle ve çoklukla iktidarın yazılı bir metin ile sınırlandırıldığı anayasal demokrasilerle sağlanmaktadır.

Anayasal demokrasilerde yargı¹ tarafından sağlanan denge ve denetim, bağlayıcılık ve yaptırım gücü açısından diğer anayasal kurum ve mekanizmalardan daha etkilidir. Bu nedenle demokratik toplumların karmaşık yapısının düzenlenmesi ve sağlıklı bir şekilde işler halde tutulması amacının gerçekleştirilmesinde yargıya, ceza hukukuna, cezaya ve cezalar içinde de niteliği bakımından hürriyeti bağlayıcı cezaya ağır yük² düşmektedir. Yaşam hakkına müdahale eden idam cezalarının kaldırılmasından³ sonra özgürlüğe müdahale eden ceza türü olarak hürriyeti bağlayıcı cezanın, cezaların en ağır türü olarak mevcut sistemimizde bulunduğu kabulü

¹ Bertil Emrah Oder, Bilim Akademisi, Popülizm, Anayasal Demokrasiler ve Yargı: Prof. Dr. Bertil Emrah Oder, Çevrimiçi, Erişim Tarihi: 16.04.2022, <https://www.youtube.com/watch?v=0qSM9UA7DqA&t=5495s>.

² Kayıhan İÇEL, Suç Politikası, Kitap, Ceza Yasası Hazırlanırken Uyulması Gereken On Altın Kural, Kitap Bölümü, Kayıhan İÇEL, 1. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, Yıl: 2006, sayfa 15.

³ Beyhan K Kayatekin, Türk Hukukunda Ölüm Cezası, Çevrimiçi, Erişim Tarihi: 05.03.2023, https://www5.tbmm.gov.tr/yayinlar/Turk_Hukukunda_Olum_Cezasi.pdf. 1984 yılından itibaren fiilen uygulanmayan ölüm cezası 4709, 4771.5170 ve 5218 sayılı Kanunlarla yürürlükten kaldırılmıştır.

gerekecektir. Kanun koyucuların toplumun ihtiyacını karşılayabilmek için bir taraftan etkili⁴ bir ceza sistemi oluşturarak suç ve suçluluğun önüne geçmeye çalışırken öbür taraftan ceza vermenin ve özellikle hürriyeti bağlayıcı cezaları infaz etmenin olumsuz sonuçlarını bertaraf edebilmek için⁵ çareler⁶ aramaları⁷ görüşü ağırlık kazanmıştır.

Türk ceza adalet sisteminde bu kapsamda bir kısım eylemlerin ceza hukuku alanına hiç alınmaması veya ceza hukuku kapsamına alınmış bir kısım eylemlerin ceza hukuku dışına çıkarılması⁸ bir yöntem olmuştur. Hemen sonrasında sistemin

⁴ Mustafa Tören Yücel, Yeni Türk Ceza Siyaseti, Kitap, 1. Baskı, İmge Kitabevi, Yıl: 2011, sayfa 27. ‘...Ceza hukukunun temel işlevi: a) yeterince ciddiyet sergileyen, b) mahkûmiyetle kamuyu etkilemeyi içeren, c) cezai yaptırımı gerektiren, d)yanlış eylem biçimlerinin kamuya bildirimidir...’.

⁵ İçel, Ceza Hukukunun Bir Geleceği Var Mıdır?, Kitap Bölümü, sayfa 55-70. Ceza hukukunun geleceğini tartışan yazar ceza hukukunun "Yürürlükten Kaldırma Akımı" kapsamına girmeyeceğini belirttiikten sonra Pekiştirici Devletsel Suç Kontrolü, Bir Önleme Sistemi Vasıtasıyla Ceza Hukukunun İkamesi, Suç Olmaktan Çıkarma ve Diversion (Şekli Yargısal Mahkûmiyet Seçenekleri Yaratmak)" gibi yöntemlerin faydalı olmakla birlikte ceza hukukunu gereksiz kılmadığını dile getirmiştir. Diversion ve para cezası gibi seçeneklerin etki bakımından hürriyeti bağlayıcı cezadan daha az önleyici etkiye sahip olmadıklarından bahisle bu yönde genişlemeyi, sosyal terapi gibi yeni ceza ve önlemler, kamuya yararlı işte çalışma ve zararın özgürce tazmini gibi ihtiyarilik ile ilişkilendirilmiş yaptırımlar, tüzel kişi yaptırımları ile sistemin takviyesini tavsiye etmiştir.

⁶ Michel van de Kerchove, Réflexions Analytiques Sur Les Concepts De Dépénalisation Et De Décriminalisation, Çevrimiçi, Cairn.info, Erişim Tarihi: 23.04.2022, <https://www.cairn.info/revue-interdisciplinaire-d-etudes-juridiques-1984-1-page-31.htm>, Revue Interdisciplinaire D'études Juridiques, Sayı 1984/1, Cilt 12, sayfa 31-89 arasında yayınlanmıştır. Suç olmaktan çıkarma olgusunda yer alan ana yeniden düzenleme veya ikame biçimlerinin sınıflandırılması olarak yedi yöntem önermiştir. Bunlar; ‘...Légitimation/Meşruiyet: Tam yasal ve sosyal tanınma. Légalisation à part entière / Tam yasallaştırma: Yasal sistem tarafından suç olmaktan çıkarılan davranışa aktif bir tolerans ve bunun yasal olarak tanınması (onu gerçekleştirme hakkı içermesi) , Déjuridicisation complète/Tam dejuridicization: Potansiyel olarak cezai yaptırımların yerine geçebilecek çeşitli yaptırım kategorileri belirledikten sonra... (devletin) bu model ona (yasal sistemin suç olmaktan çıkarılmış davranışa karşı) karşı yalnızca basit bir "pasif" toleransı. Réglementation/Yönetmelikler: Tam yasallaştırma modelinde olduğu gibi, bunu gerçekleştirme hakkının yasal olarak tanınması... bununla birlikte, paradoksal olarak, bir davranışın bu yasallaştırılmasına eşzamanlı olarak, onun uygulamasını kısıtlama ve daha etkili bir kontrol sağlama arzusu eşlik etmesi, Fiscalisation/ Vergilendirme: Caydırıcı veya ahlakileştirici bir verginin ikamesi, Système de sanctions purement civiles ou administratives/ Açıkça belli bir davranış benimsenmeye yönelik yasal yasağın sürdürülmesi ve bu davranışın ihlali durumunda yaptırımların kalmasına izin verilmesi... Yalnızca cezai yaptırımlarla değil, aynı zamanda toplumsal tepkinin tıbbileştirilmesinden kaynaklanan tedavi önlemleriyle (sağlanması) ...yaptırımın büyük ölçüde parasallaştırılmasını ima eder... "telafi edici" olarak adlandırdığı bir sosyal kontrol tarzı uygulayarak, esasen hukuki sorumluluğu düşünebiliriz ve hukuki bir ilişkinin sona ermesi, bir ihtilaf kaynağıdır. Médicalisation/ Tıbbileştirme: suç olmaktan çıkarılmış davranış bir "hastalık" olarak yorumlamaktan ve onu tıbbin kendisi veya onunla ilgili benzer bir yorumu benimsiyor gibi görünen başka bir bilgiyle halletmesi...’.

⁷ Soner Demirtaş, Türk Hukukunda Suç Olmaktan Çıkarma ve Ceza Vermekten Kaçınma Eğilimi, Makale, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Durmuş TEZCAN’a Armağan, Yıl: 2019, Cilt: 21, Özel sayı, sayfa 491-515, 498. Bunlar suç olmaktan çıkarma (decriminalisation), ceza durumundan çıkarma (depenalisation) ve kovuşturmadan ayrılma (diversion) olarak ifade edilmektedir.

⁸ Adem Sözüer, Türk Ceza Hukuku Reformu: Dünü, Bugünü ve Yarını, Dergi, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Durmuş TEZCAN’a Armağan, Yıl: 2019, Cilt: 21, Özel sayı, sayfa 3031-3050, 3046. ‘...kabahatler suç olmaktan çıkarılmış ve ayrı bir ceza kanunu yapılmıştır.

girişindeki bu ayrıştırma, ihlal niteliğinde bulunmayan⁹ veya varlığını ispat edecek delil bulunamayan¹⁰ veya bir kısım ihlal niteliği oluşturabilecek eylemlere ilişkin iddiaların kovuşturma aşamasına geçmeden sonlandırılması yöntemi¹¹ ile desteklenmiştir. Aynı çaba kovuşturma aşamasında da sürmektedir¹². Çaba kovuşturma aşamasının sonunda yoğunlaşmaktadır. Bu aşamada bir taraftan ihlal niteliği kazanmış eylemlerden ötürü hürriyeti bağlayıcı cezalar dışında bir ceza vermek suretiyle¹³ aynı amaca ulaşılmaya çalışılmaktadır. Diğer taraftan hürriyeti bağlayıcı ceza verilmesi gereken hallerde verilen cezanın açıklanmaması veya ertelenmesi yoluyla hemen infaz edilebilir nitelikte olmamasının sağlanması¹⁴ ise kovuşturma aşamasındaki çabaların sonuncusu olarak nitelendirilebilir.

Kürtaj bakımından ise Türkiye süre modelini kabul ederek 12 haftaya kadarki gebeliklerin sona erdirilmesini suç olmaktan çıkartmıştır... kanunda zina suçunun yer almasını istediğini açıkladı ve tasarı geri çekildi. Hükümetin bu önerisine yönelik eleştiriler ve AB yetkililerinin de devreye girmesi sonrası, öneriden vazgeçildi...'

⁹ Bu durumda 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 7078 sayılı Kanunun 140. maddesiyle aynen kabul olunan 15.8.2017 tarih ve 694 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 145 maddesiyle eklenen 158. maddesinin altıncı fıkrasına göre Soruşturma Yapılmasına Yer Olmadığına Dair Karar verilecektir.

¹⁰ Bu durumda ise Ceza Muhakemesi Kanununun 172. maddesinin birinci fıkrası gereğince Kovuşturma Yapmaya Yer Olmadığına Dair Karar düzenlenecektir.

¹¹ Ceza Muhakemesi Kanununun 171. maddesinin birinci fıkrası maddesine göre cezayı kaldıran şahsî sebep olarak etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasını gerektiren koşulların ya da şahsî cezasızlık sebebinin varlığı halinde Kovuşturma Yapmaya Yer Olmadığına Dair Karar düzenlenecektir. Ceza Muhakemesi Kanununun 172. maddenin ikinci fıkrasına göre uzlaştırma ve ön ödeme kapsamındaki suçlar hariç olmak üzere üst sınırı üç yıl veya daha az süreli hapis cezasını gerektiren suçlardan dolayı yeterli şüphe bulunsa bile Cumhuriyet Savcısı tarafından Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi Kararı verilebilecektir. Uzlaşmanın düzenlendiği Ceza Muhakemesi Kanununun 253. maddesinin birinci fıkrasında sayılan suçlar yönünden Ceza Muhakemesi Kanununun 253. maddesinin on dokuzuncu fıkrasında gereğince Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi Kararı veya Kovuşturma Yapmaya Yer Olmadığına Dair Karar kararı verilmesi mümkündür. Muhakeme şartlarının gerçekleşmemesi, bulunulan aşamaya göre, soruşturmayı veya kovuşturmayı sona erdirecektir. 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 75. maddesinde düzenlenen şikâyet, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 299 ve devamı maddeleri kapsayan Devletin Egemenlik Alametlerine ve Organlarının Saygınlığına Karşı Suçlar gibi bir kısım suçlarda öngörülen Adalet Bakanının İzni bu hallere örnek olarak sayılabilir.

¹² Ceza Muhakemesi Kanununun 223. maddesinin dördüncü fıkrası hükmüne göre işlenen fiilin suç olma özelliğini devam ettirmesine rağmen etkin pişmanlık, şahsî cezasızlık sebebinin varlığı, karşılıklı hakaret ve işlenen fiilin haksızlık içeriğinin azlığı, hallerinde ceza verilmeyebilecektir.

¹³ 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 50. maddesinde öngörülen seçenek yaptırımlara çevirme kurumlarının bu amaca hizmet ettiği söylenebilecektir.

¹⁴ Ceza Muhakemesi Kanununun 231. maddesinde öngörülen Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 51. maddesinde düzenlenen erteleme bu türden yöntemlere verilebilecek örneklerdendir.

Kanun koyucunun denge amacını sağlama konusundaki çabaları infaz aşamasında da sürmektedir¹⁵. Koşullu salıverme bu amacı sağlamaya yönelik bir ceza infaz kurumudur. Türk hukukunda kural olarak hürriyeti bağlayıcı cezaların infazında görev alır. İstisnaen para cezalarında da söz konusu olmaktadır. Öncelikle hükümlü hakkında mahkemece verilmiş bir hürriyeti bağlayıcı cezaya ilişkin mahkûmiyet hükmünün olması gerekir. Bu ceza kesinleşmiş olmalıdır. Bu ceza nedeniyle hükümlü cezaevine alınır. Kural olarak hükümlü cezaevinde bir müddet kaldıktan sonra bu defa denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle hükmün infazına cezaevi dışında devam olunmaktadır. Henüz cezasının infazı tamamlanmamış olan ve cezasının bir miktarını bu şekilde infaz etmiş bulunan hükümlünün, belli koşulları yerine getirmesi halinde cezasının kalan kısmının yine cezaevi dışında infazına devam edilmesi şeklindeki uygulamaya koşullu salıverme denilmektedir.

¹⁵ 05.04.2012 tarih ve 6291 sayılı Kanununun 1. maddesi ile ihdas olunan 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı hakkında Kanununun 105/A maddesinde öngörülen Denetimli Serbestlik Tedbiri Uygulanarak Cezanın İnfazı, 110. Maddede düzenlenen özel infaz usulleri bu kapsamda sayılabilir.

1. TEORİK ANLAMDA KOŞULLU SALIVERİLME

1.1. Koşullu Salıverilmenin Siyasal ve Toplumsal Düzenle İlişkisi

İnsan sahip olduğu bir kısım beyin¹⁶ ve beden¹⁷ özellikleri dolayısıyla diğer insan ve canlı ve nesnelere üzerinde bedeni ve enerjisi ile oransal olmayan kurucu ve yıkıcı etki içinde olma gücüne sahiptir¹⁸. Bu durum en başta ona ortaya çıktığı andan bugüne kadar varlığını sürdürebilmesi şansı tanımıştır¹⁹. Ayrıca zaman içinde alet yapabilmiş, tarım hayatına geçerek tüketebileceğinden çok daha fazlasını üretilbilir hale gelmiştir. Sonrasında üretimin kayda alınması ve korunması ve devamlılığının sağlanması çabasına giren insan bu çabasının sonucu olarak yazı, devlet, askerlik ve bürokrasi gibi kurumları icat etmiştir²⁰. Toplumlarda iş bölümü ve şehirleşme başlamış ve gelişmiştir. Karmaşıklaşan fiziksel ve sosyal yapı nedeniyle yönetici sınıfı ortaya çıkmış ve yönetici sınıf ile yönetilenler arasındaki ilişkilerin düzenlenmesi zorunluluğu karşısında değişik yönetim biçimlerine başvurulması kaçınılmaz olmuştur. İlişkiyi düzenleyen kurallar hukuk metinleri²¹ halinde su yüzüne çıkmıştır.

¹⁶ Tevfik Alıcı, Gerçek Bir Yanılsama: Bilinç, Kitap, Metis Yayınları, Yıl: 2019. Sayfa 19. ‘...Tüm davranış ve zihinsel faaliyetlerimizin beynimiz tarafından kontrol edildiği artık bilinen bir gerçektir. Bilinç deneyimleri beyinde gerçekleşen nöral süreçlerle doğrudan bağlantılı görünmektedir. ...’.

¹⁷ Campbell Rolian, Daniel E. Lieberman ve Benedikt Hallgrímsson, The Coevolution Of Human Hands and Feet, Makale, Evolution, Yıl: Haziran 2010, Cilt: 64, Sayı: 6, sayfa 1565-1566.

¹⁸ Alıcı, sayfa 246. ‘...Örneğin Gallup (1998) kendilik farkındalığının yalnızca biz insanlara özgü olduğunu düşünmekle kalmayıp, kültür ve uygarlığı tümüyle bu farkındalığa dayandırmıştır...’.

¹⁹ Ozan Arslan Aytan, Hareketli Avcı-Toplayıcı Grupların Yaşam Biçimiyle Yerleşik Çiftçi Topluluklarının Yaşam Biçimi Arasındaki İnsan-Mekân İlişkisinin Mukayesesi, Makale, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 18, Sayı: 2, sayfa 979-1012-981. ‘...İnsanlık tarihinin büyük bir bölümü, insanların sürekli hareket hâlinde olduğu ve yiyecek peşinden giderek yaşamlarını sürdürdüğü bir örüntü içerisinde devam etmiştir. Bu durum besin üretiminin başlamasına etki eden, coğrafi ve iklimsel unsurların, şartları uygun hâle getirişine dek sürer... Doğa şartlarına boyun eğmeyi bırakıp, onunla uyum içerisine girdiğinde ise artık doğanın kendine bahsettikleriyle yetinmek zorunda kalmadı ve besinsel ihtiyaçlarını kendisi üretme yoluna gitti... Çok uzun bir serüvenin sonucunda ortaya çıkan tüm bu yeni gelişmeler, tek başına coğrafi ve iklimsel şartların uyumu sonucunda meydana gelmemiştir. İnsanın bilgi birikim ve tecrübeleri ve aynı zamanda zihni algısının gelişiminin bir sonucu olarak yeni gelişmeler kaydedilmiştir. ...’.

²⁰ İlber Ortaylı, İlber Ortaylı ile Tarih Dersleri- 12. Bölüm- Harf Devrimi, Çevrimiçi, Youtube, Erişim Tarihi: 29.05.2022, <https://youtu.be/EqzTaxTiupc?si=UNMql1fwgDm8CCQZ>.

²¹ Adem Işık, İlk Şehirler ve Yazılı Medeniyete Geçiş, Makale, Mavi Atlas, Yıl: 2018, Cilt: 6, Sayı: 2, sayfa 46- 74/58. ‘... Yeryüzünün bilinen en eski adalet belgesi Sümer kökenli olup, ezilen halkı rahiplerin ve yöneticilerin baskısından kurtarmak ve ülke idaresini düzenlemek amacıyla Lagaş Kralı Urukagina (MÖ 2351-2342) tarafından hazırlanmıştır (Tosun, 1989: 11)...’.

Temelini emeğe²² dayalı tarımsal üretimin oluşturduğu bu düzen yaklaşık 5000 yıl kadar hüküm sürmüştür. Bu dönemde üretimde kullanılan kadar bir değer elde edilebilmektedir²³. Milattan sonra 16 ve 17. yüzyıllarda coğrafi keşifler ile yeni bir düzen oluşmuştur. Merkantalist dönem olarak adlandırılan bu düzende malın değeri üretimi için harcanan emek, hammadde ve sair girdilerin toplamından çok fazla bir miktar üzerinden belirlenmiştir²⁴. Maliyet ile piyasa fiyatı arasında yüksek bir fark oluşmuştur. Bu miktar tüccarın karını oluşturmaktadır. Merkantalist düzenin peşinden sanayi devrimini gelmiştir. Üretimde insan emeğinin rolü azalmaya başlamıştır. Sanayi devrimi küçük ve orta boy üretim birimlerinin sonunu getirmiştir. Bu birimlerden sayıca çok azı sanayileşmiş çok büyük üretim birimlerine dönüşmüştür. Diğerleri yok olmuştur. Her biri az sayıda emek sahibi barındıran ve ancak sayıca çok fazla olan bu üretim birimlerindeki emek sahipleri ücretli çalışan durumuna düşmüştür. Kırsalda bulunan kalabalık kitleler şehirlere taşınmış ve makine ile üretim

²² Mehmet Selik, Marksist Değer Teorisi, Çevrimiçi Kitap, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları: 484 100. Doğum Yılında Atatürk'e Armağan Dizisi: 26, Erişim Tarihi: 28.01.2023, sayfa 22 ve devamı, <https://dspace.ankara.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12575/12502/Marksist%20De%C4%9Fer%20Teorisi.pdf?sequence=1&isAllowed=y> Bütün bu yapılanların temelinde insan emeği ve emeğin örgütlenme şekli ve sonucunda oluşan artık değer bulunmaktadır. Kişi beden ve muhakeme gücünü kullanmak suretiyle dış dünyada bir değişikliğe neden olabilmektedir. Sözelimi taşa bir başka taşla vurarak taşı kırabilmektedir. Kırılan taşlara yuvarlak form verilebileceğini ve bu şekilde tekerlek şekline getirilebileceğini düşünebilmektedir. Bu durumda varlığında bulunan fiziksel ve/veya düşünsel enerjiyi sarfetmektedir. Bu insan emeğidir. Kişinin sarfettiği bu enerji bir nesne ya da durum üzerinde değişiklik olmaktadır. Bu sonuç ise yapılan iştir. Bu şekilde üretilen iş kişinin kendisine yetecek kadar olabilir. Aynı şekilde iş kişinin kullanımını aşmakla birlikte üreten kişi bunu başkaları ile değiştirmeye gerek görmeyebilir. Bu durumda malın değeri kişinin üretilen işe verdiği kişisel önem ile ilgili bir durum olacaktır.

²³ Selik, a.g.e., sayfa 5. Üretilen işin kişinin ihtiyacından fazla bulunması ve üretenin bunu değiştirmeye razı olması durumunda değişime konu olabilecektir. Kişiler kendinde olan malı bir başkasına vererek kendilerinde olmayan başka bir malı elde edebileceklerdir. Bu ilişkinin karşı tarafında yer alan kişi de aynı şekilde ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Bunun sonucu olarak tüketime dayalı bir düzen oluşmaktadır. Bu düzende değişim değeri üretim için harcanan emek, hammadde gibi girdilerin toplamı kadar olmaktadır. Kişiye bu miktara eşit emek ve hammadde harcanarak elde edilmiş bir başka mal veya para verilmektedir. Bu üretim düzeni sanayi devrimine kadar sürmüştür.

²⁴ Selik, a.g.e., sayfa 5. Merkantalist düzende üreticiler tarım üretim düzeninde olduğu gibi hala küçük veya orta boyutlu işletmeler halinde örgütlenmektedirler. Dolayısıyla girdilerinden daha aşağıda bir fiyatla mallarını satmalarına gerek bulunmamaktadır. Tüccar yüksek karını mala kişisel değerlendirmesi ile daha fazla ödeme yapmaya hazır tüketicinin bu değerlendirmesi ile yaptığı yüksek miktarda ödemedi sağlamaktadır.

ön saflara geçmiştir²⁵. Kalabalık kitleler ücretli işgücü haline getirilmiştir. Sermayedar düşük üretim maliyetlerine eklediği artık değer²⁶ sahibi olmuştur.

Bu durum şehirli orta sınıf/burjuvazinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Sistemde burjuvazi baskın hale gelmiştir. Üretim ilişkilerine hakim olan burjuvazi dolayısıyla yönetim ve hukuk alanında da egemenliği ele geçirmiştir. Ulusal devletler doğmuştur²⁷. Hukukun kaynağının bilime dayalı olmasını kabul eden ve hukuktan faydacı olmasını bekleyen akımlar baskın hale gelmiştir²⁸. Bu dönem modernleşme

²⁵ Kemal İnan, Bilgi Toplumuna Geçerken Teknolojik İşsizlik, Kitap, 2. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul, Yıl: 2019, sayfa 201-202. Yazar Amerikan iktisat tarihçisi Gregory Clark'a dayandırdığı görüşünde sanayi devrimine kadar geçen 3000 yıllık sürede Malthus kıskacı nedeniyle gelir ve nüfusun belli bir denge içinde düz bir grafik çizgi olarak kalırken sanayi devrimi ile aniden gelirinin 10 kat arttığını belirtmektedir. Bu süreçte insan emeğinin üretimdeki payının giderek düştüğünü belirtmektedir.

²⁶ Selik, a.g.e., sayfa 5 ve devamı. Oluşan bu işgücüne ödenecek ücret zamanın ölçülmesi yoluyla belirlenmiştir. Malın üretilmesinde harcanan emeğin zaman cinsinden miktarına göre işçiye ücret ödenmeye başlanmıştır. Emeği aşan miktar ise artık değeri oluşturacaktır. Ancak emek miktar oranı tarım toplumundakinden farklıdır. Tarım toplumunda üretim küçük ve orta boy işletmelerde yapılmaktadır. Üretici emeğinin değerini düşürmeye razı değildir. Malın içerdiği emek miktarı kadar değer belirlenmektedir. Bu oran merkantalist düzendekinden de farklıdır. Merkantalist dönemde tarım toplumuna göre değişen bu değere tüccarın karının eklenmesidir. Üretim modeline müdahale edilmemektedir. Tarım toplumundan farklı olarak merkantalist düzende mala barındırdığı emek, hammadde ve sair değerden fazlasını ödemeye razı tüketicinin bulunmasıdır. Oysa sanayi devrimi sonrasında oluşan düzende önceki iki dönemden farklı olarak üretim ve dolayısıyla değer oluşması düzenini tamamen ortadan kaldırmıştır. Emek ve hammadde ve sair unsurları birbirinden ayırmıştır. Bunları çok daha büyük ölçüde çalışabilen sanayi ortamına taşımıştır. Önceki düzenlerden farklı olarak üretime makineyi katarak merkantalist düzenden farklı olarak tarım toplumuna göre üretim maliyetlerini düşürebilmiştir. Tarım düzeninde emek değerini düşürmeye razı olmayan küçük ve orta işletmeci yerine ücretli çalışanı getirerek merkantalist düzene göre bu unsura da müdahale edebilmiştir. Bu sayede emek değerini küçültebilmiştir. Rekabette emek önemli hale gelmekle üretim maliyetine, üretim sürecinde satın aldığı emek miktarından fazlasını satın alabilmesine olanak verecek veya kontrol edebilmesini sağlayabilecek bir miktarı eklemek suretiyle eklemek suretiyle değeri bulmalıdır. Eklediği bu miktar artık değerdir.

²⁷ Abdulkadir Aksoy, Geleneksel Devletten Modern Devlete: Sanayi Devrimi ve Kamu Yönetimi Düşüncesinde Değişim, Makale, Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi, Yıl: 2016, Cilt: 2, Sayı: 3, sayfa 31-37/36. Fordist üretim yaklaşımı nedeniyle işletmelerde dikey örgütlenmenin başladığını belirten yazar sonrasında bu örgütlenmelerin kendi içinde birbirleri ile hiyerarşik ilişkiye girdiğini, bu şekilde oluşan ve ihtiyaç duyulan merkezîyetçiliğin kamudaki karşılığının bürokrasi olduğunu, bu merkezi yapıya en uygun yönetim biçiminin ulus devlet olduğunu, demokratik ulus devletlerde bürokrasinin politikalarının uygulayıcısı iken demokratik olmayan ulus devletlerde bürokrasinin politikanın oluşturulması aşamasında da etkili olduğunu belirtmiştir.

²⁸ Özgür Küçüktaşdemir, Aydınlanma ve Ceza Hukuku, Makale, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Yıl: 2014, Sayı: 113, sayfa 57-98/62 ve devamı. Yazar tanrısal olanı bir yana bırakarak deney ve ampirik gözlem ve tümevarım yöntemlerini kullanarak bilimselliğin kapısını açan düşünürün Francis Bacon olduğunu belirtir. John Locke ise bireyin ilkel ve doğal halinde var olan savunma ve cezalandırma haklarını devlet çatısına altına girmekle devlete devrettiği savındadır. Bu yolla doğal yaşama halindeki bireyler topluluğundan siyasi bir topluluk haline geçilmiştir. Bu sav Locke ve modern ceza hukukunun kurucusu Cesare Beccaria ile Fransız devriminin mimarlarından Montesquieu ve Voltaire'e kaynaklık etmiştir. Isaac Newton fen alanındaki buluşları yoluyla evrenin nedensel ve mekanik olarak algılanmasına neden olmuştur. Bu ilke hukukta klasik suç teorisinin nedensellik bağlantısı merkezli olmasını sağlamak suretiyle etkili olacaktır. David Hume ispat olunması mümkün olmayan inançları

dönemi olarak adlandırılmaktadır. Modern dönemde egemenliğin kaynağı halktır. Yönetimler meşruiyetini halktan almaktadır. Dolayısıyla demokratik yönetim modelleri öne çıkmaya başlamıştır. Din ve gelenek, toplumu düzenleme ve yönetme iddiasında geri planda kalmıştır. Öncülüğünü Britanya'nın yaptığı hukuk kurallarının dini otorite dışındaki yapılar tarafından belirlenmesi usulüne geçilmiştir. Anglosakson gelenek, hüküm ve etki alanı içerisinde kod kanunlarını yaygınlaştırma yoluna başvurmuştur. Diğer taraftan aydınlanma felsefesi 1810 Napolyon Ceza Kanunu üzerinden 1851 Prusya Ceza Kanunu yolu ile 1871 Alman İmparatorluk Ceza Kanununda belirerek Kara Avrupa'sının kalbine yerleşmiştir. Ceza hukukunun bekçiliğini yaptığı egemenliğin kaynağı pozitifleşmiş olmakla tanrısal kaynaklı sınırsız yetkili imparatorun egemenliğinin dışa vurumu niteliğindeki sonsuz azap çektirmeye yönelik yaptırımlardan vazgeçilmeye başlanmıştır. Bu dönem hapis cezasının etkin olarak kullanılmaya başladığı dönemdir. Nihayetinde hapsetmek de mükemmel bir yöntem değildir²⁹ Sürekli güncellemeye³⁰ ve başka sistemlerle desteklenmeye ve alternatifleri arasında zorunlu olduğu kadar öne çıkarılmaya ihtiyacı vardır. Süreci daha işlevsel hale getirebilmek için zaman içinde birtakım yöntemler yürürlüğe konmuştur³¹.

reddetmiştir. Doğanın yarattığı sınırlar içinde insanın özgür olduğunu savunmuştur. Bu haliyle Immanuel Kant'a esin kaynağı oluşturmuştur. Aydınlanma döneminin son ürünü ise faydacılıktır. Jeremy Bentham'ın başı çektiği ve iktisat alanında John Stuart Mill ile hayat bulan akımdır. Hangi faydanın üstün olduğunu belirlemeye çalışır. Bunun için matematik kullanılabilir. Ceza dahil her şey araçtır. Suç ve ceza ilişkisini fayda ilkesi ile çözmeye çalışır. Ceza suçun sağladığı hazdan daha fazla bir elem vermelidir. İngiltere'de doğan aydınlanma Fransa'ya ve oradan Almanya'ya geçmiştir.

²⁹ Howard League, Çevrimiçi, Erişim Tarihi: 11.06.2022, <https://howardleague.org/john-howard/>.1726 ile 1790 yılları arasında yaşayan ünlü hapisane reformcusu İngiliz ve Avrupa cezaevlerini ziyaret etmiştir. Hapishanelerdeki zor şartları kamuoyuna ve siyasilere rapor etmiştir. John Howard'ın takipçileri tarafından kurulan Howard Derneği 1921 yılında Ceza Reformu Derneği ile birleşmiştir. Bu tarihten günümüze kadar Ceza Reformu İçin Howard Ligi ismi altında ve hapishanede daha az insan ve mahkumların desteklenmesi hedefi ile hareket eden sivil toplum örgütü olarak varlığını sürdürmektedir.

³⁰ Michel Foucault, Hapishanenin Doğuşu, Kitap, Ankara, İmge Kitabevi, Yıl: 1992., sayfa 293. 'Hapishane/reform, yaklaşık olarak hapishanenin kendisiyle çağdaştır. Adeta onun programı gibidir. Hapishane daha başlangıçtan itibaren, görünüşte onu düzeltmek zorunda olan, ama onun tüm tarihi boyunca onun varlığına bağlı kaldıkları sürece, onun işleyişinin bir parçasını oluşturuyorsa benzer bir dizi refakat mekanizmasının içinde yer almıştır.'

³¹ Lewis Lyons, Cezalandırmanın Tarihi, 1. Basım, Paris Yayınları, İstanbul, Yıl: 2018, sayfa 230. Eski Çin'de cezalandırmanın 'negatif olan' olarak kabul edildiğini ve bunun 'pozitif olan' suçlunun sosyal çevresi tarafından desteklenmesi felsefesini zikreden yazar İngiltere'de başka suçları kapsamında tedavi görmüş suçlunun yeni ortaya çıkan eski bir suçunu kabul etmesine rağmen yargıcın bu felsefe ile hapsetmekten kaçındığını belirtmektedir. Günümüz Amerikan hukukunda da elektronik gözetleme, sosyal hizmet desteği, ilaç tedavisi, eğitim ve meslek kursları gibi birtakım yöntemlerin ortaya konduğunu söylemektedir.

1.2. Koşullu Salıverilmenin Tarihçesi ve Türleri ³²

Aydınlanma çağı olarak adlandırılan ve 15-20 yüzyıl arasında hüküm süren³³ modernleşme hareketi insan aklının rehberliğinde³⁴ değişim felsefesi³⁵ ile hareket etmektedir. Sanayi Devrimi Tarım Devriminden kalan üretim ve yönetim düzenini bu yolla yeniden düzenlenmektedir. Teorik temelleri Antik Yunan döneminde³⁶ aranabilirse de modern zamanlarda sanayi devriminin ürettiği koşullar ile koşullu salıverilme kurumunun coğrafi olarak İngiltere’de ve hukuk sistemi olarak Anglosakson hukuk sistemi içinde doğduğu kabul edilmektedir³⁷.

Yukarıda bir önceki başlık altında yer verildiği üzere sanayi devrimi ve buna bağlı siyasal ve hukuksal ekosistemin İngiltere’de yeşerdiğine yer verilmiştir. Burjuvazi kralla iş birliği yapmıştır. Feodaliteyi devre dışı bırakmıştır. Ulus devletlerin kurulmasını sağlamıştır. Bu yolla kendi konumunu sağlamlaştırmıştır³⁸. Ticari çiftçilik

³² Nuri Berkay, Türk Hukukunda Şartla Salıverilme Müessesesi, Kitap, Adalet Yayınevi, Ankara, Yıl: 2021, sayfa 56 ve devamı. Semiyet Badem, Koşullu Salıverilme, Çevrimiçi, Yüksek Lisans Tezi, Erişim Tarihi: 07.03.2023, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>, sayfa5 ve devamı. Celal Hakan Kan, Türk İnfaz Hukukunda Şartla Salıverme Kavramı, Çevrimiçi, Yüksek Lisans Tezi, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>, sayfa31 ve devamı. Amir Akram İsmail Algharblı, Türk Hukukunda Koşullu Salıverme ve Bazı İslam Ülkelerindeki Uygulaması, Çevrimiçi, Yüksek Lisans Tezi, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>, sayfa7 ve devamı.

³³ Ülker Yükselbaba, Postmodernizm Ve Hukuk, Makale, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Yıl: 2016, Cilt: 74, Sayı: 1, sayfa 139- 156/139 ve 140.

³⁴ Adnan Güriz, Fenimizizm Postmodernizm ve Hukuk, Kitap, 2. Baskı, Phoenix Yayınevi, Ankara, Yıl: 2011, sayfa 89.

³⁵ İlber Ortaylı, İmparatorluğun En Uzun Yüzyılı, Kitap, 49.Baskı, Kitap, Kronik Yayınları, İstanbul, Yıl: 2019, sayfa 15.

³⁶ Veli Kafes, Hukukumuzda Şartla Salıverme ve Uygulamadaki Sorunlar, Kitap, Adil Yayınevi, Ankara, Yıl: 1998, sayfa 3 ve 20. Eski Yunan’da suçlunun ruhu tedavi edilmesi gereken bir hasta olarak görülmesi gerektiğine dair görüşler ileri sürülmüş olmakla ve bu görüşün günümüz modern koşullu salıverilme kurumunun amacıyla uyduğundan bahisle kurumun köklerinin eski Yunan’a dayandığı ileri sürülmüştür. Yine Eski Yunan’da müddetsiz hüküm sisteminin savunulmuş olmasının da koşullu salıverilmenin dayanağının Eski Yunan’da olabileceğine delalet olarak gösterilmiştir. Şöyle ki müddetsiz hüküm sisteminde hâkim tarafından cezanın miktarı belirtilmemekte ve cezanın infazı sırasında hükümlünün durumuna göre serbest bırakılmasına karar verilmektedir. Bu haliyle müddetsiz hüküm sistemi bir nevi koşullu salıverilme benzeri kurum olarak adlandırılmaktadır.

³⁷ Sulhi Dönmezer ve Sahir Erman, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, Kitap, Der Yayınları, İstanbul, Yıl: 2020, Cilt: 3, sayfa 288. Mustafa Nazif Yıldız, Cezanın Amacı Bakımından Koşullu Salıverilme, Çevrimiçi, Yüksek Lisans Tezi, 17 09 2022, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>, s.134.

³⁸ Burcu Değirmencioğlu, Westphalian Modelden Bugüne Egemenliğin Dönüşümü Bağlamında Yeni Dünya Düzeninin İnşası, Çevrimiçi, Ulusal Tez Merkezi, Erişim Tarihi: 28.07.2022, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>, sayfa 25 ve devamı.

başlamıştır. Toprakları elinden alınan köylüler şehirlere akın etmiştir. Fakirleşme artmıştır³⁹. Buna bağlı olarak suçluluk çoğalmıştır.

Görüleceği üzere bu işleyişi ekonomik düzen tetiklemektedir. Ekonomik düzen artık değer üzerine kurulmuştur. Artık değer elde edildiği aşamadakinden daha fazla bir işgücünü satın alabilecek ya da kontrol edebilecek durumda olmalıdır⁴⁰. Bunun iki yolu vardır. Bunlardan ilki makineleşme ve bilgidir. Diğeri ise girdilerden sanayi devrimi ile katılığı kırılan ve bu nedenle düşürülebilmesi mümkün olan işçi ücretleridir. Her iki yol üretimin bir sonraki aşamasında daha fazla işsizlik yaratmaktadır. Bu durumda artık değerın toplanmasının bir sonucu olarak ortaya çıkan işsiz veya geçici işsiz kitlelerin yönetimi sorunu ortaya çıkmıştır. Bu noktada tarım döneminin gösterişçi ve sınırsız güç kullanımına dayalı cezalandırma yöntemi kullanılamamaktadır. Böyle bir gücün varlığı kurulan düzen için bir tehdittir⁴¹. Günümüze kadar geçen süreçte düzen bozucu⁴² bu kitlenin disiplin altında tutulması gerekmiştir. Disiplin ise kapatma kurumları ile sağlanmıştır. Bu koşullar altında önce hapishane sistemi doğmuştur⁴³. Aynı dönem içinde geliştirilen hapishane sistemi

³⁹ Hazan Dicle ÖZER, İngiltere'de Sosyal Hakları Ortaya Çıkararak Koşullar ve Pozitif Hukuka Yansımaları, Çevrimiçi, Ulusal Tez Merkezi, Erişim Tarihi: 28.07.2022, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>, sayfa 51 ve devamı.

⁴⁰ Selik, a.g.e., sayfa 5 ve devamı.

⁴¹ Cihan Güneş ve Mert Akyüz, Finansal Sistemin Mekânsal Örgütlenmesi: 19. Yüzyılda Londra'nın Finans Merkezi Olması, Çevrimiçi, Makale, Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi, Yıl: Temmuz 2021, Cilt: 13, Sayı: 25, sayfa 509. 17 yüzyıl başlarında İngiltere'de kralın para ihtiyacı ve bu ihtiyaca karşılık parlamentonun talepleri ile büyüyen kaynak ihtiyacının ekonomik kaynaklardan sınırsız bir biçimde karşılanması ekonomik büyümeyi olumsuz etkilemiştir. Buna direnen burjuvazi ile anlaşmaya varılarak 1688 uzlaşısı ve 1689 haklar bildirgesine ulaşılmıştır. Oluşan bu durum İngiltere'de yazılı olmayan bir anayasa niteliği taşımaktadır.

⁴² Alev Özkazanç, Biyo-politik Çağda Suç ve Cezalandırma: Denetim Toplumunda Neo-liberal Yönetimsellik, Çevrimiçi, Makale, Erişim Tarihi: 28.01.2024, sayfa 12-13, https://www.academia.edu/6759272/Biyo_politik_%C3%87a%C4%9Fda_Su%C3%A7_ve_Cezaland%C4%B1rma. Hapsetme toplumun istenmeyen bireylerinin dışlanmasını sağlayan bir mekanizma olarak tanımlanmaktadır. Kamu işleyişe karışmamaktadır. İşlem bürokratik bir rutin olarak tanımlanmaktadır. Amerika Birleşik Devletlerinde milenyumun başındaki mahkum sayısının artması toplumun alt kesiminin işsizliğe mahkum edilmesine ve kamu yardımlarından yoksun bırakılmasına dayandırılmaktadır.

⁴³ Timur Demirbaş, İnfaz Hukuku, Kitap, 8. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, Yıl: 2021, sayfa 111-130. Hapis cezasının kökenlerini bedenın eğitilmesi suretiyle iyileştirilmesi karşılığında ölüm cezası affedilmesi şeklindeki manastır uygulamalarına dayandıran yazar, 14. Yüzyıldan itibaren bazı örnekleri görülmekle birlikte 1532 yılında Carolina'da bağımsız bir ceza türü olarak tanımlandığını anlatır. Devamla 16. Yüzyılda Amsterdam cezaevi uygulamasından itibaren başlayarak hürriyeti bağlayıcı cezaların 17. Yüzyılda sisteme hakim olduğunu eklemiştir.

ihtiyacı karşılayamaz hale gelmiştir⁴⁴. Koşullu salıverme bu sorunun çözümü olarak doğmuştur.

Siyasal ve sosyal yapıdaki bu sorunlar Anglosakson hukuk sistemi yöntemleriyle çözülmüştür. Bağlı bulunduğumuz ve alışık olduğumuz Kara Avrupası hukuk düzeninde hukuk yasa koyucu tarafından derlenip kabul edilen ve yayınlanan metinler şeklinde oluşmaktadır. Oysa Anglosakson hukuk sistemi uygulama içinde doğmakta ve şekillenmektedir. Bu sistemde yargıç önceki mahkeme kararlarına göre hukuk yaratmaktadır. Önceki mahkeme kararına uymakta veya onu yürürlükten kaldırarak yeni bir tanım getirmektedir. Aynı sistemde yargıç suç teşkil eden eylem ve cezası ile cezanın ne şekilde infaz edileceğine de karar vermektedir⁴⁵.

İngiltere’de sokaklar ve hapisaneler suçlularla dolunca sürgün yasasından (Act of Banishment) yararlanmak suretiyle hükümlüler Amerika’daki kolonilere gönderilmeye başlanmıştır. Bu uygulama, 1596’dan 1776’ya kadar yaklaşık 200 yıl sürmüştür. 1776 yılında Amerika Birleşik Devletleri’nin İngiltere’den bağımsızlığını kazanması üzerine bu ülkeye hükümlülerin sürgün edilmesi yöntemi terk edilmek zorunda kalmıştır. Sonrasında sürgün yöntemi Okyanusya kıtasında sürdürülmüştür. Koşullu salıverilmenin bu türden uygulanması 19 yüzyılın ortalarına kadar sürmüştür. Bu türden uygulamaya bir kısım Kara Avrupa’sı ülkesi de katılmıştır⁴⁶. Başlangıç tarihi olarak 1712 yılını esas alanlar da vardır.⁴⁷ Kara Avrupası’nda önce Fransa’da Bonneville de Marsangy tarafından Alexander Moconochie tarafından Norfolk adasındaki uygulamaları ile çakışacak tarihlerde dile getirildiği belirtilmiştir. 19. yy. ikinci yarısından itibaren Portekiz, Saksonya, Almanya, Belçika ve İtalya’da uygulanmaya başlanmıştır. Fransa’da kabulü ise 1885 yılını bulmuştur⁴⁸. Diğer yandan Fransa’da 1830 yılında küçük suçlar bakımından uygulanmaya başlandığı ve 05.08.1850 tarihli Kanunun 9. maddesiyle yine ilk kez küçük suçlar yönünden kabul edildiği ve 1954 yılından itibaren siyasi suçluların ceza kolonilerine sürgün edilmesi

⁴⁴ Foucault, sayfa 293. Demirbaş, sayfa 130 ve devamı.

⁴⁵ Mustafa Öztürk ve Akgün Bilgin, Antik Çağ’dan Günümüze İnfaz Hukuku Tarihi, Kitap, Yetkin Yayınları, Ankara, Yıl: 2022, sayfa 47 ve 56.

⁴⁶ Ahmet Caner Yenidünya, Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda Şartlı Salıverme, Kitap, 1. Baskı, Legal Yayıncılık, Yıl: 2002, sayfa 51 ve devamı.

⁴⁷ Yıldız, a.g.e., sayfa 121.

⁴⁸ Yıldız, a.g.e., sayfa 127.

yöntemin uygulanmaya başlandığı ve bu şekilde 1885 yılına gelindiği de ayrıca belirtilmektedir⁴⁹. 18778-77 yıllarında ise Amerika Birleşik Devletleri'nde yürürlüğe konmuştur⁵⁰.

Koşullu salıverilme bu tarihi süreçte hep aynı kalmamıştır. Koşullu salıverilme, içeriğinin düzenlenme şekillerine göre değişik görünüm almıştır. Bu görünüm sınıflandırıldığında istemin Şartsız Af Yöntemi ile başladığı söylenebilir. Bu sistemde hükümlü koloniye gönderildikten sonra belli bir süre çalışmak zorundadır. Bu sürenin sonunda hükümlü şartsız olarak affedilmektedir. Ancak bu şekilde affedilen hükümlülerin buldukları yerde sorun çıkarması nedeniyle bu yöntemden vazgeçilmiştir⁵¹. Yerine İzin Belgesi (Ticket of leave veya ticket of licence) yöntemi olarak adlandırılan yöntem getirilmiştir. Şartsız Af yönteminden farklı olarak bu sistemde salıverilme şarta bağlanmaktadır. Bu şartlar salıverildiğinde kendisini geçindirecek imkanının bulunup bulunmadığının ispatı veya böyle belli bir bölgede ikamet etmek gibi şartlardır. Salıverildiğinde hükümlünün devletin kontrolü altında olmaması durumu hariç olmak üzere modern koşullu salıverilme sistemine benzetilmektedir⁵².

Sonrasında dereceli sistemler gelişmiştir. Dereceli sistemin ilki İngiliz Dereceli Sistemi olan Notlama (Mark System) Sistemidir. 1840 yılından itibaren Alexander Moconochie tarafından Norfolk adasındaki İngiliz ceza kolonilerinde uygulanan sistemdir. Bu sistemde sabit hapis cezası bulunmamaktadır. Bunun yerine suçun ağırlığına göre hükümlünün koşullu salıverilmeyi elde edebilmek için belli bir puan kazanması gerekmektedir. Bu nedenle notlama sistemi (mark system) denilmektedir. Hükümlü olumlu davranışları ile puan kazanmakta iken olumsuz davranışları ile puan kaybeder. Gereken puanı topladığında koşullu salıverilir. Hükümlü ihtiyaçlarını not biriktirerek karşılayabilecektir. Kolektif sorumluluk ve çalışmanın gerektiği ağır nitelikli bir aşamayı başarıyla tamamlayan hükümlü devlet görevlilerinin gözetimi altında sınırlı bir biçimde daha özerk çalışmaya başlayabilecektir. Bunun sonrasında ise yine sınırlandırılan bir bölgede kalmak üzere özgürlük aşamasına gelen hükümlü

⁴⁹ Yenidünya, a.g.e., sayfa 52-54. Kafes, a.g.e., sayfa 5-6.

⁵⁰ Kafes, a.g.e., sayfa 5. Yenidünya, a.g.e., sayfa 61. Yıldız, a.g.e., sayfa 129.

⁵¹ Yenidünya, a.g.e., sayfa 57.

⁵² Yenidünya, a.g.e., sayfa 57.

sonunda izin belgesi (Ticket of leave) veya şartla salıverilme ile sonuçlanan şartlı af (conditional pardon) denilen aşamaya ulaşmaktadır. Son olarak hükümlü özgür kalacaktır⁵³. Cezalandırmada geçmişle hesaplaşmanın değil geleceğin planlanmasının esas alındığı sistemdir. Hükümlü süreç sonunda koşullu salıverilme hazır hale getirilmektedir. İnfazın niceliksel ve niteliksel büyüklüğünün ölçülmesi zaman yerine görevin yerine getirilmesi ile ölçülmektedir⁵⁴. Bu yöntemin ‘...cezadaki ızdırap verici yön ile eğitici ve uslandırıcı yönü bağdaştırmaya olanak verecek ve aynı zamanda cezaevi içindeki disiplini sağlamak...’ amacıyla olduğu da dile getirilmiştir⁵⁵.

Diğer dereceli sistem olan İrlanda (Irish system) sistemi Walter Crofton tarafından geliştirilmiştir. 1854 yılından itibaren uygulanmıştır. Notlama sisteminin geliştirilmiş halidir. Müddetsiz hüküm sistemi temeli üzerine inşa edilmiştir. Hükümün ne kadar süre ile infaz edileceği hükümlünün infazda göstereceği başarıya göre belirlenecektir. Hükümlünün hücrede tamamen tecrit edilmesi ile başlayan infaz, hükümlünün başarı göstermesi halinde geceleri tecrit ve gündüzleri başkaları ile ve ancak konuşmadan çalışma ve sonrasında cezaevinde ve ancak serbest bir biçimde çalışma olanağına kavuşmak suretiyle devam edecektir. Ceza infaz kurumunda hükümlünün iyi hal göstermesi ve dışarıda iş bulacağını ortaya koyması durumunda hükümlü şartla salıverilir. Salıverildikten sonra hükümlünün takibine devam edilir. Hükümlü her ay düzenli olarak polise rapor verir. İstenilen verimin elde edilemediğinin anlaşıldığı anda hükümlü yeniden cezasının tamamını çekmek üzere ceza infaz kurumuna alınır. Modern koşullu salıverilme sisteminin temelini bu yöntemle oluşturduğu kabul edilir⁵⁶. Salıverildikten sonra iş bulması konusunda hükümlüye yardımcı olunmaktadır. Hükümlünün salıverilme sonrasında tanınmış suçlularla irtibat kurmaması hususu da hükümlüden beklenen davranışlar arasındadır⁵⁷.

⁵³ Yenidünya, a.g.e., sayfa 57.

⁵⁴ Yıldız, a.g.e., sayfa 121-124.

⁵⁵ Demirbaş, a.g.e., sayfa 141.

⁵⁶ Ersan Şen ve Beyza Başer Berkün, Koşullu salıverilme Denetimli Serbestlik ve Ceza İnfaz Sorunları, Kitap, 5. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, Yıl: Eylül 2022, sayfa 24. Yenidünya, s.57-58.

⁵⁷ Yıldız, a.g.e., sayfa 126.

Amerika Birleşik Devletleri sistemi/ Elmira ıslahevi sistemi ise temelde notlama sistemi ile dereceli İrlanda sistemi üzerine inşa edilmiştir. Ancak bu sistemlerden farklı olarak Amerikan sisteminde hükümlü koşullu salıverilme için kendisi başvurmak zorundadır. Aynı zamanda ıslah olduğunu da ispat etmek zorundadır. Bu yönüyle inisiyatif yetkili otoriteye geçmektedir. Başlangıçta yetkili otorite ceza infaz kurumu yönetimi iken sonrasında şartlı salıverme kurulları (parole boards) bu yetkiyi kullanmıştır. Hükümlünün takibi gönüllü sivil kimseler tarafından yapılmaktadır. Bu durum temel sistemlere göre bir diğer farklılıktır. 1987 yılından itibaren sistemin temelinde yer alan müddetsiz hüküm sistemi terk edilmiştir. Bunun yerine belirli bir ceza sistemi getirilmiştir. Aynı şekilde koşullu salıverme kurullarının yetkileri ya kısıtlanmış ya da tamamen sona erdirilmiştir⁵⁸. Genç hükümlülerin topluma kazandırılabilceği fikrini ispatladığı ileri sürülmüştür⁵⁹. Bu iddia bu yöntem ile itaatkâr bu kişiler oluşturulduğu gerekçesiyle eleştirilmiştir⁶⁰. Dereceli sistemin gençlerde uygulanan bir başka türü Borstal sistemidir. Sorumluluk esastır. Modern dönem çözümlerinden birisidir. Ceza infaz kurumunda gençlerin 3 yıla kadar barındırılması ve ayrıştırılması hedefini gider. Sonuç olarak suç işleme eğilimleri olanlar ayrıştırılır. Böylece suç işleme eğiliminden uzak kalabilenler ayırt edilmiş olacaktır⁶¹.

Koşullu salıverilme, yönetenin niteliği ve yönetim mantığı açısından da sınıflandırılabilir. Sisteme Adalet Bakanlığı veya İngiltere’de Home Office örneğinde olduğu gibi benzer örgüt hakim olduğu model ilk sınıfı oluşturur. Bu ilk sistemde cezaevinde gözlemlenen hükümlünün iyi halli olduğunun ve topluma karışabilecek durumda olması halinde serbest bırakılmasıdır. Bu sistem İngiltere’de Release on licence adıyla uygulanmıştır. Türkiye dahil Avrupa ve Latin Amerika ülkelerinde uygulandığı bildirilmiştir. Diğer sistem ise devlet ve adli mekanizmaların etkisi en düşük seviyede tutulduğu sistemdir. Bu sistem Amerika Birleşik Devletleri’nde parole adı ile uygulanmıştır. Bu sistemde Sistem ‘*işletmeci bir zihniyet*’ ile kurgulanmıştır⁶².

⁵⁸ Yenidünya, a.g.e., sayfa 61 ve devamı, 18.

⁵⁹ Demirbaş, a.g.e., sayfa 145.

⁶⁰ Yıldız, a.g.e., sayfa 131.

⁶¹ Yıldız, a.g.e., sayfa 132-133.

⁶² Kafes, a.g.e., sayfa 16.

Bu sistemde koşullu salıverilmeye karar veren parole grubu idari organ niteliğindedir. Koşullu salıverilme sonrasında hükümlü denetim altında tutulmaktadır⁶³.

Koşullu salıverilme, karar verecek olan makamın oluşturulması şekillerine göre de farklı görünümlere bürünmüştür. Bu yetkiyi adli ve bürokratik makamlar ve özerk kurumlar kullanılabilir. Yunan, Eski Türk ve mevcut Türk infaz hukukuna göre mahkemeler karar vermektedir. Yunan ve Eski Türk İnfaz Kanununda kararı veren veya kararı veren mahkeme ile eşit bir mahkeme koşullu salıverilme kararını verebilmekteyken mevcut infaz hukukunda infaz hakimliği bu kararı vermektedir⁶⁴. Bürokratik makamlar tarafından yetkinin kullanıldığı sisteme örnek olarak Fransız koşullu salıverilme sistemi gösterilebilir⁶⁵. Bu yetki Anglosakson hukukunda şartla salıverme kurullarındadır⁶⁶.

Koşullu salıverilmeye karar verecek olan makamın takdir yetkisinin bulunup bulunmamasına göre ayrıca bir başkalaşım oluşmuştur. Koşulların oluşmasıyla birlikte hükümlünün tahliye edildiği sisteme otomatik tahliye sistemi denilmektedir. İngiltere, Galler, Finlandiya, Hollanda ve Türkiye’de uygulanan sistemin bu sistem olduğu belirtilmiştir. Bu sistemin Avrupa’da ağırlık kazanmaya başladığı ifade edilmiştir. Koşulların oluşmasıyla birlikte ayrıca hükümlünün tahliyesi yönünde olumlu görüş bildirilmesine ilişkin ‘‘pozitif teşhisin belirleyici unsurlarından birisi olması’’ şeklindeki sistem ise otomatik sistemin karşıtı olarak konumlandırılmıştır⁶⁷.

⁶³ İrem Erbuyurucu, Türk Hukukunda Erteleme ve Koşullu Salıverme Bağlamında Dolaylı Af Uygulamaları, Yüksek Lisans Tezi, Erişim Tarihi: 13.03.2023, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>, sayfa 104,

⁶⁴ Yenidünya, a.g.e., sayfa 20,21

⁶⁵ Ahmet Bozdağ, Türk Ceza Hukukunda Koşullu Salıverilme Kurumu ve Etkinliğinin Geliştirilmesi, Kitap, Adalet Yayınevi, Ankara, Yıl: Şubat 2021, 2. Baskı, sayfa 75. Yenidünya, sayfa 21. Kafes, a.g.e., sayfa 25.

⁶⁶ Yenidünya, a.g.e., sayfa 21. Kafes, a.g.e., sayfa 27. Bozdağ, a.g.e., sayfa 81. Erbuyurucu, a.g.e., sayfa 104. Kan, a.g.e., sayfa 33-34.

⁶⁷ Semih Yumak, Karşılaştırmalı Hukuk ve Türk Hukukunda Hükümlüyü Topluma Yeniden Kazandırmak Bağlamında Salıverilmeye Hazırlık, Geçiş Sürecinin Yönetimi Ve Koşullu Salıverilme, Makale, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Yıl: 17 Nisan 2014, Sayı: 17, sayfa 417-443s, 437.

1.3. Koşullu Salıverilmenin Tanımı

Hukuk veya hukukun bir alanını toplumsal yaşamı veya toplumsal yaşamın bir bölümünü düzenlemek üzere devlet tarafından konulmuş ve yaptırıma bağlamış kurallar bütünü olarak tanımlamak mümkündür. Bu anlamda bir hukuki bir kurumdur⁶⁸.

Koşullu salıverilme, koşullu salıverme, şartla tahliye, meşruten tahliye gibi isimlerle adlandırılmıştır⁶⁹. Şart/koşul ve salıver(il)me/tahliye gibi iki temel kavramı içermektedir. Diyanet Ansiklopedisinde ‘*şart (koşul, durum, hal, yemin)*⁷⁰ kelimesi (çoğulu şurût), usûl-i fıkıhta vaz’î hükümlerden biri olup bir hükmün (bir sonucun) varlığı kendi varlığına bağlı olmakla birlikte kendisinin varlığı onun varlığını zaruri kılmayan ve onun yapısından bir parça teşkil etmeyen durumu (alâmet) anlatır.’ şeklinde yer bulmuştur. Aynı kaynakta hukuki anlamı. ‘*Fürû-i fıkıhta ise bir hukukî işlemin hükümlerinin işlemeye başlaması veya işlemekte olan hükümlerin sona ermesinin gelecekte gerçekleşmesi muhtemel bir olaya bağlanmasını ya da bir hukukî işlem için kayıtlar konmasını ifade eder.*’ şeklinde tanımlanmıştır⁷¹. Tahliye ise boşaltmak, boşaltılma, bırakma, salıverme, bırakılma, salıverilme anlamlarını içermektedir⁷². ‘Salmak’ kelimesinin bir anlamı da ‘göndermek’ olarak gösterilmiştir⁷³. Osmanlı döneminde Usulü Muhakemat-ı Cezaiye Kanun-u Muvakati’nde aynı anlamda olmak üzere tahliye ve salıvermek kelimelerinin bir arada kullanıldığı ve aynı şekilde Osmanlı döneminde resmi dilde ve günlük konuşma

⁶⁸ Coşkun Can Aktan, Kurumsal Sosyoloji Kurallar Kurumlar ve Düzen ve Kurumların Sosyolojik Temelleri, Çevrimiçi, Erişim Tarihi: 11.03.2023, ResearchGate.https://www.researchgate.net/publication/318700703_Kurallar_Kurumlar_ve_Duzen_Kurallar_ve_Kurumların_Sosyolojik_Temelleri, sayfa 9.

⁶⁹ Oktay Erdoğan, İnfaz Hukuku, Kitap, 3. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, Yıl: 2022, sayfa 200. Badem, a.g.e., sayfa 4. Algharblgı, a.g.e., sayfa 3. Özgenç, a.g.e., sayfa 16-17. Yenidünya, a.g.e., sayfa 17-18, Erbuyurucu, a.g.e., sayfa 100.

⁷⁰ Mehmet Kanar, Etimolojik Osmanlı Türkçesi Sözlüğü, Kitap, İstanbul, Derin Yayınları, Yıl: 2017, sayfa 732.

⁷¹ Mehmet Boynukalın, TDV İslam Ansiklopedisi, Çevrimiçi, Yıl: 2010, Erişim Tarihi: 22.08.2022, <https://islamansiklopedisi.org.tr/sart--fikih#1>.

⁷² Kanar, a.g.e., sayfa 761.

⁷³ Kanar, a.g.e., sayfa 688.

dilinde tahliye kelimesi yerine salıverilme kelimesinin kullanılmakta olduğu bildirilmiştir⁷⁴.

Amerika Birleşik Devletleri'nde karşılığı 'parole' kelimesi ile ifade edilmiştir⁷⁵. Eski Fransızcada askeri terim olarak 'savaş meydanında verilen söz, eserin esir edene verdiği söz' anlamıyla kullanılmıştır. Buradan da hükümlünün bir daha suç işlemeyeceği sözü ile serbest bırakılmasını ifade etmek üzere koşullu salıverilme anlamını kazanmıştır⁷⁶. İngiltere'de 'Release on licence', Almanya'da 'Die Bedingte Entlassung/Aussetzung des Straftrestes'⁷⁷, Fransa'da 'Libération conditionnelle'⁷⁸ olarak adlandırılmıştır.

Salıvermek kelimesi salmak ve vermek kelimelerin birleşmesi suretiyle türetilmiştir. 'Salıverilmek' olarak kullanıldığında hükümlü yönünden ve 'salıvermek' olarak kullanıldığında ise işlemi yapan devlet yönünden işlemin ifadesi anlamına gelmektedir⁷⁹. 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 48. maddesinin birinci fıkrasının b bendi, 104. maddesinin birinci fıkrası, 108. maddesinin ikinci fıkrası ve 108. maddesinin dokuzuncu fıkrasında 'salıverme' ibareleri kullanılmıştır. Buna karşılık olarak aynı Kanunun 9. maddesinin beşinci fıkrası, 14. maddesinin ikinci fıkrasının a bendi, 48. maddesinin üçüncü fıkrasının b ve c bentleri, 75. maddesinin birinci fıkrası, Dördüncü Kısım Altıncı Bölüm ve Beşinci Kısım ve 90. madde başlıkları, 104. maddesinin ikinci fıkrası, İkinci Kitap başlığı, 105A maddesinin birinci ve beşinci ve altıncı fıkraları, 106. maddesinin dokuzuncu fıkrası, 107. madde başlığında 'salıverilme' ibaresine yer verildiği görülmektedir.

Literatürde koşullu salıverilme; hürriyeti bağlayıcı cezalara ilişkin olarak uygulandığı, cezanın belli bir bölümünün ceza infaz kurumunda geçirilmesi gerektiği, uygulanması için iyi hal gerektiği, koşullu salıverildikten sonra hak ederek tahliye tarihine kadar geçen süreyi iyi halli geçirilmesinin gerektiği, bu şekilde hükümlüyü

⁷⁴ Ali Rıza Önder, Salıverme, Makale, Ankara Barosu Dergisi, Yıl: 1980, Sayı: 2, sayfa 249-252. Yenidünya, sayfa 17.

⁷⁵ Kafes, a.g.e., sayfa 26. Yıldız, a.g.e., sayfa 118 ve 136.

⁷⁶ Kafes, a.g.e., sayfa 26. Oxford English Dictionary, Çevrimiçi, Erişim Tarihi: 23.03.2023. <https://ezproxy.mef.edu.tr:2313/view/Entry/138071?rskey=zFwHcO&result=1#eid>.

⁷⁷ Kafes, a.g.e., sayfa 2.

⁷⁸ Yenidünya, a.g.e., sayfa 19

⁷⁹ Yenidünya, a.g.e., sayfa 18.

ceza infaz kurumundaki kurallara ve iyileştirici tedbirlere uyumasını sağladığı, aynı zamanda salıverildikten sonraki sürede hükümlüyü hak ederek tahliye tarihinden sonraki hayata hazırlayan bir kurum olduğu hususlarının bir veya birkaçının bir araya getirilmesi suretiyle tarif edilmiştir⁸⁰. Hükümlünün eylemden ötürü pişman olmasının karşılığı olduğu da dile getirilmiştir⁸¹. Dereceli sistemin son aşaması olduğu tanımlara eklenmiştir⁸². Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi ise ‘*Bireyselleştirilmiş tahliye sonrası şartlar altında mahkûmun erken tahliyesi*’ şeklinde tarif etmiştir⁸³. Ceza infaz kurumlarındaki doluluğu azaltmaya yönelik bir ‘arka kapı stratejisi olduğu’ şeklindeki tarif ise kurumun başlangıçtan beri ifa ettiği temel işlevi ortaya koyan tarif olsa gerektir⁸⁴.

1.4. Koşullu Salıverilmenin Hukuki Niteliği

Temel hak ve özgürlükler penceresinden bakıldığında kural olarak kişinin özgür olması esastır. 1982 Anayasasının 19. maddesinin 1. fıkrası ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi 5. maddesinin 1. fıkrası gereğince kural olarak bu haktan herkes yararlanabilecektir. Hakkın muhatabı devlettir. Devletin bu hakkın sağlanmasında hakka müdahale etmemek şeklinde negatif ve devlet dışındaki kişi veya örgütlerin müdahalesi bakımından engellemek ve cezalandırmak şeklinde pozitif yükümlüğü bulunmaktadır⁸⁵. Devlet istisnaen bu hakkı sınırlandırabilir. 1982 Anayasasının 19.

⁸⁰ Rauf Denker ve Abdülğani Esin, Muamele örneklerle izahlı Meşruten Tahliye ve Tahliyenin Geri Alınması, Kitap, Kutulmuş Matbaası, İstanbul, sayfa 35. Akkaya Çetin, Cezaların İnfazı ve İnfaz Hukuku, Kitap, 8. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, Yıl: 2021, sayfa 341. Mehmet Maden, İnfaz Hukuku, Kitap, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, Yıl: Kasım 2022, sayfa 108. Şen ve Berkün, sayfa 21. Erdal Yerdelen, Türk Ceza Hukuku Yaptırımları ve İnfazı, Kitap, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, Yıl: Temmuz 2022, sayfa 403. Kemal Mecit, İnfaz Hukuku, Kitap, 6. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, Yıl: Ağustos 2022, sayfa 378. Atacan Tüney, Ceza İnfaz Sisteminde Denetimli Serbestliğin Koşullu Salıverilme İle İlişkisi, Çevrimiçi, Yüksek Lisans Tezi, Erişim Tarihi: 10.03.2023, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>, sayfa 57. Kafes, a.g.e., sayfa 2. Yenedünya, a.g.e., sayfa 17. Levent İnce, Uygulamadan Yazışma Örnekleri ile İnfaz Hukuku, Kitap, 1. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, Yıl: Temmuz 2022, sayfa 341. Özgenç, a.g.e., sayfa 16. Erdoğan, a.g.e., sayfa 198. Badem, a.g.e., sayfa 3. Erbuyurucu, a.g.e., sayfa 101.

⁸¹ Kan, a.g.e., sayfa 5 ve devamı.

⁸² Yıldız, a.g.e., sayfa 118.

⁸³ Yumak, a.g.e., sayfa 434. Bozdağ, a.g.e., sayfa 25. Dönmezer ve Erman, a.g.e., sayfa 285. Demirbaş, a.g.e., sayfa 525.

⁸⁴ Mustafa Sağıroğlu, Geçmişten Bugüne Tüm Yönleriyle Ceza İnfaz Sistemi, Kitap, Ankara, Yetkin Yayınları, Yıl: 2021, sayfa 264-265. Yumak, a.g.e., 2014, sayfa 433. Yıldız, a.g.e., sayfa 120.

⁸⁵ Tolga Şirin, Özgürlük Ve Güvenlik Hakkı Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru El Kitapları Serisi-1, Çevrimiçi, Yıl: 2018, Erişim Tarihi: 13.03.2023, https://www.anayasa.gov.tr/media/3544/01_ozgurluk_guvenlik_hakki.pdf, sayfa 12-13.

maddesinin 2. fıkrasının c bendi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi 5. maddesinin 1. fıkrası gereğince yetkili mahkeme kararına istinaden kişinin cezaevine alınması bu istisnalardan birisidir. Bu tutmanın koşulları sona erdiği anda devlet buna dayalı tutmaya son vermek zorundadır. Koşullu salıverilmenin hangi durumda gerçekleşeceği kanunla düzenlenmiştir. Hâkim koşullar gerçekleştiğinde hükümlünün koşullu salıverilmesine karar vermek zorundadır. Bu konuda takdir hakkı bulunmamaktadır. Hâkimin bu kararı, tutmayı sona erdiren kanunda öngörölmüş koşulların tespitinden ibarettir⁸⁶. Kişi özgürlüğü devletin gerçekleşmesi için yükümlölük altında olduğu temel hak ve özgürlüklerden olmakla hakim bu konuda hükümlünün talebine ihtiyacı bulunmadığı gibi yetkili birimlerin resen bu talebi koşullu salıverilme tarihinden incelemeye olanak verecek kadar süre önce hakim önüne götürmesi gerekecektir.

Koşullu salıverilmenin maddi ceza hukuku infaz hukuku ayırımıındaki yerinin belirlenmesi önemlidir. Bu belirlemeye göre koşullu salıverilmenin bağılı olduğu bir kısım kurallar ile doğuracağı bir kısım sonuçlar değişecektir. Öğreti ve Yargıtay tarafından ağırlıklı olarak koşullu salıverilmenin bir infaz kurumu olduğu kabul edilmektedir⁸⁷. Bu kabule göre koşullu salıverilme ceza miktarını değiştirmemektedir. Cezanın infaz edildiği yer değişmektedir. Koşullu salıverilme gerçekleştiğinde cezanın infazına cezaevi dışında devam edilmektedir. Bu durumun koşullu salıverilmenin cezanın nerede ve ne şekilde infaz edileceğine dair bir infaz rejimi olduğunu kabul etmektedir⁸⁸. Bu kabul koşullu salıverilmenin cezalar sistemini tamamlayan araç niteliğinde⁸⁹ bulunduğu ifadesi ile de dile getirilmiştir. Yargıtay bu kabulden hareketle kurumun zaman bakımından uygulanma esaslarına ulaşmıştır. 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 7. maddesinin 3. fıkrasında 5377 sayılı Kanun ile yapılan değişiklik ile

⁸⁶ Şirin, a.g.e., sayfa 40. Mecit, sayfa 379.

⁸⁷ Duygu Çağlar Doğan, Hapis cezasına ve infazına seçenek kurumlar, Çevrimiçi, Doktora Tezi, Erişim Tarihi: 13.03.2023, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>, sayfa 292. Mecit, a.g.e., sayfa 379. Maden, a.g.e., sayfa 111. Sağıroğlu, a.g.e., sayfa 96. Bozdağ, a.g.e., sayfa 48. Yenidünya, a.g.e., sayfa 100. Kafes, a.g.e., sayfa 10. Demirbaş, a.g.e., sayfa 526. Tüney, a.g.e., sayfa 57. Bayram, a.g.e., sayfa 10-12.

⁸⁸ Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 2007/10-71 esas ve 2007/98 karar sayı ve 17.04.2007 tarihli kararında koşullu salıverilmenin hak olmadığını ve ancak koşulları yerine getiren hükümlülerin yararlandığı ve koşulları yerine getirmeyen hükümlülerin ise verilen cezanın tamamını cezaevinde geçirmek zorunda olduğu bir infaz rejimi olduğu değerlendirmesi yapılmıştır. Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 2008/1-57 esas ve 2008/74 karar sayı ve 08.04.2004 tarihli kararında ise koşullu salıverilmenin infaz rejimi olduğu yorumunu sürdürmüştür.

⁸⁹ Özgenç, a.g.e., sayfa 86.

düzenlenen tekerrür ve erteleme ve koşullu salıverilme hükümleri yönünden zaman bakımından uygulanma ilkesinin 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 7. maddesinin 1 ve 2. fıkraları yönünden geçerli olduğuna hükmetmiştir. Bu yolla ulaşılan bir diğer sonuç ise cezanın tabi olduğu koşullu salıverilme düzenlemesinin sonradan yürürlükten kalktığından ve/veya yerine getirilen yeni düzenleme ile önceki düzenleme arasında boşluk olduğundan bahisle cezanın infaz edilemeyeceğinin ileri sürülemez olmasıdır⁹⁰. Bu kabulün bir diğer sonucu ise infaz edilecek cezaya neden olan suçun işlenmesinden sonra bu cezanın infazını düzenleyen başka düzenlemelerin yürürlüğe girmesi halinde lehe/aleyhe kanun değerlendirmesi yapılarak lehe kanunun belirlenmesi zorunluluğunun bulunmasıdır⁹¹. Bu değerlendirme yapılırken karma

⁹⁰ Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 2007/10-71 esas ve 2007/98 karar sayı ve 17.04.2007 tarihli kararı. Yargıtay bu kararında cezalara ve bu cezaların infazına ilişkin genel düzenlemelerin yürürlüğe girdiği 01.06.2005 ile kısmi düzenleme içeren 5377 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği 08.07.2005 tarihleri arasında boşluk olduğundan bahisle Kanunun, yürürlüğünden önceki cezalara uygulanamayacağı iddiasının kabulünün mümkün olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

⁹¹ Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 2019/1-206 esas ve 2021/272 karar sayı ve 10.06.2021 tarihli kararında normal olanın mahkemenin kesinleşen kararında yer alan cezanın infazı olduğunu belirttiğinden sonra bu kuralın istisnası olarak cezalar sistemini tamamlayan araçlar bulunduğunu ve koşullu salıverilmenin de bu araçlardan biri olduğunu belirtmek suretiyle koşullu salıverilmeyi cezalar sistemini tamamlayan araç niteliğinde görmüştür. Zaman bakımından kanunların uygulanması konusunun 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 7. maddesinde düzenlendiği, bu maddenin üçüncü fıkrasında infaz kanunları yönünden derhal uygulanma kuralının öngörüldüğü ancak erteleme ve tekerrür hükümleri birlikte koşullu salıverilme kurumunun ayrı tutularak derhal uygulama kurallarına tabi tutulmadıkları hususlarına aynı kararda yer vermiştir. Bu durumda koşullu salıverilme hükümleri yönünden lehe kanunların belirlenerek uygulanması gerektiği ve öğretide kural olarak lehe/aleyhe kanun değerlendirilmesi yapılırken karma uygulamanın yapılamayacağı belirtilmiş hususunu kararına eklemiştir. Koşullu salıverilme kararından sonra işlemeye başlayan denetim süresinin koşullu salıverilmeden bağımsız düşünülmemesi gerektiğini ve denetim süresi yönünden 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanuna ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun 107. maddesinin 6. fıkrasının önceki halinin 14/4/2020 tarih ve 7242 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile yapılan değişiklikten sonraki haline göre daha lehe olduğu kabulüyle anlatımını sürdürmüştür. Değerlendirmesinin devamında Yargıtay 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun 107. maddesinin 6. fıkrasının yürürlüğe girdiği ilk halinde öngörülen denetim süresinin yine o tarihte geçerli koşullu salıverilme oranları birlikte uygulandığında denetim süresinin koşullu salıverilme süresi ile tamamen örtüşecek şekilde hak ederek tahliye tarihine kadar devam ettiğini örneklerle açıklamıştır. Bu uyumun 15.08.2016 tarih ve 671 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 32 maddesi ile eklenen 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun Geçici Madde 6. maddesi ile istisna suçlar hariç olmak üzere koşullu salıverilme oranının getirilmesi ile bozulduğunu ve artık bu orana göre koşullu salıverilmesi hesaplanan suçlarda denetim süresinin koşullu salıverilme süresinden önce sona erdiğini ayrıca belirtmiştir. Bu şekilde yürürlük oluşmuş iken 14/4/2020 tarih ve 7242 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile yeniden düzenleme yapılarak denetim süresinin koşullu salıverilme süresi ile uyumlu olacak ve hak ederek tahliye tarihine kadar sürecek şekilde düzenleme yapılması nedeniyle lehe/aleyhe kanun değerlendirmesi yapan Yargıtay önceki lehe düzenleme olan ve uygulama ve karar tarihi itibarıyla yürürlükte bulunmayan 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun 107. maddesinin 6. fıkrasında öngörülen denetim süresinin ceza infaz kurumunda geçirilmesi gereken sürenin yarısı kadar olacağı kuralının uygulanması gerektiğine hükmetmiştir.

uygulama yapılamayacaktır⁹². Koşullu salıverilme ceza miktarını değiştirmemektedir. Cezaevi dışında cezanın infazı sürmektedir. Bu kabul karşısında koşullu salıverilmeye hak ederek tahliye tarihi anlamı verilemeyecektir. Dolayısıyla sonradan yürürlüğe giren kanun nedeniyle hükümlü lehine koşullu salıverilme tarihinin öne çekildiği durumlarda önceki ve sonraki koşullu salıverilme tarihleri arasındaki sürenin başka cezadan mahsubu ya da tazmini istenemeyecektir⁹³.

Buna karşılık olmak üzere öğretilerde koşullu salıverilmenin bir hak olduğu⁹⁴ da ileri sürülmüştür. Kısaca hak kavramının hukuken korunan menfaat olarak tanımlamak mümkündür. Hükümlü kanunda öngörülen koşulları yerine getirdiğinde bu kurumdan yararlanabilmektedir. Bu durumda koşullu salıverilme hükümlü açısından bir haktır. Koşullu salıverilme karar verilmesi için verilebilmesi için hükümlünün rızası aranmamaktadır. Bu durum koşullu salıverilmenin bir hak olarak kabulünü engellemez. Çünkü hakkın varlığı için ilgilinin talebi zorunlu şart değildir. Sözgelimi anayasal haklardan yaşam hakkının varlığı ve sağlanması için muhatabının talebi aranmaz⁹⁵. Hak olarak kabul edildiğinde kişi bu hakkından vazgeçebilecektir. Koşullu salıverilmenin hükümlü tarafından da talep edilebilecek olması ve karara itiraz hakkının bulunması karşısında kurumun bir hak özelliği gösterdiğini savunulmaktadır.

⁹² Yargıtay 1. Ceza Dairesinin 2019/3614 esas ve 2021/5910 karar sayı ve 02.04.2021 tarihli kararında uygulama tarihi itibarıyla koşullu salıverilmenin geri alınması halinde ceza infaz kurumunda geçirilecek süre bakımından 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanunun lehe olduğunu, 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanuna tabi suçlar yönünden koşullu salıverilmenin geri alınmasının 765 sayılı Türk Ceza Kanununun 17. maddesinde düzenlendiğini, bu düzenlemeye göre koşullu salıverilme kararından itibaren hak ederek tahliye tarihine kadar kasıtlı suç işlenmesi halinde koşullu salıverilmenin geri alınmasının gerekeceğini, infazda karma uygulama yapılamayacağını belirterek sonraki düzenlemelerde öngörülen denetim süresinin lehe olduğu kabulüne ilişkin kararı kaldırmıştır.

⁹³ Yargıtay 1. Ceza Dairesinin 2008/11042 esas ve 2009/458 karar sayı ve 09.02.2009 tarihli kararında⁹³ atf yaptığı ve içeriğinde ulaştığı kanaate katıldığını belirttiği Yargıtay 5. Ceza Dairesinin 1990/751 esas ve 1990/2275 karar sayı ve 30.04.1990 tarihli kararında koşullu salıverilmenin bir infaz kurumu olduğunu, bu özelliği nedeniyle koşullu salıverilmeye hak ederek tahliye tarihi niteliği verilemeyeceğini, koşullu salıverilmeden itibaren infazın sürmekte olduğunu, bu nedenle sonradan yürürlüğe giren lehe kanun nedeniyle yapılan hesaplama sonucunda koşullu salıverilme tarihinin geriye gitmesi ile oluşan koşullu salıverme tarihi ile fiilen tahliye tarihi arasında kalan sürenin bir başka cezadan mahsup edilemeyeceği sonucuna ulaşmıştır.

⁹⁴ İnce, a.g.e., sayfa 346. Yerdelen, a.g.e., sayfa 405. Özgenç, a.g.e., sayfa 79. Bozdağ, a.g.e., sayfa 46-47. Yenidünya, a.g.e., sayfa 96. Dönmezer ve Erman. a.g.e., sayfa 291. Kafes, a.g.e., sayfa 9. Bayram, a.g.e., sayfa 9-10.

⁹⁵ Hakan Karakehya, 15. Türk Ceza Hukuku Günleri Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Tebliğler, Koşullu Salıverilmenin Amacı, Hukuki Niteliği ve Koşullu Salıverilme Şartlarından Biri Olarak İyi Hal, Çevrimiçi, Erişim Tarihi: 05.10.2022, <https://cdn.istanbul.edu.tr/FileHandler2.ashx?f=15.-tchg-teblig%CC%86ler-.pdf>, sayfa 35-66,38.

Karşıt görüş olarak kurumun bir lütuf olduğu⁹⁶ ileri sürülmüştür. Hak ve lütuf görüşlerini uyuşturan karma görüş tarafından bu kurumdan iyi halli hükümlülerin yararlanabilmesi ve disiplin cezası alan hükümlülerin kurumdan yararlanmaması nedeniyle kurumun lütuf niteliğinde bulunduğunu ve hükümlünün talebi olmasa ve hatta iradesi aksi yönde olsa bile uygulanabiliyor olması karşısında kurumun bir hak olduğunu ve dolayısıyla karma nitelikli⁹⁷ bir infaz kurumu olduğu savunulmuştur.

Öğretide koşullu salıverilmenin kalan cezanın şartlı ertelenmesi olduğu⁹⁸ da ileri sürülmüştür⁹⁹. Koşullu salıverilmenin sözleşme¹⁰⁰ olduğu görüşü ayrıca ileri sürülmüştür. Bu görüşe göre koşullu salıverilme ıslah olmayı hedefleyen birey ile onu topluma kazandırmayı isteyen toplum arasında imzalanmış bir sözleşmedir. Bunların yan ısıra yerine ikame edildiği süreç ile aynı sonuçları doğurmasından yola çıkılarak koşullu salıverilmenin hapis cezası yerine geçen bir süreç¹⁰¹ bir infaz şekli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bir başka görüş olarak koşullu salıverilmenin güvenlik tedbiri olduğu görüşü dile getirilmiştir¹⁰²

Bu hususlar hep birlikte değerlendirildiğinde koşullu salıverilme; hürriyeti bağlayıcı cezanın infazı kapsamında 1982 Anayasasının 19. maddesinin 1. fıkrası ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 5. maddesinin 1. fıkrasında koruma altına alınan ve 1982 Anayasasının 19. maddesinin 2. fıkrasının c bendi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 5. maddesinin 1. fıkrasına dayanılarak müdahale edilmiş durumda bulunan hükümlünün, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı üzerindeki istisna devlet müdahalesinin devletin pozitif yükümlülüğünün sağlanabilmesi için kanunda öngörülen zamanda ve kanundaki şartların gerçekleşip gerçekleşmediğinin tespitine yönelik zincirleme idari ve adli işlemler sonucunda yapılacak adli tespit sonrasında özgürlüğüne¹⁰³ kavuşmasıdır. Bu nedenle bizatihi koşullu salıverilme kararı veya bu

⁹⁶ İnce, a.g.e., sayfa 346. Yerdelen, a.g.e., sayfa 404. Özgenç, a.g.e., sayfa 79. Bozdağ, a.g.e., sayfa 47. Yenidünya, a.g.e., sayfa 96. Kafes, a.g.e., sayfa 9-10. Bayram, a.g.e., sayfa 10.

⁹⁷ İnce, a.g.e., sayfa 346. Yetgin, a.g.e., sayfa 871. Bayram, a.g.e., sayfa 10.

⁹⁸ İnce, a.g.e., sayfa 345, Doğan, a.g.e., sayfa 296.

⁹⁹ İnce, a.g.e., sayfa 344. Algharblı, a.g.e., sayfa 5.

¹⁰⁰ Yerdelen, a.g.e., sayfa 405.

¹⁰¹ Özgenç, a.g.e., sayfa 86. Maden, a.g.e., sayfa 110. Doğan, a.g.e., sayfa 294.

¹⁰² İnce, a.g.e., sayfa 347, Yenidünya, a.g.e., sayfa 99. Kafes, a.g.e., sayfa 10. Demirbaş, a.g.e., sayfa 526. Doğan, a.g.e., sayfa 292. Tüney, a.g.e., sayfa 57.

¹⁰³ Şirin, a.g.e., sayfa 39.

karar sonrasında hak ederek tahliye tarihine kadar geçecek süre içerisinde oluşmuş bulunan statü hak değildir. Bu durum bir lütuf da değildir. Aksine devlet yönünden zorunluluktur. Kanun koyucunun koşullu salıverilme özelinde iyi hal şeklindeki bir davranışa kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına müdahale etmeksizin infaz gibi bir sonuç bağlamasının ödüllendirme olduğunu değerlendiren Anayasa Mahkemesi kararına¹⁰⁴ dayanılarak koşullu salıverilmenin bir lütuf olduğu sonucuna ulaşılamaz. Bu yorumda kanun koyucunun işaret edilen saiki hukuki nitelik vasfına bürünmektedir. Devletin müdahaleye hakkının ortadan kalkıp kalkmadığını değerlendirmesi ve olumlu tespit halinde hükümlüyü salıvermesi pozitif yükümlülüğü gereğidir. Bu nedenle rızaya gerek olmadığı gibi rıza hilafına da koşulları oluştuğunda işlemler zincirini tamamlamak durumundadır. Cezanın tek infaz şekli kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına müdahale olmamakla koşullu salıverilme sonrası denetim ve yükümlülükler suretiyle infaz sürdürülüyor olacaktır. Koşullu salıverilmeni geri alınması koşulları oluştuğunda kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına müdahale suretiyle infaz yöntemine geri dönecektir. Buna göre koşullu salıverilme bir infaz etme biçimidir.

1.5. Koşullu Salıvermenin Temel Hak ve Özgürlükler Boyutu

Koşullu salıverilme kararı verilmekle hükümlü cezaevinden tahliye edilmektedir. Koşulları sağlayamaması nedeniyle hükümlünün koşullu salıverilmeden yararlandırılmaması halinde hükümlü cezaevinde kalmaya devam etmektedir. Koşullu salıverilmenin geri alınması halinde ise hükümlü kalan cezasının infazını sağlama üzere cezaevine dönmektedir. Bu nedenle kişi hürriyetini etkilemektedir. Dolayısıyla temel hak ve hürriyetlerin ihlal edildiği iddialarına konu olmaktadır. Bu iddialar Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi önüne dava olarak gelmiştir.

1.5.1 Umut Hakkı Boyutu

Genel Olarak Hükümlüler İşledikleri suçun hapis cezası cinsinde karşılığı olan cezasının infazı sırasında koşullu salıverilmeden yararlandırılmaktadır. Hükümlüler istisnaen belli durumlarda koşullu salıverilmeden yararlanamamaktadır. Bu durumda

¹⁰⁴ Yenidünya, a.g.e., sayfa 97. Anayasa Mahkemesi, 2001/4 Esas,2001/332 Karar sayı ve 18.07.2001 tarihli kararı.

bile hükümlü süreli cezasının sonunda tahliye edilecektir. Müebbet ve ağırlaştırılmış hapis cezalarında da bu cezalar için kanunda öngörülmüş koşullu salıverilme süresinin sonunda şartları taşıyan hükümlü koşullu salıverilecektir. Ancak bir kısım suçlar nedeniyle verilen ömür boyu hapis cezalarında hukuk düzenleri koşullu salıverilmeden yararlanmayı engelleyen düzenlemeler ve uygulamalar öngörmektedir. Bu suretle hükümlünün ömür boyu cezaevinde kalması sağlanmaktadır. Bu durum koşullu salıverilmeyi engelleyen bir düzenleme ile yapılabilmektedir. Bunun yanı sıra hukuken koşullu salıverilme mümkün olmakla birlikte bunu sağlayacak mekanizmaların sağlıklı ve etkin kılınmaması suretiyle hükümlünün koşullu salıverilmeden yararlanması engellenebilmektedir. Türk hukukunda bir kısım terör suçu nedeniyle verilmiş bulunan ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası için koşullu salıverilme öngörülmemek suretiyle bu türden bir uygulamaya gidilmiştir. Bu suretle koşullu salıverilme olanağı bulunan müebbet hapis cezaları ile ölüm cezaları arasında bir ceza türü yaratılmış bulunmaktadır. Bu ceza türünde sorun cezaevinde kalma süresi değildir. Sorun hükümlünün cezaevinde kalacağı sürenin ölümüyle sınırlanmış olması ve kişiden kişiye değişen ve belirsiz olan bu süre içinde tahliye imkanının bulunmamasıdır. Dolayısıyla hükümlünün tahliyeyi umut etmesi de mümkün bulunmamaktadır. Bu durumda umut hakkının ihlali sorunu ortaya çıkmaktadır.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 3. maddesinde;

‘Hiç kimse işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya işlemlere tabi tutulamaz.’

şeklinde hükme yer verilmiştir. 1982 Anayasasının ‘Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı’ başlıklı olan ve ‘maddi ve manevi varlığım korunması ve geliştirilmesini isteme’ hakkını düzenleyen 17. maddesinin üçüncü fıkrasında;

‘Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz.’

şeklindeki hüküm ile aynı türden ‘işkence ve eziyet yasağı’ düzenlenmiştir.

Alman Anayasa Mahkemesi ise 1973 tarihli Lebach kararı kararında hükümlünün iyileştirilerek yeniden topluma katılımını sağlayan özel önleme amacının

cezanın tek amacı olduğuna karar vermiştir¹⁰⁵. Yeni Alman Anayasa Mahkemesinin ‘*life Imprisonment*’ ve ‘*War Criminal*’ kararlarında cezalandırmanın asıl işlevinin hükümlünün ıslahı ve sosyalizasyonu olduğuna karar verilmiş olup bu yaklaşım Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi uygulamasına esas alınmıştır¹⁰⁶. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi bu yolla Vinter/İngiltere kararında ömür boyu hapis cezalarında koşullu salıverilme imkânı sağlanmamasını veya etkin biçimde işletilmemesini Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 3. maddesinde öngörülen ‘İşkence ve Kötü Muamele Yasağı’ hükmünün ihlali olarak değerlendirmiştir¹⁰⁷.

Anayasa Mahkemesi ise ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasında ‘umut hakkı’ olarak adlandırılan koşullu salıverilme olanağının bulunmaması suretiyle Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 3. maddesi ve 1982 Anayasasının 17. maddesinin üçüncü fıkrasında öngörülen ‘işkence ve eziyet yasağının’ ihlal edildiği iddialarını önüne bireysel başvuru yoluyla gelen talepler şeklinde karşılamıştır. Anayasa Mahkemesi bu taleplere ilişkin kararlarında aynı başvurularda yer alan müdafî yardımından yararlanamamak suretiyle Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 6 ve 1982 Anayasasının 36. maddesinde yer bulan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini tespit etmiştir¹⁰⁸. Kararın gereği için mahkemelerine ihbarda bulunmuştur. Sonuç olarak umut hakkının ihlal edildiğine dair iddianın esasına girmemiştir. Her iki hakkın birbirinden bağımsız olduğu ve umut hakkının tanınmadığı durumda kararın verildiğinden andan itibaren ihlalin başladığını kabul eden Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatları karşısında Anayasa Mahkemesi kararının yerinde olmadığı ileri sürülmüştür¹⁰⁹.

¹⁰⁵ Yumak, a.g.e., sayfa 420. Alman Federal Anayasa Mahkemesi, 05.06.1973 tarihli, BVerf GE 35/202 sayılı Lebach kararı.

¹⁰⁶ Fahrettin Kıdıl, Cezalandırmanın Amacı ve ‘Umut Hakkı’ Bağlamında Koşullu Salıverilme Yasakları, Makale, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Yıl: 2018, Sayı:138, Cilt: 2018, sayfa 39-78,54.

¹⁰⁷ Kıdıl, a.g.e., sayfa 39-78.

¹⁰⁸ Anayasa Mahkemesi, (*Abdulselam Tatal ve diğerleri* [GK], B. No: 2013/2319, 8/4/2015, § ...), Erişim Tarihi: 25.11.2023, <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr>.

¹⁰⁹ Erdi Yetkin, Vinter ve Diğerleri V. Birleşik Krallık Davasından Günümüze İndirilemez Müebbet Hapis Cezası ve Umut Hakkı, Makale, İzmir Barosu Dergisi, Yıl: Eylül 2019, Sayı:3, sayfa 209-265,249 ve devamı.

İşbu çalışmada toplumun artık değerın toplanması ve dağıtılması bakış açısı ile hapis cezası ve arka yüzü koşullu salıverilme irdelenmektedir. İnsanlığın son 500 yılda giderek berraklaşan ve önceki dönemlerden farklı bir toplumsal düzen ve üretim biçimlerine ulaştığı açıktır. Bu dönüşüm bir vade ya da doruğa doğru ilerleyen düz bir çizgi değildir. Zaman bakımından kısalan döngü veya spiral şeklinde sürekli yinelenen ve yoğunlaşan katmanlar şeklinde dönüşüm sürmektedir. Toplumun tüm kurumları toplumda var olan bu canlılığı alabilmeli ve kurallara ve sonuç çözüme dönüştürebilmelidir. Bu gelişme döngüsünde hukuk giderek daha ön safta görev almıştır. Kural dışı eyleme karşılık gelen meşru şiddet tekelinin sahibi olarak meşru şiddet dozunun azaltılması suretiyle görevini çoklukla yerine getirebildiğini ortaya koymuştur. Koşullu salıverilme imkanı bulunmaksızın infazı gereken ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasında da meşru şiddetin dozunun azaltılması halinde de görevini yapması mümkündür. Umut hakkının tanınmamasının temelinde kanaatimce güvensizlik bulunmaktadır. Bu güvensizlik tüm infaz alanının kapsar durumdadır. Mevcut düzende hapis cezası ihlalin en önemli yaptırımı durumundadır. Koşullu salıverilme imkanı bulunmaksızın infazı gereken ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası bunun en ağır halidir. Uyuşmazlığın tarafları ve toplum için ihlale uğrayan kuralın çok önemli olduğu durumlarda verilen bir cezadır. Bu türden her ihlal de belirlenip bu cezaya bağlanamamaktadır. Dolayısıyla infaz edilen bu türden cezanın bu türden diğer ihlaller için toplumu rahatlatıcı ve suçluyu caydırıcı bir yönü bulunmaktadır. Oysa infaz yargısında ve işlemlerinde mağdur bile milenyumdan beri yeni yeni yer bulmaya çalışmaktadır. Bu durumda yük tamamen yasal düzenleme ile umut hakkını engellemek zorunda kalan siyaset kurumuna kalmaktadır.

Yukarıda koşullu salıverilmenin tarihçesi ve türleri bölümünde açıklandığı üzere koşullu salıverilme esasen Anglosakson soylu bir uygulamadır. Umut hakkı özelinde Anglosakson sistemin ana kolu İngiliz sistemi bile Winter/İngiltere kararında olduğu gibi bu konuda zorlanmaktadır. Yine yukarıda aynı bölümde açıklandığı üzere koşullu salıverilme kurumunu yönetenin niteliği ve yönetim mantığı açısından Türkiye ve İngiltere aynı kategoride bulunmaktadır. Bu sistemde cezaevinde gözlemlenen hükümlünün iyi halli ve topluma karışabilecek durumda olması halinde serbest bırakılmaktadır. İngiltere'den farklı olarak Türkiye'de idare ve yargının Kara Avrupa'sı geleneği gereğince önceden konulan kuralla bağlı olması durumu söz konusudur. Mevcut durumda siyasetin yasaklamakla göğüslediği yükün cezanın

paydaşlarının ortak kabulüne uygun bir biçimde adli sistemin de çözme olanağı gözükmemektedir. Bu durum çok önemli değerleri için evine çok etkin ve pahalı güvenlik sistemi alan bir kişinin bu sistemin kurulması ve işletilmesi ve korunması için hiçbir çaba sarfetmeden bu sistemi bir yerde kilitli tutmasına benzemektedir.

Bu durumun kanaatimce çözümü vardır. Aslında bu süreç başlamış ve belli bir yol da alınmıştır. Çözüm infaz alanının genişletilmesidir. Bu genişleme mevzuat, teşkilat ve teknik gibi alanlarda başlamıştır. Bu noktada infaz yargılamasının mahkeme boyutunda yapılması düşünülmelidir. Muhakeme kuralları işlevine uygun genişletilmeli ve bağımsızlaştırılmalıdır. Tarafları yeniden tanımlanmalıdır. Devletin kısmen sarsılan hükümlerlik modelinden esas yargılamada olduğu gibi gözetmen modeline doğru geçişi sağlanmalıdır. Devlet adına hükümlüyü cezaevinde ve belli hallerde cezaevine alınmadan cezaevi dışında gözlemleyen cezaevi idaresi, idari ve hastane gibi ilmi kurumlar ile hükümlünün teması mümkün toplum kesimlerinin gözlem ve katılımından yararlanılmalıdır. Gerekçeli kararın kesinleşmesinden sonra çağrı veya yakalamadan daha önce infaz ve muhtemel tahliye zamanı planlanmalıdır. Hükümlünün süre beklemek ve belli şeyleri yapmamak şeklindeki edilgen rolünden çıkarılarak ıslah olduğunu ve tahliyesi halinde ihlal potansiyelinin azaltılması için somut olarak sunduğu aktif role büründürülmesi gerekmektedir. Devletten boşalan yere hızla yoğun bir biçimde cezaya neden olan normun koruduğu değerlerin sahiplerinin infaz yargılamasına katılımı sağlanmalıdır. Esas yargılamada olduğu gibi taraflara müdafî/vekil, süre, hukuken ve fiilen katılım imkanı sağlanmalıdır. Zorunlu haller dışında kesinlikle genel aleniyetin ve aleniyeti engelleyen özel durumların bulunması halinde ise kısmi ve ancak donanımlı kamuoyu denetiminin sağlanması gerekmektedir. Islah araçları genişletilmeli ve ucu açık sayılmalıdır. Tek veya birkaç doğru arasından seçim yapılması yerine yargının hakemliğindeki katımlı ve katmanlı yargılama ile çözüm üretilmelidir. Umut hakkı bulunmasının tehdit olarak görüldüğü durumlarda bu sayılan unsurların yoğunlaştırılması gerekecektir. Bu koşullar altında umut hakkı da dahil cezaların infazı konusunda çağın gerekleri üstüne çıkılmasının mümkün olacağı kanaatindeyim.

1.5.2. Özgürlük ve Güvenlik Hakkı Boyutu

Anayasa Mahkemesi kararlarında koşullu salıverilme kurumu 1982 Anayasasının 19. maddesinde düzenlenen kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı yönünden de incelenmiştir. Anayasa Mahkemesi koşullu salıverilme kararının geri alınmasına suretiyle 1982 Anayasası'nın 2, 36 ve 38. maddelerinin ihlal edildiğinden bahisle yapılan başvuru üzerine verdiği kararında başvuruyu Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 5. maddesinin birinci fıkrasının a bendi ve 1982 Anayasasının 19. maddesinin ikinci fıkrası kapsamında değerlendirmiştir. Anılan maddelerde hüküm sonrası ve hükme bağlı olarak verilen tutma kararlarının düzenlendiğini, koşullu salıverilmenin geri alınması kararının kanunla önceki mahkeme kararı ile arasında illiyet bağı kurulmuş kararlardan olduğunu, bu tür kararların yetkili ve bağımsız mahkeme tarafından usulüne uygun bir biçimde verilmiş olması kriterlerini taşıması halinde bu kararlar aleyhine yapılan anayasaya aykırılık iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olacağına hükmetmiştir¹¹⁰. Koşullu salıverilmenin geri alınması suretiyle cezanın infazı söz konusu olduğunda hükümlü tarafından geri alınan bu cezanın ilk ceza ile bağlantısının kurulması zor olabilmektedir. Bu durum koşullu salıverilmenin hak ederek tahliye gibi algılanmasından kaynaklanmaktadır. Anayasa Mahkemesi tarafından yerinde olarak maddi ve şekli illiyet bağına ilişkin bağlantının kanun ile sağlandığına ve düzenlemenin belirlilik, öngörülebilirlik ve elverişlilik gibi hukuk devleti şartlarını karşıladığına işaret etmiştir.

Pezone/İtalya davasında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, koşullu salıverilmenin geri alınması süresi belirlenirken önceki tutukluluk kararının mahsup edilmemesi suretiyle hükümlünün olması gerekenden daha fazla ceza infaz kurumunda kalmasını Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 5. maddesini birinci fıkrasını a bendi gereğince ihlal saymıştır¹¹¹. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi hükümlünün yararlanması gereken af nedeniyle cezasından yapılması gereken indirimin yapılmaması suretiyle ceza infaz kurumunda olması gerekenden daha uzun süre kalan

¹¹⁰ Anayasa Mahkemesi, (Günay Okan, B. No: 2013/8114, 17/9/2014, § ...), Çevrimiçi, Erişim Tarihi: 04.09.2022, <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr>

¹¹¹ HUDOC European Court of Human of Rights, (Pezone/İtalya, B. No: 42098/98, <https://www.echr.coe.int/>, 18/12/2003, §§ 31-38), Çevrimiçi, Erişim Tarihi: 05.09.2022.

hükümlünün başvurusuna ilişkin Grava/İtalya davasında da aynı sonuca ulaşmıştır¹¹². Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Şahin Karataş/Türkiye davasında ise kanundaki yasal şartların gerçekleşmesi halinde uygulamacıya takdir hakkı tanımayan 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun Geçici Madde 1. maddesinin birinci fıkrasının c bendi gereğince tahliye edilmesi gereken hükümlünün tahliyesine ilişkin kararın geç verilmesi suretiyle hükümlünün ceza infaz kurumunda olması gerekenden daha fazla kalması durumunda da Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 5. maddesinin birinci fıkrasının a bendinin ihlal edildiğine hükmetmiştir¹¹³. Anayasa Mahkemesi de Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından verilen bu kararları teyit ile kararlarda yer alan ilkeleri benimsediğini ortaya koymuştur¹¹⁴. Kanaatimce bu kararlar ile getirilen çözüm yerindedir. Koşullu salıverilmenin haksız yere gecikmesi durumunda kişinin cezaevinde kalacağı açıktır. Her ne kadar koşullu salıverilmeye hak ederek tahliye anlamı verilmesi mümkün değilse de cezaevinde infaz ile aksi arasındaki farkın kişi özgürlüğüne müdahale anlamı taşıyacağı açıktır. Ancak bu çözümün aşağıda adil yargılanma hakkı altındaki uyuşmazlıkların çözümünde kullanılmaması kanaatimce çelişkidir ve özgürlükleri genişletici yorumdan uzaktır.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi koşullu salıverilmenin geri alınması ve reddedilmesi kararlarını ceza hükmü veren mahkeme kararının gerekçesiyle karşılaştırmaktadır. Bu kararlar cezaya hükmeden mahkemenin kararının gerekçesinde belirtilen amaçlarla çeliştiği durumlarda Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 5. maddesinde düzenlenen kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edildiğinin hüküm altına alınması beklenebilecektir¹¹⁵.

1.5.3. Adil Yargılanma Hakkı Boyutu

Anayasa Mahkemesi GK, B. No: 2020/27974 sayı ve 15/12/2021 tarihli kararında koşullu salıverilmeyi Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 6 ve 1982

¹¹² HUDOC European Court of Human of Rights, (Grava/İtalya, B. No:43522/98, 10/7/2003, §§ 31-46), Çevrimiçi, Erişim Tarihi: 05.09.2022.

¹¹³ HUDOC European Court of Human of Rights, (Şahin Karataş/Türkiye, B. No: 16110/03, 17/6/2008), Çevrimiçi, Erişim Tarihi: 05.09.2022.

¹¹⁴ Anayasa Mahkemesi, (Muhammed Sıraç Bozkurt, B. No: 2016/7271, 24/10/2019, § ...), Çevrimiçi, Erişim Tarihi: 05.09.2022, <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr>.

¹¹⁵ Dönmezer ve Erman, a.g.e., sayfa 291.

Anayasasının 36. maddesi kapsamında da ele almıştır. Anayasa Mahkemesi, hükümlünün iyi halli olmadığı gerekçesiyle denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle salıverilmediğinden bahisle yapmış olduğu bireysel başvuru üzerine vermiş olduğu kararda Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Boulois/Lüksemburg [BD], B. No: 37575/04, 3/4/2012, §§ 85, 86 kararını örnek göstermiştir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 6. maddesinde öngörülen adil yargılanma hakkının söz konusu olabilmesi için bir suç isnadı veya medeni hak ve yükümlülüklerin esasıyla ilgili bir uyuşmazlığın bulunması gerektiğinin arandığına işaret etmiştir. Devamla Neumeister/Avusturya, B. No: 1936/63,27/6/1968, §§ 22, 23; Lorse et autres/Hollanda, B. No: 52750/99, 28/8/2001 kararlarını örnek göstererek Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından yine infaz meseleleri yönünden Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 6. maddesinin geçerli olmadığı kabul edildiği zikredilmiştir. Sonrasında Ganusauskas/Litvanya (k.k.), B. No: 47922/99, 7/9/1999 kararını örnek göstererek Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından sözleşmenin koşullu salıverme yönünden bir hak temin etmediği ve koşullu salıvermeye bir mahkeme tarafından karar verilmesinin yahut koşullu salıvermenin incelenmesinin gerekli olmadığı kabulüne yer vermiştir. Anayasa Mahkemesi devamla Jankauskas/Litvanya, B. No: 59304/00, 16/12/2003 içtihadına değinmiş ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından izne bağlı veya bir gereklilik olarak şartlı tahliye kararı verilmesi yönünde bir hak tesis etmediğini belirttiğini hükmünde yer vermiştir. Son olarak Dybeku/Arnavutluk, B. No:41153/06, 18/12/2007, § 55 içtihadını örnek gösteren Anayasa Mahkemesi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından başvuranın sağlık durumuna uygun bir kurumda cezasını çekmek veya salıverilmek yönündeki talebinin cezanın infaz edilme şekline ilişkin bir talep olduğunu belirttiğini eklemiştir. Bütün bu değerlendirmelerden sonra Anayasa Mahkemesi hükümlünün iyi halli olmadığından bahisle denetimli serbestlik tedbiri ve koşullu salıverilme uygulanmamak suretiyle salıverilmeden mahrum bırakıldığı ve bu yolla adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin talebini talebin cezanın infaz şekline ilişkin olması, suçun esası veya cezanın miktarı ile ilgili olmaması nedeniyle kabul edilemez bulmuştur¹¹⁶. Yukarıda özgürlük ve güvenlik hakkı boyutu başlığı altında incelenen Pezone/İtalya davası ve devamında sayılan davalardaki kararlarda koşullu

¹¹⁶ Anayasa Mahkemesi, (GK, B. No: 2020/27974, 15/12/2021, § ...) Çevrimiçi, Erişim Tarihi: 04.09.2022, <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr>.

salıverilmenin haksız yere gecikmesi durumunda kişinin cezaevinde daha fazla süre ile kalacağı ve bu durumun kişi özgürlüğüne müdahale anlamı taşıyacağına değinilmişti. Anılan mahkemelerin bu başlık altındaki kararlarında bu defa koşullu salıverilmenin infaza ilişkin olduğu ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde korunmadığı gerekçesiyle inceleme yapmamaları çelişki gibi görünmektedir. Her iki halde de yargı makamlarının kararları ile aynı sonuç doğmakta ve bu durumların birinde inceleme yapıp ihlal kararı verilmekte iken diğeri incelenmemektedir. Yargıtayın koşullu salıverilme ile fiili infazın tamamlandığı ve bu nedenle koşullu salıverilme tarihinden sonra yürürlüğe giren lehe kanun gereğince oluşacak farkın başka cezadan mahsup edilemeyeceğine ilişkin içtihadının görüşümü desteklediği kanaatindeyim. Bu içtihadı ile Yargıtay koşullu salıverilme tarihinde önce cezaevinde geçen sürenin farkını ortaya koymaktadır. Koşullu salıverilme tarihinden önceki ve sonraki süreçlerde sadece cezanın infaz edildiği yer değişmiş ve diğer yönleri ile bu iki süre aynı olsaydı içtihadın aksi yönde olması gerektiği kanaatindeyim.

1.5.4. Hukuk Devleti İlkesi ve Eşitlik İlkesi Boyutu

Anayasa Mahkemesi kararlarında koşullu salıverilme kurumunu 1982 Anayasası'nın 2. maddesinde düzenlenen hukuk devleti ilkesi yönünden de incelenmiştir. Bu tür başvurular, getirilen düzenleme ile kişinin kendisi veya hükümlü olduğu suç tipi açısından farklı düzenleme getirilmesi suretiyle 1982 Anayasasının 10. maddesinde düzenlenen eşitlik ilkesine aykırı davranıldığı iddiasıyla gerekçelendirilmiştir. Anayasa Mahkemesi 1990 ile 2010 yılları arasındaki tarihlerde verdiği kararlarda zaman zaman infaz hukuku açısından bu tür ayrımlara gidilmesini anılan maddelere aykırı sayarken bazen de bu tür ayrımların 1982 Anayasasının bu maddelerine uygun olduğuna hükmetmiştir. 2010 yılından itibaren Anayasa Mahkemesinin bu maddelere aykırılık yönünden içtihatları istikrar kazanmıştır. Artık Anayasa Mahkemesi denetimli serbestlik veya koşullu salıverilme gibi infaz hukukuna ilişkin düzenlemelerde de kanun koyucunun takdir yetkisinin bulunduğunu kabul ederek yerinde olarak bu tür ayırım içeren düzenlemelerin 1982 Anayasasının 2 ve 10. maddelerine aykırı olmadığına hükmetmektedir¹¹⁷. Anayasa Mahkemesi 14/4/2020

¹¹⁷ Arif Emre Sümer, Örgütlü Suçlar İçin Öngörülen İnfaz Rejimine İlişkin Ayrıksı Düzenlemelerin Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında Değerlendirilmesi, Makale, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Yıl: 2022, Cilt: 30, Sayı: 2, sayfa 637-677,658 ve devamı.

tarikh ve 7242 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun bazı hükümlerinin Anayasaya aykırı olduğu iddiasıyla açılan davada verdiği kararında¹¹⁸ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından da aynı görüşün benimsediğini¹¹⁹ belirtmiştir¹²⁰.

1.5.5. Suç ve Cezaların Kanuniliği Boyutu

Anayasa Mahkemesi kararlarında koşullu salıverilme kurumunu 1982 Anayasasının 38. maddesinde düzenlenen kanunsuz suç ve ceza olmaz ilkesi yönünden de incelenmiştir. Anayasa Mahkemesi Metin Durmaz kararında asıl mahkeme ceza hükmünü ortaya koyduktan sonra 4616 sayılı 23 Nisan 1999 Tarihine Kadar İşlenen Suçlardan Dolayı Şartla Salıverilmeye, Dava ve Cezaların Ertelenmesine Dair Kanun özelinde yasa koyucunun kanun ile bir cezaya müdahale etmesi durumunda müdahalenin yani bu Kanunun bir ceza düzenlemesi mi yoksa bir tedbir mi olduğunu tartışmıştır. Bu soruya cevap bulabilmek için Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 18.11.1985 tarih ve 1985/268 esas ve 1985/361 karar sayılı kararında bahsi geçen ilkeye dayanmıştır. Yargıtay bu kararında cezanın yerine getirilmesine ilişkin düzenlemenin hükümlü açısından doğurduğu sonuca bakmıştır. Yargıtay önce cezanın yerine getirilmesine ilişkin yani infaz hukuku düzenlemelerinin derhal yürürlüğe gireceğini vurgulamıştır. Peşinden bir düzenlemenin yükümlünün mahkûmiyet süresini uzatıp uzatmadığını incelemiştir. Eğer düzenleme süreyi uzatıyor ya da hükümlüye yüklenen yükü artırıyor bu kuralın cezanın niteliğini değiştirdiğini ve bu nedenle derhal uygulanamayacağı sonucuna ulaşmıştır. Bu değerlendirmeyi kullanan Anayasa Mahkemesi özelde 4616 sayılı 23 Nisan 1999 Tarihine Kadar İşlenen Suçlardan Dolayı Şartla Salıverilmeye, Dava ve Cezaların Ertelenmesine Dair Kanunun hükümlüye yük getirmediğini ve aksine hükümlünün infaz etmesi gereken cezadan belli bir miktarın düşülmesini sağlaması nedeniyle hükümlü lehine olduğundan yola çıkarak bu Kanunun yük getirmeyen ve dolayısıyla derhal uygulanması gereken kurallardan ve yine dolayısıyla infaz hukuku kurallarından

¹¹⁸ Anayasa Mahkemesi, (AYM, E.2020/53, K.2021/55, 14/07/2021, § 176), Çevrimiçi, Erişim Tarihi: 05.09.2022, <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr>.

¹¹⁹ HUDOC European Court of Human of Rights, (Gerger/Türkiye, B. No. 24919/94, 8/7/1999, § 69), Çevrimiçi, Erişim Tarihi: 05.09.2022.

¹²⁰ Sümer, a.g.e., sayfa 662.

olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu suretle başvuruçunun temelde bunun bir ceza düzenlemesi olduğu ve anılan Kanunun ilk halinin Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edildiğinden ve dolayısıyla bu Kanun gereğince yapılan yerine getirme işleminin bu iptal kararı nedeniyle dayanaktan yoksun hale geldiğinden ve kanunsuz suç ve ceza olamayacağından kendisine uygulanan düzenlemenin dayanağının kalmadığından bahisle yapmış olduğu başvuruyu kanaatimce yerinde olarak reddetmiştir. Anayasa Mahkemesi kararda bu aşamaların öncesinde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 7.maddesinin birinci fıkrasının a bendi kapsamında hükümlünün durumunu ağırlaştırıcı düzenlemelerin ceza düzenlemesi sayılacağı yolundaki yaklaşımını tekrar etmiştir¹²¹.

1.6. Koşullu Salıverilmenin Eleştirisi

1.6.1 Özel Önleme Amacına Yönelik Eleştirisi

Koşullu salıverilmenin olumlu ve olumsuz eleştirileri bulunmaktadır. Koşullu salıverilme öncelikle özel önleme¹²² görevini yerine getirir. Hükümlünün koşullu salıverilmeden yararlanabilmesi için öncelikle ceza infaz kurumunda geçirdiği süre içerisinde iyi halli olması gerekmektedir. Hükümlü bu hale gelebilmek için disiplin cezası almamalı veya disiplin cezası almış ise bu cezasından sonra kanunda belirlenen süreyi geçirmiş ve ceza infaz kurumu tarafından kendisi için hazırlanan programlara katılmış olmalıdır. Bu süreç cezanın infazı bakımından hükümlüye hem bir maliyet getirmekte hem de suça karşı koyma bilgi ve becerisini de geliştirmektedir. Hükümlü koşullu salıverilmek suretiyle geri kazandığı özgürlüğünü sürdürebilmek için öncelikle hapis cezası gerektiren kasıtlı bir suç işlemekten kaçınması gerekecektir. Bu suretle hükümlü hem ceza infaz kurumunda geçirdiği hem de koşullu salıverildiği süreç içerisinde suç işlemekten uzak kalacaktır. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi Üye Devletlere Şartlı Tahliye Hakkında (2003) Tavsiye Kararına Ek Kararının 3. maddesi üye devletlere bu hedefi tavsiye etmiştir. Bu süreçlerde elde ettiği bilgi ve

¹²¹ Anayasa Mahkemesi, (Metin Durmaz, B. No: 2013/7764, 25/3/2015, § ...), Çevrimiçi, Erişim Tarihi: 05.09.2022, <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr>.

¹²² İnce, a.g.e., sayfa 343, 347 ve 348. Dönmezer ve Erman, a.g.e., sayfa 286-287. Demirbaş, a.g.e., sayfa 525. Kafes, a.g.e., sayfa 8-9, 14-15. Yerdelen, a.g.e., sayfa 404. Erdoğan, a.g.e., sayfa 198. Mecit, a.g.e., sayfa 378. Özgenç, a.g.e., sayfa 16-17. Maden, a.g.e., sayfa 112. Kan, a.g.e., sayfa 6. Tüney, a.g.e., sayfa59-60. Bayram, a.g.e., sayfa 13. Yıldız, a.g.e., sayfa118-119. Algharblgı, a.g.e., sayfa 6. Yenidünya, a.g.e., sayfa 90 ve devamı.

beceriyle hak ederek tahliye tarihinden sonra da suç işleme dürtüsüne ve kendisinin suç işlemesine neden olabilecek şartlara karşı koyma gücünü erişecektir.

1.6.2 Bireyselleştirme Amacı Yönünden Eleştirisi

Koşullu salıverilme bireyselleştirmeyi¹²³ de sağlar. Bütün aşamalarda belirtildiği üzere günümüzdeki ceza infaz sisteminde en ağır ceza türü olarak düşünebileceğimiz hürriyeti bağlayıcı cezaların infazının hükümlü üzerinde olumsuz etkileri¹²⁴ de bulunmaktadır. Modern zamanda suçun karşılığı olarak seçilen yöntemler ödetme ve hükümlünün iyileştirilmesi kutupları¹²⁵ arasında gidip gelmiştir. Zaman ilerledikçe ödetmeden iyileştirmeye doğru ağırlık kazanacak şekilde bu salınım sürmektedir. Herhangi bir zamanda bir ceza infaz sisteminde veya genel olarak uluslararası ceza infaz sisteminde bu iki nokta arasındaki seçilen noktaya göre sonraki bir zamanda diğer yöne doğru kaymalar olabilmektedir. Sözelimi Amerika Birleşik Devletleri'nde 1970 yıllarda koşullu salıverilme kurullarının yetkileri kısıtlanarak cezaların daha fazla süre ile cezaevinde infaz edilmesi yolu seçilmiştir. Bu sebepten ödetme ve iyileştirme kutupları arasındaki hareket salınım olarak nitelendirilmiştir. Son yüzyılın son bölümlerinde eğilimin daha fazla iyileştirme yönünde su yüzüne çıktığı söylenebilecektir. Genel düzenlemeler yapıldığında bu düzenlemelerin olumlu ve olumsuz yönlerini ortaya çıkması zaman alabilmektedir. Yine genel düzenlemenin uygulanacağı bütün olaylarda aynı etkiyi sağlayacak şekilde baştan düzenlenmesi mümkün bulunmamaktadır. Bu şekilde ortaya çıkması mümkün zararlar bireyselleştirmeye mümkün olduğunca yüksek miktarda olanak tanınmasıyla giderilebilecektir. Bu yönde Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi Üye Devletlere Şartlı Tahliye Hakkında (2003) Tavsiye Kararına Ek Kararının 6. maddesi ile koşullu salıverilme süresinin amaca uygun bir biçimde belirlenmesi ve 7. maddesi ile önemli fark yaratmayan olumsuz değerlendirmenin bulunduğu hallerde bile koşullu salıverilmeye öncelik tanınması tavsiye edilmiştir. Bu imkân tanındığında her bir

¹²³ İnce, a.g.e., sayfa 342 ve 348. Dönmezer ve Erman, a.g.e., sayfa 287. Yenedünya, sayfa a.g.e., 20, 90 ve devamı. Yerdelen, a.g.e., sayfa 404. Sağıroğlu, a.g.e., sayfa 95-96. Mecit, a.g.e., sayfa 379. Bozdağ, a.g.e., sayfa 25. Özgenç, a.g.e., sayfa 16-17. Maden, a.g.e., sayfa 112. Tüney, a.g.e., sayfa 59-60. Yıldız, a.g.e., sayfa 120.

¹²⁴ İnce, a.g.e., sayfa 342.

¹²⁵ Yenedünya, a.g.e., sayfa 19.

hükümlü yönünden ayrı bir değerlendirme yapma fırsatı doğacaktır. Bireyselleştirme hükümlü bazında ödetme ve iyileştirmenin faydalarının en yüksek oranda elde edilebileceği ve zararlarından en yüksek oranda korunulabileceği bir denge sağlamaktadır. Her bir hükümlü yönünden en iyi sonuç elde edildiğinden genel düzenlemenin etkinliği ve yaşam süresi artacaktır. Hâkim 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 62. maddesi gereğince olayın özellikleri ve failin kişilik özelliklerine göre bireyselleştirilme sağlamaktadır. Bu şekilde belirlenen cezanın infazı sırasında hükümlüden hükümlüye iyi hali kazanma ve sürdürme süreleri farklı olabilecektir. Sözelimi bir kısım hükümlüleri kanunda öngörülen koşullu salıverilme süresini tamamlar tamamlamaz iyi hal özelliklerini kazanmış olması mümkündür. Bu gibi hükümlüler sürenin tamamlanması ile kurumdan yararlanabilecektir. Dolayısıyla ceza infaz kurumunda kalmasına artık gerek kalmayan hükümlüler yönünden süreyi kısaltarak ceza infaz kurumundaki olumsuzluklardan daha az etkilenmelerini sağlar. Bu sonuç Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi Üye Devletlere Şartlı Tahliye Hakkında (2003) Tavsiye Kararına Ek Kararının 4. maddesinin a bendinde tavsiye olunan durumun gerçekleşmesidir. İstisna da olsa bir kısım hükümlülerin kanundaki belirlenen koşullu salıverilme süresi gelmiş olmasına rağmen iyi hal kazanamaması söz konusu olabilmektedir. Bu durumda ise koşullu salıverilmeden yararlanması hak ederek tahliye tarihine kadar geçecek süre içindeki başka bir tarihte gerçekleşebileceği gibi yararlanması hak ederek tahliye tarihine kadar hiç gerçekleşmeyebilecektir. Yargıtay¹²⁶ ve Anayasa Mahkemesinin de benzer görüşte olduğu bildirilmiştir¹²⁷.

1.6.3. Ceza ve Cezaevi Siyasetini Yönetme Amacı Yönünden Eleştirisi

Koşullu salıverilmenin ceza ve cezaevi siyasetini yönetme¹²⁸ açısından da fonksiyonu bulunmaktadır. Giriş bölümünde açıklandığı üzere modern dönemde hürriyeti bağlayıcı cezalar etkin ceza tipi olarak kabul edilmiş olmakla birlikte bu infaz şekillerinin de sakıncaları bulunmaktadır. Modern infaz hukukunda artık toplum içinde iyileştirme modelleri öne çıkmaktadır. Ceza infaz kurumlarındaki doluluğun

¹²⁶ Mecit, a.g.e., sayfa 379, Bozdağ, a.g.e., sayfa 24.

¹²⁷ Şen ve Başer Berkün, a.g.e., sayfa 23. Bozdağ, a.g.e., sayfa 24-25.

¹²⁸ İnce, a.g.e., sayfa 342 ve 348. Dönmezer ve Erman, a.g.e., sayfa 287. Erdoğan, a.g.e., sayfa 198-199. Maden, a.g.e., sayfa 112. Tüney, a.g.e., sayfa 59-60. Yıldız, a.g.e., sayfa 120. Yenidünya, a.g.e., sayfa 90.

artması ve sürekli olarak yeni ceza infaz kurumlarının inşa edilmesinin siyasi, sosyal ve ekonomik pek çok olumsuz etkisi bulunmaktadır. Koşullu salıverilme kurumu aracılığıyla bir kısım hükümlünün hapis cezasına eşdeğer süresini kurum dışında infaz etmesi suretiyle bu olumsuzlukların önüne geçebilecektir. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi Üye Devletlere Şartlı Tahliye Hakkında (2003) Tavsiye Kararına Ek Kararının 7. maddesinde koşullu salıverilme yoluna başvurarak tasarruf edilebileceği hususu tavsiye olunmuştur.

1.6.4. İyi Hal Kavramına Yönelik Eleştiriler

Koşullu salıverilmeye ilişkin olumsuz eleştiriler de az değildir. Öncelikle mevzuatın düzenlenmesine ilişkin eleştiriler sayılabilir. Mevzuatta iyi hal kavramının tamamen ve kısmen ortadan¹²⁹ kaldırılması hususu bunlardan biridir. Koşullu salıverilme süresinin belirlenmesini sağlayan miktar ve oranlarının ceza infaz kurumunda kalınacak süreyi azaltacak şekilde¹³⁰ sonrasında yapılan yasal değişiklikle değiştirilmesi de çok eleştirilen hususlardan biridir. Bu yöntemde de aslında koşullu salıverilme için iyi halin belli bir süresinin aranmasından vazgeçilmesi söz konusudur. Burada söz konusu olan iyi hal hükümlünün koşullu salıverilmeden önce ceza infaz kurumunda göstermesi gereken iyi halidir. Bu unsurdan vazgeçilmesi halinde en azından cezanın ıslah edici özelliğinin gerçekleştiği hususu şüpheye düşecektir. Aynı şekilde ceza infaz kurumlarında aşırı doluluğa neden olan gerçek nedenlerin tespitiyle buna ilişkin çözümler getirilmesi hususu da bu yöntemde göz ardı edilmektedir. Uygulamada yeterli gözlem bulunmaksızın ve yetersiz inceleme ile karar verilmesi ayrıca eleştiri konusu olmuştur¹³¹.

1.7. Koşullu Salıverilmenin Hapis Cezası Öngörmeyen Diğer Kurum ve Çözümlerle Karşılaştırılması

1.7.1. Af Kurumları ile Karşılaştırılması

Koşullu salıverilmenin hukuki niteliği hapsedme yerine kişinin özgür kılınarak cezanın infazı olarak hukuki zemine oturtulduğunda koşullu salıverilmenin cezanın

¹²⁹ Kafes, a.g.e., sayfa 15-16. Şen ve Başer Berkün, a.g.e., sayfa 22,40.

¹³⁰ İnce, a.g.e., sayfa 343-344. Dönmezer ve Erman, a.g.e., sayfa 288.

¹³¹ Erbuyurucu, a.g.e., sayfa 109-110.

varlığına rağmen hapsedmeyen diğer kurum veya çözümlerden farkının ne olduğu sorusunun cevaplanması gerekecektir. Bu ayrıma konu yapılacak olan ve af olarak adlandırılan kurum ve çözümleri yargısal ve yargı dışı kurum veya çözümler olmak üzere iki ayrı başlık halinde işlemek mümkündür. Türkiye Büyük Millet Meclisi genel ve özel af ve Cumhurbaşkanının özel af yetkisi yargı dışı çözümlerdir. Türüne göre af cezanın bir kısmından tamamına kadar miktarını ortadan kaldırmakla hapsedmeme kurumlarının başında gelmektedir. Devlet ile hükümlü arasındaki ceza ilişkisi kısmen ya da tamamen ortadan kaldıran af kurumunun koşullu salıverilmeden farkının ortaya konulması öncelik kazanmaktadır. Şöyle ki; 1982 Anayasasının 87. maddesinin 03/10/2001 tarihli ve 4709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun ile değiştirilmesinden önceki halinde 1982 Anayasasının 14. maddesi kapsamında kalan suçlar yönünden meclisin af yetkisini kullanma yasağının bulunması ve bu değişiklikten sonra da konu bakımından sınırlandırma kaldırılmış olmakla birlikte kanunlar için nitelikli çoğunluk aranması karşısında siyasal iktidarların bu engelleri aşmak için aynı sonucu doğurabilecek düzenlemeleri koşullu salıverilme adı altında Türkiye Büyük Millet Meclisine sunduğu iddialarının çözüme kavuşturulması açısından her iki kurum arasındaki farkın ortaya konulması uygulamada önem kazanmıştır¹³².

Af kurumu 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun '*Dava ve Cezanın Düşürülmesi*' başlığı altında yer alan düşme sebepleri arasında düzenlenmiştir. 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 65. maddesinin birinci maddesinde genel af ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 65. maddesinin ikinci ve üçüncü fıkralarında ise özel af yer almaktadır. Kelime anlamı olarak '*bir suçu, bir hatayı veya bir hatayı bağışlama*' anlamı taşır¹³³. Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 06.12.2011 tarih ve 2011/4-217 esas ve 2011/244 karar sayılı kararı¹³⁴ ile affı '*...suç teşkil eden eylemler için ceza verme hakkını ortadan kaldıran, verilmiş olan cezaların kısmen veya tamamen infazını önleyen, yetkili mercilerce yapılmış hukuksal tasarruflar...*' olarak tanımlamıştır.

¹³² Mahmut Koca, Özel Af ile İnfaz Rejimine İlişkin Düzenlemelerin Özellikler (7242 Sayılı Kanun'la Değiştirilen İnfaz Kanununun Geçici 6. Maddesinin Hukuki Niteliği ve Anayasa Mahkemesinin Kararının Değerlendirilmesi), Çevrimiçi, Makale, Anayasa Yargısı, Yıl: 2021, Cilt: 38, Sayı: 1, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/anayasayargisi/issue/63282/959934>, sayfa 4-5. İnce, a.g.e., sayfa 351. Kafes, a.g.e., sayfa 18. Şen ve Başer Berkun, a.g.e., sayfa 21-22, 25, 40.

¹³³ Türk Dil Kurumu, Güncel Türkçe Sözlük, Çevrimiçi, Erişim Tarihi: 15.03.2023, sozluk.gov.tr.

¹³⁴ İnce, a.g.e., sayfa 347.

Af ve koşullu salıverilme kurumlarını değişik açılardan karşılaştırmak mümkündür. Öncelikle af ve koşullu salıverilmenin karar vericileri farklıdır. 1982 Anayasasının 87. maddesine göre Türkiye Büyük Millet Meclisi genel ve özel af çıkarma yetkisine sahiptir. Anayasanın 104. maddesinin on altıncı fıkrasına gereğince Cumhurbaşkanının özel af yetkisi bulunmaktadır. Af yasama ve yürütme organının bir tasarrufudur. Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından kanunla veya Cumhurbaşkanı tarafından kararname ile yürürlüğe konmaktadır. Her ne kadar bu işlemler sonrasında yargı tarafından bir karar verilmekte ise de yargı tarafından karar verilmesi tasarrufun yasama veya yürütme organına ait olduğu gerçeğini değiştirmemektedir¹³⁵. Koşullu salıverilmeye yargı karar vermektedir. 14/4/2020 tarih ve 7242 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile değişik 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 107. maddesinin on birinci fıkrasına göre bu yetki infaz işlemlerinin yapıldığı yer infaz hakimliğine aittir¹³⁶.

Uygulandığı aşama bakımından değerlendirildiğinde affın koşullu salıverilmeden daha farklı aşamalarda söz olduğu görülecektir. 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 65. maddesinin birinci fıkrasına göre genel af hâlinde henüz karar verilmemiş ise kamu davası düşecektir. Cezaya hükmolünmüş ise ceza bütün sonuçlarıyla birlikte ortadan kalkacaktır. Koşullu salıverilme ancak kesinleşmeden sonra söz konusu olmaktadır. Özel af söz konusu olduğunda soruşturma ve kovuşturmalara devam edilecek ve soruşturma ve kovuşturmalar karara bağlanacaktır. Kesinleşmiş cezalarda ise özel af ile getirilen indirim uygulandıktan sonraki miktar üzerinden infaza devam olunacaktır¹³⁷.

Bu kurumların hukuki nitelikleri ele alındığında bir başka farklılık ortaya çıkmaktadır. Af, yasama ve yürütme organının atıfet niteliğinde bir işlemidir. Bu

¹³⁵ Koca, a.g.e., sayfa 13. Erbuyurcu, a.g.e., sayfa 6-7. Levent İnce, Çevrimiçi, Türk İnfaz Hukukunda Koşullu Salıverilme ve Koşullu Salıverilmede Süreler. Yüksek Lisans Tezi, Ulusal Tez Merkezi, 25.09.2022, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi>, sayfa14-16. Algharblı, a.g.e., sayfa17.

¹³⁶ Erbuyurcu, a.g.e., sayfa 7, 48. Yenidünya, a.g.e., sayfa 23, 28. İnce, a.g.e., sayfa 350. Dönmezer ve Erman a.g.e., sayfa 292. Özgenç, a.g.e., sayfa 25. Bozdağ, a.g.e., sayfa 55. Yıldray Giden, Türk Ceza Hukukunda Koşullu Salıverme, Çevrimiçi, Yüksek Lisans Tezi. Erişim Tarihi: 13.09.2022, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>, sayfa 16. Kan, a.g.e., sayfa 10.

¹³⁷ Koca, a.g.e., sayfa 14. İnce, a.g.e., sayfa 350. Kafes, a.g.e., sayfa 17. Yenidünya, a.g.e., sayfa 28. Bozdağ, a.g.e., sayfa 55.

nitelik nedeniyle aftan yararlanmak zorunlu olduğu gibi konusu da sınırsızdır¹³⁸. Usulüne uygun bir biçimde tamamlanan kanun veya kararname ile ani bir şekilde gerçekleşmektedir. Koşullu salıverilmeye ise hükümlü hangi halde salıverileceğini baştan bilmekte ve belli bir süreç dahilinde kendisinden istenilenleri yerine getirdikten sonra bu amaca ulaşabilmektedir. Bu yönüyle koşullu salıverilme '*düşünülmiş, hesaplanmış ve hak kazanılmış bir işlem*' olarak tanımlanmıştır¹³⁹.

Her iki kurumun sonuçları bakımından farkları vardır. Genel affın varlığına rağmen haksızlık ortadan kalkmaz. Genel af sonucunda varsa dava bütün sonuçlarıyla ortadan kalkmaktadır. Bir ceza verilmişse cezanın infazını engeller. İnfaz edilmişse mahkûmiyeti ortadan kaldırır. Mahkûmiyet ortadan kalktığı için bu cezaya ilişkin kayıt adli sicil kaydından çıkarılır. Ancak infaz edilmiş ceza tazmin ya da iade olunmaz. Aynı şekilde müsadere olunan eşya geri verilmez¹⁴⁰. Oysa koşullu salıverilme sonucunda öngörülen süre hükümlü tarafından başarı ile tamamlanması halinde ceza infaz edilmiş sayılmaktadır. Eylem suç olma özelliğini kaybetmemektedir.¹⁴¹ Yine koşullu salıverilme kararı hükümlü yönünden güvenlik tedbirleri, tekerrür ve erteleme hükümleri yönünden sonuçlar doğurmaya devam eder¹⁴². Deneme süresinin başarılı geçirilmesi halinde yerine getirme fişi düzenlenir. Adli sicil kaydında suça ilişkin kayıt yerine getirilmiş ilam olarak yerini alır.

Özel af da sonuçları bakımından farklılıklar gösterir. 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 65. Maddesinin ikinci ve üçüncü maddelerine göre özel af infaz aşamasını etkilemektedir. Buna göre özel af ile ceza infaz kurumunda geçirilecek süre kısaltılabileceği gibi tamamen ortadan kaldırılabilir. Bunun yanı sıra Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından çıkarılan özel af ile hürriyeti bağlayıcı ceza adli para cezasına da çevrilebilecektir. Ancak özel af halinde o cezaya bağlı olan ve hükümde belirtilen hak yoksunlukları özel affa rağmen varlığını sürdürecektir. Genel aftan farklı

¹³⁸ Koca, a.g.e., sayfa 13. Kafes, a.g.e., sayfa 17. Yenidünya, a.g.e., sayfa 28. Şen ve Başer Berkun, a.g.e., sayfa 25.

¹³⁹ Kafes, a.g.e., sayfa 17. Erbuyurucu, sayfa 56. İnce, sayfa 351. Şen ve Başer Berkun, sayfa 25. Badem, sayfa 27.

¹⁴⁰ Koca, a.g.e., sayfa 13 ve devamı. Erbuyurucu, a.g.e., sayfa 29, 35, 37 ve devamı. İnce, a.g.e., sayfa 14-16. Özgenç, a.g.e., sayfa 22-24. Yenidünya, a.g.e., sayfa 28. Badem, a.g.e., sayfa 27-28.

¹⁴¹ Kafes, a.g.e., sayfa 17. Yenidünya, a.g.e., sayfa 28.

¹⁴² Yenidünya, a.g.e., sayfa 28. Dönmezer ve Erman a.g.e., sayfa 292. Bozdağ, a.g.e., sayfa 55. Giden, a.g.e., sayfa 16-17.

olarak özel af cezaya etki etmektedir. Mahkûmiyet varlığını sürdürür. Bu nedenle mahkûmiyette ilişkin kayıt adli sicilden çıkarılmaz. 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 74. maddesi gereğince müsadereye, ödenmiş para cezasının geri verilmemesine, şahsi hak ve tazminat davalarına ve yargılama giderlerinin istenmesine bir etkisi yoktur¹⁴³. Bu yönüyle sonuçları bakımından koşullu salıverilme kurumunun etkisiyle benzeşmektedir. Özel affin cezaya ve koşullu salıverilmenin ise cezanın infazına etki etmesi ise aralarındaki farklardan biridir.

Bu nedenden ötürü ikisi arasındaki farkın ortaya konulması önem ve gerek arz etmiştir. Anayasa Mahkemesi bir düzenlemenin özel af sayılabilmesi için iki özelliğin bir arada gerçekleşmesini aramaktadır. Bunlardan ilki özel affin geçmişe yönelik olmasıdır. İkinci koşul olarak özel affin cezanın kapsamını düzenlemesi gerektirmesidir. Mahkeme cezanın kapsamından kasıt olarak cezanın türünün ve miktarının değiştirilmesini veya cezanın tamamen ortadan kaldırılmasını kastetmektedir. Bu noktada mahkeme belli tarihten önceki belli tür suçlara ilişkin koşullu salıverilme oranının hükümlü lehine değiştirilmesi suretiyle hükümlünün cezaevinden önceki duruma göre daha erken bırakılması hâlini cezanın türünün veya miktarının değiştirilmesi olarak görmemektedir. Bu tür değişikliğe rağmen yine de hükümlünün iyi halinin aranması, hakim kararıyla serbest bırakılması, hakim serbest bırakma konusunda takdir hakkına sahip olması ve serbest bırakıldıktan sonra hükümlünün üzerinde devletin gözetim ve denetim yetkisinin devam ediyor olması ve salıverildikten sonra yükümlülüklerine uymaması halinde yeniden hükümlünün koşullu salıverilmenin geri alınması suretiyle cezaevine dönebilecek olması karşısında bu yolla ceza infaz kurumuna serbest bırakılmayı bir tür hapis cezasının dışarıda infazı olarak değerlendirmektedir¹⁴⁴. Bu değerlendirmesinin sonucu olarak Anayasa Mahkemesi 14/4/2020 tarih ve 7242 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun Geçici Madde 6. maddesini ihdas ederek aynı Kanunun 105/A maddesindeki sürelerin artırılması

¹⁴³ Erbuurucu, a.g.e., sayfa 46-47, 51-52. Yenidünya, a.g.e., sayfa25, 28. Kafes, a.g.e., sayfa 17-18. İnce, a.g.e., sayfa 350-351. Özgenç, a.g.e., sayfa .22-24.

¹⁴⁴ Koca, a.g.e., sayfa 7 ve devamı.

suretiyle hükümlülerin erken tahliye edilmesini özel af niteliğinde saymamıştır¹⁴⁵. Yukarıda hak ve özgür boyutunda 1982 Anayasası'nın 38. maddesi kapsamında Anayasa Mahkemesi tarafından koşullu salıverilmenin değerlendirdiği Metin Durmaz kararından da anlaşılacağı üzere soyut norm denetiminde Mahkemenin 2010 sonrasında takındığı tavrı bireysel başvuruda da sürdürdüğünün kabulü gerekecektir. Bu kararında Mahkeme, Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 1985/268 esas ve 1985/361 karar sayı ve 18/11.1985 tarihli kararından yola çıkarak düzenlemenin hükümlünün durumunu ağırlaştırılması kriterlerinden dayandığı ve 4616 sayılı 23 Nisan 1999 Tarihine Kadar İşlenen Suçlardan Dolayı Şartla Salıverilmeye, Dava Ve Cezaların Ertelenmesine Dair Kanununun hükümlünün durumunu ağırlaştırmadığı ve bu tür bir düzenlemenin öngördüğü müdahalenin bir ceza olmadığı ve infaz hukukuna ilişkin bir düzenleme olduğu sonucuna ulaşmıştır. Mahkemenin bu yaklaşımı özel af için geçmişe yönelik olması ve bir defaya mahsus çıkarılmasının yeterli olduğu görüşüyle eleştirilmiştir. Buna dayanak olarak da özel affin geciktirici şarta bağlanabilecek olması gösterilmiştir. Bu durumda suç işlememe veya suç işleme halinde koşullu salıverilmenin kaldırılacak olması hususu düzenlemeyi koşullu salıverilmeye yani infaza ilişkin bir düzenleme haline getirmeyecektir¹⁴⁶. Anayasa Mahkemesi 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun Geçici Madde 1 ve 4. maddeleriyle getirilen ve 08.04.1991 tarihine kadar işlenen suçlar sebebiyle verilen ölüm cezalarının uygulanmaması ve süreli hapis cezalarında gerekli diğer şartlar sağlandığında iyi hal kararının aranmamasına dair hükme ilişkin incelemesinde düzenlemenin niteliğini 'kendine özgü bir nitelik' olarak adlandırarak daha kararsız bir tutumla ve ancak aynı sonuca ulaşmıştır¹⁴⁷. Anayasa Mahkemesi 21.12.2000 tarih ve 4616 sayılı 23 Nisan 1999 Tarihine Kadar İşlenen Suçlardan Dolayı Şartla Salıverilmeye, Dava ve Cezaların Ertelenmesine Dair Kanun ile ilgili olarak verdiği kararında ise

¹⁴⁵ Anayasa Mahkemesi, Çevrimiçi, 2020/44 esas ve 2020/41 karar ve 17/7/2020 tarihli kararı, Erişim Tarihi: 16.03.2023, <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/Ara?EsasNo=2020%2F44>, 30.08.2022,

¹⁴⁶ Koca, a.g.e., sayfa 17 ve devamı.

¹⁴⁷ Koca, a.g.e., sayfa 34. Anayasa Mahkemesi, Çevrimiçi, 1992/43 esas ve 1992/49 karar ve 21.10.1992 tarihli kararı, Erişim Tarihi: 16.03.2023, <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/Ara?EsasNo=2020%2F44>. Özgenç, a.g.e., sayfa 27. Kafes, a.g.e., sayfa 18. İnce, a.g.e., sayfa 351. Erbuyurucu, a.g.e., sayfa 138-148. Algharblı, a.g.e., sayfa 17.

düzenlemenin iyi hal şartı aranmaması nedeniyle özel af niteliğinde bulunduğunu belirtmiştir¹⁴⁸.

Koşullu salıverilme ve af kurumlarının şarta bağlı olması durumuyla her iki kurumda da karşılaşılmaktadır. Anayasa Mahkemesinin yukarıda belirtilen 2001/4 esas ve 2001/332 karar sayı ve 18.07.2001 tarihli kararında 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 4616 sayılı ve 23 Nisan 1999 Tarihine Kadar İşlenen Suçlardan Dolayı Şartla Salıverilmeye, Dava ve Cezaların Ertelenmesine Dair Kanun'daki düzenlemedeki yeniden suç işleme şartını ise özel affın bozucu şarta bağlanması olarak değerlendirmiştir. Bu Kanun ile ilgili olarak Yargıtay da aynı görüşü benimsemiştir¹⁴⁹. 4616 sayılı 23 Nisan 1999 Tarihine Kadar İşlenen Suçlardan Dolayı Şartla Salıverilmeye, Dava ve Cezaların Ertelenmesine Dair Kanunun ismi ve gerekçeleri göz önüne alınarak bu Kanunun 'infaz rejimi ile davaların ertelenmesi' yasası olduğu ileri sürülmüştür¹⁵⁰. Koşullu salıverilmede de bilindiği üzere iyi hal şartı aranmaktadır. Ancak af kanunlarında ortaya konulan şart istisnai bir durum olup sadece tanımlanan suç veya suçlara ilişkin olarak öngörülmüştür. Oysaki koşullu salıverilme de öngörülen iyi hal şartı infaza ilişkin genel bir şart olarak bütün suçlar için öngörülmüştür¹⁵¹. Anayasa Mahkemesinin 2020/44 esas ve 2020/41 karar sayı ve 17/7/2020 tarihli kararında ise sonuçları bakımından her iki kurumun sonuçları bakımından değerlendirildiği bölümde açıklandığı üzere diğer ölçütler ile iyi hal şartına uyulmaması halinde ceza infaz kurumuna dönülecek olmasını yani bozucu şartın gerçekleşmesini kurumun koşullu salıverilme olarak kabulüne delil saymıştır. Anayasa Mahkemesinin 1992/43 esas ve 1992/49 karar ve 21.10.1992 tarihli kararında düzenlemede iyi hal şartı öngörülmemesi nedeniyle her iki kurumu ayırt etmekte zorlandığını ve bu nedenle her iki kurumun adını kullanmayarak düzenlemeye "kendine özgü" nitelendirmesi yaptığını beyan etmek suretiyle iyi hal şartını koşullu

¹⁴⁸ Koca, a.g.e., sayfa 36. Anayasa Mahkemesi, Çevrimiçi, 2001/4 esas ve 2001/332 karar ve 18.07.2001 tarihli kararı, Erişim Tarihi: 30.08.2022, <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/Ara?EsasNo=2020%2F44>. Yenidünya, a.g.e., sayfa 30 ve devamı. Özgenç, a.g.e., sayfa 28.

¹⁴⁹ Çetin Akkaya, Açıklamalı ve İçtihatlı Cezaların İnfazı ve İnfaz Hukuku, Kitap, 8. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, Yıl: Nisan 2021, sayfa 383 ve devamı. Yenidünya, a.g.e., sayfa 27,30-31. Kafes, a.g.e., sayfa 17-18. Özgenç, a.g.e., sayfa 27. Erbuyurucu, a.g.e., sayfa 56.

¹⁵⁰ Sağıroğlu, a.g.e., sayfa 264-265.

¹⁵¹ Yenidünya, a.g.e., sayfa 29. Kafes, a.g.e., sayfa 18. Dönmezer ve Erman a.g.e., sayfa 292.

salıverilmenin bir unsuru olarak gördüğünü ortaya koyduğu sonucuna ulaşılabilecektir. Yargıtay Ceza Genel Kurulu 2011/4-217 esas ve 2011/244 karar sayı ve 06.02.2011 tarihli kararında koşullu salıverilmenin ayırıcı özelliğinin ceza infaz kurumunda hükümlünün belli bir süreyi geçirmesi ve iyi hal şartının aranması olduğunu beyan ederek adı geçen kanunun toplu özel af niteliğinde olduğunu kabul etmiştir¹⁵².

Koşullu salıverilmeye cezanın bir bölümünün mutlaka ceza infaz kurumunda çekilmiş olması şartı aranmakta iken genel ve özel af halinde böyle bir zorunluluk bulunmamaktadır¹⁵³.

Koşullu salıverilmeye hükümlü 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun 107. maddesinin altıncı fıkrasında öngörülen denetim süresi içerisinde 107. maddesinin on ikinci fıkrasına göre yeni bir suç işler veya kendisine yüklenen yükümlülükleri yerine getiremez ise hakkında verilen koşullu salıverilme kararının geri alınmasına karar verilecektir. Aynı Kanununun 107. maddesinin on üçüncü fıkrasına göre yeni işlediği suçun iki katı kadar miktar ile yeni işlenen suç ile hak ederek tahliye tarihi arasındaki kalan miktardan hangisi hükümlü lehine ise o miktardaki süreyi infaz edilecektir. Kural olarak afa böyle bir yükümlülük bulunmamaktadır¹⁵⁴.

1.7.2 Dar Anlamda Erteleme Kurumları Dışındaki Kurumlar ile Karşılaştırılması

Nüfusun artması, sosyal ve ekonomik ilişkilerin gelişmesi gibi pek çok sebepten ötürü adli sistemin yükü artmaktadır. Giriş bölümünde açıklandığı üzere artan bu yüke rağmen kanun koyucular sistemi sağlıklı ve işler tutma eğilimindedirler.

¹⁵² Akkaya, a.g.e., sayfa 383-386. Erbuyurucu, a.g.e., sayfa 153-160.

¹⁵³ Erbuyurucu, a.g.e., sayfa 56. İnce, a.g.e., sayfa 350. Dönmezer ve Erman, a.g.e., sayfa 292. Özgenç, a.g.e., sayfa 25. Yenidünya, a.g.e., sayfa 28. Bozdağ, a.g.e., sayfa 55. Şen ve Başer Berkun, a.g.e., sayfa 25. Giden, a.g.e., sayfa 16. Kan, a.g.e., sayfa 15. Algharblığı, a.g.e., sayfa 16.

¹⁵⁴ Erbuyurucu, a.g.e., sayfa 57. Kafes, a.g.e., sayfa 17. Yenidünya, a.g.e., sayfa 28. İnce, a.g.e., sayfa 351. Dönmezer ve Erman, a.g.e., sayfa 292. Özgenç, a.g.e., sayfa 25-26. Bozdağ, a.g.e., sayfa 55. Kan, a.g.e., sayfa 16. Algharblığı, a.g.e., sayfa 16.

Bu amaçla başvuru kurumlarından biri de erteleme kurumudur. Erteleme yöntemleri çok geniş bir yelpazeye yayılmış durumdadır.

Geniş anlamda erteleme kurumu soruşturma ve kovuşturma ve ceza ve infazın ertelenmesi usullerinin tamamını kapsamaktadır. Soruşturma ve kovuşturma aşaması için Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi Kararı¹⁵⁵ ve Kamu Davasının Ertelenmesi Kararlarının¹⁵⁶ verilmesini sağlayan düzenlemelere konu kurumlar bu türden erteleme kurumlarıdır. Dar anlamda¹⁵⁷ ise suçluluk sabit olduğunda asıl mahkemece karar aşamasında verilebilen Kısa Süreli Hürriyeti Bağlayıcı Cezaların Seçenek Yaptırımlara Çevrilmesi, Hapis Cezasının Ertelenmesi Kararları sayılabilecektir. Resmi Gazetenin 01.08.2023 tarih ve 32266 sayılı sayısında yayınlanan ve bu tarihten bir yıl sonra yürürlüğe girmesine karar verilen Anayasa Mahkemesinin 01.06.2023 tarih ve 2022/120 esas ve 2023/107 karar sayılı kararı ile iptal olunan Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kararı da bu başlık altında incelenebilecektir. İnfaz aşamasında uygulama alanı bulan ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun 105/A maddesinde düzenlenen Denetimli Serbestlik Tedbiri Uygulanarak Cezanın İnfazı ve koşullu salıverilme kurumları da hürriyeti bağlayıcı cezayı infaz etmeme özellikleri nedeniyle bu başlık altında sayılabilecektir¹⁵⁸.

Dar anlamdaki erteleme kurumları ile karşılaştırma bu kurumların koşullu salıverilmeye yakın özellikler göstermesi nedeniyle aşağıda ayrı başlıklar halinde ele alınacaktır. Geniş anlamdaki erteleme kurumları henüz kesin hükmün oluşmadığı aşamada hayat bulmaktadır. Ortada henüz infazı gereken bir ceza bulunmamaktadır. Bu türden kararlar suçluluğu veya aklanmayı ortaya koymazlar. Oysa koşullu salıverilme ancak hapis cezasının kesinleşmesi aşamasında söz konusu olmaktadır. Koşullu salıverilmeye konu cezanın verildiği karar suçluluğun sabit olduğu tespiti ile uygulanması herhangi bir şekilde ertelenmemiş olan hapis veya belli şartlarda hapse

¹⁵⁵ Bozdağ, a.g.e., sayfa 55-58. Yenidünya, a.g.e., sayfa 35-37. Giden, a.g.e., sayfa 18-20. Erbuyurucu, a.g.e., sayfa 65 ve devamı. Kan, a.g.e., sayfa 18. Bayram, a.g.e., sayfa 30.

¹⁵⁶ Yenidünya, a.g.e., sayfa 37-38. Giden, a.g.e., sayfa 20. Erbuyurucu, a.g.e., sayfa 81 ve devamı. Kan, a.g.e., sayfa 20 ve devamı. İnce, a.g.e., sayfa 357.

¹⁵⁷ Doğan, a.g.e., sayfa205 ve devamı.

¹⁵⁸ Dönmezer ve Erman, a.g.e., sayfa 293. Özgenç, a.g.e., sayfa 29 ve devamı. Erdoğan, a.g.e., sayfa 433-435, 513-516. Yenidünya, a.g.e., sayfa 33-35. Kafes, a.g.e., sayfa 18-19. Yetgin, a.g.e., sayfa 297. Giden, a.g.e., sayfa 18. Doğan, a.g.e., sayfa 167 ve devamı. Kan, a.g.e., sayfa 17 ve devamı. İnce, a.g.e., sayfa 351 ve devamı.

dönüşmesi mümkün para cezası içerir. Bu yönüyle koşullu salıverilmeye konu cezayı içeren karar kesin hüküm korumasından yararlanır.

1.7.3 Hapis Cezasının Ertelenmesi Kurumu ile Karşılaştırılması

Hapis Cezasının Ertelenmesi¹⁵⁹ kurumunda hâkim, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 51. maddesinin üçüncü fıkrası gereğince hükmolunan hapis cezası süresinden az olmamak üzere 1 yıl ile 3 yıl arasında bir süreyi denetim süresi belirleyecektir. Dördüncü ve altıncı fıkraları gereğince bu denetim süresi içerisinde bir meslek veya sanat sahibi olmayan hükümlünün, bu amaçla bir eğitim programına devam etmesine; böyle bir meslek veya sanatı bulunan hükümlünün ise bir kamu kurumunda veya özel olarak aynı meslek ve sanatı icra eden bir başkasının gözetimi altında ücret karşılığında çalıştırılmasına; 18 yaşından küçük olan hükümlülerin, bir meslek veya sanat edinmelerini sağlamak amacıyla gerektiğinde barınma imkânı da bulunan bir eğitim kurumuna devam etmesine hükmü olabilecektir. Beşinci fıkrada ise hükümlüye rehberlik edecek bir uzman atanması imkânı getirilmiştir. Bunun yanında 7242 sayılı Kanun ile değişik yedinci fıkrası gereğince hükümlü denetim süresi içerisinde kendisine yüklenen yükümlülüklere uymamakta ısrar eder veya kasıtlı bir suç işlerse ertelenen cezanın kısmen veya tamamen ceza infaz kurumunda çektirilmesine infaz hâkimi tarafından karar verilebilecektir. Son olarak anılan maddesinin sekizinci fıkrasında denetim süresinin yükümlülüklere uygun ve iyi halle geçirilmesi halinde ceza infaz edilmiş sayılacaktır.

Bu kurum ile koşullu salıverilme karşılaştırıldığında ilk göze çarpan husus kurumları düzenleyen kanunların farklı olduğu hususudur. Koşullu salıverilme 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunda, hapis cezasının ertelenmesi kurumu ise 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ve Ceza Muhakemesi Kanununda düzenlenmiştir¹⁶⁰. Bu kurum ile koşullu salıverilme kurumu arasındaki bir

¹⁵⁹ Özgenç, a.g.e., sayfa 35-37. Sağıroğlu, a.g.e., sayfa 384 ve devamı. İnce, a.g.e., sayfa 351 ve devamı. Erdoğan, a.g.e., sayfa 516 ve devamı. Bozdağ, a.g.e., sayfa 59 ve devamı. Yenidünya, a.g.e., sayfa 45-49. Giden, a.g.e., sayfa 22-23. Doğan, a.g.e., sayfa 258 ve devamı. Erbuyurucu, a.g.e., sayfa 58 ve devamı, 77 ve devamı, 81 ve devamı. Kan, a.g.e., sayfa 27 ve devamı. Tüney, a.g.e., sayfa 77. Bayram, a.g.e., sayfa 27 ve devamı. Algharblı, a.g.e., sayfa 17 ve devamı.

¹⁶⁰ Özgenç, a.g.e., sayfa 32.

diğer fark ise uygulandıkları aşamanın farklı olmasıdır¹⁶¹. Koşullu salıverilme belirlenen cezanın kesinleşmesinden sonra infaz aşamasında söz konusu olmaktadır. Oysa hapis cezasının ertelenmesi asıl cezanın belirlendiği karar aşamasında ve kararda ceza belirlendikten sonra gerçekleşmektedir. Hapis cezasının ertelenmesinde koşullu salıverilmeden farklı olarak hürriyeti bağlayıcı cezanın cezaevinde infazına hiç başlanmamaktadır¹⁶². Dolayısıyla koşullu salıverilmeye 14/4/2020 tarih ve 7242 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile değişik 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun 107. maddesinin on birinci fıkrası gereğince infaz hakimi karar vermekte iken hapis cezasının ertelenmesine 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 51. maddesi gereğince asıl yargılamayı yapan mahkeme karar vermektedir. Koşullu salıverilme hapis cezalarında ve hapse dönüşmüş bir kısım adli para cezasında uygulanabilen bir kurum iken hapis cezasının ertelenmesi sadece hapis cezasında uygulanabilecektir.

Hapis cezasının ertelenmesinde sağlayacak eylemler 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 51. maddesinin birinci fıkrası gereğince yargılaması yapılan kişinin adli sicil kaydına ve yargılama sürecindeki davranışları göz önünde bulundurulur. Oysa koşullu salıverilmede kişinin karar sonrasındaki cezaevindeki davranışları önem kazanmaktadır.

Bu kurumda bazı kararları vermek yetkisi 14/4/2020 tarih ve 7242 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile maddede yapılan değişikle infaz hakimi yetkili kılınmıştır. Bu şekilde değiştirilen 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 51. maddesinin ikinci fıkrası gereğince hapis cezasının şarta bağlandığı durumlarda şartın gerçekleşmesi nedeniyle tahliyeye infaz hakimi yetkilidir. Aynı şekilde değiştirilen altıncı fıkra ile denetimin ihlali halinde cezanın kısmen veya tamamen infazına karar verme yetkisi infaz hakimliğine bırakılmıştır. Takip eden yedinci fıkra ile hapis

¹⁶¹ Özgenç, a.g.e., sayfa 35. 37. Bozdağ, a.g.e., sayfa 60. Yenidünya, a.g.e., sayfa 49. Kafes, a.g.e., sayfa 19. Giden, a.g.e., sayfa 22-23. Bayram, a.g.e., sayfa 29. İnce, a.g.e., sayfa 356, 360. Algharblgı, a.g.e., sayfa 18.

¹⁶² Özgenç, a.g.e., sayfa 29, 30. 31. İnce, a.g.e., sayfa 353, 356. Bozdağ, a.g.e., sayfa 60. Yenidünya, a.g.e., sayfa 48-49. Kafes, a.g.e., sayfa 19. Giden, a.g.e., sayfa 22. Kan, a.g.e., sayfa 26. Bayram, a.g.e., sayfa 28. Algharblgı, a.g.e., sayfa 18. Yetgin, a.g.e., sayfa 297 ve devamı.

cezasının ertelenmesinde denetim süresinin başarılı tamamlanamaması durumunda kısmen veya tamamen infaza karar vermeye yine infaz hakimi yetkili kılınmıştır.

Görüleceği üzere koşullu salıverilme ve denetimli serbestlik uygulanmak suretiyle cezanın infazı kurumlarına zaten benzeyen bu kurum uygulanma şekli itibarıyla da giderek bu kurumların uygulanmasına yaklaşmaktadır. Bu yaklaşma aşağıda belirtilen diğer dar anlamdaki diğer erteleme kurumları yönünden de gerçekleşmektedir. Bu kararlara asıl mahkeme vermekle birlikte asıl mahkeme çokça uygulamanın dışında kalmaktadır. Asıl mahkemenin uzmanlığı da bu yönde değildir. Hal böyle olunca etkin ıslah ve infaza yönelik olan kurumların işletilmesinde kaynak ve verim kaybı söz konusu olmaktadır. Yukarıda umut hakkı kapsamında ayrıca belirtildiği üzere kanaatimce suçluluk ve cezanın belirlenmesi aşaması ile infaz aşaması birbirinden ayrılmalıdır. Asıl mahkemenin yapacağı her türlü tespit ve tasarruf suçluluğun ve cezanın tespitinden ibaret kılınmalıdır. İnfaz muhakemesi mahkeme düzeyinde ayrıntılı ayrı usul kanuna dayalı olarak ayrıca yapılmalıdır. Kararın kesinleşmesinden sonra hangi risk grubunda ve hangi cezalarda cezanın ne şekilde ve ne zaman ve nerede infaz edilebileceğine ilişkin Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından önce plan oluşturulmalıdır. Bu plan hazırlanırken paydaşların katılımı ve hastane, cezaevi ve sair kurumların teknik desteği alınmalıdır. Bu aşamada acil alınması gereken tedbirlere ilişkin usul düzenlenmeli ve bu konuda kurulacak infaz mahkemesi yetkili kılınmalıdır. Her türlü cezanın dar anlamda ertelenmesine veya infazına bu aşamada karar verilmelidir. Dolayısıyla cezanın infazının yararlı olduğunun düşünüldüğü hallerde buna karar verilerek devamında koşullu salıverilme ve denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle cezanın infazına bu aşamada gerçekleşmelidir.

Hapis cezasının ertelenmesi hukuki nitelik açısından daha çok maddi ceza hukuku¹⁶³ kurumudur. Koşullu salıverilmede cezaevi sürecinin ceza miktarından daha kısa sürede tamamlanması amaçlanırken hapis cezasının ertelenmesinde kişinin cezaevi ortamına hiç sokulmaması amaçlanmaktadır¹⁶⁴.

Hapis cezasının ertelenmesinde Türk Ceza Kanununun 51. maddesinin üçüncü fıkrası gereğince denetim süresi 1 ila 3 yıl arasında bir süre şeklinde

¹⁶³ İnce, a.g.e., sayfa 360, 354.

¹⁶⁴ İnce, a.g.e., sayfa 353.

düzenlenmiştir¹⁶⁵. Bu süre içinde dördüncü fıkra gereğince denetim süresi içerisinde hükümlüye bir yükümlülük yüklenebilecektir. Koşullu salıverilmeye denetim süresi cezaevinde geçirilmesi gereken sürenin yarısı iken 7242 sayılı Kanunun 48 inci maddesiyle değişik 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 107. maddesinin altıncı fıkrası gereğince hak ederek tahliye tarihini geçmemek üzere cezaevinde geçirilmesi gereken süre kadardır. Her halükârda denetim süresi hak ederek tahliye tarihini geçemeyecektir. Koşullu salıverilmenin ve hak ederek tahliye sürelerinin bir üst sınırı vardır. Ancak bu sınırlar arasındaki miktar karşılaştırmaya konu diğer yöntemlerdeki denetim süresinden çok daha uzun olabilmektedir. Koşullu salıverilme yönünden yapılan bu açıklama takip eden diğer erteleme kurumları için de geçerli olacaktır.

Hapis cezasının ertelenmesinde 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 51. maddesinin beşinci fıkrası bir uzman da atanabileceklerdir. 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 107. Maddesinin yedinci fıkrası gereğince koşullu salıverilmeye de bir uzman atanabileceklerdir. Yine bu yöntemde yedinci fıkra gereğince deneme süresinin başarısız tamamlanması durumunda aynen veya kısmen infaz söz konusu olacaktır. Koşullu salıverilmeye ise 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 107. maddesinin on ikinci fıkrası gereğince deneme süresinde başarısız olunması halinde koşullu salıverilmenin geri alınması söz konusu olacaktır.

Hapis cezasının ertelenmesinde 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 51. maddesinin sekizinci fıkrası gereğince hükümlünün deneme süresini başarıyla tamamlaması¹⁶⁶ durumunda ceza infaz edilmiş sayılacaktır. Koşullu salıverilmeye 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 107. maddesinin on dördüncü fıkrası gereğince hak ederek tahliye tarihinin gelmesi ile süreç başarı ile tamamlanmışsa cezanın infazı tamamlanmış sayılacaktır. Başarılı olunmaz ise 7035 sayılı Kanun ile değişik 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 107. maddesinin on beşinci fıkrası gereğince koşullu salıverilme geri alınarak belli miktar cezasının cezaevinde infazı sağlanacaktır.

¹⁶⁵ İnce, a.g.e., sayfa 353 ve devamı.

¹⁶⁶ İnce, a.g.e., sayfa 355. Bozdağ, a.g.e., sayfa 61.

Denetim süresi başarı ile tamamlanamaması halinde ise 14/4/2020 tarih ve 7242 sayılı Kanun ile değişik 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 51. maddesinin yedinci fıkrası gereğince cezanın kısmen veya tamamen infaz kurumunda çektirilmesine karar verilir. Koşullu salıverilmeye 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 107. maddesinin on dördüncü fıkrası gereğince hak ederek tahliye tarihinin gelmesi ile süreç başarı ile tamamlanmışsa cezanın infazı tamamlanmış sayılacaktır. Başarılı olunmaz ise 7035 sayılı Kanun ile değişik 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 107. maddesinin on beşinci fıkrası gereğince koşullu salıverilme geri alınarak belli miktar cezasının cezaevinde infazı sağlanacaktır.

1.7.4 Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kurumu ile Karşılaştırılması

Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılması¹⁶⁷ kurumu 5560 sayılı Kanun ile değişik Ceza Muhakemesi Kanununun 231. maddesinin beşinci ve devamı maddesinde düzenlenmiştir. Mahkeme, hükümlü hakkında hükmettiği 2 yıl veya daha az süreli hapis veya adli para cezaları hakkındaki hükümün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilecektir. Hükümün açıklanmasının geri bırakılması hükümünün hukuki sonuç doğurmamasıdır. Maddenin devamında sekizinci fıkrasında denetim süresi düzenlenmiştir. Denetim süresinin miktarı 5 yıldır. Bu süre içerisinde hükümlü 1 yıldan fazla olmamak üzere bir meslek veya sanat sahibi olmaması halinde, meslek veya sanat sahibi olmasını sağlamak amacıyla bir eğitim programına devam etmesine; bir meslek ve sanat sahibi olması halinde, bir kamu kurumunda veya özel olarak aynı meslek veya sanatı icra eden bir başkasının gözetimi altında ücret karşılığında çalıştırılmasına; belli yerlere gitmekten yasaklanmasına, belli yerlere devam etmek hususunda yükümlü kılınmasına ya da takdir edilecek başka bir yükümlülüğü yerine getirmesine karar verilebilecektir. Onuncu fıkrası gereğince denetim süresi içerisinde içinde kasten yeni bir suç işlenmediği ve denetimli serbestlik

¹⁶⁷ Özgenç, a.g.e., sayfa 35. Sağıroğlu, a.g.e., sayfa 369 ve devamı. Yenidünya, a.g.e., sayfa 39-45. Yetgin, a.g.e., sayfa 315. Giden, a.g.e., sayfa 20-22. Doğan, a.g.e., sayfa 241 ve devamı. Erbuyurucu, a.g.e., sayfa 70 ve devamı. Kan, a.g.e., sayfa 21 ve devamı. Tüney, a.g.e., sayfa 78. Bayram, a.g.e., sayfa 32 ve devamı. İnce, a.g.e., sayfa 359.

tedbirine ilişkin yükümlülüklerle uygun davranıldığı takdirde, açıklanması geri bırakılan hüküm ortadan kaldırılarak davanın düşmesi kararı verilir.

Bu kurum koşullu salıverilme ile karşılaştırıldığında her iki kurum farklı kanunlarla düzenlendiği görülecektir. Koşullu salıverilme 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunda düzenlenmiş iken hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumu 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununda düzenlenmiştir¹⁶⁸. Bu kurum ile koşullu salıverilme kurumu arasındaki bir diğer fark ise uygulandıkları aşamanın farklı olmasıdır¹⁶⁹. Koşullu salıverilme belirlenen cezanın kesinleşmesinden sonra infaz aşamasında söz konusu olmaktadır. Oysa hükmün açıklanmasının geri bırakılması asıl cezanın belirlendiği karar aşamasında ve kararda ceza belirlendikten sonra gerçekleşmektedir. 5275 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 231. maddesinin on birinci fıkrası gereğince kasten yeni bir suç işlenmesi halinde veya yükümlülüklerle aykırı davranıldığında hüküm asıl mahkemesi tarafından açıklanmaktadır. Oysa diğer dar anlamda erteleme kurumlarında bu konularda infaz hakimliği yetkili kılınmıştır. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması koşullu salıverilmeden farklı olarak hürriyeti bağlayıcı cezanın cezaevinde infazına hiç başlanmamaktadır¹⁷⁰. Hükmün açıklanmasının geri bırakılmasında 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 231. maddesinin beşinci fıkrasının b ve c bentleri gereğince adli sicil kaydı ile kişilik özellikleri ve yargılama aşamasındaki tutum ve davranışları göz önünde bulundurulur. Oysa koşullu salıverilmede kişinin karar sonrasındaki cezaevindeki davranışları önem kazanmaktadır. 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 231. maddesinin beşinci fıkrası gereğince koşullu salıverilme gibi hapis ve adli para cezalarında uygulanabilecektir. İki yıl ve daha az süreli hapis cezası 5560 sayılı Kanun ile değişik Ceza Muhakemesi Kanununun 231. maddesinin beşinci fıkrası gereğince hükmün açıklanmasının geri bırakılmasının uygulanmasına olanak vermektedir. Koşullu salıverilme için kural olarak miktar sınırı bulunmamaktadır.

¹⁶⁸ Özgenç, a.g.e., sayfa 32.

¹⁶⁹ Özgenç, a.g.e., sayfa 35. 37. Bozdağ, a.g.e., sayfa 60. Yenidünya, a.g.e., sayfa 49. Kafes, a.g.e., sayfa 19. Giden, a.g.e., sayfa 22-23. Bayram, a.g.e., sayfa 29. İnce, a.g.e., sayfa 356, 360. Algharblgı, a.g.e., sayfa 18.

¹⁷⁰ Özgenç, a.g.e., sayfa 33. İnce, a.g.e., sayfa 359 ve devamı. Bozdağ, a.g.e., sayfa 61. Giden, a.g.e., sayfa 18 ve devamı. Kan, Bayram, a.g.e., sayfa 32 ve devamı.

Hukuki nitelik açısından hükmün açıklanmasının geri bırakılması daha çok maddi ceza hukuku¹⁷¹ kurumudur. Bu kurum ile cezalandırılan kişinin cezaevine hiç girmemesi amaçlanmaktadır. Bu yönüyle koşullu salıverilmeden farklıdır.

Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumunda denetim süresi 5560 sayılı Kanun ile değişik Ceza Muhakemesi Kanununun 231. maddesinin sekizinci fıkrası gereğince 5 yıl olarak belirlenmiştir. Koşullu salıverilme açısından bu miktar hapis cezasının ertelenmesi başlığı altında yukarıda açıklanmıştır. Hükmün açıklanmasının geri bırakılmasında 5560 sayılı Kanun ile değişik 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 231. maddesinin sekizinci fıkrası gereğince denetim süresi içerisinde hükümlüye bir yükümlülük yüklenebilecektir.

5560 sayılı Kanun ile değişik 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 231 maddesinin on birinci fıkrası hükmün açıklanmasının geri bırakılmasında deneme süresinde başarılı olunamaması durumunda hüküm açıklanmaktadır. Bu kararın kesinleşmesinden sonra hükmün infazı süreci başlayacaktır. Koşullu salıverilmede başarılı olunmaz ise 7035 sayılı Kanun ile değişik 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 107. maddesinin on beşinci fıkrası gereğince koşullu salıverilme geri alınarak belli miktar cezasının cezaevinde infazı sağlanacaktır.

Hükmün açıklanmasının geri bırakılmasında 5560 sayılı Kanun ile değişik 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 231. maddesinin onuncu fıkrası gereğince deneme süresinin başarı ile tamamlanması halinde ise davanın düşmesine karar verilecektir. Koşullu salıverilmede 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 107. maddesinin on dördüncü fıkrası gereğince hak ederek tahliye tarihinin gelmesi ile süreç başarı ile tamamlanmışsa cezanın infazı tamamlanmış sayılacaktır.

Hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilmesi için 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 231. maddesinin altıncı fıkrasının son cümlesi gereğince sanığın kabulü gerekmektedir.

¹⁷¹ İnce, a.g.e., sayfa 360, 354.

1.7.5. Kısa Süreli Hürriyeti Bağlayıcı Cezaların Seçenek Yaptırımlara Çevrilmesi Kurumu ile Karşılaştırılması

Bu kapsamda değerlendirilmesi mümkün bir diğer kurum Kısa Süreli Hürriyeti Bağlayıcı Cezaların Seçenek Yaptırımlara Çevrilmesi kurumudur¹⁷². 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 49. maddesinin ikinci fıkrasına göre hükmedilen 1 yıl ve daha az süreli hapis cezaları, kısa süreli hapis cezasıdır. Aynı Kanunun 50. maddesinin birinci fıkrasına göre bu cezalar adli para cezasına, zararın giderilmesine, meslek veya sanat edinmek amacıyla eğitim kurumuna devam edilmesine, belli yerlere gitmekten veya etkinlikleri yapmaktan yasaklanmaya, ehliyet ve ruhsat belgelerinin geri alınmasına veya belirli belli bir meslek ve sanatı yapmaktan yasaklanmaya, gönüllü olmak koşuluyla kamuya yararlı bir işte çalıştırılmaya şeklindeki yaptırımlara çevrilebilir. Maddenin dördüncü fıkrasına göre bilinçli taksir hali hariç olmak üzere taksirli suçlarda uzun süreli hapis cezalarının da adli para cezası şeklinde seçenek yaptırıma çevrilmesi mümkündür. Takip eden beşinci fıkrada ise uygulamada asıl mahkûmiyet bu işlemde sonucunda elde edilen yaptırım olduğu düzenlenmiştir. Hüküm kesinleştikten sonra Cumhuriyet savcılığınca hükümlüye tebligat yapılacaktır. Maddenin altıncı fıkrasına göre tebliğden itibaren 30 gün içinde hükümlünün seçenek tedbirin gereklerini yerine getirmesi beklenecektir. Hükümlü 30 gün içinde tedbirlerin gereklerini yerine getirmeye başlamaz veya başlayıp da devam etmezse infaz hakimliği tarafından cezasının tamamen veya kısmen infazına karar verilecektir. Verilen karar derhal infaz edilir. Bu durumda asıl mahkumiyetin sonradan çevrilen yaptırım olması kuralı uygulanmayacaktır.

Kurumların farklarına bakıldığında koşullu salıverilme 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunda, hapis cezasının seçenek yaptırımlara çevrilmesi kurumunun ise 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ve Ceza Muhakemesi Kanununda düzenlendiği görülecektir¹⁷³. Bu kurum ile koşullu salıverilme kurumu arasındaki bir diğer fark ise uygulandıkları aşamanın farklı

¹⁷² Sağiroğlu, a.g.e., sayfa 369 ve devamı. Erdoğan, a.g.e., sayfa 435 ve devamı. Doğan, a.g.e., sayfa 223 ve devamı. Tüney, a.g.e., sayfa 75.

¹⁷³ Özgenç, a.g.e., sayfa 32.

olmasıdır¹⁷⁴. Koşullu salıverilme belirlenen cezanın kesinleşmesinden sonra infaz aşamasında söz konusu olmaktadır. Oysa hapis cezasının seçenek yaptırımlara çevrilmesi asıl cezanın belirlendiği karar aşamasında ve kararda ceza belirlendikten sonra gerçekleşmektedir. Hükümün açıklanmasının geri bırakılması hariç diğer dar anlamda erteleme kurumlarında olduğu gibi bu kurumda da kararın gereğinin yerine getirilmemesi halinde 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 50. maddesinin altıncı fıkrasına göre infaz hakimliği yetkilidir. Bu yönüyle koşullu salıverilme ile benzeşir. Koşullu salıverilmeden farklı olarak hürriyeti bağlayıcı cezanın cezaevinde infazına hiç başlanmamaktadır¹⁷⁵. Koşullu salıverilme gibi hapis cezalarında uygulanabilen bir kurumdur. Ancak koşullu salıverilmeden farklı olarak adli para cezaları bu kuruma konu olamamaktadır. 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 50. maddesinin birinci fıkrası gereğince kasıtlı suçlarda bir yıl ve daha az süreli olan kısa süreli ve bilinçli taksir hariç taksirli suçlarda uzun süreli olan hapis cezası kısa süreli hürriyeti bağlayıcı cezaların seçenek yaptırımlara çevrilmesine konu olabilmektedir. Koşullu salıverilme için kural olarak miktar sınırı bulunmamaktadır. Bu kurumun uygulanmasında 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 50. maddesinin birinci fıkrası gereğince yargılaması yapılan kişinin kişiliğine ve sosyal ve ekonomik durumuna ve yargılaması yapılan kişinin adli sicil kaydına ve yargılama sürecindeki davranışları göz önünde bulundurulur. Oysa koşullu salıverilmede kişinin karar sonrasındaki cezaevindeki davranışları önem kazanmaktadır. Bu kurumun amacı¹⁷⁶ hükümlünün hiç cezaevine alınmamasıdır. Koşullu salıverilmede ise cezaevi sürecinin ceza miktarından önce tamamlanması amaçlanmaktadır.

Bu yöntemde karar verilmesi halinde 50. maddenin birinci fıkrasının bendi b bendinde düzenlenen eğitim kurumuna devam etme ve c bendinde düzenlenen bir yerlere gitmekten yasaklanma yaptırımlarında bir süre söz konusudur. 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 50. maddesinin birinci fıkrası gereğince denetim süresi içerisinde hükümlüye bir yükümlülük yüklenebilecektir. Koşullu salıverilmedeki denetim süresine yukarıda hapis cezasının ertelenmesi başlığı altında açıklanmıştır.

¹⁷⁴ Özgenç, a.g.e., sayfa 35. 37. Bozdağ, a.g.e., sayfa 60. Yenidünya, a.g.e., sayfa 49. Kafes, a.g.e., sayfa 19. Giden, a.g.e., sayfa 22-23. Bayram, a.g.e., sayfa 29. İnce, a.g.e., sayfa 356, 360. Algharblı, a.g.e., sayfa 18.

¹⁷⁵ Özgenç, a.g.e., sayfa 29, 30. 31.

¹⁷⁶ İnce, a.g.e., sayfa 353.

Kısa süreli hürriyeti bağlayıcı cezalarının seçenek yaptırımlara çevrilmesinde 5739 sayılı Kanun ile değişik 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 50. maddesinin altıncı fıkrası gereğince deneme süresinin başarısız tamamlanması durumunda aynen veya kısmen infaz söz konusu olacaktır. Koşullu salıverilmeye ise 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 107. maddesinin on ikinci fıkrası gereğince deneme süresinde başarısız olunması halinde koşullu salıverilmenin geri alınması söz konusu olacaktır.

1.7.6. Denetimli Serbestlik Tedbiri Uygulanmak Suretiyle Cezanın İnfazı Kurumu ile Karşılaştırılması

Denetimli serbestlik kurumu/tebiri/yükümlülükleri kavramı mevzuatta farklı düzenlemelerde yer bulmuştur. Soruşturma ve kovuşturma aşamaları da dahil olmak üzere karar ve sonrasında infaz aşamasında uygulama alanı bulur. 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 50, 58 ve 191 ve Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 109 ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 107. maddeleri buna örnek gösterilebilecektir. Geniş anlamda¹⁷⁷ bu kurum kişi hürriyetine müdahale etmeden aynı amaca ulaşmayı sağlayan ceza hukuku ikame aracı olarak tanımlanabilecektir. Bu kurumun infaz aşamasında yer bulan ve bizim hukukumuzda denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle cezanın infazı olarak¹⁷⁸ 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 105/A maddesinde düzenlenen şekli ise hapsedme yerine uygulanmış çözümlerden biridir. Denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle cezanın infazı yöntemi sabit süre ile öne alınmış koşullu salıverilme¹⁷⁹ olarak tanımlanmıştır. Bu kurum da Anglosakson hukuku kaynaklıdır. İngilizcede 'Probation' kelimesi ile ifade edilir. İngilizce 'prove' kelimesi (kanıt, kanıtlamak) kökünden gelmektedir. Bu sistemin infaz aşamasındaki uygulanmasında da kişi bir ceza almıştır. Aldığı bu ceza yerine geçmek üzere toplum içine bırakılmakta/salıverilmektedir. Karşılığında kendisinden toplum yaşamına uyum

¹⁷⁷ Doğan, a.g.e., sayfa 277-279.

¹⁷⁸ Yerdelen, a.g.e., sayfa 579 ve devamı. İnce, a.g.e., sayfa 839 ve devamı. Yetgin, a.g.e., sayfa 950 ve devamı. Demirbaş, a.g.e., sayfa 605 ve devamı. Dönmezer ve Erman, a.g.e., sayfa 226 ve devamı. Kafes, a.g.e., sayfa 19, 20. Bozdağ, a.g.e., sayfa 50 ve devamı. Mecit, a.g.e., sayfa 540 ve devamı. Erdoğan, a.g.e., sayfa 338 ve devamı. Sağiroğlu, sayfa 304 ve devamı. Akkaya, sayfa 157 ve devamı. Doğan, sayfa 277. Tüney, sayfa 20 ve devamı. Bayram, a.g.e., sayfa 34 ve devamı. Algharblığı, a.g.e., sayfa 20 ve devamı. Özgenç, a.g.e., sayfa 38 ve devamı.

¹⁷⁹ Doğan, a.g.e., sayfa 281. Maden, a.g.e., sayfa 103.

sağladığını kanıtlaması beklenmektedir. Her iki kurum da bir hak değil ayrıcalıktır. Diğer benzeyen özellik olarak her iki kurumda da yeniden suç işlememe şartı öngörülmesi sayılabilir. Anglosakson uygulamasında koşullu salıverilme ‘mandatory release’ ve denetimli serbestliğin ‘discretionary release’ olarak tanımlandığında denetimli serbestliğin belli bir sürenin sonunda uygulanması gereken zorunluluk ve koşullu salıverilmenin ise koşullu salıverilme kurulunun inisiyatifinde gerçekleşen bir uygulama olduğu bildirilmiştir¹⁸⁰.

Koşullu salıverilme kurumu ile denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle cezanın infazı kurumları deyim yerindeyse kardeş ve hatta abi/kardeş kurumlardır. Her iki kurum farklılıktan daha çok benzeşmektedir. Diğer dar anlamdaki erteleme kurumlarından da bu anlamda daha çok ayrışmaktadırlar.

Diğer dar anlamdaki erteleme kurumları ayrı kanunlarda düzenlenmiş iken koşullu salıverilme ve denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle cezanın infazı 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunda düzenlenmiştir. Koşullu salıverilme gibi denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle cezanın infazı ve koşullu salıverilme kararın kesinleşmesinden sonra söz konusu olabilecektir. Denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle cezanın infazı 6291 sayılı Kanun ile ihdas olunan 105/A maddesine ve koşullu salıverilmeye 7242 sayılı Kanun ile değişik 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun 107. maddesinin on birinci fıkrasına göre infaz hâkimi tarafından karar verilecektir. Bu konularda koşullu salıverilme kurumu ile uyum içindedir. Cezanın ertelenmesi ve kısa süreli hürriyeti bağlayıcı cezaların seçenek yaptırımlara çevrilmesi ve hükmün açıklanmasının geri bırakılması söz konusu olduğunda hürriyeti bağlayıcı cezanın cezaevinde infazına hiç başlanmazken denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle cezanın infazı ve koşullu salıverilmede cezaevinde infaza başlanmış ve bir kısım infaz gerçekleştirilmiş olmalıdır¹⁸¹. 6411 sayılı Kanun ile ihdas olunan 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun Geçici Madde 4. maddesi gibi bazı hallerde denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle cezanın infazı yönteminde ceza miktarından sabit bir sürenin cezaevinde infazı

¹⁸⁰ Yıldız, a.g.e., sayfa 134 ve devamı.

¹⁸¹ Özgenç, a.g.e., sayfa 29, 30, 31. İnce, a.g.e., sayfa 353, 356, 360. Bozdağ, a.g.e., sayfa 60. Yenidünya, a.g.e., sayfa 48-49. Kafes, a.g.e., sayfa 19. Giden, a.g.e., sayfa 22. Kan, a.g.e., sayfa 26. Bayram, a.g.e., sayfa 28. Algharblgı, a.g.e., sayfa 18. Yetgin, a.g.e., sayfa 955 ve devamı.

şartı aranmayabilmektedir. Bu sürenin ceza miktarını karşılaması durumunda hükümlünün cezasının infazına başlandığı anda denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle cezanın infazı başlanması söz konusu olabilecektir¹⁸². Denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle cezanın infazı yöntemi bu yönüyle infaz gerektirmeyen diğer erteleme kurumlarına benzeyebilmektedir. Ancak uygulamada bu durumda hükümlünün iyi halinin tespitinin yapılabilmesi için hükümlü cezaevine alınmaktadır. Oysa koşullu salıverilme kurumu hükümlünün cezasının belli bir kısmını ceza infaz kurumunda geçirmesinden sonra mümkün olabilmektedir. Ancak denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle cezanın infazı yönteminde teknik olarak cezaevinde hiç kalmamak¹⁸³ mümkündür.

Koşullu salıverilme gibi hapis cezalarında uygulanabilen bir kurumdur. Ancak koşullu salıverilmeden farklı olarak adli para cezasından dönüşen hapis cezalarında uygulanmaz. 5739 sayılı Kanun ile değişik 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun 106. maddesinin dokuzuncu fıkrası ve 6545 sayılı Kanun ile değişik 105/A maddesinin dördüncü fıkrası gereği bu yöntemler kural olarak adli para cezasında uygulanmaz. Koşullu salıverilme istisnai birkaç durumda para cezasından dönüşmüş hapis cezasında da uygulanabilmektedir. Koşullu salıverilme ve denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle cezanın infazı yöntemi için kural olarak miktar sınırı bulunmamaktadır. Hukuki nitelik açısından denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle cezanın infazı ve koşullu salıverilme infaz kurumudur¹⁸⁴.

Denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle cezanın infazı yönteminde 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun 105/A maddesinin beşinci fıkrası gereğince hükümlü denetimli serbestlik tedbiri ve yükümlülüklerine tabi kılınır. Anılan maddenin birinci fıkrası gereğince kanunda belirlenmiş koşulların gerçekleşmesinden sonra geçecek asgari süreden sonra koşullu salıverilme tarihine kadar süre kadar denetimli serbestlik tedbiri ve yükümlülükleri geçerli olacaktır. Bu yöntemde koşullu salıverilme tarihinde denetimli serbestlik tedbiri sona ermektedir. Koşullu salıverilme açısından bu miktar hapis cezasının ertelenmesi başlığı altında yukarıda yapılmıştır. Denetimli serbestlik tedbiri

¹⁸² Yerdelen, a.g.e., sayfa 593.

¹⁸³ Yerdelen, a.g.e., sayfa 593. Demirbaş, a.g.e., sayfa 621. Özgenç, a.g.e., sayfa 56.

¹⁸⁴ Yerdelen, a.g.e., sayfa 584, 589. İnce, a.g.e., sayfa 842.

uygulanmak suretiyle cezanın infazı yönteminde ¹⁸⁵ yine daha karmaşık yapıda olmakla birlikte yine de denetim süresi miktarı süre alt ve üst sınırlarla sınırlandırılmıştır.

Denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle cezanın infazı yönteminde denetim süresi başarı ile tamamlanırsa 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 105/A maddesinin altıncı ve yedinci fıkraları gereğince hükümlü koşullu salıverilecektir. Aynı fıkralar gereğince denetim süreci tamamlanamazsa yeniden cezaevine alınacaktır. Koşullu salıverilmede 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 107. maddesinin on dördüncü fıkrası gereğince hak ederek tahliye tarihinin gelmesi ile süreç başarı ile tamamlanmışsa cezanın infazı tamamlanmış sayılacaktır. Başarılı olunmaz ise 7035 sayılı Kanun ile değişik 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 107. maddesinin on beşinci fıkrası gereğince koşullu salıverilme geri alınarak belli miktar cezasının cezaevinde infazı sağlanacaktır. Kurumlar arasında uygulanmaları için harekete geçilmesi konusunda da fark bulunmaktadır. Denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle salıverilmede hükümlünün talebi aranmaktadır. Koşullu salıverilmeden ise hükümlünün talebi aranmaz¹⁸⁶.

¹⁸⁵ Yerdelen, a.g.e., sayfa 593.

¹⁸⁶ Yerdelen, a.g.e., sayfa 579. İnce, a.g.e., sayfa 851. Yetgin, a.g.e., sayfa 954. Bozdağ, a.g.e., sayfa 53. Özgenç, a.g.e., sayfa 56.

2. TÜRKİYEDE KOŞULLU SALIVERİLMENİN DOĞUŞU

2.1. Düzenler ve Dönem Kavramı ve Sınıflandırma

Türk Dil Kurumu sözlüğünde düzen ‘*Bir devletin belli başlı ilkeleri bakımından yönetimde tuttuğu yol, yönetim biçimi, rejim.*’ olarak tanımlanmıştır¹⁸⁷. Latince yönetmek kökünden gelen ‘reg’ kökünden doğan ve Fransızca ve İngilizce yoluyla dilimize ulaşan rejim kelimesi de aynı anlamdadır¹⁸⁸. Bu kelimenin belli bir zaman dilimi içerisinde temel özelliklerde süreklilik anlamını barındırdığı açıktır. Yine Türk Dil Kurumu sözlüğünde dönem ise ‘*Belli özellikleri olan zaman parçası, periyot...Bir çağ içinde belli özellikleri olan sınırlı süre*’ olarak tanımlanmıştır¹⁸⁹. Örnek olarak Türk Siyasi Hayatı için Mutlakiyet ve Demokrasi olarak iki ayrı düzenin varlığı söylenebilecektir. Bu düzenler içerisinde söz gelimi 1. Meşrutiyet Dönemi, Kongreler Dönemi, Tek Parti Dönemi gibi dönemler söz konusu olabilecektir¹⁹⁰. Düzen içinde yer alan dönemlerin birbirlerinden kısmi farklılıkları bulunmakla birlikte aynı düzen içindeki dönemler düzenin genel karakteristik özelliklerini taşıyacaktır.

Öğretide koşullu salıverilme sürelerinin sınıflandırılması tarih aralığına göre¹⁹¹, süreyi düzenleyen temel kanunlara göre¹⁹², kanunun maddelerine göre¹⁹³, ceza ve suç türlerine göre¹⁹⁴, bu sayılan usullerden iki veya daha fazlasının karması şeklinde¹⁹⁵ yapılagelmektedir. Ceza ve suç türlerine göre cinsel suçlardan veya terör ve örgüt suçlarından verilen cezalara ya da mükerrir suçluların tekrür nedeniyle

¹⁸⁷ Türk Dil Kurumu, Çevrimiçi, Erişim Tarihi: 15 07 2022, <https://sozluk.gov.tr>.

¹⁸⁸ Oxford English Dictionary, Çevrimiçi, Erişim Tarihi: 15.07.2022, <https://ezproxy.mef.edu.tr:2313/view/Entry/161266?redirectedFrom=regime#eid>.

¹⁸⁹ Türk Dil Kurumu, Çevrimiçi, Erişim Tarihi: 15 07 2022, <https://sozluk.gov.tr>.

¹⁹⁰ Uygun, a.g.e., sayfa 257 ve devamı.

¹⁹¹ Akkaya, a.g.e., sayfa 381 ve devamı.

¹⁹² İnce, a.g.e., sayfa 435 ve devamı.

¹⁹³ Dönmezer ve Erman, a.g.e., sayfa 294 ve devamı, Yerdelen, a.g.e., sayfa 412 ve devamı .

¹⁹⁴ Bozdağ, a.g.e., sayfa 109 ve devamı, Özgenç, a.g.e., 96 ve devamı.

¹⁹⁵ Sağıroğlu, a.g.e, sayfa 134 ve devamı. Yetgin, a.g.e., sayfa 733 ve devamı. Erdoğan, a.g.e., sayfa 212 ve devamı. Şen ve Başer Berkun, a.g.e., sayfa 88 ve devamı.

artırılmış cezalara veya müebbet ve ağırlaştırılmış müebbet hapis cezalarına göre koşullu salıverilme sürelerinin sınıflandırılmasına çalışılmaktadır.

Bunun nedeni 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun yürürlüğe girdiğinde büyük ölçüde bu sınıflandırmaya göre süreyi belirlemesinden kaynaklanmaktadır. Bu sınıflandırma gereğince suç veya ceza tipine göre kademeli oran veya miktarlara göre koşullu salıverilme süresi hesaplanacaktır. Ancak bu sınıflandırma toplumsal ihtiyaç veya yasama siyaseti gereğince peşi sıra yürürlüğe giren kanunlarla değişmiştir.

Bu duruma pek çok örnek gösterilebilir. Örneğin 6545 Sayılı Türk Ceza Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile bir kısım cinsel suçlar yönünden daha nitelikli infaz oranları getirilmiştir. Bu yapılırken bir fıkra ihdas olunarak cezanın 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 58. maddesi gereğince mükerrirlere özgü infaz rejimine göre infazına hükmolunduğu hallerde infazı düzenleyen 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 108. maddesine dokuzuncu fıkra şeklinde ihdas olunarak teselsül ettirilmiştir. Dolayısıyla bir kanunun anılan 108. maddesinin sadece mükerrirlere özgü infaz rejimine göre infazına hükmolunduğu hallerde infazı düzenleyen konusu ve sistematigi değişmiştir. 6545 Sayılı Türk Ceza Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun yürürlük tarihinden önce ve sonra işlenmiş suçlar bakımından ayrı oranlar oluşmuştur. 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun başlangıçta sahip olduğu sınıflandırmada anılan türden pek çok değişiklik yapıldığından bu türden sınıflandırma sağlıklı yapılamamaktadır.

Halen uygulanmakta olan 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanunda bu türden bir sınıflandırma bulunmaması iş daha da karmaşık hale getirmektedir. Anılan kanunda koşullu salıverilme sürelerine ayaklanma, firar gibi başka unsurların değişik bileşimleri etki etmektedir. Diğer taraftan terör suçlarında koşullu salıverilme süresinin hesaplanması bakımından farklı bir yolda ilerlemiştir. Zaman zaman 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun içindeki hükümlere göre koşullu salıverilme süresi belirlenmiştir. Bazen 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun içinde bulunan hükümlerle terör suçlarında koşullu salıverilme süresi belirlenmiştir. Örgüt suçları bazen terör suçları ile aynı sınıftayken bazen ayrı sınıfta değerlendirilmiştir.

Kanaatimce öğretideki ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun başlangıç halindeki bu sınıflandırmanın temelinde belli suç tiplerini işleyen veya yeniden suç işleyen kişilerin daha tehlikeli olduğu düşüncesidir. Bu düşünce gereğince bu kişiler daha uzun süre cezaevinde tutulmalıdırlar. Bu sayede daha fazla süre toplumdaki tecrit edilmeliler ve daha uzun süre cezaevindeki varsayımsal iyileştirmeye tabi tutulması söz konusu olacaktır. Başka destekleyici tedbirlerin kullanımı da zaman içinde artmakla birlikte burada ana araç, koşullu salıverilme oran veya müebbet cezalarda koşullu salıverilme süresidir. Bu araç bu amacı gerçekleştirmekte çokça yetersizdir. Bir kere 4616 sayılı 23 Nisan 1999 Tarihine Kadar İşlenen Suçlardan Dolayı Şartla Salıverilmeye, Dava ve Cezaların Ertelenmesine Dair Kanun örneğinde olduğu gibi ceza miktarının aşırı miktarının koşullu salıverilme kapsamına alınması faydadan çok zarar getirecektir. Umut hakkı başlığında açıklandığı üzere hükümlüyü ölene kadar cezaevinde tutmanın sakıncaları bulunmaktadır. Zaten kanun koyucular tarafından içtimalı cezalarda 30-40 yıl gibi infaz üst sınırları belirlenmektedir. Türk hukukunda 4616 sayılı 23 Nisan 1999 Tarihine Kadar İşlenen Suçlardan Dolayı Şartla Salıverilmeye, Dava ve Cezaların Ertelenmesine Dair Kanun gibi uç örnekleri bir yana bırakılırsa süreli hapis cezası için koşullu salıverilme oranı kabaca 2/5 ile 5/5 oranları arasında değişmektedir. En çok kullanılan koşullu salıverilme oranları 1/2, 2/3 ve 4/3 koşullu salıverilme oranlarıdır. Çoğu zaman denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle infazda geçen süre de göz önüne alındığında kabaca 2/5 şeklindeki 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanun düzeninde ağırlıklı uygulanan 2/5 koşullu salıverilme oranına yaklaşılmaktadır. Bu durumda koşullu salıverilme oran ve miktarlarını değiştirerek zaman içinde önemi değişen onlarca farklı suç tipinin gerektirdiği çözümleri üretmek mümkün bulunmamaktadır¹⁹⁶.

Yukarıda umut hakkı ve hapis cezasının ertelenmesi kurumu ile karşılaştırılması başlıkları altında önerilen pencereden bakıldığında buna gerek olmadığı anlaşılacaktır. Bu noktada örgüt yöneticiliğinde örgütü dağılmaya davet ve örgütün faaliyetlerini kınama, özellikle terör ve cinsel suçlar başta olmak üzere mağdurun kabul etmesi halinde yüzleşmeye tazmine aktif katılım aranması, uzaktan kontrol yöntemlerinin geliştirilmesi, çocuğun çocuğa karşı işlediği suçlarda cezaevi

¹⁹⁶ Akkaya, a.g.e., sayfa 165 ve devamı, sayfa 477 ve devamı, 526.

dışı çözümlerin düşünülmesi, çocuğun araç olarak kullanıldığı suçlarda çocuğun cezaevine alınması çözümü dışında suçun muhataplarının hukuk ve ceza sorumluluğuna tabi tutulması ve benzeri yöntemler alternatif yöntemler olarak kanaatimce kullanılabilirdir. Hükümlü hakkında cezaevine alınmadan planlama yapılması, bu noktada hükümlüden aktif plan sunmasının istenmesi, infaz takip kurullarının yapısına sosyal ve siyasal sorumlu kişilerin katılımının sağlanması, koşullu salıverilmede hükümlünün cezaevindeki geçmiş muhatapları yanında gelecekte katılacağı toplum düzleminin muhataplarının da söz sahibi olmasının sağlanması düşünülmelidir. Kurulların yer yönünden yetkisi cezaevi yönünden değil hükümlünün topluma katılacağı yer yönünden düzenlenebilmelidir. Bu noktada koşullu salıverilme kurullarının yer yönünden yetkisi en azından ağır ceza merkezlerine göre belirlenebilecektir. Tehlikelilik derecesine göre dikey yetkilendirme söz konusu olabilmelidir.

Koşullu salıverilme süresinin hesaplanması için ilk başta infaz edilmekte olan cezaya neden olan suçun işlendiği tarih belirlenmelidir. Hemen sonrasında Bu tarihi kapsayan ve koşullu salıverilme süresine ilişkin düzenleme içeren kanunlar belirlenmelidir. Aynı anda suç tarihindeki eyleme ilişkin birden fazla kanuni düzenlemenin olabileceği gözden kaçırılmamalıdır. Sonrasında bu cezaya ilişkin koşullu salıverilme süresine etki eden lehe veya aleyhe kanunların yürürlüğe girmiş olabileceği unutulmamalıdır. Bu durumda hükümlünün lehine süreyi belirleyebilmek için lehe ve aleyhe karşılaştırması yapılması gerekecektir.

Bu noktada infaz rejimi kavramından ne anlaşılması gerektiği¹⁹⁷ sorunu öne çıkmaktadır. Bu terim 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 7. maddesinin üçüncü ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 6. maddesinin birinci ve 25. maddesinin birinci fıkrasında kullanılmaktadır. Ancak kanunlarda anlamına yer verilmemiştir. Kaynaklarda ve Yargıtay kararlarında¹⁹⁸ da geçmektedir.

¹⁹⁷ İnce, a.g.e., sayfa 544 ve devamı.

¹⁹⁸ Sağiroğlu, a.g.e., sayfa 282.

İnfaz rejimi terimini geniş anlamda cezanın infazına etki eden her türlü kural ve hüküm olarak adlandırmak mümkündür¹⁹⁹. Dar anlamda²⁰⁰ infaz rejimi ise birbiri yanında ve/veya birbiri peşi sıra yürürlükte olan kanun sınıflarıdır. Her sınıf bir bütünlüktür. Birden fazla sınıfa ilişkin hükümlerden bir veya birkaçı aynı cezanın koşullu salıverilmesinde bir arada uygulanamayacaktır. Bu durumda her sınıfa ilişkin mevzuat kuralları kendi içinde birlikte uygulandıktan sonra ortaya çıkan sonuçlar karşılaştırılmak suretiyle koşullu salıverilme süresi belirlenecektir. Bu anlamda 765 sayılı Türk Ceza Kanununun, 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanunun, 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun yürürlüğü kapsamında geçerli olan hükümler ayrı birer infaz rejimini oluşturmaktadır. 765 sayılı Türk Ceza Kanunu hükümlerinin uygulanma imkanı kalmamıştır.

647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanun kapsamında kalan bir cezanın koşullu salıverilme süresini etkileyen ve birbirini hükümden düşürmeyen ve bu nedenle aynı anda aynı cezaya uygulanabilen kanun hükümleri bulunmaktadır. 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun kapsamında kalan eylemlere ilişkin kanun hükmü ihdas ve değişiklikleri öncelik sonralık ve hükümlünün koşullu salıverilme süresi bakımından lehe aleyhe durumu yaratmaktadır. Bu nedenle bir eyleme aynı anda uygulanmaları mümkün olmamaktadır.

Bu açıklamalar karşısında öğretide kabul edilen sınıflandırmanın anlaşılmayı güçleştirdiği kanaatindeyim. Sağlıklı olan sınıflandırma için dar anlamda infaz rejimi kavramı esas alınmalıdır. Çünkü her bir infaz rejimi dönemi kanunları ayrı ayrı uygulanarak bulunacak sonuçların karşılaştırılması sonucunda bulunan süreler karşılaştırmaya esas alınmaktadır. Öğreti ve yargıtay uygulamasında infaz rejimi kavramının başka anlamlarda kullanılması ve Türkçe karşılığı olması ve dönem kavramına göre üst birim olması nedeniyle işbu çalışmada infaz rejimleri infaz düzeni adıyla anılmıştır.

¹⁹⁹ Erdoğan, a.g.e., sayfa 89. Sağiroğlu, a.g.e., sayfa 299. İnce, a.g.e., sayfa 469, 494. Şen ve Berkun, a.g.e., sayfa 109.

²⁰⁰ Sağiroğlu, a.g.e., sayfa 125, 268 ve devamı. Şen ve Berkun, a.g.e., sayfa 108. Yerdelen, a.g.e., sayfa 413.

Osmanlı imparatorluğunda bugünkü anlamda hapis cezası ve bu cezanın infazı ve koşullu salıverilmesi bulunmamakla birlikte 765 sayılı Türk Ceza Kanunu düzeninin teorik ve felsefi tohumlarını içermekle bir düzen olarak sınıflandırılmıştır. Yürürlükten kalkmakla ve fiilen uygulanma olanağı bulunmamakla birlikte 765 sayılı Türk Ceza Kanunu düzeninin ana hatlarına çalışmada yer verilmiştir. Halen uygulaması bulunan 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanun düzeninin koşullu salıverilme süresinin hesaplanmasına etki eden unsurları mümkün mertebe açıklanmıştır. Halen yürürlükte bulunmaları nedeniyle 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu düzenleri kendi içinde 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun düzenine göre olağanüstü bir düzen niteliğinde olan 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu düzenleri olağan/olağanüstü ayırımına tabi tutularak anlatılmıştır.

Bu şekilde düzen kavramını oluşturduktan sonra bu defa alt sınıfın oluşturulması sorununun çözümü gerekecektir. Örneğin cinsel saldırı suçlarında koşullu salıverilme süresinin hesabı 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun infaz düzeninin başlangıcından 6545 Sayılı Türk Ceza Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun yürürlüğüne kadar 2/3 koşullu salıverilme oranı ile hesaplanacaktır. Bu suçların bir bölümünü oluşturan yetişkinler tarafından işlenen nitelikli cinsel saldırı suçuna ilişkin cezanın 6545 Sayılı Türk Ceza Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun yürürlüğünden sonra işlenen suçlardan ötürü verilenlerinde koşullu salıverilme süresi 3/4 koşullu salıverilme oranı ile hesaplanacaktır. Bu oran o tarihte bu suçların çocuklar tarafından işlenmiş olanlarından ötürü işlenmiş olan eylemlerden ötürü verilen cezayı da kapsamakta iken 14/4/2020 tarih ve 7242 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 107. maddesinin ikinci fıkrasına eklenen hükümlerle çocuklar tarafında işlenen eylemler nedeniyle verilen cezalar yönünden lehe ayrılmıştır. Bu son düzenleme lehe olduğundan geriye dönük bir sınıf oluşturmuştur.

Bu açıklamadan da anlaşılacağı üzere düzenler içinde alt sınıf oluşturmalıdır. 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanun dönemindeki kanun hükümlerinde olduğu üzere bu alt sınıftaki hükümlerin karma uygulanması mümkün olabilmektedir. Ama

alt sınıf üst sınıflandırma olan tabi olduğu düzenin esasları ile bağlıdır. Bu nedenle alt sınıflar dönem olarak adlandırılmıştır.

O halde modern Türk infaz hukukunu ve dolayısıyla Koşullu Salıverme Kurumunu Osmanlı İmparatorluğu Düzeni, 765 sayılı Türk Ceza Kanunu Düzeni, 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanun Düzeni, 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu Düzeni, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu Düzeni olarak adlandırmak mümkündür.

2.2. Osmanlı İmparatorluğu Düzeni

2.2.1. Osmanlı İmparatorluğu Hukuk Düzeninin Siyasal ve Toplumsal Düzenle İlişkisi

Klasik dönemde²⁰¹ Osmanlı imparatorluğu Türk ve İslam ve Roma siyasal birliğini tamamlamıştır. Tarım ve esnaf ve zanaatkar sistemi üzerine iç üretimini kurmuştur. Nüfus ve üretim kırsalda yoğunlaşmıştır. Bilinen dünyanın ticaretine hükmetmektedir²⁰². İktidar hükümdarın şahsında toplanmıştır. Hükümdar, emrinde bulunan güçlü bürokratik yapı ile sistemi kontrol altında tutabilmektedir. Güçlü ordusu²⁰³ bu düzene yönelecek iç ve dış tehditleri kolaylıkla bertaraf edebilecek²⁰⁴ durumdadır. İktidara ortak veya rakip olma riskine karşı sermaye birikimini engellemektedir²⁰⁵. Bu haliyle ulaşılabilir kaynaklarının tamamını tek başına

²⁰¹ Ortaylı, Kitap, İmparatorluk, a.g.e., sayfa 13, 14. Yazar, imparatorluğun ilk dört yüzyılını klasik dönem olarak adlandırmıştır. Cumali Bozpinar, Osmanlı Devleti'nde İktisadi Zihniyet ve Sanayileşme Sorunsalı: Bursa İpek Sektörü Örneği, Doktora Tezi, Çevrimiçi, Ulusal Tez Merkezi, Erişim Tarihi: 23.03.2023, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>, sayfa 5. Yazar, 15-17. Yüzyıllar arasındaki dönemi klasik dönem olarak adlandırılmaktadır.

²⁰² Arif Aytekin, Osmanlı-Türk Modernleşmesinin Düşünsel, Ekonomik ve Bürokratik Kodları, Makale, Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl: Aralık 2013, Sayı: 30, sayfa 313.

²⁰³ Ortaylı, Kitap, İmparatorluk, a.g.e., sayfa 45. Yazar, 16. yüzyılda kapıkulu ocaklarının düzenli ordunun en iyi örneği sayıldığını bildirmektedir.

²⁰⁴ Ortaylı, Kitap, İmparatorluk, a.g.e., sayfa 38 ve devamı. Osmanlı İmparatorluğu'nda 18 ve 19 yüzyıl modern otokrasininin kurucusu olarak 2. Mahmud'u gösteren yazar; otokrasinin totaliter rejimlerden farklı olduğunu, otokratik sistemde belli bir esneklik ve yönetim katmanları arasında belli bir bağımsızlığın bulunduğunu, can ve mal güvenliğini hiçe sayan bir rejim olmadığını, eğitimi geliştirdiğini ve ancak sansür uyguladığını, dönem monarşilerinden farklı olarak halkı sürü olarak değil kontrol altında tutulması ve ancak belli bir kanun ve düzenin güvencesi altında yaşatılması gereken ve insanca muameleyi hak kazanmış halk olarak gördüğünü beyan etmektedir.

²⁰⁵ Bozpinar, a.g.e., sayfa 5 ve devamı. Bu çalışmada yazar, Osmanlı toplumunun Marx'ın tabiriyle kapitalizm öncesi aşamada bulunduğunu iddia etmiştir. Bu iktisadi yapının üç temel özelliğinin

hükmetmektedir. Uzak dünya kaynakları ise ancak kendi toprakları üzerinden ve kendisinin izniyle transfer edilebilmektedir. Avrupa Tarım yönünden fakirdir. Dünyanın diğer zenginlikleriyle arasına Osmanlı İmparatorluğu girmiştir. Osmanlı İmparatorluğu'nun çeperinde asılı kalmıştır. Siyasal ve sosyal açıdan parçalanmış durumdadır. Bu cendereden çıkış yolu olarak coğrafi keşiflere yönelmiştir. Bu yolla Osmanlı İmparatorluğu'nun blokajından önceki zamanda ulaşabildiğinden çok daha fazla kaynağa çok daha kolay yoldan ulaşmıştır. Modern çağa ulaşıldığında Osmanlı kapitalizm öncesi üretim ve gelenekçi ve merkezîyetçi yapısını korumaktadır. Avrupa bu çağa kadar kapitalist üretim modeline geçmiştir²⁰⁶. Osmanlı İmparatorluğu'nda şehirleşme nüfusun beşte biri kadar olup, kentleşmeyi sağlayacak göçü beslemekten uzaktır²⁰⁷. Avrupa nüfusu ise şehirlerde kümelenmiş durumdadır. Koşullu salıverilmenin tarihçesi bölümünde belirtildiği üzere nüfusunun bu yapısına uygun hukuk ve ceza hukuku çözümleri yeşermiş ve derlenmiştir.

2.2.2. Osmanlı İmparatorluğu Hukuk Düzeninde Koşullu Salıverilmenin Bulunmayışı

Kapitalizm pazar arayışı nedeniyle hedef coğrafyaları düzenleme çabası içindedir. Osmanlı imparatorluğu hedef coğrafyalardan biridir²⁰⁸. Osmanlı imparatorluğu ise içinde bulunduğu olumsuz durumdan kurtulmaya çalışmaktadır²⁰⁹.

bulduğunu iddia etmiştir. Bunlardan ilki İlaş (Provizyonizm) İlkesidir. Bu ilke gereğince iktidar özellikle İstanbul başta olmak üzere kentlerdeki nüfusun tüketim malı ihtiyacını sürekli bir biçimde ve uygun fiyatla sağlayacak bilmeye çalışmaktadır. Gelenekçilik ilkesine göre iktidar toplumdaki değişmelerin olmasını engellemeye ve eğer değişim olmuş ise önceki döneme dönülmesi isteklerini engellemeye çalışmaktadır. Fiskaliye ilkesini ise vergilendirme yolu ile artık değere el koyan devletin bu gelirini mümkün olduğunca yüksek düzeye çıkarmaya ve bu düzeyin altına da inmesini sağlamaya yönelik çabaları olarak açıklamıştır. Bu yapının sanayileşme ve sermaye birikimi ve hızlı kentleşme olgularının önünü kestiği belirtilmektedir.

²⁰⁶ M. Halis Özer, Klasik Dönem Osmanlı İktisat Düşüncesinde Sermaye Birikimine Bakış, Makale, Çevrimiçi, Akademik Bakış Dergisi- Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E Dergisi, Sayı: 40, Yıl: Ağustos 2014, Erişim Tarihi: 23.03.2023, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/382863>. Yazar, sanayi devriminin serbest rekabetin sonucu oluştuğunu ve ancak zenginlik yaratmasına rağmen refah oluşturmadığını ve Osmanlı toplumunda yüksek ücretlerin bulunduğunu ve bu nedenle sefaletin bulunmadığını ve sefalet olmadan kapitalizm olamayacağına dair görüşleri dile getirmiştir.

²⁰⁷ Ortaylı, Kitap, İmparatorluk, a.g.e., sayfa 211.

²⁰⁸ Ortaylı, Kitap, İmparatorluk, a.g.e., sayfa 51.

²⁰⁹ İlber Ortaylı, Kadı, Ansiklopedi Bölümü, Çevrimiçi, İslam Ansiklopedisi, Erişim Tarihi: 23.03.2023, <https://islamansiklopedisi.org.tr/kadi#2-osmanli-devletinde-kadi>. İslam medeniyetlerindeki adalarına göre daha geniş yetkilerle donatılan Osmanlı kadısının şer'i hukuk adamı olduğunu ve ancak mülkî erkân içinde yer aldığını ve aynı zamanda askeri sınıf mensubu olduğunu, merkezîyetçi ve kontrollü bir bürokratik sistemin temsilcisi olarak mülkî ve beledî ve malî ve askerî ve adli alanlarda görevlerinin bulunduğunu, XVIII. yüzyıldan itibaren idarî değişimlere uyum

Hukuk ithali bir çözüm olarak görülmektedir. Bu karşılıklılık Avrupa hukuk kurumlarının ve metinlerinin ithali ile sonuçlanmıştır²¹⁰ Bu kapsamda ilk olarak 1840 yılında Kanın-ı Ceza kabul edilmiştir. Bu Kanun İslam ceza hukukundan gelen bir kısım hükümlerin toplulaştırılmış şekli niteliğindedir. 1851 tarihli Kanun-ı Cedit ile tekrar ve tadil edilmiş ve genişletilmiştir. Son olarak 1858 yılında Ceza Kanunname-i Hümayunu kabul olunmuştur. Bu kanun Fransız Ceza Kanununun Tercümesine niteliğindedir. Ayrıca içinde İslam Hukukundan gelen hükümleri de barındırmaktadır. Fransız Ceza Kanunundan alınan hükümler yönünden nizamiye mahkemeleri yargılama yapmak yetkisine sahiptir. Şahsi haklarla ilgili olarak kişiler şer'iyeye mahkemelerine gidecektir²¹¹. Cumhuriyetin kurulmasına kadar süren bu dönemde ilmiye sınıfından yetişmiş kadrolar tarafından hazırlanan ve ancak kaynak ve yapı ve metin itibariyle Osmanlı hukuku ve Batı hukukunun karma uygulaması şeklinde düalist bir yapı söz konusudur²¹².

İslam ceza hukukunda başlangıçtan itibaren hürriyeti bağlayıcı bir ceza türü olarak hapis cezası yer almaktadır²¹³ Ancak bu ceza Avrupa hukuk sistemi kaynaklı bugünkü ceza hukukunda olduğu gibi asli bir ceza türü değildir. Talidir. 1840 ve 1851 tarihli ceza Kanunlarında İslam hukuku kaynaklı tali nitelikte bu tür hapis cezası öngörülmüş iken 1858 tarihli Fransız Ceza Kanunu tercümesi olan Ceza Kanunname-

sağladıklarını ve yine XVIII. yüzyılda devlette merkezî idarenin güç kaybetmesine bağlı olarak görevlerine mahallî güçlerin müdahalesine rastlandığını, 1826'da yeniçeriliğin kaldırılmasıyla birlikte Yeniçeri Ocağı zabıtları yardımcı olduğu mülkî görevinin bittiğini, şehirlerde İhtisap Nezaretî'nin teşkiliyle kadının beledî görevlerinin kalmadığını, II. Mahmud devrinde (1836'da) Evkaf Nezaretî'nin kurulup vakıfların idare ve denetiminin tek elde toplanmasıyla da vakıflar üzerindeki denetim ve gözetimi sona erdiğini belirten yazar Osmanlı kadısının yetki ve görev hacmini asıl azaltan sürecin idare hukuku ve ceza ve ticaret alanında Fransız mevzuatının uyarlanması ve karma nizâmî mahkemelerin kurulması ve ceza ve bidâyet mahkemelerinin ve vilâyetlerde ise temyiz divanlarının teşkili olduğunu dile getirmiştir.

²¹⁰ Ortaylı, Ansiklopedi Bölümü, a.g.e., Kadı. Yazar ilmiye zümresi yeni şartlara uyum sağlamaya çalıştığını, bu kapsamda 1270'te (1854) Şeyhülislâm Meşrepzâde Mehmed Ârif Efendi zamanında kurulan Muallimhâne-i Nüvvâb (sonraki isimleri Mekteb-i Nüvvâb, Medresetü'l-kudât) düzenli eğitim ve programla hukukçu zümresini yetiştirdiğini, romanizasyon sürecine giren yeni hukuk nizamını da bu zümre yürüttüğünü belirtmektedir.

²¹¹ Ahmet Gökçen, Kitap, Tanzimat Dönemi Osmanlı Ceza Kanunları ve Bu Kanunlardaki Ceza Müeyyideleri, İstanbul, Yıl: 1989, sayfa 19 ve devamı.

²¹² Ortaylı, Kitap, İmparatorluk, a.g.e., sayfa 185-189.

²¹³ Mustafa Özgür, Kitap, İslam İnfaz Hukuku, Kitap, 1. Baskı, Cinius Yayınları, Yıl: Kasım 2020, sayfa 30-31. Gökçen, a.g.e., sayfa 81-82.

i Hümayunu ise Avrupa Hukuku kaynaklı hapis cezası sistemini diğer cezalar yanında kabul etmiştir²¹⁴.

Hapishane de İslam hukukunda var olan bir kurumdur. Ancak bunlar hapishanenin bugünkü şeklinden farklıdır. Genelde farklı amaçlarla yapılmış yapıların hükümlünün geçici alıkonulmasına tahsis edilmesi suretiyle oluşturulan tutukevleri niteliğindedir²¹⁵. 1839 tanzimat fermanı ile zindan sisteminden hürriyeti bağlayıcı ceza sistemine geçilerek Osmanlı'da ilk defa hapishane sisteminin oluşturulduğu bildirilmiştir²¹⁶. 1852 yılında Manavgat'ta ilk modern anlamda hapishane kurulmuştur²¹⁷. Osmanlı İmparatorluğu'nun son döneminde uygulamaya konan modern anlamdaki hapis cezasının infazında koşullu salıverilme kurumuna yer verilmemiştir²¹⁸.

Kanımca bu durumun temelinde ekonomik düzen yer almaktadır. Bu başlık altında değinildiği üzere Osmanlı toplumu kapitalist düzenine göre yapılanmış bir toplum değildir. Topraktan bağı koparılmış ve şehirlerde kümelenmiş büyük yığınlara sahip değildir. Toprağa dayalı ve nüfusun toprağa bağlı olduğu bir üretim modelini sürdürmeye çalışmaktadır. Dolayısıyla kapitalist düzeyde topraksız ve işsiz ve dolayısıyla kontrol edilmesi gereken potansiyel düzen bozucu sınıfa sahip değildir. Bu durumda hukuk alanındaki yenilikler tabandaki sosyal ve ekonomik ihtiyaçlardan kaynaklanmamaktadır. Aynı yenilikler Anglosakson hukukunda olduğu gibi uygulamanın derlediği ve hukuk alanına kattığı uygulamalar da değildi. Ancak var olan ceza ve hapishane sistemi içinde klasik dönemden beri koşullu salıverilme veya denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle cezanın infazı benzeri uygulamalar bulunmaktadır. Kalebentlik bu uygulamalardan biri olarak gösterilebilir²¹⁹. Günümüz uygulama şekline ve mantığına daha yakın bir örnek ise kürek mahkumiyeti gösterilebilir²²⁰. Tarım dönemi toplumunun üretim düzeni bulunmakla birlikte

²¹⁴ Gökçen, a.g.e., sayfa 46-48.

²¹⁵ Öztürk ve Bilgin, a.g.e., sayfa 82.

²¹⁶ Öztürk ve Bilgin, a.g.e., sayfa 90.

²¹⁷ Öztürk ve Bilgin, a.g.e., sayfa 113.

²¹⁸ Kafes, a.g.e., sayfa 6.

²¹⁹ Yerdelen, a.g.e., sayfa 588.

²²⁰ Kaya Göktepe, Osmanlı Bahriyesinde Bir İşgücü Kaynağı Olarak Kürek Mahkûmlarının İstihdamına Dair Bazı Tespitler, Makale, Tarih İncelemeleri Dergisi, Yıl: 2022, Cilt: 37, Sayı: 1, sayfa 177-214. Osmanlı İmparatorluğunun büyüyen donanmasının işgücü ihtiyacının işgücü piyasasından

mahkumiyet dolayısıyla işgücü piyasası dışında kalan mahkum emeği artık değer toplanması sürecine kontrol edilebilir ve katılığı giderilmiş şekilde yeniden emek piyasasına katılmaktadır.

2.3. 765 Sayılı Türk Ceza Kanunu İnfaz Düzeni

2.3.1. 765 Sayılı Türk Ceza Kanunu Düzeninin Siyasal ve Toplumsal Düzenle İlişkisi

Osmanlı İmparatorluğu'nun modernleşmesine ilişkin umutlar imparatorluğun Birinci Dünya Savaşı'nı kaybetmesi ile destekten yoksun kaldı. Osmanlı Devleti'nin temelini oluşturan bürokrasi ve Osmanlı milletinin temelini oluşturan Türk ulusu ile yeni bir devlet örgütlenmesi yoluna gidildi. Bu yapılırken 400 yıllık ekonomik ve sosyal modernleşme çabası radikal bir biçimde ele alındı²²¹. Tanzimat'la başlayıp Cumhuriyet'e erişen süreci bir bütün ve olumlu gören ve batı zihniyetinin benimsenmesini savunan Mahmut Esat Bozkurt; Meclis Hükümeti döneminde yaptığı İktisat Vekilliği ve Cumhuriyetin kurulmasından itibaren ilk üç hükümette Adalet Bakanı olarak görev alması ve bu dönem içerisinde temel kanunların iktibas yoluyla kabulünü sağlaması ve Ankara Hukuk Mektebini açmasıyla bu geçiş ve sorunun ele alınış biçiminin netleşmesini gösteren önemli bir olgudur²²². Kabul edilen metin 2. Meşrutiyetten sonra Adliye Nazırı Necmettin Molla Bey tarafından 1889 tarihli İtalyan Ceza Kanunu esas alınarak hazırlanmıştır. Bu metin yasalaşmasının uzun süreceğinden bahisle 1858 tarihli Kanunda tadilat yapılmasıyla elde edilmiştir. Süreç, 1. Dünya Savaşı'nın bitmesinden sonra da devam etmiş olup 1923 yılında kurulan Tadili Kavanin Komisyonları birkaç yıl geçmesine rağmen çalışmasını

karşılanamaması karşısında belli bir ücret karşılığında mahkumların bu alanda istihdamı yoluna gidilmiştir. Ayrıca anılan çalışmada mahkum emeğinin Osmanlı işgücü piyasasının asli unsurlarından biri haline geldiğine değinilmiştir.

²²¹ AYTEKİN, a.g.e. Yazar; Osmanlı'da modernleşme farkındalığının İnebahtı/Lepanto (1571) yenilgisiyle başladığını ve 17. yüzyıl yenilgileri ile birlikte 18. yüzyıl başında durumun bir sorun olarak algılandığını, 3. Selim dönemiyle birlikte batı medeniyetinden etkilenme döneminin başladığını, sonrasında dönemdeki iktidarı reddetmeyen iktidar dışı kısmi iktidar odaklarının doğduğu dönem olduğunu ve son olarak imparatorluğun parçalanarak ulus devlete dönüştüğünü, bunu gerçekleştiren kadroların devletin sermayenin olmadığı toplumda devletin omurgasının oluşturan Osmanlı bürokrasisinden gelme kadrolar olduğunu, Osmanlı ekonomik yapısının 1950'li yıllara kadar sürdüğünü belirtmiştir.

²²² Mehmet Gödekli, Anayasacılık Ekseninde Nevi Şahsına Münhasır Bir Düşün Ve Devlet Adamı: "Kemalizm İdeologu", Mahmut Esat Bozkurt, Makale, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt: LXXV, Ord. Prof. Sadri Maksudi Arsal'a Armağan Özel Sayısı, Yıl: 2017, sayfa 543-601, 550 ve 557.

tamamlayamamıştır. Bu durum üzerine Adliye Vekili Mahmut Esat Bozkurt Eskişehir'de ayrı bir komisyon toplanmasını sağlamıştır. Bu komisyonun başında Mehmet İhsan Bey bulunmaktadır. Komisyon bahsi geçen 1889 tarihli İtalyan Ceza Kanununun 1909 tarihli çevirisini esas alarak çalışmalarını sürdürmüştür. Çalışma 1 Mart 1926'da kanunlaşmıştır. Bu durum devamlılık ve ancak radikalizmi gösteren bir diğer olgudur²²³. 1858 tarihli Ceza Kanunnamesinde amaç toplumu korumak iken 01.03.1926 tarih ve 765 sayılı Türk Ceza Kanunu bireyin ıslahını ve denetim ve kontrolünü esas almıştır. Bu nedenle hapis cezasını temel cezalandırma yöntemi olarak kullanmıştır²²⁴. Düzenlemenin ceza alanını daraltmak ve liberal cezalandırma ilkeleri öngörmek suretiyle serbest piyasa ekonomisinin ülkede gelişmesini sağladığı da iddia olunmuştur²²⁵.

Bu düzende de önceki Osmanlı düzeni gibi sosyal ve ekonomik zemini bulunmayan ve günlük yaşamın çözümleri olarak yeşermemiş hapsetme ve salıverilme kurumlarının Avrupa hukuk düzenlemelerinden kodifikasyonlar yoluyla alınması yoluna gidilmiştir. Ancak önceki dönemden farklı olarak kodifikasyonlar kapsamlı ve diğer sosyal, siyasal ve ekonomik reformlarla hayata geçirilmiştir. Aynı şekilde bir önceki başlık altında belirtildiği üzere Osmanlı imparatorluğu tarım üretim düzeni henüz sürmektedir. Gerçek anlamda sermaye ve sanayi aracılığıyla oluşmuş artık değer bulunmamaktadır. Ancak devlet eliyle kapsamlı bir sanayileşme hamlesi gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır. Liberal hukuk düzeni ile kapitalist üretimin önü açılmaya çalışılmaktadır. Bu dönemde koşullu salıverilme ilk defa kanunda yer almıştır. Osmanlı düzenindeki kürek ve kalebentlik uygulamalarının bir benzeri olarak mahkumların yol yapımında çalıştırılması söz konusudur²²⁶. Bu düzenin geçerliği olduğu tarihlere dünyada suç kişisel ya da çevresel nedenlerle normal olandan sapma

²²³ Aydın Furkan Kaynak, 1858 Tarihli Ceza Kanunnamesi İle 1926 Tarihli Türk Ceza Kanununun Foucaultçu Perspektiften Karşılaştırılması, Makale, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 24, Sayı: 1, Yıl: 2022, sayfa 1-35.

²²⁴ Kaynak, a.g.e., sayfa 31.

²²⁵ Zeki Hafizoğulları, Türk Ceza Hukukunun Esasları, Pazar Ekonomisinin Oluşması ve İşlemesinde Önemi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 43, Sayı: 1, Yıl: 1993, Erişim Tarihi: 02.01.2021 <https://dergipark.org.tr/tr/download/articlefile/629618>,

²²⁶ Nuray Özdemir, Cumhuriyet Dönemi Karayolu Politikası, Çevrimiçi. Doktora Tezi, Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi, Erişim Tarihi: 28.01.2024, sayfa 82. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>,

olarak değerlendirilmekte ve suçlunun normalleştirilerek toplum içine döndürülmesi amacı güdülmektedir²²⁷.

2.3.2. 765 Sayılı Türk Ceza Kanunu Düzenine Göre Koşullu Salıverilme Dönemleri

765 sayılı Türk Ceza Kanunu 01.03.1926 tarihinde kabul edilmiştir. 13.03.1926 tarihinde 320 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Koşullu salıverilme hükümlerini düzenleyen 13 ile 17. maddeleri 16.07.1965 tarihinde 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanunun yürürlüğe girmesi ile uygulanma olanağı kalmamıştır. 01.04.2004 tarih ve 5252 sayılı Kanunun 12. maddesinin birinci fıkrasının b bendi ile bütün ek ve değişiklikleriyle yürürlükten kaldırılmıştır. Yürürlükten kaldırma 5252 sayılı Kanunun 5349 sayılı Kanunun 5. maddesiyle değişik 13. maddesinin birinci fıkrasının b bendi gereğince 01.06.2005 tarihinden itibaren geçerli olmuştur.

765 sayılı Türk Ceza Kanununun 2. maddesinde cürüm ve kabahat ayrımı bulunmaktadır. Mevcut sistemde 5326 sayılı Kanunun 1 ve 2. maddesi ile idari para cezasına tabi kılınarak adli sistem dışına çıkarılmış bulunan kabahatler 765 sayılı Türk Ceza Kanununda adli yaptırıma tabi eylemler olarak düzenlenmiştir. 765 sayılı Türk Ceza Kanununun 11. maddesinde cezalar cürümlere karşılık olmak üzere idam, ağır hapis, hapis, sürgün, ağır para cezası, hidematı ammeden memnuniyet ve kabahatlere karşılık olmak üzere ise hafif hapis, hafif para cezası ve muayyen bir meslek ve sanatın tatili cezaları öngörülmüştür. Bu sıralama aynı zamanda bu cezaların ağırlık sıralamasıdır²²⁸. Yani bir önceki ceza kendisinden sonra gelen cezaya göre daha ağır kabul edilmektedir. Bu cezalar asli cezalardır. Yani cezalandırmayı temsil etmektedirler. Anılan Kanunda ayrıca fer'i cezalarda bulunmaktadır. Örneğin 5 seneden fazla ağır hapis cezasına çarptırılanların bu cezası birlikte öngörülmesi koşuluyla ayrıca müebbeden amme hizmetinden memnuniyeti cezası verilmekteydi. Bu ise fer'i cezadır²²⁹.

²²⁷ Özkazanç, a.g.e., sayfa 3 ve devamı.

²²⁸ Esin ve Denker, a.g.e., sayfa 5.

²²⁹ Esin ve Denker, a.g.e., sayfa 5.

5237 sayılı Türk Ceza Kanununun yürürlüğe girdiği 01.06.2005 tarihinden önce işlenen suçlar yönünden cezanın lehe olması nedeniyle cezanın 765 sayılı Türk Ceza Kanunu gereğince belirlenmiş olması veya infazın lehe olması nedeniyle 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanun gereğince yapıyor olması veya bu tür cezaların kendi içinde içtiması söz konusu olduğunda halen 765 sayılı Türk Ceza Kanunu hükümleri uygulanmaktadır. Bu yönüyle bu Kanun halen yaşamını sürdürmektedir. Ancak yeni düzende cezalarda ve diğer alanlarda bir kısım değişiklikler söz konusu olduğundan geçiş hükümleri uygulanmaktadır²³⁰. Avrupa Birliği mevzuatına ve yeni Türk ceza mevzuatına uyum çalışmaları kapsamında bu cezaların günümüzde isimleri ve uygulama ve infaz şekilleri kısmen veya tamamen değişmiştir²³¹.

Türk hukukunda ilk defa²³² 765 sayılı Türk Ceza Kanunu düzeninde koşullu salıverilme hükümleri hayata geçmiştir. Düzenleme 765 sayılı Türk Ceza Kanunu içinde yer almıştır. Bu yönüyle koşullu salıverilmeyi ayrı kanunlarla düzenleyen sonraki düzenlerden ayrılmaktadır. Bu düzende sonradan yürürlüğe giren kanunlarla dönemler oluşmuştur. Bu dönemleri Kanunun yürürlüğe girdiği 01.03.1926 tarihli 765 sayılı Türk Ceza Kanunu, 11.06.1936 tarih ve 3038 sayılı Kanun, 09.07.1953 tarih ve 6123 sayılı Kanun, 15/2/1956 tarih ve 6661 sayılı Kanun ve 1957 tarih ve 6988 sayılı Kanun dönemi olarak adlandırmak mümkündür. Bu Kanunlar esasen koşullu salıverilme öncesindeki cezaevi aşamasını değiştirmiştir. Bu suretle koşullu salıverilme üzerinde de etkili olmuşlardır. 765 sayılı Türk Ceza Kanununda yer alan koşullu salıverilme hükümlerinin uygulanma olanağı kalmamakla dönemlerin ayrıntılarına yer verilmeyecektir. Ana hatları ve sonraki kanun düzenleri ile eleştirisi ile yetinilecektir.

2.4. 647 Sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanun Düzeni

2.4.1. 647 Sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanun Düzeninin Siyasal ve Toplumsal Düzenle İlişkisi

²³⁰ Sağiroğlu, a.g.e., sayfa 232

²³¹ Kayatekin, a.g.e., sayfa 29.

²³² Kafes, a.g.e., sayfa 6. Demirbaş, a.g.e., sayfa 186 ve devamı. Şen ve Başer Berkün, a.g.e., sayfa 24. Giden, a.g.e., sayfa 32. Badem, a.g.e., sayfa 8. Algharblgı, a.g.e., sayfa 7.

Türkiye'nin Osmanlı İmparatorluğu döneminden kalan modernleşme çabalarını radikal biçimde hayata geçirmeye başladığı bu dönemde Dünya, İngiliz Hegemonyasının yerini Amerikan Hegemonyasına bırakmaya başladığına tanık olmaktadır. 2. Dünya Savaşı'nın galibi Amerika Birleşik Devletleri, Bretton Woods sistemi ile, küreselleşecek olan Dünya'nın yeni kurallarını belirlemektedir. Bretton Woods sisteminin temelini oluşturmak ve Amerika Birleşik Devletleri'nin kontrolünde olmak üzere uluslararası ödemeler sistemini düzenleyen IMF (Uluslararası Para Fonu) ve sonradan Dünya bankasına dönüşecek olan IRBD (Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası) kurulmuştur. Bu kuruluşlarla oluşturulan düzene altın standardına dayalı Amerikan dolarına göre fiyatları belirlenmiş diğer ülke paralarından oluşan mali sistem eklenmiştir. Bu kuruluşlar eliyle çevre ülkelerde müktesebat yaratılmıştır²³³. Modernleşme sürecinde ulus devletlerde ve ulus devletlerle can bulan²³⁴ sermayenin ulus devletleri eritip, doğrudan doğruya uyruğu bireyleri şekillendirip, onlara hükmettiği ve kısaca küreselleşme olarak adlandırılan düzen kurulmuştur²³⁵. Modernleşme ile tezahür eden ve çok fazla kişinin azınlığı seyretmesi şeklinde güç kullanmak şeklinde cezalandırılmanın terkedilmesi suretiyle icat edilen ve azınlığın çoğunluğu gözetlediği bir model olan Panoptikon modelinden, Küreselleşme ile iktidarın gizlendiği ve iktidar tarafından seçilmiş azınlığın ayartılmış çoğunluk tarafından izlendiği synopticon modeline erişilmiştir²³⁶.

Türkiye de bu sürecin dışında kalmamıştır. Türkiye, Yalta Konferansı ile karşı kutbuna Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin yerleştiği ve Soğuk Savaş olarak adlandırılacak olan ve yaklaşık 50 yıl devam edecek olan bu düzende kapitalist büyüme modeli sunan Amerikan Bloğuna kendi rızasıyla katılmıştır²³⁷. Devamında

²³³Muammer Kaymak, Hegemonya Tartışmaları Işığında İngiliz ve Amerikan Hegemonyaları: Yönlendirici Hegemonyadan Kural koyucu Hegemonyaya, Makale, Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari İlimler Fakültesi Dergisi, Cilt: 34, Sayı: 1, Yıl: 2016, sayfa 63-92.

²³⁴ Aksoy, a.g.e., sayfa 36.

²³⁵ Mehmet Aktel, Küreselleşme Süreci ve Etki Alanları, Makale, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Yıl: 2001, Cilt: 6, Sayı: 2, sayfa 193-202.

²³⁶ Zygmunt Bauman, Küreselleşme, Kitap, 10. Basım, Ayrıntı Yayınları, Yıl: 2021, sayfa 66-67.

²³⁷**Beste Nigâr Erdem**, Amerikan Hegemonyasının İdeolojik Boyutunun Türkiye'deki Kitleli Gazetecilik Anlayışı Üzerinden Değerlendirilmesi, 1950-1955, Makale. Çevrimiçi, Global Media Journal TR Edition, Cilt: 6, Sayı: 12, Yıl: Bahar/Spring 2016, sayfa 235-272, 247, Erişim Tarihi: 03.04.2023

Cumhuriyet'in ilk yıllarında yürürlük bulan tek partili ve radikal bürokratik yapıdan çoğunlukçu demokrasiye geçilmiştir²³⁸. Serbest piyasa hedefi ile yola çıkan dönem boyunca devlet müdahaleciliği etkili olmuştur²³⁹. Dönemin ortasından itibaren başlayan askeri takip bir müddet sonra dönemi sonlandırmıştır²⁴⁰. Bu şekilde yaşama geçirilen 1961 Anayasası ile iktidarın sermaye ve sermayenin muhatabı bireyler karşısında anayasa ile sınırlandırıldığı ve yetkilerinin bölüştürüldüğü ve askeri vesayet ile denetim altına alındığı çoğunlukçu demokrasi modeline geçilmiştir²⁴¹. Bu ekonomik anayasa ile planlı ekonomi dönemine geçilmiştir. Devamında bir diğer askeri müdahale sonucunda yaşama geçen 1982 Anayasası, yine askeri vesayet ile denetim altına alınan iktidarlar eliyle pazar ekonomisi ve serbest piyasa ekonomisinin hukuki altyapısını sağlamıştır²⁴². Bu ortamda 13.07.1965 tarihinde kabul edilen 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanun 16.07.1965 tarih ve 12050 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun 122. maddesi gereğince aynı Kanunun 31.03.2005 tarih ve 5328 sayılı Kanun ile değişik 123. maddesinin birinci fıkrasının b bendi gereğince 01.06.2005 tarihinde yürürlükten kalkmıştır. Bu Kanun ile cezalandırma ve gözdağı verme amacından topluma yeniden kazandırma amacına doğru değişim yaşanmıştır²⁴³. Bunun sonucu olarak hapis cezasının uygulanması %55 seviyelerinden 30 yıl kadar sonra %16 seviyelerine kadar düşmüştür. Aynı süreçte para cezaları, erteleme ve seçenek tedbire çevirme gibi kurumların uygulanması artmıştır²⁴⁴.

<https://globalmediajournaltr.yeditepe.edu.tr/sites/default/files/Beste%20Nig%C3%A2r%20ERDEM.pdf>

²³⁸ Uygun, a.g.e., sayfa 276 ve devamı.

²³⁹ Mahir Taş, Menderes Döneminin Ekonomi Politikası ve 1958 İstikrar Programı, Makale, Çevrimiçi, Mevzuat Dergisi, Yıl: Nisan 2004, sayfa 76, Erişim Tarihi: 03.04.2023, <https://www.mevzuatdergisi.com/2004/04a/02.htm>.

²⁴⁰ Bilal Tunç, Türk Anayasa Tarihinde 1961 Anayasası'nın Yeri ve Önemi, Makale, Çevrimiçi, Karadeniz Araştırmaları, Cilt: 17, Sayı: 67, sayfa 657-692, Erişim Tarihi: 03.04.2023, <https://dergipark.org.tr/pub/karadearas/issue/68577/1075093>.

²⁴¹ Uygun, a.g.e., sayfa 279 ve devamı.

²⁴² Nihat Bulut, Türkiye'nin Anayasal Ekonomik Düzeni Anayasa Mahkemesinin Yaklaşımı ve Bunun Doktrinde Meydana Getirdiği Tartışmalar, Makale, Çevrimiçi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Yıl: 1997, Cilt: 1, Sayı: 1, Erişim Tarihi: 03.04.2023, <https://hukukdergi.ebyu.edu.tr/?p=686>.

²⁴³ Öztürk ve Akgün, a.g.e., sayfa 161.

²⁴⁴ Mustafa Yücel Tören, TCK Tasarısı Üzerine Notlar, Makale, Çevrimiçi, Türk Ceza Kanunu Reformu İkinci Kitap Makaleler, Görüşler, Raporlar, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 1. Baskı, Yıl: Eylül 2004, sayfa 110, Erişim Tarihi: 03.04.2023, http://tbbyayinlari.barobirlik.org.tr/TBBBooks/tck_reformu2.pdf.

Bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere bu Kanunun yürürlüğe girmesinden 20 yıl kadar dünya farklı bir ekonomik ve siyasal sisteme geçmiştir. Değişikliğin etkisi ile disiplin toplumunun sınırlarını zorlayan hareketler dünyada etkili olmaktadır. Kanunun yürürlüğe girmesini takip eden 20 yıl içinde ise dünya neoliberal politikalara evrilecektir. Yetmişli yıllarda dünyada kapitalist sistemin tıkanmaya başlaması buna zemin hazırlayacaktır²⁴⁵. Kapitalist sistemin belirleyici özelliklerinde olan kentleşme, işsizlik ve planlı ve devlet müdahalesine açık da olsa sanayi tipi üretim ve benzeri özellikler bu düzenin geçerli olduğu süre boyunca artarak belirginleşecektir²⁴⁶.

2.4.2. 647 Sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanun Düzenine Göre Koşullu Salıverilme

647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanun İnfaz Düzeni²⁴⁷ 13.07.1965-01.06.2005 tarihleri arasında işlenen suçlardan ötürü verilen bir kısım ceza hakkında uygulanabilecektir. Cezanın 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu ve 01.08.1999 tarih ve 23773 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu kapsamında verilmiş bir ceza olmaması gerekmektedir. Dolayısıyla 765 sayılı Türk Ceza Kanunu ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu ve 4422 sayılı Kanun dışındaki diğer özel ceza kanunları gereğince verilmiş bir ceza söz konusu olmalıdır²⁴⁸. 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanun ile 765 sayılı Türk Ceza Kanunu döneminde geçerli olan devre sistemi kaldırılmıştır. Koşullu salıverilme kural olarak her miktar ve özellikteki hürriyeti bağlayıcı cezalar yönünden uygulanabilir hale gelmiştir. İstisna olarak 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanunun 03.05.1973 sayı tarih ve 1712 sayılı Kanunun 1. maddesi ile değişik 19. maddesinin yedinci fıkrası gereğince aynı Kanunun 8. maddesinin birinci

²⁴⁵ Özkazanç, a.g.e., sayfa 6 ve devamı.

²⁴⁶ Levent Şahin, Türkiye İşgücü Piyasasının Yapısal Özellikleri, Makale, Journal of Social Policy Conferences, Yıl: Ocak 2011, Sayı: 53, sayfa 543-575, 562.

²⁴⁷ Sağiroğlu, a.g.e., sayfa 230 ve devamı, İnce, a.g.e., sayfa 439 ve devamı, Yetgin, a.g.e., sayfa 750 ve devamı, Akkaya, a.g.e., sayfa 428, 927 ve devamı. Şen ve Başer Berkün, a.g.e., sayfa 88 ve devamı. Mecit, a.g.e., sayfa 398 ve devamı. 496 ve devamı. Erdoğan, a.g.e., sayfa 214 ve devamı. Kafes, a.g.e., sayfa 7-8, 29 ve devamı. Yenidünya, a.g.e., sayfa 70 ve devamı, 109 ve devamı. Giden, a.g.e., sayfa 32 ve devamı. Kan, a.g.e., sayfa 44 ve devamı. Badem, a.g.e., sayfa 64 ve devamı. Yıldız, a.g.e., sayfa 149 ve devamı.

²⁴⁸ Sağiroğlu, a.g.e., sayfa 232-233.

ve ikinci ve üçüncü bentlerine göre infazına karar verilen kısa süreli hürriyeti bağlayıcı cezalara mahkûm edilen hükümlüler koşullu salıvermeden yararlanamayacaktır. 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanunun 19. maddesinin birinci fıkrası gereğince 765 sayılı Türk Ceza Kanunu düzeninden farklı olarak artık talepleri olmasa dahi hükümlüler bu haktan yararlandırılmaktadır. Buna göre 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanunun 2148 sayılı Kanun ile eklenen Ek Madde 2. maddesi gereğince koşullu salıverilmenin şartları cezanın bir bölümünü cezaevinde çekilmiş olması, iyi halli olmak, koşullu salıverilmenin daha önce geri alınmamış olması ve eğer hüküm altına alınmış ise hükümlünün gücü oranında kişisel hakların tazmin edilmiş olması sayılabilecektir.

765 sayılı Türk Ceza Kanunu düzenin de olduğu gibi bu düzen de koşullu salıverilmeden yararlanabilmesi için hükümlünün iyi halli²⁴⁹ olması gerekmektedir. Ancak 08.04.1991 tarihinden önce işlenen genel suçlar nedeniyle koşullu salıverilmeye 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun Geçici Madde 1. maddesinin ikinci fıkrası gereğince hükümlünün iyi halli olup olmadığına bakılmayacaktır. Bu durumda iyi halli olmanın aranmaması eleştirilere konu olmuştur. Bu nedenle yasanın kısmi af niteliğinde olduğu dile getirilmiştir.²⁵⁰

Hâkim, 03.05.1973 tarih ve 1712 sayılı Kanunun 1 maddesi ile değişik 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanunun 19. maddesinin yedinci fıkrası gereğince hükümlünün ödeme gücüne göre koşullu salıverilmeyi ayrıca şahsi hakların tazmini koşuluna bağlayabilecektir. Bunun için hükümlünün ödeme gücünü yeterli olmalıdır. Bu durumda hükümlü şahsi hakları tazmin edinceye kadar koşullu salıverilmez. Bu husus hâkimin takdirindedir²⁵¹.

647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanun infaz düzeninde koşullu salıverilmeye karar verilebilmesi için hükümlünün cezasının belli bir miktarını cezaevinde geçirmesi gerekmektedir. 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanun

²⁴⁹ Kafes, a.g.e., sayfa 52 ve devamı. Yenidünya, a.g.e., sayfa 142 ve devamı.

²⁵⁰ İnce, a.g.e., sayfa 446. Yetgin, a.g.e., sayfa 752.

²⁵¹ Erdoğan, a.g.e., sayfa 211-212. Kafes, a.g.e., sayfa 58. Yenidünya, a.g.e., sayfa 153 ve devamı.

yürürlükte kaldığı süre içinde koşullu salıverilme süresini etkileyecek değişikliklere uğramıştır. Bu suretle kendi içinde dönemleri barındırmaktadır. Halen 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanun, infaz edilen cezanın bu Kanunun yürürlüğü tarihinde işlenmiş olması ve bu Kanun gereğince belirlenecek koşullu salıverilme süresinin sonradan yürürlüğe giren kanunlara göre belirlenen süreye göre lehe olması durumunda uygulanma olanağı bulmaktadır. Bu nedenle çalışmada 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanun İnfaz Düzeni içindeki dönemler açıklanacaktır. 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanundan farklı olarak 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanun koşullu salıverilme süresini belirleyen ölçütler suç tipine göre belirlenmemiştir. Bu nedenle koşullu salıverilme süresi belirlenirken birden fazla indirim sağlayan farklı kanunlarla değiştirilmiş kanun hükmünün ve dolayısıyla dönemin aynı ceza için uygulanması söz konusu olabilmektedir. 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanun, 765 sayılı Türk Ceza Kanunu döneminden kalan cezalarda koşullu salıverilmeyi düzenlemektedir. 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun yürürlüğe girmesi ile 765 sayılı Türk Ceza Kanunu dönemindeki cezaların 5237 sayılı Türk Ceza Kanunundaki cezalar sistemi ile uyumu sağlanmıştır. Bu nedenle koşullu salıverilme süresi başkalaşan bu cezalar üzerinden belirtilecektir. Ayrıca 4616 sayılı 23 Nisan 1999 Tarihine Kadar İşlenen Suçlardan Dolayı Şartla Salıverilmeye, Dava ve Cezaların Ertelenmesine Dair koşullu salıverilme süresi ile ilişkisine değinilecektir.

2.4.3. 647 Sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanun Düzeninde Dönemler

2.4.3.1. 05.07.2012 Tarih ve 28344 Sayılı Resmî Gazetede Yayınlanarak Yürürlüğe Giren 6352 Sayılı Yargı Hizmetlerinin Etkinleştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması ve Basın Yayın Yoluyla İşlenen Suçlara İlişkin Dava ve Cezaların Ertelenmesi Hakkında Kanun Dönemi

Anılan Kanunun Geçici Madde 3. maddesi ile 12.09.1980 tarihinden önce işlenen suçlar yönünden içtima ve lehe kanunun belirlenmesi konusunda yeni kural koymuştur. Bu Kanuna göre ve bu tarihten önce işlenen suçlarda öncelikle 765 sayılı Türk Ceza Kanunu hükümlerine göre cezalar içtima edildikten sonra ortaya çıkan sonuç ceza göz önünde bulundurularak lehe kanun değerlendirilmesi yapılacaktır. Bu yolla içtima işlemine etki ederek dolaylı olarak ağırlaştırılmış müebbet hapis cezalarının koşullu salıverilme süresi üzerinde etkili olmuştur. Etkisini 12.09.1980

tarihinden önce verilen ölüm cezalarının birden fazla olduğu durumlarda gösterir. Değişiklikten önce 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun Geçici Madde 1. maddesi gereğince her bir ölüm cezası için 20 yıl ceza tayin edilip sonuç cezalar 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 77. maddesinin birinci fıkrası gereğince 36 yıl hapis cezasına bağlanmak suretiyle sonuç ceza belirlenmekteydi. 5352 sayılı Kanun ile;

GEÇİCİ MADDE 3 – (1) 12 Eylül 1980 tarihinden önce işlenmiş olan suçlardan dolayı lehe Kanun, 1/3/1926 tarihli ve 765 sayılı Türk Ceza Kanununun cezaların içtimasına ilişkin hükümleri uygulandıktan sonra ortaya çıkan sonuç ceza göz önünde bulundurularak belirlenir. Belirlenen bu ceza infaz bakımından lehe hükümler içeren kanuna göre infaz edilir.

hükmü yürürlüğe konmuştur. Bu değişiklik gereğince 765 sayılı Türk Ceza Kanunu sisteminde içtiması mümkün olmayan ölüm cezalarının önce tek bir ceza olarak içtiması mümkün hale geldi. Birden fazla ölüm cezası tek bir ölüm cezasına dönüştükten sonra bu cezanın karşılığı olarak TMK Geçici Madde 1. maddesi gereğince 10 yıl hapis cezası belirlenecektir. Bu şekilde belirlenen 10 yıl koşullu salıverilme süresi birden fazla ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasında sonraki dönemlere göre hükümlünün en lehine süredir²⁵².

2.4.3.2. 12.04.1991 Tarih ve 20843 Sayılı Resmi Gazetede Yayınlanarak Yürürlüğe Giren 08.04.1991 Tarih ve 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu Dönemi

Özel bir ceza kanunu olarak terör suçlarını düzenlemek üzere ihdas olunmuştur. Ancak geçici maddeleri ile hem terör ve diğer suçlar yönünden infaz dönemi oluşturmuştur. Anılan geçici maddelerden Geçici Madde 1 maddesinde;

GEÇİCİ MADDE 1. — 8/4/1991 tarihine kadar işlenen suçlar sebebiyle;

a) Verilen Ölüm cezaları yerine getirilmez. Bu durumda olanlar 647 sayılı Cezaların

İnfazı Hakkında Kanununun 19 uncu maddesi hükmüne göre çekmeleri gereken cezalarının on yılını,

²⁵² Sağiroğlu, a.g.e., sayfa 249.

b) Müebbet ağır hapis cezasına hükümlü olanlar çekmeleri gereken cezalarının sekiz yılını,

c) Diğer şahsi hürriyeti bağlayıcı cezaya mahkûm edilmiş olanlar hükümlülük süresinin beşte birini,

Çektikleri takdirde iyi halli olup olmadıklarına bakılmaksızın ve talepleri olmaksızın şartla salıverilirler.

Bu sürelerin tayininde hükümlünün tutuklu kaldığı süreler de hesaba katılır.

Bu hükümlüler hakkında 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanunun Ek 2 nci maddesindeki indirim hükümleri uygulanmaz.

hükmü öngörülmüştür. Bu yolla 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanun kapsamında kalan genel suçlar için koşullu salıverilme süreleri yeniden düzenlenmiştir.

Anılan Kanunun Geçici Madde 4. maddesinde ise terör suçları yönünden koşullu salıverilme süreleri yeniden düzenlenmiştir. Bu hüküm;

Geçici Madde 4 – 8/4/1991 tarihine kadar;

a) (İptal: Ana. Mah.nin 19/7/1991 tarih ve E: 1991/15, K: 1991/22 sayılı Kararı ile)

b) (İptal: Ana.Mah.nin 19/7/1991 tarih ve E: 1991/15, K: 1991/22, 8/10/1991 tarih ve

E: 1991/34, K: 1991/34 ve 31/3/1992 tarih ve E.:1991/18, K.:1992/20 sayılı kararları ile)

c) Türk Ceza Kanununun ikinci kitabının “Devlet İdaresi Aleyhinde İşlenen Cürümler”

başlıklı üçüncü babında yer alan hükümlere aykırı hareket edenler ile Bankalar Kanununa aykırı hareketle bankalardan haksız ve usulsüz para alanlar, 1918 sayılı Kaçakçılığın Men ve Takibi Hakkında Kanun hükümlerine muhalefet ederek menfaat temin edenler; usulsüz, yolsuz ve gerçek dışı

işlemlerle ihracat, ithalat ve yatırım teşvikleri suretiyle vergi iadesi, prim, kredi, faiz farkı ve benzeri adlarla kamu kaynaklarından haksız menfaat temin edenler, yukarıda belirtildiği şekilde haksız, usulsüz ve yolsuz olarak sağladıkları menfaat karşılıkları ve bunların fer'ilerini zamanaşımına bakılmaksızın ödemedikleri takdirde,

d) Askeri Ceza Kanununun 55, 56, 57, 58 ve 59 uncu maddelerine giren suçları işleyenler,

Hakkında bu Kanunun Geçici 1 inci maddesi hükümleri uygulanmaz. Ancak, bu maddede sayılan suçlar dolayısı ile verilen ölüm cezaları yerine getirilmez. Bu hükümlüler hakkında;

Ölüm cezasına hüküm giyenler 20 yıllarını; müebbet ağır hapis cezasına hükümlüler

15 yıllarını; diğer şahsi hürriyeti bağlayıcı cezalara mahküm edilmiş olanlar hükümlülük süresinin 1/3 ünü; çektikleri takdirde iyi halli olup olmadıklarına bakılmaksızın ve talepleri olmaksızın şartla salıverilirler.

Bu sürelerin tayininde hükümlünün tutuklu kaldığı süreler de, hesaba katılır.

Bu hükümlüler hakkında 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanunun Ek 2 nci maddesindeki indirim hükümleri uygulanmaz.

Geçici 2 nci madde (31.03.1992 tarih ve E1991/18 esas ve 1992/20 karar sayılı kararı ile iptal edilen ibare: son fıkrasındaki Geçici 1 inci maddeye yapılan atf hükmü hariç) ve Geçici 3 üncü madde hükümleri, bu hükümlüler hakkında da uygulanır.

şeklindedir. Bu düzenleme, maddenin 1. cümlesi gereğince 08.04.1991 tarihinden önce işlenen suçlar yönünden geçerli olacaktır.

Bu Kanun ile getirilen süre ve oranlar sonraki dönemlere belirlenecek süreye ve sonradan yürürlüğe giren ve ancak geriye dönük lehe düzenleme getiren 6352 sayılı

Kanun kapsamında kalan birden fazla ölüm cezasının içtması durumu dışında önceki ve sonraki düzen ve dönemlere göre hükümlü lehine²⁵³ süre ve koşullar öngörüldüğünden 08.04.1991 tarihinden önce işlenen 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanun kapsamında kalan genel suçlar bu düzene tabi olacaktır. 09-10-11.04.1991 tarihlerinde işlenen suçlarda da bu Kanunun uygulanacağına hükümlenmiştir²⁵⁴. Ancak bir diğer geçici kanun olan 4616 sayılı 23 Nisan 1999 Tarihine Kadar İşlenen Suçlardan Dolayı Şartla Salıverilmeye, Dava ve Cezaların Ertelenmesine Dair Kanun ile uygulanması mümkün değildir. Bu nedenle 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu ve 4616 sayılı 23 Nisan 1999 Tarihine Kadar İşlenen Suçlardan Dolayı Şartla Salıverilmeye, Dava ve Cezaların Ertelenmesine Dair Kanun yönünden karşılaştırma²⁵⁵ yapılarak hükümlü lehine bulunan süre koşullu salıverilmeye esas süre olarak alınmalıdır. Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 1991/6-230 esas ve 1991/261 sayı ve 07.10.1991 tarihli kararı ile 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununda koşullu salıverilmesi geri alınanların bu hükümden yararlanamayacağına dair bir yasak öngörmemesi ve 765 sayılı Türk Ceza Kanununun 17. maddesine yapılmış bir atıf bulunmaması nedeniyle 08.04.1991 tarihinden önce işlenmiş suçlardan ötürü koşullu salıverilme geri alınanların bu kanundan yararlandırılarak koşullu salıverileceğine hükmetmiştir. Bu nedenden ötürü 08.04.1991 tarihinden önce işlenmiş suçlardan ötürü koşullu salıverilmenin geri alınması ancak 08.04.1991 tarihinden sonra 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu gereğince verilmiş bir koşullu salıverilme kararının bulunması halinde mümkündür²⁵⁶. Düzenlemenin ikinci fıkrasına göre koşullu salıverilmeye karar verilebilmesi için iyi hal şartı aranmayacaktır. Bu maddede belirtilen sürelerin tamamlanmış olması için yeterli olacaktır. Kanunun 1. maddesinin a bendinde ölüm cezalarının infaz edilmeyeceği hükmüne yer verilmiştir. Ölüm cezalarında cezanın 10 yıl miktarınca cezaevinde kalınması koşullu salıverilme için yeterlidir. Devamında b bendinde müebbet ağır

²⁵³ Yetgin, a.g.e., sayfa 752, Sağiroğlu, a.g.e., sayfa 230 ve devamı. Mecit, a.g.e., sayfa 411-412. Erdoğan, a.g.e., sayfa 273 ve devamı. Kafes, a.g.e., sayfa 35-36, 42.

²⁵⁴ Şen ve Başer Berkün, a.g.e., sayfa 119-120. Badem, a.g.e., sayfa 73-74.

²⁵⁵ Sağiroğlu, a.g.e., sayfa 253. İnce, a.g.e., sayfa 468 ve devamı. Şen ve Başer Berkün, a.g.e., sayfa 120-121.

²⁵⁶ Yetgin, a.g.e., sayfa 754. Sağiroğlu, a.g.e., sayfa 249-250. İnce, a.g.e., sayfa 446 ve devamı. Şen ve Başer Berkün, a.g.e., sayfa 123. Erdoğan, a.g.e., sayfa 273-274. Erhan Günay, İnfaz Hukukunda İctima Mahsup ve Koşullu Salıverme, Kitap, Seçkin Yayınları, Ankara, Yıl: Eylül 2008, 1. Baskı, sayfa 203-204.

hapis için 8 yıl ve c bendinde diğer suçlar için ceza miktarının 1/5'i oranındaki miktar kadar koşullu salıverilme süresi öngörülmüştür. Ayrıca maddenin son fıkrasında 2148 sayılı Kanun ile ihdas olunan 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanun Ek Madde 2. maddesinin uygulanmayacağı hükmüne yer verilmiştir. Geçici Madde 3. maddesiyle yürürlük tarihi olan 12.04.1991 tarihinden sonra cezaevinin disiplini bozucu hareketlerinden ötürü disiplin cezası alanların bu cezaları kaldırılmadığı müddetçe Geçici Madde 1. maddeden yararlanamayacağı ayrıca hüküm altına alınmıştır.

2.4.3.3. 19.03.1986 Tarih ve 19052 Sayılı Resmi Gazetede Yayınlanarak Yürürlüğe Giren 11.03.1986 Tarihli ve 3267 Sayılı 647 Sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanununun 19 Üncü Maddesinin Birinci ve İkinci Fıkraları ile Türk Ceza Kanununun 304 Üncü Maddesinin III Üncü Fıkrasının Değiştirilmesine ve 647 Sayılı Kanunun Ek 2 Nci Maddesine İki Fıkra Eklenmesine Dair Kanun Dönemi

3267 sayılı Kanunun 1. maddesi ile değişik 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanunun 19. maddesinin birinci fıkrası 14/7/2004 tarihli ve 5218 sayılı Ölüm Cezasının Kaldırılması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanunun 1 inci maddesiyle yapılmış bulunan ağırlaştırılmış müebbet ağır hapis cezasına hükümlüler için öngörülen 25 işlendiği hale ile son durumda;

*Madde 19 – (Değişik birinci fıkra: 11/3/1986- 3267/1 md.)
Ağırlaştırılmış müebbet ağır hapis cezasına hükümlüler 25 yıllarını; müebbet ağır hapis cezasına hükümlüler 20 yıllarını; diğer şahsi hürriyeti bağlayıcı cezalara mahküm edilmiş olanlar hükümlülük süresinin 1/2'ni; çekmiş olup da Tüzüğe göre iyi halli hükümlü niteliğinde buldukları takdirde, talepleri olmasa dahi şahsi şartla salıverilirler.*

şeklini almıştır. 3713 sayılı Kanunun Geçici Madde 1. maddesi gereğince 08.04.1991 ile 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun yürürlüğe girdiği 01.06.2005 tarihleri arasında işlenen suçlardan ötürü verilen cezalar için uygulanabilir. 3653 sayılı Kanun ile değişik 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanunun 19. maddesinin ikinci fıkrasında oluşturulan dönem için öngörülen hallerin varlığında uygulanmaz. Ancak 2148 sayılı Kanun ile ihdas olunan 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanunun Ek Madde 2. maddesinde öngörülen dönemin koşulları

oluşmuş ise bu dönem yanında ayrıca uygulanır. 5218 sayılı Ölüm Cezasının Kaldırılması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun ile yapılan değişiklik nedeniyle bu Kanun gereğince ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası için 25 yıl hapis cezası belirlenecektir. Bu süre müebbet hapis cezası için 20 yıl ve süreli hapis cezaları için ceza miktarının 1/2 oranı ile belirlenen miktarı kadar süre kadardır²⁵⁷. Açık cezaevinde veya kapalı cezaevinde olmakla birlikte haklarında açığa ayrılma kararı verilmiş iken firar edenler hakkında 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanunun Ek Madde 2. maddesi uygulanamayacaktır. Bu nedenle açık cezaevinde veya kapalı cezaevinde olmakla birlikte haklarında açığa ayrılma kararı verilmiş iken firar edenler yönünden ayrıca 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanunun Ek Madde 2. maddesi uygulanmayacaktır.

2.4.3.4. 25.06.1990 Tarih ve 20559 Sayılı Resmi Gazetede Yayınlanarak Yürürlüğe Giren 06.06.1990 Tarih ve 3653 Sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanunun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine ve Türk Ceza Kanununun 13 Üncü Maddesinin Son Fıkrasının Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Kanun Dönemi

647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanunun Başlangıç Döneminde süreli ve müebbet hapis cezaları için ayrı koşullu salıverilme süresi belirlenmişken 03.05.1973 tarih ve 1702 sayılı Kanun ile bu düzenlemeyi içeren birinci fıkranın peşinden ikinci fıkra olarak firar hali için ayrıca süreler öngörülmüş ve diğer fıkralar buna göre teselsül ettirilmişti. 19.03.1982 tarih ve 17638 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 2638 sayı ve 17.03.1982 tarihli 647 Sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanunun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine, Ek Birinci Maddesine Bir Fıkra Eklenmesine ve Bu Maddenin Son Fıkrasının Değiştirilmesine Dair Kanunun 3. maddesiyle 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanunun 19. maddesinin ikinci fıkrası ile firar ve benzeri hallerinin ağır hallerine de madde metninde yer verilmek suretiyle yeniden düzenlenmiştir. Hüküm 3653 sayılı Kanun değişikliği ile ve 5218 sayılı Ölüm Cezasının Kaldırılması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanunun 1. maddesiyle bu fıkra da yer alan '*Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından ölüm cezalarının yerine getirilmemesine karar verilenlerin 33*' ibaresi, '*ağırlaştırılmış müebbet ağır hapis cezasına*

²⁵⁷ Yetgin, a.g.e., sayfa 754-755. İnce, a.g.e., sayfa 439 ve devamı. Sağiroğlu, a.g.e., sayfa 239 ve devamı. Akkaya, a.g.e., sayfa 464 ve devamı. Şen ve Başer Berkün, a.g.e., sayfa 88 ve devamı. Mecit, a.g.e., sayfa 398 ve devamı., 496 ve devamı. Erdoğan, a.g.e., sayfa 214 ve devamı. Kafes, a.g.e., sayfa 32-33. Yenidünya, a.g.e., sayfa 116 ve devamı.

hükümlülerin 29' olarak; 'Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından ölüm cezalarının yerine getirilmemesine karar verilenlerin 36' ibaresi, 'ağırlaştırılmış müebbet ağır hapis cezasına hükümlülerin 32' olarak değiştirilmiş metne işlendiği halde;

(Değişik: 6/6/1990- 3653/2 md.) Tutuklu veya hükümlü iken firar edenler, firara teşebbüs suçundan veya cezaevi idaresine karşı ayaklanma suçundan mahkum edilmiş olanlar ile disiplin cezası olarak dört defa hücre hapsi cezası almış olanların yukarıdaki fıkra hükmünden yararlanabilmeleri için, bunlardan; ağırlaştırılmış müebbet ağır hapis cezasına hükümlülerin 29 yıllarını, müebbet ağır hapse mahkum olanların 25 yıllarını, diğer şahsi hürriyeti bağlayıcı cezalara mahkum olanların ise hükümlülük sürelerinin 2/3'ünü çekmiş olmaları şarttır. Tutuklu veya hükümlü iken iki defa firar edenler, iki defa firara teşebbüs suçundan veya iki defa cezaevi idaresine karşı ayaklanma suçundan mahkum edilmiş olanların yukarıdaki fıkra hükmünden yararlanabilmeleri için, bunlardan; ağırlaştırılmış müebbet ağır hapis cezasına hükümlülerin 32 yıllarını, müebbet ağır hapse mahkum olanların 28 yıllarını, diğer şahsi hürriyeti bağlayıcı cezalara mahkum olanların ise hükümlülük sürelerinin 3/4'ünü çekmiş olmaları şarttır.

şeklindeki son halini almıştır.

Bu dönem 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun Geçici Madde 1 maddesi gereğince oluşan dönemin sonu olan 08.04.1991 tarihi ile 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun yürürlüğe girdiği 01.06.2005 tarihleri arasında işlenen suçlardan ötürü verilen cezalar için uygulanabilir. Bu dönemin şartları oluşmaz ise 3267 sayılı Kanun ile değişik 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanunun 19. maddesinin birinci fıkrasında oluşturulan dönem için öngörülen kurallar uygulanır. Ancak 2148 sayılı Kanun ile ihdas olunan 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanunun Ek Madde 2. maddesinde öngörülen dönemin koşulları oluşmuş ise bu dönem yanında ayrıca uygulanır.

3653 sayılı Kanun ile yeniden düzenlenen bu fıkraya göre tutuklu veya hükümlü iken firar edenler, firara teşebbüs suçundan veya cezaevi idaresine karşı ayaklanma suçundan mahkûm edilmiş olanlar ile disiplin cezası olarak 4 defa hücre hapsi cezası almış olanlardan ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası infaz edilenler 29

ve müebbet hapis cezası infaz edilenler 25 yıl ve süreli hapis cezası infaz edilenler ceza miktarının 2/3'ü miktarı süre sonra koşullu salıverileceklerdir. Bunun yanı sıra tutuklu veya hükümlü iken iki defa firar edenler, iki defa firara teşebbüs suçundan veya iki defa cezaevi idaresine karşı ayaklanma suçundan mahkûm edilmiş olanlardan ağırlaştırılmış müebbet hapis cezaları infaz edilenler 32 yıl ve müebbet hapis cezası infaz edilenler 28 yıl ve süreli hapis cezası infaz edilenler ceza miktarının 3/4'ü miktarı süre sonra koşullu salıverilirler. Bu eylemlerini açık cezaevinde veya kapalı cezaevinde olmakla birlikte haklarında açığa ayrılma kararı verilmiş iken işleyenler hakkında 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanunun Ek Madde 2. maddesi uygulanamayacaktır. Bu nedenle açık cezaevinde veya kapalı cezaevinde olmakla birlikte haklarında açığa ayrılma kararı verilmiş iken firar edilenler yönünden ayrıca 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanunun Ek Madde 2. maddesi uygulanmayacaktır.

Bu dönem gereğince koşullu salıverilme süresi belirlenirken 17.08.2016 tarih ve 29804 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 15.08.2016 tarih ve 671 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Kurum Ve Kuruluşlara İlişkin Düzenleme Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 32. maddesiyle 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanuna eklenen Geçici Madde 6. madde ve 15.04.2020 tarih ve 31100 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 14.04.2020 tarih ve 7242 sayılı Ceza Ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun 48 ve 49. maddeleri ile 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 107 ve 108. maddelerde yapılan değişikliklerle oluşturulan dönemler gereğince öngörülen koşullu salıverilme süre ve oranlarının karşılaştırılması suretiyle lehe olan süre bulunarak koşullu salıverilme süresi olarak belirlenmesi gerekecektir²⁵⁸. Anılan düzenlemelerde firar halinin öngörülen oranının uygulanmasına dair bir hüküm bulunmaması bu karşılaştırmayı gerektirmektedir²⁵⁹. 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 107. maddesinin ikinci fıkrasında ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası için 30 yıl ve müebbet hapis cezası için koşullu salıverilme süresi 24 yıl olarak

²⁵⁸ Sağıroğlu, a.g.e., sayfa 235, 237, 240-242. Yetgin, a.g.e., sayfa 757 ve devamı. Akkaya, a.g.e., sayfa 466-467. İnce, a.g.e., sayfa 440 ve devamı. Şen ve Başer Berkün, a.g.e., sayfa 88 ve devamı. Mecit, a.g.e., sayfa 497 ve devamı. Erdoğan, a.g.e., sayfa 219 ve devamı. Kafes, a.g.e., sayfa 33.

²⁵⁹ Akkaya, a.g.e., sayfa 466, 926-927.

belirlenmiştir. 3653 sayılı Kanun ile değişik 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanununun 19. maddesinin ikinci fıkrasında ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası için 32 yıl ve müebbet hapis cezası için 2. defa firar ve firara teşebbüs ve ayaklanma halinde 28 yıl koşullu salıverilme süresi öngörülmüştür. Açık cezaevinden firar halinde 2148 sayılı Kanun ile öngörülen ayda 6 gün indirim uygulanamamakla 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun infaz düzeni bu halde lehe olmaktadır²⁶⁰. Süreli hapis cezalarında ise her bir ceza yönünden bağımsız hesap ve karşılaştırma yapılmalıdır. İnfaz edilen cezanın tutukluluğu sırasında firar edilmesi halinde de bu döneme için öngörülen nitelikli oran ve süreler uygulanacaktır²⁶¹. Hükümlünün firar nedeniyle nitelikli orana tabi tutulabilmesi için nitelikli orana tabi tutulacak olan cezasının cezanın dahil olduğu müddetnamenin tanzim edilmiş ve hükümlüye tebliğ edilmiş olması gerekir. Bu yolla fiilen cezanın infazı başlamış olmalıdır²⁶².

2.4.3.5. 11.06.1978 Tarih ve 16313 Sayılı Resmi Gazetede Yayınlanarak Yürürlüğe Giren 01.06.1978 Tarih ve 2148 Sayılı 13 Temmuz 1965 Tarihli Ve 647 Sayılı Cezaların İnfazı Hakkındaki Kanuna 3 Ek Madde İle Geçici 7nci Maddeye Bir Fıkra ve Bir Geçici Madde İlavesine Dair Kanun Dönemi

Bu Kanununun 1. maddesi ile;

Ek Madde 2 – (Ek: 1/6/1978-2148/1 md.)

Hükümlülerin yarı açık veya açık cezaevlerine seçilmelerine karar verme işlemi, Adalet Bakanlığınca her yılın Ocak ayı içerisinde tespit edilerek Cumhuriyet Savcılıklarına bildirilen şartla salıverilme tarihine göre yapılır. Bakanlıkça bildirilen bu tarih aşılmamak ve kapalı kurumlarda çalışanlara öncelik tanınmak kaydıyla; 9, 10 ve 11 inci maddeler gereğince tabi tutulacakları müşahedeleri sonucu yarı açık veya açık müesseselere naklolunan hükümlülerin; anılan müesseselerde kaldıkları her ay için 6 gün, 19 uncu maddenin 1, 2 ve 3 üncü fıkralarına göre tespit edilecek şartla salıverilme tarihlerinden indirilmek suretiyle şartla salıverilme işlemi yapılır.

²⁶⁰ Yetgin, Sayfa 760 ve devamı. Mecit, sayfa 501-502.

²⁶¹ Akkaya, sayfa 928. Mecit, sayfa 499.

²⁶² Şen ve Başer Berkün, sayfa 91. Mecit, sayfa 400. Erdoğan, sayfa 220.

Kapalı infaz kurumlarında bulunanlardan yarı açık veya açık infaz kurumlarına ayrılmaya hak kazanıp da olanak sağlanmaması sebebiyle naklolunamayanlar ile aynı nitelikleri haiz oldukları halde yaş ve bedeni kabiliyetleri itibarıyla çalışma şartlarına intibak edemeyecekleri tespit edilenlerin, iktisap ettikleri hak tarihinden sonra kapalı kurumlarda geçirecekleri süreleri de yarı açık veya açık müesseselerde geçmiş sayılır.

1 ve 2 nci fıkralardaki indirimden yararlananların, yarı açık veya açık kurumlara ayrılmalarına ilişkin idare kurulu kararından önce tutuklu ve hükümlü olarak çalışmak veya çalışmak isteyip de çalıştırılmasına olanak sağlanamaması suretiyle veya yaş ve bedeni kabiliyetleri itibarıyla çalışamayanların, iyi hallilikle geçirdikleri günler, 1 inci fıkradaki indirime esas sürelerine eklenir.

Her iki halde de yapılacak indirimlerde 1 aydan az süreler hesaba katılmaz.

Şartla salıverilmenin geri alınmasına karar verilmesi halinde, bu kararla birlikte 1, 2 ve 3 üncü fıkralar gereğince yapılan indirim de geri alınmış olur.

Yarı açık veya açık müesseselerden ve 2 nci fıkrada belirtilen nitelikleri haiz olduğu halde kapalı müesseselerden firar edenlerle, en az iki defa kapalı cezaevlerine iade edilenler veya yarı açık veya açık cezaevlerinden kapalı kurumlara iadeyi gerektiren hareketleri sebebiyle 2 nci fıkraya göre kazandıkları hakları en az iki defa kaybedenler; evvelce yarı açık veya açık müesseselerde veya bu kurumlara ayrılmaya hak kazandıkları tarihten sonra kapalı cezaevlerinde geçirdikleri süreler dahil hiçbir surette indirimden yararlanamazlar.

(Ek: 11/3/1986- 3267/3 md.) Kısa süreli hürriyeti bağlayıcı cezalara mahküm olanlar hakkında da müşahedeye tabi tutulma ve açık ve yarı açık müesseselere ayrılma şartları aranmaksızın bu madde hükümleri uygulanır.

(Mülga sekizinci fıkra: 14/7/2004-5218/1 md.)

(Ek: 23/9/1986- KHK- 262/3 md; aynen kabul: 26/3/1987 - 3333/3 md.)
Hükümlülerin bu maddede belirtilen indirimden yararlanarak şartla salıverilmeleri için, açık veya yarı açık cezaevlerine ayrılmalarına dair cezaevi idare kurullarınca verilecek kararlar ve müşahade dosyaları Bakanlığa gönderilmez.

şeklinde Ek Madde 2 adıyla madde ihdas olunarak 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanunun Ek Madde 1. maddesinden sonra teselsül ettirilmiştir. Bu madde ile 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanunun 19. maddesinin birinci veya ikinci fıkralarında belirlenen indirimden sonra ikinci bir indirimin yapılabilmesi olanağı getirilmiştir. 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanunun 19. maddesinin ikinci fıkrasına kısmen benzer şekilde bu maddenin uygulanmasında da firar gibi ayrık durumlar için ayrıca düzenleme getirilmiştir. 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun Geçici Madde 1. maddesi gereğince oluşan dönemin sonu olan 08.04.1991 tarihi ile 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun yürürlüğe girdiği 01.06.2005 tarihleri arasında işlenen suçlardan ötürü verilen cezalar için uygulanabilir.

Ek Madde 2. maddesinin birinci fıkrasına göre hükümlünün yarı açık ve açık cezaevinde geçen süresinin her ayı için 6 gün indirim yapılacaktır. Bu indirim ceza süresinin hesaplanması iki şekilde mümkündür. İlk yöntem olarak 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanunun 19. maddesinde öngörülmüş bulunan miktar veya oranlara göre belirlenen miktar belirlenir. Bu miktara göre koşullu salıverilme süresinin başlangıç ve bitiş tarihleri bulunur. Bu tarihler arasında tamamen kalan resmi takvim ayı sayısının her bir ay için yararlanma süresi olan 6 (gün) sayısı ile çarpılması suretiyle indirim miktarı bulunmaktadır. Bulunan indirim miktarı 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanunun 19. maddesinde öngörülmüş bulunan miktar veya oranlara göre belirlenen miktardan düşülerek koşullu salıverilme süresi bulunmuş olur. Diğer yöntemde ise 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanunun 19. maddesinde öngörülmüş bulunan miktar veya oranlara göre belirlenen gün cinsinden miktar 30 (1 ay karşılığı gün sayısı) sayısına bölünür. Sonra elde edilen rakamın varsa ondalık kısımları atılır. Elde edilen tam sayı 6 (gün) sayısı ile çarpılarak indirim miktarı bulunur. Bu indirim miktarı 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanunun 19. maddesinde öngörülmüş bulunan miktar veya oranlara göre belirlenen miktardan

çıkarılmak suretiyle koşullu salıverilme süresi belirlenmiş olur²⁶³. 5218 sayılı Ölüm Cezasının Kaldırılması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanunun 1. maddesiyle değişik 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanunun 19. maddesinin birinci fıkrasına göre ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası hükümlüleri 25 yıllarını cezaevinde iyi halli geçirmeleri halinde koşullu salıverileceklerdir. Bir yıl karşılığı 365 gün hesabıyla bu süre toplam 9125 gün karşılığıdır. Bu miktar kanunda öngörülen bir ay karşılığı 30 gün miktarına bölüldüğünde ve küsuratı atıldığında 304 sayısı elde edilecektir. Bu miktar infaz edilecek koşullu salıverilme süresinin içerdiği tam ay sayısını belirtmektedir. Bu şekilde elde edilen toplam tam ay sayısı ile kanunda öngörülen bir tam ay karşılığı 6 gün indirim miktarıyla çarpılarak Ek Madde 2. maddeye göre koşullu salıverilme süresinden yapılacak indirim miktarı olan 1824 gün miktarı elde edilir. Bu miktar 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanunun 19 maddesinin birinci fıkrasına göre ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası hükümlüleri için öngörülmüş bulunan 25 yıl karşılığı 9125 gün miktarından indirilmekle 7301 gün miktarına ulaşılacaktır. Bu miktar 20 yıl 1 gün miktarına eşittir. 5218 sayılı Ölüm Cezasının Kaldırılması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanunun 1. maddesiyle değişik 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanunun 19. maddesinin birinci fıkrasına göre müebbet hapis cezası hükümlüleri ise 25 yıllarını cezaevinde iyi halli geçirmeleri halinde koşullu salıverileceklerdir. Bir yıl karşılığı 365 gün hesabıyla bu süre toplam 7300 gün karşılığıdır. Bu miktar kanunda öngörülen bir ay karşılığı 30 gün miktarına bölüldüğünde ve küsuratı atıldığında 243 sayısı elde edilecektir. Bu miktar infaz edilecek koşullu salıverilme süresinin içerdiği tam ay sayısını belirtmektedir. Bu şekilde elde edilen toplam tam ay sayısı ile kanunda öngörülen bir tam ay karşılığı 6 gün indirim miktarıyla çarpılarak Ek Madde 2. maddeye göre koşullu salıverilme süresinden yapılacak indirim miktarı olan 1458 gün miktarı elde edilir. Bu miktar 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanunun 19 maddesinin birinci fıkrasına göre müebbet hapis cezası hükümlüleri için öngörülmüş bulunan 20 yıl karşılığı 7300 gün miktarından indirilmekle 5842 gün miktarına ulaşılacaktır. Bu miktar 16 yıl 2 gün miktarına eşittir. Süreli hapis cezalarında önce süre miktarına 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanunun 19. maddesinin birinci fıkrasında öngörülen 1/2 oranı

²⁶³ Sağıroğlu, a.g.e., sayfa 235, 237, 240-242. Akkaya, a.g.e., sayfa 465 ve devamı. Yetgin, a.g.e., sayfa 760 ve devamı. İnce, a.g.e., sayfa 441 ve devamı. Şen ve Başer Berkün, a.g.e., sayfa 88 ve devamı. Mecit, a.g.e., sayfa 496 ve devamı. Erdoğan, a.g.e., sayfa 217. Kafes, a.g.e., sayfa 32-33, 48 ve devamı. Yenidünya, a.g.e., sayfa 118 ve devamı, 135 ve devamı.

uygulanarak koşullu salıverilme süresi bulunacaktır. Sonra bu miktar bir tam ay karşılığı 30 gün miktarına bölünecektir. Bu şekilde elde edilecek miktarın küsuratı atıldığında infaz edilecek tam ay sayısı bulunmuş olacaktır. Elde edilen bu tam ay sayısı Kanundaki bir tam ay karşılığı 6 gün miktarıyla çarpılarak Ek Madde 2. madde gereğince yapılacak toplam indirim miktarı bulunur. Bu toplam indirim miktarı 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanunun 19. maddesinin birinci fıkrasında öngörülen 1/2 oranı uygulanarak bulunan koşullu salıverilme süresinden çıkarılmak suretiyle sonuç koşullu salıverilme süresi bulunmuş olacaktır.

Bu maddeden yararlanabilmek için hükümlünün yarı açık veya açık ceza infaz kurumlarına ayrılma hakkı kazanmış olması gerekmektedir. Ek Madde 2. maddenin ikinci fıkrasına göre kapalı infaz kurumlarında bulunanlardan yarı açık veya açık infaz kurumlarına ayrılmaya hak kazanıp da olanak sağlanmaması sebebiyle nakil olunamayanlar ile aynı nitelikleri haiz oldukları halde yaş ve beden kabiliyetleri itibarıyla çalışma şartlarına intibak edemeyeceklerim tespit edilenler de bu haktan yararlanabileceklerdir.

Maddenin altıncı fıkrasında maddeden yararlanmayı engelleyen durumlar düzenlenmiştir. Buna göre kapalı infaz kurumlarında bulunanlardan yarı açık veya açık infaz kurumlarına ayrılmaya hak kazanıp da olanak sağlanmaması sebebiyle nakil olunamayanlar ile aynı nitelikleri haiz oldukları halde yaş ve beden kabiliyetleri itibarıyla çalışma şartlarına intibak edemeyecekleri tespit edilenler kapalı cezaevinden firar edenler bu indirimden yararlanamayacaktır. Bu kişiler kapalı cezaevinde olmalarına rağmen Ek Madde 2. maddenin birinci fıkrasındaki indirimden yararlanmalarını sağlayan ve ikinci fıkrada tanımlanan hakkı en az iki defa kaybederlerse yine indirimden yararlanamayacaklardır. Ancak bu gruptaki kişilerin henüz haklarında açık ceza infaz kurumuna ayrılmaları kararı verilmemiş ise kapalı ceza infaz kurumundan kalmakta iken firar edenler bu indiriminden yararlanırlar. Yarı açık ve açık cezaevinde bulunanlardan iki defa firar edenler de fıkra hükmü gereğince indirimden yararlanamayacaklardır²⁶⁴. İnfaz edilen cezanın tutukluluğu sırasında firar edilmesi halinde de bu döneme için öngörülen ayda 6 gün indirimi uygulanacaktır²⁶⁵. Firar nedeniyle indirimden yararlandırılmayacak olan cezanın dahil olduğu

²⁶⁴ Sağiroğlu, a.g.e., sayfa 235, 237, 240-242.

²⁶⁵ Akkaya, a.g.e., sayfa 928. Erdoğan, a.g.e., sayfa 219. Mecit, a.g.e., sayfa 499.

müddetnamenin tanzim edilmiş ve hükümlüye tebliğ edilmiş olması gerekir. Bu yolla fiilen cezanın infazı başlamış olmalıdır²⁶⁶.

Madde metninde öngörülen ve sayma yöntemi ile sayılan eylem veya durumlar sayılmayan eylem ve durumlarla karşılaştırıldığında bir kısım sonuçlara ulaşmak mümkündür. Öncelikle kapalı cezaevinden firar edenlerden henüz haklarında açığa ayırma kararı verilmeyenler 2148 sayılı Kanun gereğince yapılabilecek indirimden yararlanabilmektedir. Oysa kapalı cezaevinde olup haklarında açığa ayırma kararı verilenler ile yarı açık veya açık cezaevlerinden firar edenler ise anılan kanundan yararlanmaktadır. Bu sonuca yönelik olarak kapalı cezaevinden firar edenler için görece ağır koşulları, açık cezaevinden firar edenler için ise kendisine bahşedilmiş görece kolay koşullar konusundaki ihansı ihlal etmiş olmaları nedeniyle haklarındaki sonucun eleştirisi olarak dile getirilmektedir²⁶⁷. 2148 sayılı Kanun ile ihdas olunan Ek Madde 2. maddenin altıncı fıkrasında 4 defa hücre cezasına disiplin cezası alanlar sayılmamış olmakla sırf bu durumda olmak ayda 6 gün indiriminden yararlanmaya engel değildir²⁶⁸.

Tutuklu veya hükümlü iken (açık cezaevinden olmamak veya kapalı cezaevinde olmakla birlikte haklarında açığa ayrılma kararı verilmemiş olmamak kaydıyla) firar edenler, firara teşebbüs suçundan veya cezaevi idaresine karşı ayaklanma suçundan mahkûm edilmiş olanlar ile disiplin cezası olarak 4 defa hücre hapsi cezası almış olanlar için 5218 sayılı Ölüm Cezasının Kaldırılması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanunun 1. maddesinin birinci fıkrası ile değişik 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanunun 19. maddesinin ikinci fıkrası gereğince koşullu salıverilme süresi 29 yıl olarak belirlenecektir. Bu süreden Ek Madde 2. maddesi gereğince ayda 6 gün indirim uygulanmak suretiyle 23 yıl 78 gün koşullu salıverilme süresine ulaşılabilecektir. İnfaz edilen müebbet hapis cezası ise 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanunun 19. maddesinin ikinci fıkrası gereğince öngörülen 25 yıl koşullu salıverilme süresinden Ek Madde 2. maddesi gereğince yapılan indirim düşülmek suretiyle 20 yıl 1 gün koşullu salıverilme süresi belirlenecektir. Aynı fıkra gereğince süreli hapis cezalarında 2/3 koşullu salıverilme

²⁶⁶ Şen ve Başer Berkün, a.g.e., sayfa 91. Mecit, a.g.e., sayfa 400.

²⁶⁷ Mecit, a.g.e., sayfa 499. Akkaya, a.g.e., sayfa 930. İnce, a.g.e., sayfa 944. Yetgin, a.g.e., sayfa 764. Erdoğan, a.g.e., sayfa 221.

²⁶⁸ Mecit, a.g.e., sayfa 499.

oranı ile belirlenecek süreye Ek Madde 2. maddesi gereğince yapılan indirim uygulanarak sonuç koşullu salıverilme süresi bulunacaktır. Bu eylemlerini açık cezaevinde veya kapalı cezaevinde olmakla birlikte haklarında açığa ayrılma kararı verilmiş iken işleyenler hakkında 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanunun Ek Madde 2. maddesi uygulanamayacaktır.

Tutuklu veya hükümlü iken iki defa firar edenler, iki defa firara teşebbüs suçundan veya iki defa cezaevi idaresine karşı ayaklanma suçundan mahkûm edilmiş olanlar hakkında infaz edilmekte olan ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası 5218 sayılı Ölüm Cezasının Kaldırılması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanunun 1. maddesinin birinci fıkrası ile değişik 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanunun 19. maddesinin ikinci fıkrası gereğince koşullu salıverilme süresi 32 yıl olan uygulanacaktır²⁶⁹. Bu süreden Ek Madde 2. maddesi gereğince ayda 6 gün indirim yapılması gerekmekte sonuç olarak 25 yıl 221 gün koşullu salıverilme süresine tabi olacaklardır. İnfaz edilen müebbet hapis cezası ise 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanunun 19. maddesinin ikinci fıkrası gereğince öngörülen 28 yıl koşullu salıverilme süresinden Ek Madde 2. maddesi gereğince yapılan indirim düşülmek suretiyle 22 yıl 150 gün koşullu salıverilme süresi belirlenecektir. Aynı fıkra gereğince süreli hapis cezalarında 3/4 koşullu salıverilme oranı ile belirlenecek süreye Ek Madde 2. maddesi gereğince yapılan indirim uygulanarak sonuç koşullu salıverilme süresi bulunacaktır. Bu eylemlerini açık cezaevinde veya kapalı cezaevinde olmakla birlikte haklarında açığa ayrılma kararı verilmiş iken işleyenler hakkında 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanunun Ek Madde 2. maddesi uygulanamayacaktır.

Bu dönemin 2. defa firar ve firara teşebbüs ve ayaklanma halinde öngörülen süre ile sonradan yürürlüğe giren 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun infaz düzeninde öngörülen süre karşılaştırıldığında bir halde 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun infaz düzeninde öngörülen koşullu salıverilme süresinin daha lehe olduğu görülecektir. 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun 107. maddesinin ikinci fıkrasında ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası için koşullu salıverilme süresi 30 yıl olarak belirlenmiştir. 5218 sayılı Ölüm Cezasının Kaldırılması ile Bazı Kanunlarda

²⁶⁹ Sağıroğlu, a.g.e., sayfa 235. Akkaya, a.g.e., sayfa 464 ve devamı. Sağıroğlu, a.g.e., sayfa 239 ve devamı. Yetgin, a.g.e., sayfa 757 ve devamı. Şen ve Başer Berkün, a.g.e., sayfa 88 ve devamı. Mecit, a.g.e., sayfa 398 ve devamı, 496 ve devamı.

Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun ile değişik 19. maddesinin ikinci fıkrası için 2. defa firar ve firara teşebbüs ve ayaklanma halinde 32 yıl koşullu salıverilme süresi öngörülmüştür. Açık cezaevinden firar halinde 2148 sayılı Kanun ile değişik 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanunun 19. maddesinin ikinci fıkrası ile öngörülen ayda 6 gün indirim uygulanamamakla 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun infaz düzeni bu halde lehe olmaktadır²⁷⁰. İnfaz edilen cezanın tutukluluğu sırasında firar edilmesi halinde de bu döneme için öngörülen nitelikli oran ve süreler uygulanacaktır²⁷¹. Hükümlünün firar nedeniyle nitelikli süreye tabi tutulabilmesi için nitelikli süreye tabi tutulacak olan cezasının cezanın dahil olduğu müddetnamenin tanzim edilmiş ve hükümlüye tebliğ edilmiş olması gerekir. Bu yolla fiilen cezanın infazı başlamış olmalıdır²⁷².

2.4.3.6. 22/12/2000 Tarih ve 24268 Sayılı Resmi Gazetede Yayınlanarak Yürürlüğe Giren 21.12.2000 Tarih ve 4616 Sayılı 23 Nisan 1999 Tarihine Kadar İşlenen Suçlardan Dolayı Şartla Salıvermeye, Dava ve Cezaların Ertelenmesine Dair Yasanın Koşullu Salıverilme Süresine Etkisi

Anılan Kanun geniş sayılabilecek bir kapsama sahiptir. Soruşturma, kovuşturma ve infaz aşamasına ilişkin bir kısım hükümler barındırmaktadır. Bu çalışmada infaz aşamasında koşullu salıverilme süresine etkisi yönünden değerlendirilecektir. Kanunun yürürlüğe girmesi sonrasında Anayasa Mahkemesi kararları ile bir kısım hükümleri iptal olunmuştur. 23.05.2002 tarihli Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 4758 sayılı 23 Nisan 1999 Tarihine Kadar İşlenen Suçlardan Dolayı Şartla Salıverilmeye, Dava ve Cezaların Ertelenmesine Dair Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun ile bu iptal kararları nedeniyle doğan bir kısım boşluk yeniden düzenlenmiştir.

Bu Kanunun hukuki niteliğine ilişkin birtakım değerlendirmelere koşullu salıverilmenin af kurumundan farkı bölümünde ayrıca yer verilmişti. Yargı kararlarında ve öğretilerde bu Kanunun nevi şahsına münhasır toplu özel af niteliğinde

²⁷⁰ Yetgin, a.g.e., sayfa 760 ve devamı.

²⁷¹ Akkaya, a.g.e., sayfa 928.

²⁷² Şen ve Başer Berkün, a.g.e., sayfa 91. Mecit, a.g.e., sayfa 400.

olduğu görüşü hakimdir²⁷³. Baskın görüş ile 'iyi hal şartı aranmaması nedeniyle nevi şahsına münhasır koşullu salıverilme müessesesi' olarak da tanımlanmıştır²⁷⁴. Ayrıca 'infaz rejimi ve davanın ertelenmesi yasası' tanımına da konu olmuştur²⁷⁵. Geçici yasadır²⁷⁶. İnfaz rejimi olmadığına dair Yargıtay görüşü de bulunmaktadır²⁷⁷. 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanuna göre özel kanun olmakla öncelikle uygulanmalıdır²⁷⁸. 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu gibi 765 sayılı Türk Ceza Kanununun 17. maddesini askıya almaz²⁷⁹. Anılan Kanunun 1. maddesi gereğince 23.04.1999 tarihi ve öncesinde işlenen suçlara uygulanır. 12.04.1991 tarihinden önce işlenen suçlarda 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun Geçici Madde 1. maddesi ile hükümlü lehine olmak konusunda yarışır. Her iki kanunun aynı sonucu vermesi durumunda sonradan yürürlüğe giren 4616 sayılı 23 Nisan 1999 Tarihine Kadar İşlenen Suçlardan Dolayı Şartla Salıverilmeye, Dava ve Cezaların Ertelenmesine Dair Kanun uygulanabilir²⁸⁰. Kanun gereğince ertelenen davaların sonrasında ihlal nedeniyle ele alınması ve bunun sonucunda da mahkumiyet ile sonuçlanması nedeniyle elde edilecek cezalar koşulları bulunması halinde bu Kanun gereğince öngörülen indirimden yararlanacaktır²⁸¹. Bahsi geçen Kanun özel af kanunudur. Belirlenen koşullu salıverilme süresi üzerinden ayrıca indirim sağlar. Bu indirim hükümlünün lehine olan infaz düzenine göre koşullu salıverilme süresi belirlendikten sonra uygulanabilecektir²⁸². Bu yönüyle uygulaması 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanun infaz düzeni ile sınırlı değildir.

²⁷³ Şen ve Berkün, a.g.e., sayfa 94. İnce, a.g.e., sayfa 454, 469-470. Erdoğan, a.g.e., sayfa 222. Doğan, a.g.e., sayfa 221. Erbuyurucu, a.g.e., sayfa 153-154, 160 ve devamı. Badem, a.g.e., sayfa 79-80. Yıldız, a.g.e., sayfa 165 ve devamı.

²⁷⁴ Şen ve Berkün, a.g.e., sayfa 94. İnce, a.g.e., sayfa 454.

²⁷⁵ Sağıroğlu, a.g.e., sayfa 264-265.

²⁷⁶ Sağıroğlu, a.g.e., sayfa 270.

²⁷⁷ Sağıroğlu, a.g.e., sayfa 271.

²⁷⁸ İnce, a.g.e., sayfa 454.

²⁷⁹ Sağıroğlu, a.g.e., sayfa 274-275.

²⁸⁰ Sağıroğlu, a.g.e., sayfa 270. İnce, a.g.e., sayfa 469. Mecit, a.g.e., sayfa 428, 430. Yetgin, a.g.e., sayfa 854.

²⁸¹ Sağıroğlu, a.g.e., sayfa 272.

²⁸² Şen ve Berkün, a.g.e., sayfa 108. Sağıroğlu, a.g.e., sayfa 270-271. İnce, a.g.e., sayfa 469.

Bu Kanununun 1. maddesinin beşinci fıkrasının a bendinde;

5. Ancak;

a) *Türk Ceza Kanununun 125 ilâ 157, 161, 162, 168, 171, 172, 188, 191, 192, 202, 205, 208, 209, 211 ilâ 214, 216 ilâ 219, 240, 243, 264, 298, 301 ilâ 303, 305 inci*

maddelerinde, 312 nci maddenin ikinci fıkrasında, 313 üncü maddesinde, 314 üncü

maddesinin birinci fıkrasında, 339 ilâ 349, 366, 367, 383, 394, 403 ilâ 408, 414 ilâ 418 ve 503 ilâ 506 nci maddelerinde, (Bu alt bent, Türk Ceza Kanununun 188,191, 240, 298, 383 üncü maddeleri yönünden, Anayasa Mahkemesi'nin 18/7/2001 tarihli ve E.: 2001/4, K.: 2001/332 sayılı Kararı ile iptal edilmiş olup, Kararın Resmi Gazetede yayımlandığı 27/10/2001 tarihinden başlayarak altı ay sonra yürürlüğe girmesi hüküm altına alınmıştır. Bu alt bent, Türk Ceza Kanununun 192 nci maddesi yönünden, Anayasa Mahkemesi'nin 17/4/2002 tarihli ve E.: 2002/61, K.: 2002/43 sayılı Kararı ile iptal edilmiştir.)

b) *Askerî Ceza Kanununun 54 ilâ 62, 69, 76, 78, 79 ilâ 82, 85, 87 ilâ 102, 118, 121 ilâ*

129, 131, 134, 135, 140, 148, 153, 159 ve 160 uncu maddelerinde, (Bu alt bendin "... Askerî Ceza Kanununun ... 76,..." bölümü, Anayasa Mahkemesi'nin 15/7/2002 tarihli ve E.: 2002/115, K.: 2002/66 sayılı Kararı ile, Askeri Ceza Kanununun 76 nci maddesinin "Bu suretle kaçan mevkuflar da altı aya kadar hapisle cezalandırılır" cümlesi yönünden iptal edilmiştir.)

c) *Kaçakçılığın Men ve Takibine Dair Kanunun 26 ilâ 30, 33 ve 36 nci maddelerinde,*

d) *Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanunda,*

e) *Ateşli Silâhlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanunun 12 nci maddesinde,*

f) Orman Kanununun 91 ilâ 94, 104 ilâ 114 üncü maddelerinde,

g) Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 68 inci maddesinde,

h) Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanununda,

ı) Karaparanın Aklanmasının Önlenmesine, 2313 Sayılı Uyuşturucu Maddelerin

Murakabesi Hakkında Kanunda, 657 Sayılı Devlet Memurları Kanununda ve 178 Sayılı Maliye Bakanlığının Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun 7 nci maddesinde,

i) Bankalar Kanununda,

j) Vergi, resim ve harçlara ilişkin kanunlarda yer alan suçları işleyenler hakkında bu madde hükümleri uygulanmaz.

hükmüne yer verilmiştir. Bu sebepten indirimin uygulanacağı cezanın sayılan suçlardan ötürü verilmemiş olması gerekmektedir. Bu istisna dışındaki suçlardan verilen indirim konu ceza 765 sayılı Türk Ceza Kanunu gereğince verilen ölüm cezasından dönüşmüş ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası olmamalıdır. 4758 sayılı Kanun ile değişik 4616 sayılı 23 Nisan 1999 Tarihine Kadar İşlenen Suçlardan Dolayı Şartla Salıverilmeye, Dava ve Cezaların Ertelenmesine Dair Kanunun 1. maddesinin ikinci fıkrasında ölüm cezaları anılan Kanunun kapsamında sayılmamıştır. Ölüm cezalarının ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası dönüşümünü sağlayan ve dönüşen bu cezaların son infaz şeklini vazedен 5218 sayılı Ölüm Cezasının Kaldırılması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanunda 4616 sayılı 23 Nisan 1999 Tarihine Kadar İşlenen Suçlardan Dolayı Şartla Salıverilmeye, Dava ve Cezaların Ertelenmesine Dair Kanunun bu cezalarda uygulanabileceğine dair bir hüküm bulunmamaktadır²⁸³. 4616 sayılı 23 Nisan 1999 Tarihine Kadar İşlenen Suçlardan

²⁸³ Akkaya, a.g.e., sayfa 393. Sağıroğlu, a.g.e., sayfa 271-272. İnce, a.g.e., sayfa 455. Mecit, a.g.e., sayfa 428. Şen ve Berkün, a.g.e., sayfa 103-107. Erdoğan, a.g.e., sayfa 227. Yetgin, sayfa 854. Badem, a.g.e., sayfa 78.

Dolayı Şartla Salıverilmeye, Dava ve Cezaların Ertelenmesine Dair Kanunun 1. maddesinin 2. bendinde müebbet hapis cezası sayılmış olmakla 765 sayılı Türk Ceza Kanununun 59. maddesi ile elde edilmiş olanlar dahil olmak üzere müebbet hapis cezalarında bahsi geçen Kanun uygulanabilmektedir. Aynı hüküm gereğince hürriyeti bağlayıcı cezalar da kapsamdadır. Para cezasından dönüşen hapis cezalarında bu Kanunun uygulanıp uygulanmayacağı konusunda kanunda bir açıklık yoktur. Bu husus uygulama ile şekil bulmuştur. Uygulamada kural olarak para cezasından dönüşen hapis cezalarının infaz edilen süresinden anılan Kanun gereğince indirim yapılmaktadır. Ancak bireysel ticari kaçakçılık dışındaki tazmini para cezalarının infazında bu Kanun ile uygulama yapılamayacaktır²⁸⁴.

Anılan Kanunun 1. maddesinin 2. bendi;

(Yeniden düzenleme: 21/5/2002-4758/1 md.) Müebbet ağır hapis cezasına hükümlü olanların veya şahsî hürriyeti bağlayıcı cezaya mahkûm edilenlerin ya da aldıkları ceza herhangi bir nedenle şahsî hürriyeti bağlayıcı cezaya dönüştürülenlerin tâbi oldukları infaz hükümlerine göre çekmeleri gereken toplam cezalarından on yıl indirilir. İndirim, verilen her bir ceza için ayrı ayrı değil, toplam ceza üzerinden bir defaya mahsus yapılır. Ancak bir kişinin muhtelif suçlarından dolayı cezaları ayrı ayrı tarihlerde verilmiş olsa bile, bu cezaların toplamı üzerinden yapılacak indirim on yılı geçemez.

Birinci paragraf hükümlerine göre çekmeleri gereken toplam cezalarından on yıllık indirim yapıldıktan sonra ceza süresi dolmuş olanlar, iyi halli olup olmadıklarına bakılmaksızın ve istemleri olmaksızın derhal; toplam cezaları on yıldan fazla olanlar kalan cezalarını çektikten sonra şartla salıverilirler.

şeklindedir. Buna göre indirim koşullu salıverilme süresinden yapılmalıdır. Koşullu salıverilme açısından 2. bentte iptal süreçleri sonrasında infaz edilecek süreden 10 yıl indirim yapılabileceği hükmü vaaz olunmuştur. Anayasa Mahkemesi tarafından bu hüküm 18/07/2001 tarih ve 2001/4 E ve 2001/332 K sayılı karar ile özetle; müebbet

²⁸⁴ Akkaya, a.g.e., sayfa 402 ve devamı. Mecit, a.g.e., sayfa 431-432. Sağiroğlu, a.g.e., sayfa 267. İnce, a.g.e., sayfa 455. Mecit, a.g.e., sayfa 429-430. Erdoğan, a.g.e., sayfa 227 ve devamı. Yetgin, a.g.e., sayfa 854-855. Erbuyurucu, a.g.e., sayfa 154.

hapis cezasında 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanunun 19. maddesinde koşullu salıverilme süresinin 20 yıl olarak uygulanacağı öngörüldüğünü, 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanunun Ek Madde 2. maddesinde öngörülen ayda 6 miktarındaki indirim hariç olmak üzere 4616 sayılı 23 Nisan 1999 Tarihine Kadar İşlenen Suçlardan Dolayı Şartla Salıverilmeye, Dava Ve Cezaların Ertelenmesine Dair Kanun gereği bu süreden 10 yıl miktarında indirim yapıldığında sonuç olarak 10 yıl hapis cezasına ulaşılacağını, oysa 36 yıl ağır hapis cezasında cezadan 10 yıl düşülmesi sonrasında ulaşılan 26 yıl miktarına ulaşıldığını, 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanunun Ek Madde 2. maddesinde öngörülen ayda 6 miktarındaki indirim hariç olmak üzere 1/2 infaz koşullu salıverilme oranı uygulandığında 13 yıl infaz süresine ulaşılacağını ve bu durumda daha ağır cezanın daha az infaz olunması sonucuna ulaşılacağını gerekçe göstererek bu bendi iptal etmiştir. Bu karar 27.10.2001 tarihli Resmî Gazetede yayınlanmış olup 6 ay sonrasında yürürlüğe gireceğine hükmolunmuş idi. Sonrasında 23.05.2002 tarih ve 24763 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak 27.04.2002 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere yürürlüğe giren 4758 sayılı ve 21.05.2002 tarihli 23 Nisan 1999 Tarihine Kadar İşlenen Suçlardan Dolayı Şartla Salıverilmeye, Dava ve Cezaların Ertelenmesine Dair Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun ile bir düzenleme yapılmıştır. Bu düzenlemedeki suç türü açısından var olan sınırlandırma Anayasa Mahkemesinin 2002/99 esas ve 2002/51 karar sayı ve 28.05.2002 tarihli iptal kararı ile bu Kanunun özel af niteliğinde olduğu ve bu hali ile 1982 Anayasasının 87. maddesine göre nitelikli çoğunlukla karar alınması gerekeceği gerekçesiyle yeniden iptal olunmuştur. Bu karar ise 06.11.2002 tarihli Resmî Gazetede yayınlanmıştır. Sonuç olarak 4758 Sayılı Kanunun 1. maddesi ile değişik 4616 sayılı 23 Nisan 1999 Tarihine Kadar İşlenen Suçlardan Dolayı Şartla Salıverilmeye, Dava Ve Cezaların Ertelenmesine Dair Kanun ile infaz edilecek miktar üzerinden 10 yıl indirim yapılacağı düzenlemesi yapılmıştır. Bu düzenleme 27.04.2002 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu kanunun yürürlük tarihi olan 27.04.2002 tarihi ile Anayasa Mahkemesinin iptaline ilişkin kararın yürürlüğe girdiği 06.11.2002 tarihi arasında önceki düzenlemeden yararlananlar yönünden lehe düzenlemenin sonuç doğurduğunun kabulü gerekeceği iddia edilmiştir²⁸⁵. Ancak koşullu salıverilmenin Temel Hak ve Özgürlükler Boyutu bölümünde açıklandığı üzere Anayasa Mahkemesi Metin Durmaz kararında bu görüşe katılmamıştır. Buna göre indirim hükümlünün tabi

²⁸⁵ Şen ve Berkün, a.g.e., sayfa 98. Erbuyurucu, a.g.e., sayfa 154-156.

olduğu infaz rejimine göre belirlenecek sonuç koşullu salıverilme süresi üzerinden yapılacaktır. Ceza miktarından veya hak ederek süresinden yapılmayacaktır. Hak ederek tahliye süresinden düşölmeyecektir²⁸⁶.

Her bir hükümlü bu Kanundan indirim miktarı olarak en fazla 10 yıl yararlandırılmalıdır. Hükümlünün yararlanabileceği 10 yıl indirim süresi tüketilinceye kadar ayrı ayrı gelen ve kapsamda olan ilamlara konu cezalardan 10 yıl indirim süresinden önceki kullanımlar düşöldükten sonra kalan süre mahsup edilebilecektir²⁸⁷.

4616 sayılı 23 Nisan 1999 Tarihine Kadar İşlenen Suçlardan Dolayı Şartla Salıverilmeye, Dava ve Cezaların Ertelenmesine Dair Kanun kapsamında kalan ve kalmayan cezaların içtimalı olması halinde kural olarak bu Kanuna tabi olan cezalardan indirim yapılmalıdır. Buna göre iki grubun infaz edilecek süreleri bulunur. Sadece anılan Kanuna tabi olan cezaların infazı miktarından indirim yapılır. Bu Kanuna tabi grubun indirilmiş bu infaz miktarı ile anılan Kanuna tabi olmayan grubun infaz miktarları toplanır²⁸⁸. Ancak Yargıtayın kapsamdaki ceza ile kapsam dışı süreli hapis cezasının içtimalı olması ile bulunan cezaların içtimalı sonucunda bulunan cezadan bu Kanun gereğince indirim yapılmasını ve infazın bu hesapla tamamlanarak her iki cezanın infaz edilmiş sayılacağını kabul ettiği kararları da mevcuttur²⁸⁹.

4616 sayılı 23 Nisan 1999 Tarihine Kadar İşlenen Suçlardan Dolayı Şartla Salıverilmeye, Dava ve Cezaların Ertelenmesine Dair Kanun özel kanun olmakla 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanundan önce uygulanması gerekir. 4616 sayılı 23 Nisan 1999 Tarihine Kadar İşlenen Suçlardan Dolayı Şartla Salıverilmeye, Dava ve Cezaların Ertelenmesine Dair Kanun 765 sayılı Türk Ceza Kanunu 17. maddesine atıf yapmadığı gibi kendisinde de koşullu salıverilmesi geri alınanların indirimden yararlanamayacağına dair bir hüküm barındırmamaktadır. Bu nedenle 23.04.1999 tarihinden önce koşullu salıverilmeye konu edilen cezanın bakiyesi ile 23.04.1999

²⁸⁶ Sağıroğlu, a.g.e., sayfa 282. İnce, a.g.e., sayfa 454. Akkaya, a.g.e., sayfa 398-399. Mecit, a.g.e., sayfa 427. Şen ve Berkün, a.g.e., sayfa 96-98. Yetgin, a.g.e., sayfa 853-855. Badem, a.g.e., sayfa 79.

²⁸⁷ İnce, a.g.e., sayfa 457-459. Mecit, a.g.e., sayfa 427. Akkaya, a.g.e., sayfa 398. Erbuyurucu, a.g.e., sayfa 154.

²⁸⁸ Sağıroğlu, a.g.e., sayfa 268-269. İnce, a.g.e., sayfa 459. Akkaya, a.g.e., sayfa 399, Şen ve Berkün, a.g.e., sayfa 109. Yetgin, a.g.e., sayfa 855. Badem, a.g.e., sayfa 79.

²⁸⁹ İnce, a.g.e., sayfa 464. Akkaya, a.g.e., sayfa 399-401.

tarihinden önce işlenen ve koşullu salıverilmenin geri alınmasına neden olan suçun cezasından anılan Kanun gereğince indirim yapılır²⁹⁰. Bu durumun mümkün olabilmesi için öncelikle her iki suçun da kapsamda olması gerekmektedir²⁹¹. Her iki suç tüm koşulları ile bu Kanunun uygulanmasına uygun olmalıdır. Bu kapsamda koşullu salıverilmeye konu cezaya neden olan suç anılan Kanuna tabii ve ancak koşullu salıverilme ile bu cezanın fiili infazı sağlanmış ise veya koşullu salıverilmenin geri alınmasına neden olan suç bu Kanuna tabii değil ise ilk suç fiilen infaz olduğundan ve koşullu salıverilmenin geri alınmasına neden olan ikinci suç kapsamda olmadığından her ikisinde de bu Kanun uygulanamayacaktır²⁹². Bu Kanundan kaynaklı olarak bir seferlik 10 Yıl indirim süresi öncesinde tüketilmemiş olmalıdır²⁹³. Her iki ceza da yapılmış bulunan bütün indirimler tutarı 10 yılı geçemez²⁹⁴. İndirim koşullu salıverilmenin geri alınması suretiyle elde edilen bakiye ceza ile buna neden olan cezalardan yapılır. Yoksa bakiye cezanın kaynağındaki cezadan indirim yapılmaz²⁹⁵. Koşullu salıverilmenin geri alınması suretiyle geri alınan süre içtimalı bir ceza ise o içtimadaki tüm cezalar anılan Kanuna tabii olmalıdır²⁹⁶. Tamamının kapsamda olmasına gerek olmadığı da savunulmuştur²⁹⁷. Koşullu salıverilmenin geri alınmasına neden olan ikinci suç geçerliliğini koruyor olmalıdır. Anayasa Mahkemesi veya Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi veya olağanüstü kanun yolu ile kaldırılmamış olmalıdır²⁹⁸.

²⁹⁰ Sağiroğlu, a.g.e., sayfa 269. İnce, a.g.e., sayfa 466. Akkaya, a.g.e., sayfa 401. Mecit, a.g.e., sayfa 427. Şen ve Berkün, a.g.e., sayfa 115. Erdoğan, a.g.e., sayfa 234. Yetgin, a.g.e., sayfa 856.

²⁹¹ Sağiroğlu, a.g.e., sayfa 269. İnce, a.g.e., sayfa 466. Akkaya, a.g.e., sayfa 401. Mecit, a.g.e., sayfa 427. Şen ve Berkün, a.g.e., sayfa 115. Erdoğan, a.g.e., sayfa 234. Yetgin, a.g.e., sayfa 856.

²⁹² Sağiroğlu, a.g.e., sayfa 269. İnce, a.g.e., sayfa 466. Akkaya, a.g.e., sayfa 401. Mecit, a.g.e., sayfa 427. Şen ve Berkün, a.g.e., sayfa 114-115. Erdoğan, a.g.e., sayfa 234. Yetgin, a.g.e., sayfa 856. Badem, a.g.e., sayfa 79.

²⁹³ İnce, a.g.e., sayfa 466. Akkaya, a.g.e., sayfa 401. Mecit, a.g.e., sayfa 427. Erdoğan, a.g.e., sayfa 234.

²⁹⁴ Sağiroğlu, a.g.e., sayfa 271. İnce, a.g.e., sayfa 467. Akkaya, a.g.e., sayfa 401.

²⁹⁵ İnce, a.g.e., sayfa 468. Sağiroğlu, a.g.e., sayfa 269. Akkaya, a.g.e., sayfa 401.

²⁹⁶ İnce, a.g.e., sayfa 468. Sağiroğlu, a.g.e., sayfa 269. Erdoğan, a.g.e., sayfa 234.

²⁹⁷ Şen ve Berkün, a.g.e., sayfa 115.

²⁹⁸ Şen ve Berkün, a.g.e., sayfa 115.

647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanun ile infaz edilen cezalar 765 sayılı Türk Ceza Kanunu gereğince verilen cezalar olmakla 13.11.2004 tarih ve 25642 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak infazın ertelenmesi veya durdurulması başlıklı 10. maddesi hükmü yönünden yayımı tarihinde ve diğer hükümleri yönünden 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren Türk Ceza Kanununun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun gereğince uyarılmalıdır²⁹⁹.

²⁹⁹ Sağiroğlu, a.g.e., sayfa 268.

3. OLAĞANÜSTÜ HALLERDE İNFAZ DÜZENİ

3.1. 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu İnfaz Düzeninin Siyasal ve Toplumsal Düzenle İlişkisi

Türkiye'nin Batı kutbunda yer bulduğu Soğuk savaş döneminde geçerli bulunan dehşet dengesi ilkesi gereğince taraflar savaş yerine savaş tehdidini bir politika aracı olarak kullanabilmiştir³⁰⁰. Bu aracın dengeyi değiştirmedeki sınırlılığı karşısında aynı dönem boyunca kökü eskilere dayanan bir başka politika aracının giderek artan bir biçimde sahnede yer almaya başladığı görülmüştür³⁰¹. Soğuk savaş döneminin sona ermesi ile gerek ayakta kalan Batı kutbunun temsilcisi Amerika Birleşik Devletleri'nin kendini kurallarla bağlı saymaması ve gerekse bu kutbun politikalarına tepki olarak terörün arttığı söylenebilecektir³⁰². Günümüzde terörizm kapitalizmin pazarladığı ve hedef ülkenin ekonomisini hedef alan yapıya bürünmüştür³⁰³. Modern dönemde Fransız devriminde devletin kontrolsüz ve sınırsız güç kullanmasının karşılığı olarak adlandırılarak yeniden canlanan³⁰⁴ terör devletlerin ve toplumların varlığını ciddi bir biçimde tehdit eden ve çözülmesi gereken bir sorun olarak devletlerin karşısına çıkmıştır. Hangi şekilde kullanılıyor olursa olsun temelde terörün hamuru hedef devlet ve toplumun çözemediği yapısal sorunlarından elde edilmektedir³⁰⁵. Bu durumda terör ideolojik etnik dini motiflere bürünebilecektir³⁰⁶. Terörün bir alt başlığı olarak çıkar amaçlı suç örgütlenmesi veya diğer bir adıyla mafya

³⁰⁰ Serhan Yalçiner, Soğuk Savaş Sonrası Uluslararası Terörizmin Dönüşümü Ve Terörizmle Mücadele, Makale, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl: 2, Sayı: 4, sayfa 98. Mahir KAYNAK, İstihbarat ve Terör Oyunları, Kitap, 1. Baskı, Profil Kitap, Yıl: 2021, sayfa 51 ve devamı. İrfan KALAYCI, Küresel Terör/izm: Ekonomi Politikinden Finans Politikine, Makale, Maliye Dergisi, Yıl: 2019, Sayı: 176, sayfa 225 – 254, 226.

³⁰¹ Özlem Nuhoglu, Uluslararası Terör Ve Terörizm: Kavramsal Bir Tartışma, Yüksek Lisans Tezi, Ulusal Tez Merkezi, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>, Erişim Tarihi: 18.06.2023, sayfa6. Yalçiner, a.g.e., sayfa 100.

³⁰² Nuhoglu, a.g.e., sayfa 14-15.

³⁰³ Kalaycı, a.g.e., sayfa 226. Yılmaz Altuğ, Terörün Anatomisi, Kitap, 1. Basım. Altın Kitaplar Yayınevi, Yıl: 1995, sayfa 50.

³⁰⁴ Altuğ, a.g.e., sayfa 26 ve devamı, 48 ve devamı.

³⁰⁵ Doğu Ergil, Türkiye'de Terör ve Şiddet, Kitap, Turhan Kitabevi, Ankara, Yıl:1980, sayfa 53 ve devamı.

³⁰⁶ Kalaycı, a.g.e., sayfa 232.

tipi örgütler de sayılabilecektir³⁰⁷. Hedef devlet bu sorunlarını fark etmek ve kabul etmek ve çözmek durumundadır³⁰⁸. Terörün amacı, hedef devletin bunu yaptığı sırada aşırı güç kullanmasıdır³⁰⁹. Hedef devlet bu açmazdan hukuku etkin bir şekilde kullanarak çıkarabilecektir. Terörün devlet yapısını tehdit etmesi olgusu Osmanlı İmparatorluğu döneminden beri sürmektedir. 1960'lı yıllardan sonra gerek terör ve gerekse mafya tipi örgütlenme giderek artmıştır. Hukuki zemindeki devlet çabaları başlangıçta ceza kanunu ve usul kanunu ve mahkeme yapılarıyla çözmeye çalışmıştır. İlk defa 1991 yılında 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu ile ayrı bir koşullu salıverilme usulü getirilmiştir. Devlet bu yaklaşımını 01.08.1999 tarih ve 23773 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu ile örgütlü suçlara karşı sürdürmüştür. Örgüt suçlarının infaz rejimi sonrasında 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun infaz düzeni içine dahil edilmiştir. Terör suçları yönünden ise bir kısım süreler yönünden 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanuna atıf yapılmış ise de 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 17. maddesi ile kurulan rejim varlığını ayrıca sürdürmektedir.

3.2. 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu İnfaz Düzenine Göre Dönemler

3.2.1. 05.07.2012 Tarih ve 28344 Sayılı Resmî Gazetede Yayınlanarak Yürürlüğe Giren 6352 Sayılı Yargı Hizmetlerinin Etkinleştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması ve Basın Yayın Yoluyla İşlenen Suçlara İlişkin Dava ve Cezaların Ertelenmesi Hakkında Kanun Dönemi:

İçtima ve lehe kanunun belirlenmesi işlemine etki ederek dolaylı olarak ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasının koşullu salıverilme süresi üzerinde etkili olmuştur. Bu yolla 12.09.1980 tarihinden önce verilen ölüm cezalarının birden fazla olduğu durumlarda infazı gereken sonuç ceza miktarını ve dolayısıyla koşullu salıverilme süresini etkilemektedir, Değişiklikten önce 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun Geçici Madde 4. maddesi gereğince her bir ölüm cezası için 20 yıl ceza

³⁰⁷ Hasan Köroğlu, Örgütlü Suçluluk Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele (4422 Sayılı Kanun) ve Cürüm İşlemek İçin Teşekkül Oluşturmak, Kitap, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, Yıl: 2001, sayfa 15-20. Kaynak, a.g.e., sayfa 116 ve devamı., 123. Kalaycı, a.g.e., sayfa 229.

³⁰⁸ Kaynak, a.g.e., sayfa 19. Kalaycı, a.g.e., sayfa 235.

³⁰⁹ Kalaycı, a.g.e., sayfa 226, 223.

tayin edilip sonuç cezalar 765 sayılı Türk Ceza Kanununun 77/1. maddesi gereğince 36 yıl hapis cezasına bağlanmak suretiyle sonuç ceza belirlenmekteydi. 5352 sayılı Kanunu ile;

GEÇİCİ MADDE 3 – (1) 12 Eylül 1980 tarihinden önce işlenmiş olan suçlardan dolayı lehe Kanun, 1/3/1926 tarihli ve 765 sayılı Türk Ceza Kanununun cezaların içtimasına ilişkin hükümleri uygulandıktan sonra ortaya çıkan sonuç ceza göz önünde bulundurularak belirlenir. Belirlenen bu ceza infaz bakımından lehe hükümler içeren kanuna göre infaz edilir.

hükmü yürürlüğe konmuştur. Bu değişiklik gereğince 765 sayılı Türk Ceza Kanunu sisteminde içtiması mümkün olmayan ölüm cezalarının önce tek bir ceza olarak içtiması mümkün hale gelmiştir. Birden fazla ölüm cezası tek bir ölüm cezasına dönüştükten sonra bu cezanın karşılığı olarak 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun Geçici Madde 4. maddesi gereğince 20 yıl hapis cezası belirlenecektir. Bu şekilde belirlenen 20 yıl koşullu salıverilme süresi birden fazla ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası yönünden sonraki dönemlere göre hükümlünün en lehine süredir³¹⁰.

3.2.2. 12.04.1991 tarih ve 20843 sayılı Resmi Gazetede Yayımlanarak Yürürlüğe Giren 12.04.1991 Tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun Geçici Madde 4. Maddesi Dönemi

Terörle Mücadele Kanununun ihdasına kadar tüm suçların infazı 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanuna göre yapılmaktaydı. İlk defa 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu ile terör suçlarının infazı ve diğer yönleri özel kanuna tabi tutulmuştur. Bu durumda ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası yönünden yürürlük tarihi olan 12.04.1991 tarihinden 12.09.1980 tarihine kadar olan dönem için ve terör suçlarından verilen diğer cezalar yönünden yürürlük tarihi olan 12.04.1991 tarihinden önceki dönemin tamamında 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanunun uygulanması gerekirken daha lehe düzenleme getiren TMK'nin Geçici Madde 4. maddesi gereğince uygulama yapılması gerekmektedir³¹¹. Anılan madde;

Geçici Madde 4— 8/4/1991 tarihine kadar;

³¹⁰ Sağiroğlu, a.g.e., sayfa 249, 250-251.

³¹¹ İnce, a.g.e., sayfa 842. Yetgin, a.g.e., sayfa 842. Mecit, a.g.e., sayfa 411-412. Erdoğan, a.g.e., sayfa 275-277. Kafes, a.g.e., sayfa 42-43. Badem, a.g.e., sayfa 74 ve devamı.

a) *Bu Kanunda terör suçlarından sayılan eylemler sonucu memur ve kamu görevlilerini görevlerini ifa ederken veya sıfatları kalkmış olsa bile bu görevlerini yapmalarından dolayı öldürenler veya öldürmeye teşebbüs edenler ile bu suçlara iştirak edenler, (Anayasa Mahkemesinin 1991/15-22 E. ve K. sayı ve 19.07.1991 tarihli kararı ile iptal edilmiştir.)*

b) *Türk Ceza Kanununun 125, [146 (son fıkra hariç), 403, 404/1, 405, 406, 407, 414, 416/İlk ve 418 Anayasa Mahkemesinin 1991/15-22 E. ve K. sayı ve 1991/36-35 E. ve K. ve 19.07.1991 tarihli ve 31.03.1992 tarih ve 1992/18-20 E. ve K. sayılı kararları ile iptal edilmiştir.] inci maddelerine giren suçları işleyenler,*

c) *Türk Ceza Kanununun ikinci kitabının "Devlet İdaresi Aleyhinde İşlenen Cürümler " başlıklı üçüncü babında yer alan hükümlere aykırı hareket edenler ile Bankalar Kanununa aykırı hareketle bankalardan haksız ve usulsüz para alanlar, 1918 sayılı Kaçakçılığın Men ve Takibi Hakkında Kanun hükümlerine muhalefet ederek menfaat temin edenler; usulsüz, yolsuz ve gerçek dışı işlemlerle ihracat, ithalat ve yatırım teşvikleri suretiyle vergi iadesi, prim, kredi, faiz farkı ve benzeri adlarla kamu kaynaklarından haksız menfaat temin edenler, yukarıda belirtildiği şekilde haksız, usulsüz ve yolsuz olarak sağladıkları menfaat karşılıkları ve bunların fer'ilerini zamanaşımına bakılmaksızın ödemedikleri takdirde,*

d) *Askeri Ceza Kanununun 55, 56, 57, 58 ve 59 uncu maddelerine giren suçları işleyenler,*

Hakkında bu Kanunun Geçici 1 inci maddesi hükümleri uygulanmaz. Ancak, bu maddede sayılan suçlar dolayısı ile verilen ölüm cezaları yerine getirilmez. Bu hükümlüler hakkında;

Ölüm cezasına hüküm giyenler 20 yıllarını; müebbet ağır hapis cezasına hükümlüler 15 yıllarını; diğer şahsi hürriyeti bağlayıcı cezalara mahkûm edilmiş olanlar hükümlülük süresinin 1/3 ünü; çektikleri takdirde iyi halli olup olmadıklarına bakılmaksızın ve talepleri olmaksızın şartla salıverilirler.

Bu sürelerin tayininde hükümlünün tutuklu kaldığı süreler de, hesaba katılır.

Bu hükümlüler hakkında 647 sayılı Cezaların infazı Hakkında Kanunun E k 2 nci maddesindeki indirim hükümleri uygulanmaz.

Geçici 2 nci madde (son fıkrasındaki Geçici 1 inci maddeye yapılan atıf hükmü hariç) ve Geçici 3 üncü madde hükümleri, bu hükümlüler hakkında da uygulanır.

şeklindedir.

3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun Geçici Madde 4. maddesinin üçüncü fıkrası gereğince ölüm cezasına hüküm giyenler 20, müebbet ağır hapis cezasına hükümlüler 15 yıllarını, diğer şahsi hürriyeti bağlayıcı cezalara mahkûm edilmiş olanlar hükümlülük süresinin 1/3 ünü cezaevinde geçirmekle koşullu salıverileceklerdir. Ancak 6352 sayılı Kanun ile 12.09.1980 tarihinden önce işlenmiş suçlardan ötürü verilen ölüm cezasından dönüşen ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası yönünden oluşturulan birden fazla ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası artık tek bir ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası olarak işlem görmesi söz konusu olmayacaktır. Ölüm cezalarının geçerli olsaydı birlikte infaz edilme kabiliyetlerinin bulunmamasına ve dolayısıyla diğer ölüm cezalarının infaz edilen ölüm cezasının içinde erimesine rağmen hürriyeti bağlayıcı cezaya dönüşmesi halinde erimenin gerekmemesinin bunu gerektirdiği belirtilmiştir³¹². Sonradan yürürlüğe giren 5218 sayılı Ölüm Cezasının Kaldırılması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun ile ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası hürriyeti bağlayıcı cezaya dönüşmesi nedeniyle içtima edilebilir hale gelmiştir. Ancak bu durumda dahi 765 sayılı Türk Ceza Kanununun 77. maddesinin birinci fıkrası gereğince 36 yıl koşullu salıverilme süresi geçilemeyecektir. Bu dönem kapsamında kalan suçlardan verilen cezalardan 4616 sayılı 23 Nisan 1999 Tarihine Kadar İşlenen Suçlardan Dolayı Şartla Salıverilmeye, Dava ve Cezaların Ertelenmesine Dair Kanun gereğince indirim yapılmayacaktır³¹³. Bu dönemde müebbet hapis cezası için 15 yıl koşullu salıverilme süresi uygulanır.

³¹² Erdoğan, a.g.e., sayfa 277. Yetgin, a.g.e., sayfa 752-754, 842.

³¹³ Sağiroğlu, a.g.e., sayfa 246, 251.

Birden fazla müebbet hapis cezası veya müebbet hapis cezası ile içtimalı hürriyeti bağlayıcı cezanın bulunması halinde bile her bir müebbet hapis cezası için 15 yıl ve varsa hürriyeti bağlayıcı cezanın 1/3 oranı ile bulunacak miktarın toplanması suretiyle koşullu salıverilme süresi hesaplanacaktır. Bu durumda ayrıca 4616 sayılı 23 Nisan 1999 Tarihine Kadar İşlenen Suçlardan Dolayı Şartla Salıverilmeye, Dava ve Cezaların Ertelenmesine Dair Kanun gereğince koşullu salıverilme süresi belirlenerek her iki durumdaki sonuçtan hükümlü lehine olan sonuç esas alınmalıdır³¹⁴.

3.2.3. 1647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanun İnfaz Dönemi:

3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu 12.04.1991 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanmak suretiyle yürürlüğe girmiştir. Dolayısıyla hükmünü bu tarihten sonra göstermesi gerekmektedir. Ancak Geçici Madde 1 ve 4. maddeler ile 08.04.1991 tarihinden önceki tarihlere yönelik olarak da lehe düzenleme getirdiğinden bu hükümlerin uygulaması geçmişe doğru da yürümektedir. Hal böyleyken geçmişe yönelik olarak lehe uygulamayı başlatan 08.04.1991 tarihi ile bu Kanunun asıl hükümlerinin yürürlüğe girdiği 12.04.1991 tarihleri arasında kalan 09-10-11.04.1991 tarihlerinde işlenen suçlar yönünden 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanun bir düzenleme içermemektedir. Geçici Madde 1 ve 4. Maddelerinde yapılan lehe düzenleme geçmişe yönelik olduğundan bu tarihleri kapsamaması mümkün değildir. Bu durum nedeniyle anılan tarih aralığında 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanun infaz düzeni geçerli olacaktır. Genel suçlar yönünden geçerli olan 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanun infaz düzenine ilişkin tüm kurallar bu tarih aralığında işlenen terör suçları yönünden de geçerli olacaktır³¹⁵. Bu süreler 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu düzeninin sonraki dönemlerine nazaran koşullu salıverilme süresi ve oranı yönünden hükümlünün lehinedir. 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanun düzeni yukarıda ayrıca anlatılmıştır. Bu sebepten ayrıca burada anlatılmayacaktır. Belirtilen dönem içinde terör suçunun bu özelliği dikkate alınmaksızın diğer suçlar gibi 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanun infaz düzenine göre koşullu salıverilme süresi hesaplanacaktır.

³¹⁴ Sağıroğlu, a.g.e., sayfa 251-253. Akkaya, a.g.e., sayfa 429-430. Mecit, a.g.e., sayfa 412.

³¹⁵ Yetgin, a.g.e., sayfa 843. İnce, a.g.e., sayfa 843. Sağıroğlu, a.g.e., sayfa 246. Akkaya, a.g.e., sayfa 435-436. Yetgin, a.g.e., sayfa 843. Mecit, a.g.e., sayfa 412.

3.2.4. 12.04.1991 tarih ve 20843 sayılı Resmi Gazetede Yayınlanarak Yürürlüğe Giren 12.04.1991 Tarihli 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu Dönemi

Yukarıda açıklandığı üzere 6352 sayılı Kanun ile 12.09.1980 tarihinden önce işlenen suçlardan ötürü verilen ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası yönünden ve Geçici Madde 4. madde ile 08.04.1991 tarihinden önce işlenen suçlardan ötürü verilen tüm cezalar yönünden ve 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanun ile 09-10-11.04.1991 tarihlerinde işlenen suçlardan ötürü verilen tüm cezalar yönünden oluşan dönemler 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 17. maddesiyle önceki dönemlere göre hükümlü aleyhine getirilen düzenleme ile son bulmuştur³¹⁶. Anılan madde;

Şartla salıverilme

MADDE 17. — Bu Kanun kapsamına giren suçlardan mahkûm olanlardan, Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından ölüm cezalarının yerine getirilmemesine karar verilenler 36 yıllarını, müebbet ağır hapis cezasına hükümlüler 30 yıllarını, diğer şahsî hürriyeti bağlayıcı cezalara mahkûm edilmiş olanlar hükümlülük süresinin 3/4'ünü çekmiş olup da iyi halli hükümlü niteliğinde buldukları takdirde talepleri olmaksızın şartla salıverilirler.

Bunlardan, tutuklu veya hükümlü iken firar edenler veya firara teşebbüs suçundan veya cezaevi idaresine karşı ayaklanma suçundan mahkûm edilmiş bulunanlar ile disiplin cezası olarak üç defa hücre hapsi cezası almış olanlar, bu disiplin cezaları kaldırılmış olsa bile şartla salıverilmeden yararlanamazlar.

Bu Kanun kapsamına giren suçlardan mahkûm olanlar, hükümlerinin kesinleşme tarihinden sonra bu Kanunun kapsamına giren bir suçu işlemeleri halinde, şartla salıverilmeden yararlanamazlar.

Bu hükümlüler hakkında, 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanunun 19 uncu maddesinin bir ve ikinci fıkraları ile Ek 2 nci maddesi hükümleri uygulanmaz.

³¹⁶ İnce, a.g.e., sayfa 843. Yetgin, a.g.e., sayfa 843. Mecit, a.g.e., sayfa 412. Kafes, a.g.e., sayfa 42. Badem, a.g.e., sayfa 69 ve devamı.

şeklindedir. Buna göre terör suçlarından verilmiş bulunan ve Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından herhangi bir işlem yapılmayan ölüm cezaları 4771 sayılı Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanunun 1-B. maddesinin ikinci fıkrası ile getirilen;

Bu Kanun hükümlerine göre idam cezaları müebbet ağır hapis cezasına dönüştürülen terör suçluları hakkında Cezaların İnfazı Hakkında Kanun ile 12.4.1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun şartla salıverilmeye ilişkin hükümleri uygulanmaz.

hükmü gereğince koşullu salıverilmeye tabi değildir. Bu düzenleme sonrasında 5218 sayılı Ölüm Cezasının Kaldırılması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanunun 1. maddesinin I bendi;

12.4.1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 17 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan "Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından ölüm cezalarının yerine getirilmemesine karar verilenler" ibaresi, "ağırlaştırılmış müebbet ağır hapis cezası alanlar" olarak değiştirilmiş ve aynı maddeye aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

Ölüm cezaları 3.8.2002 tarihli ve 4771 sayılı Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun hükümlerine göre müebbet ağır hapis cezasına dönüştürülen terör suçluları ile ölüm cezaları ağırlaştırılmış müebbet ağır hapis cezasına dönüştürülen veya ağırlaştırılmış müebbet ağır hapis cezasına mahkûm olan terör suçluları hakkında, bu Kanun ve 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanunun şartla salıvermeye ilişkin hükümleri uygulanmaz. Bunlar hakkında ağırlaştırılmış müebbet ağır hapis cezası ölünceye kadar devam eder.

şeklindeki hüküm ile korunarak geliştirilmiştir. Bu hükümler değerlendirildiğinde ölüm cezaları hakkında Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından bir işlem yapılmamış ve bu şekilde ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına dönüşmüş ise cezanın infazı hak ederek tahliye tarihinin sonuna kadar yani ölünceye kadar devam olunacaktır³¹⁷.

³¹⁷ Sağiroğlu, a.g.e., sayfa 247, 249. Akkaya, a.g.e., sayfa 438-445, 489. Yetgin, a.g.e., sayfa 847, Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından hiçbir işlem yapılmayanlar ayrıca değerlendirilmemiştir.

3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 17. maddesinin birinci fıkrası ile Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından ölüm cezalarının yerine getirilmemesine karar verilenler hakkında 36 yıl koşullu salıverilme süresi öngörülmüştür. 4771 sayılı Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanunun 1-A. maddesinin b bendi ile;

Türk Ceza Kanununun 17 nci maddesi ile 13.7.1965 tarihli ve 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanunun 19 ve Ek 2 nci maddelerinin Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından ölüm cezalarının yerine getirilmemesine karar verilenlere ilişkin hükümleri saklıdır

düzenlemesi getirilmiştir. Sonrasında 5218 sayılı Ölüm Cezasının Kaldırılması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanunun 1. maddesinin I bendi;

12.4.1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 17 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan "Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından ölüm cezalarının yerine getirilmemesine karar verilenler" ibaresi, "ağırlaştırılmış müebbet ağır hapis cezası alanlar " olarak değiştirilmiş

hükmü getirilmiştir. Son olarak 5252 sayılı Türk Ceza Kanununun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanunun 6. maddesi ile ağır hapis cezaları hapis cezasına çevrilmiş olmakla ağırlaştırılmış müebbet ağır hapis ifadesindeki ağır ifadesi düşerek ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası adını almıştır. 5532 sayılı Terörle Mücadele Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile değişik 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 17. maddesi bu ceza yönünden 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 107. maddesinin dördüncü fıkrasına atıf yapmaktadır. Bu fıkra da ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası için 36 yıl koşullu salıverilme süresi öngörmüştür. Bu durumda bu cezanın koşullu salıverilme süresi sonradan yürürlüğe giren ve hükümlü aleyhine olmayan 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 107. maddesinin dördüncü fıkrası gereğince 36 yıl koşullu salıverilme süresi belirlenecektir. Bu cezada hak ederek tahliye süresi 40 yıldır. Bu dönemde müebbet hapis cezası 30 yıl koşullu salıverilme süresi ile infaz olunacaktır. Ancak bu cezaların içtimalı hallerinde 5218 sayılı Ölüm Cezasının Kaldırılması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun ile değişik 765 sayılı Türk Ceza Kanununun 70 ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 17.

maddesi gereğince koşullu salıverilme süreleri hücreli 36 ve 30 yıl olacaktır. Bu süreler 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 107. maddesinin dördüncü fıkrasında bu cezanın içtimalı halleri için öngörülen miktarlara ile karşılaştırılarak hükümlü lehine süre bulunmalıdır³¹⁸.

Müebbet hapis cezaları için 30 yıl koşullu salıverilme süresi öngörülmüş olup bu süre 5532 sayılı Terörle Mücadele Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun gereğince uygulanan 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 107. maddesinin dördüncü fıkrasında öngörülen 30 yıl süre ile ve içtima halinde ise 765 sayılı Türk Ceza Kanununun 68-77 ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 107. maddesinin dördüncü fıkrasında içtimalı haller için öngörülen diğer sürelerle karşılaştırarak hükümlü lehine süre belirlenmelidir³¹⁹.

Sürelili hapisler için 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 17. maddesi ile 3/4 koşullu salıverilme oranı belirlenmiştir. Bu oran 5532 sayılı Terörle Mücadele Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 107. maddesinin dördüncü fıkrasına yapılan atıf ile korunmuştur. Son olarak 14/4/2020 tarih ve 7242 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile değişik 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 107. maddesinin dördüncü fıkrası ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 17. maddesi gereğince oran korunmakla sonradan yürürlüğe giren ve hükümlü aleyhine olmayan 14/4/2020 tarih ve 7242 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun gereğince 3/4 koşullu salıverilme oranı uygulanacaktır.

³¹⁸ Sağiroğlu, a.g.e., sayfa 247, 249. Akkaya, a.g.e., sayfa 438-445, Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından idam cezalarının yerine getirilmemesine karar verilenlerin cezalarının hak ederek tahliye tarihine kadar devam edeceği düzenlenmiştir.

³¹⁹ Akkaya, a.g.e., sayfa 436. Sağiroğlu, a.g.e., sayfa 246.

4616 sayılı 23 Nisan 1999 Tarihine Kadar İşlenen Suçlardan Dolayı Şartla Salıverilmeye, Dava ve Cezaların Ertelenmesine Dair Kanun yine uygulanmayacaktır³²⁰.

3.2.5. 18.07.2006 tarih ve 26232 sayılı Resmî Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren 5532 sayılı 29.06.2006 tarihli Terörle Mücadele Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Dönemi

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu gibi kanunlarda yapılan köklü değişiklik sonrasında yeniden oluşturulan kanun düzeninde 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu arasındaki uyum 5532 sayılı Terörle Mücadele Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile sağlanmıştır. Anılan kanunda³²¹;

MADDE 12 – 3713 sayılı Kanunun 17 nci maddesi başlığı ile aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Koşullu salıverilme

MADDE 17 – Bu Kanun kapsamına giren suçlardan mahkûm olanlar hakkında, koşullu salıverilme ve denetimli serbestlik tedbirinin uygulanması bakımından 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 107 nci maddesinin dördüncü fıkrası ile 108 inci maddesi hükümleri uygulanır.

Tutuklu veya hükümlü iken firar veya ayaklanma suçundan mahkûm edilmiş bulunanlar ile disiplin cezası olarak üç defa hücre hapsi cezası almış olanlar, bu disiplin cezaları kaldırılmış olsa bile şartla salıverilmeden yararlanamazlar.

Bu Kanun kapsamına giren suçlardan mahkûm olanlar, hükümlerinin kesinleşme tarihinden sonra bu Kanunun kapsamına giren bir suçu işlemeleri halinde, şartla salıverilmeden yararlanamazlar.

³²⁰ Sağiroğlu, a.g.e., sayfa 246-247, 249, 250. Yetgin, a.g.e., sayfa 847. Mecit, a.g.e., sayfa 412 ve devamı.

³²¹ İnce, a.g.e., sayfa 845. Badem, a.g.e., sayfa 97-98.

Ölüm cezaları, 14/7/2004 tarihli ve 5218 sayılı Kanununun 1 inci maddesi ile değişik 3/8/2002 tarihli ve 4771 sayılı Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanunla müebbet ağır hapis cezasına dönüştürülen terör suçluları ile ölüm cezaları ağırlaştırılmış müebbet ağır hapis cezasına dönüştürülen veya ağırlaştırılmış müebbet ağır hapis cezasına mahkûm olan terör suçluları koşullu salıverilme hükümlerinden yararlanamaz. Bunlar hakkında ağırlaştırılmış müebbet ağır hapis cezası ölünceye kadar devam eder."

şeklindeki hüküm ile 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 17. maddesi yeniden düzenlenmiştir. Bu düzenleme 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 17. maddesinin birinci fıkrasında terör suçları için ayrı süre ve oran belirleme usulünden vazgeçilmiştir. Doğrudan doğruya örgüt suçlarında koşullu salıverilme süre ve oranlarını 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu yerine yeniden belirleyen 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 107. maddesinin dördüncü fıkrasına ve mükerrirlere özgü infaz rejimi ve denetimli serbestlik tedbirini düzenleyen 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 108. maddesine atıf yapılması usulü benimsenmiştir. 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 107. maddesinin dördüncü fıkrası atıf tarihinde;

(4) Suç işlemek için örgüt kurmak veya yönetmek ya da örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen suçtan dolayı mahkûmiyet hâlinde; ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına mahkûm edilmiş olanlar otuzaltı yılını, müebbet hapis cezasına mahkûm edilmiş olanlar otuz yılını, süreli hapis cezasına mahkûm edilmiş olanlar cezalarının dörtte üçünü infaz kurumunda çektikleri takdirde, koşullu salıverilmeden yararlanabilirler. Ancak, bu süreler;

a) Birden fazla ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına veya ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile müebbet hapis cezasına mahkûmiyet hâlinde kırk,

b) Birden fazla müebbet hapis cezasına mahkûmiyet hâlinde otuzdört,

c) Bir ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile süreli hapis cezasına mahkûmiyet hâlinde en fazla kırk,

d) Bir müebbet hapis cezası ile süreli hapis cezasına mahkûmiyet hâlinde en fazla otuzdört,

e) Birden fazla süreli hapis cezasına mahkûmiyet hâlinde en fazla otuziki,

Yıldır.

şeklinde düzenlenmiştir. Atıf yapılan diğer madde olan 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun 108. maddesinde ise anılan tarihte;

MADDE 108.- (1) Tekerrür hâlinde işlenen suçtan dolayı mahkûm olunan;

a) Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasının otuzdokuz yılının,

b) Müebbet hapis cezasının otuzüç yılının,

c) Süreli hapis cezasının dörtte üçünün,

İnfaz kurumunda iyi hâlli olarak çekilmesi durumunda, koşullu salıverilmeden yararlanılabilir.

(2) Tekerrür nedeniyle koşullu salıverme süresine eklenecek miktar, tekerrüre esas alınan cezanın en ağırından fazla olamaz.

(3) İkinci defa tekerrür hükümlerinin uygulanması durumunda, hükümlü koşullu salıverilmez.

...

şeklinde düzenlenmiştir.

5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun 107. maddesinin on altıncı fıkrası ise o tarihte;

(16) 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun İkinci Kitap, Dördüncü Kısım, "Devletin Güvenliğine Karşı Suçlar" başlıklı Dördüncü Bölüm, "Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişine Karşı Suçlar" başlıklı Beşinci Bölüm, "Milli Savunmaya Karşı Suçlar" başlıklı Altıncı Bölüm altında yer alan suçlardan birinin bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi dolayısıyla ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına mahkûmiyet hâlinde, koşullu salıverilme hükümleri uygulanmaz.

şeklindedir. 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun;

Geçici Madde 2- (1) 14.7.2004 tarihli ve 5218 sayılı Kanunun 1 inci maddesi ile değişik 3.8.2002 tarihli ve 4771 sayılı Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanunla; ölüm cezaları, müebbet ağır hapis cezasına dönüştürülen terör suçluları ile ölüm cezaları ağırlaştırılmış müebbet ağır hapis cezasına dönüştürülen veya ağırlaştırılmış müebbet ağır hapis cezasına mahkûm olan terör suçluları, koşullu salıverilme hükümlerinden yararlanamaz. Bunlar hakkında, ağırlaştırılmış müebbet ağır hapis cezası, hayatı boyunca devam eder.

şeklindeki hükmü de mevcuttur.

Bu hükümler birlikte değerlendirildiğinde öncelikle işbu dönem önceki dönemler için lehe düzenleme getirmemektedir. Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası için 36 ve müebbet hapis cezası için 30 ve süreli hapis cezaları için 3/4 oranı öngörülmüştür. Bu düzenleme önceki 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu dönemindeki düzenleme ile eşdeğer süre ve oran öngörmektedir.

Türk ceza adalet sisteminde 2005 yılında ortaya çıkan temel kanunlarda köklü değişikliğe gidilmesi ile içtima kurumu değişikliğe uğramıştır. 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu başlangıçta 765 sayılı Türk Ceza Kanunu ile yürürlükte bulunmaktadır. Dolayısıyla 01.06.2005 tarihinden önce işlenen suçlardan ötürü verilen cezalarda içtima kuralları yönünden 765 sayılı Türk Ceza Kanunu hükümleri gereğince önce toplama yapılacaktır. Sonra bu işlem ile belirlenen cezanın türü ve miktarı üzerinden koşullu salıverilme süresi belirlenecektir. 5237 sayılı Türk Ceza

Kanununda bu toplama usulüne yer verilmemiştir. Toplama işlemi basit matematiksel işlem şeklinde 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 99. maddesine tabi kılınmıştır. Dolayısıyla 765 sayılı Türk Ceza Kanununun 69 ve 77. maddeleri arasındaki hükümlere göre ceza miktarının üst sınırlarının belirlenmesi yerine 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun 107 ve 108. maddeleri ile koşullu salıverilme süresinin üst sınırının belirlenmesi yoluna gidilmiştir. Bu nedenle 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun 107. maddesinin dördüncü fıkrası a ve e bentleri arasında öngörülen birden fazla ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına veya ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile müebbet hapis cezasına mahkûmiyet hâlinde kırk, birden fazla müebbet hapis cezasına mahkûmiyet hâlinde otuz dört, bir ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile süreli hapis cezasına mahkûmiyet hâlinde en fazla kırk, bir müebbet hapis cezası ile süreli hapis cezasına mahkûmiyet hâlinde en fazla otuz dört, birden fazla süreli hapis cezasına mahkûmiyet hâlinde en fazla otuz iki yıl şeklindeki üst sınırlar gözetilmelidir.

Önceki dönemlerde işlenmiş bulunan suçlardan ötürü verilen cezalarda ise karşılaştırma yapılmak suretiyle hükümlü lehine olan süre esas alınmalıdır. 5218 sayılı Ölüm Cezasının Kaldırılması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanununun 1. maddesi ile değişik 765 sayılı Türk Ceza Kanununun 69 ve devamı maddelerine göre ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ve müebbet hapis cezasının içtimalı halinde ceza miktarı artmamaktadır. Sadece cezanın hücrede çekilecek bölümü değişmektedir. 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 5532 sayılı Terörle Mücadele Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile yapılan değişiklikten önceki halinde içtimalı ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ve müebbet hapis cezasının varlığı halinde ceza miktarında bir değişme olmayacaktır. Bu durumda da bu hükme göre içtimalı ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası 36 ve müebbet hapis cezası 30 yıl koşullu salıverilme süresi ile infaz edilecektir. Bu miktarlar 5532 sayılı Terörle Mücadele Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile değişik 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 17. maddesi yollaması ile uygulanması gereken 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun 107. maddesinin dördüncü fıkrasının a bendinde birden fazla ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına veya ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile müebbet hapis cezasına mahkûmiyet hâlinde kırk, b bendinde birden fazla müebbet hapis cezasına mahkûmiyet hâlinde otuzdört, c bendinde bir ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile süreli hapis cezasına

mahkûmiyet hâlinde en fazla kırk ve d bendinde bir müebbet hapis cezası ile süreli hapis cezasına mahkûmiyet hâlinde en fazla otuzdört yıl şeklindeki sürelerle göre hükümlü lehinedir. Birden fazla süreli hapis cezasının içtması 765 sayılı Türk Ceza Kanununun 77. maddesine göre en fazla 36 yıl olarak gerçekleşebilecektir. Bu süre 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 5532 sayılı Terörle Mücadele Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile yapılan değişiklikten önceki ve sonraki halinde terör suçundan verilen süreli cezalar için öngörülen 3/4 koşullu salıverilme oranı ile işlem gördüğünde 27 yıl koşullu salıverilme süresine ulaşılabilir. Bu miktarlar 5532 sayılı Terörle Mücadele Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile değişik 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 17. maddesi yollaması ile uygulanması gereken 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun 107. maddesinin dördüncü fıkrasının e bendinde birden fazla süreli cezanın infazındaki koşullu salıverilme süresi üst sınırı olan 32 yıl miktara göre hükümlü lehine olabilecektir. Ancak süreli hapis cezaları için koşullu salıverilme oranı 14/4/2020 tarih ve 7242 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile değişik 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 17. maddesi ile yeniden düzenlendiğinden süreli hapis cezaları 14/4/2020 tarih ve 7242 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun dönemine tabidir.

Türk ceza adalet sisteminde 2005 yılında ortaya çıkan temel kanunlarda köklü değişikliğe gidilmesi ile değişikliğe uğrayan bir diğer kurum tekrür kurumdur. 765 sayılı Türk Ceza Kanununun 81. ve devamı maddelerinde düzenlenen maddi ceza hukukuna ait bir kurum iken yeni ceza adalet düzeninde 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu 58 ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun 108. maddeleri kapsamında düzenlenen infaz kurumu haline gelmiştir. Dolayısıyla yeni düzende tekrür koşullu salıverilme süresi ve oranının belirlenmesinde esas alınan bir ölçüt ve infaz etme biçimi haline gelmiştir. 5532 sayılı Terörle Mücadele Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 17 maddesinde yapılan değişiklikle atıf yapılan 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun 108. maddesinin birinci fıkrasının a bendinde ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasının otuzdokuz, b bendinde müebbet hapis cezasının otuzüç yıl, c bendinde süreli hapis cezasının dörtte üçü miktarındaki sürenin infaz kurumunda iyi hâlli olarak çekilmesi durumunda koşullu salıverilmeden

yararlanılabileceği düzenlenmiştir. Devamında ikinci fıkrada tekerrür nedeniyle koşullu salıverme süresine eklenecek miktarın tekerrüre esas alınan cezanın en ağırından fazla olamayacağı kuralı getirilmiştir. Sıradaki üçüncü fıkrada ise ikinci defa tekerrür hükümlerinin uygulanması durumunda hükümlünün koşullu salıverilmeyeceği kuralı getirilmiştir. Süreli hapis cezaları için koşullu salıverilme oranı 14/4/2020 tarih ve 7242 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile değişik 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 17. maddesi ile yeniden düzenlendiğinden süreli hapis cezaları 14/4/2020 tarih ve 7242 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun dönemine tabidir.

Bu dönemde 5237 sayılı Türk Ceza Kanunun yürürlüğe girmiş olması nedeniyle dönem içinde işlenen suçlardan ötürü ölüm cezası verilmesi ve verilen bu ölüm cezasının uyarlanması da söz konusu olmayacaktır. Süreli hürriyeti bağlayıcı cezalar dışındaki cezalar, sonrasında bir değişiklik bulunmamakla, halen bu döneme tabidir. 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 17. maddesinin son fıkrasında ise ölüm cezaları 4771 sayılı Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun ve 5218 sayılı Ölüm Cezasının Kaldırılması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun ile ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ve müebbet hapis cezası çevrilmiş bulunan hükümlülerin bu cezalarının infazının ölünceye kadar devam edeceği hükmü korunmuştur³²².

3.2.6. 15.04.2020 tarih ve 31100 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 14.04.2020 tarih ve 7242 Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Dönemi

Anılan kanunda;

MADDE 48 – 5275 sayılı Kanunun 107 nci maddesinin ... dördüncü fıkrasında yer alan “dörtte üçünü” ibaresi “üçte ikisini” şeklinde değiştirilmiş ve fıkraya birinci cümlesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki cümle eklenmiş;

...

³²² Yetgin, a.g.e., sayfa 845 ve devamı. Sağiroğlu, a.g.e., sayfa 247. İnce, a.g.e., sayfa 508-510.

“Koşullu salıverilme oranı üçte ikiden fazla olan suçlar bakımından ise tabi oldukları koşullu salıverilme oranı uygulanır.”

MADDE 65 – 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 17 nci maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki cümle eklenmiştir.

“Ancak, süreli hapis cezaları bakımından düzenlenen koşullu salıverilme oranı, dörtte üç olarak uygulanır.”

şeklindeki hüküm ile 5532 sayılı Terörle Mücadele Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile atıf yapılan 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 107. maddesinin dördüncü fıkrası ve 108. maddenin birinci fıkralarındaki oran hükümlü lehine değiştirilmekle terör suçları yönünden hükümlü aleyhine olan oranın korunabilmesi için aynı kanun ile süreli hapis cezaları bakımından düzenlenen koşullu salıverilme oranı 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 17 maddesinin birinci fıkrası içine 3/4 olarak alınmıştır³²³.

Terör hükümlüsü çocuklar ile aynı durumdaki yetişkinlerin koşullu salıverilme oran ve süreleri aynı iken 14/4/2020 tarih ve 7242 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile;

MADDE 48 – 5275 sayılı Kanunun 107 nci maddesinin ikinci fıkrasında...Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlardan mahkûm olan çocuklar ile ... hakkında koşullu salıverilme oranı üçte iki olarak uygulanır.” ...,

şeklinde getirilen hüküm ile oluşturulan 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 107. maddesinin ikinci fıkrası son bendi gereğince terör hükümlüsü çocuklar hakkında artık 2/3 koşullu salıverilme oranı uygulanacaktır. Bu süre önceki dönemlere göre terör hükümlüsü çocukların lehine olduğundan 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanun dönemi hariç olmak üzere tüm dönemlerde uygulanacaktır. Çocuklar yönünden 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanun dönemi 14/4/2020 tarih ve 7242 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında

³²³ Yetgin, a.g.e., sayfa 846. Badem, a.g.e., sayfa 85, 98.

Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun dönem ile lehe aleyhe değerlendirmesi yönünden karşılaştırılmalıdır³²⁴.

³²⁴ Demirbaş, a.g.e., sayfa 532.

4. OLAĞAN HALLERDE İNFAZ DÜZENİ

4.1. 5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun İnfaz Düzeninin Siyasal ve Toplumsal Düzenle İlişkisi

Bretton Woods sistemi üzerine kurulu bulunan ve Keynesyenci ve devlet müdahaleci ekonomik sistem 1970'lerde çökmüştür. Yerine devletin küçülmesini öneren modeller³²⁵ hayata geçirilmiştir. İki kutuplu³²⁶ dünya son bulmuştur. Üretimde makineleşme üretim artışı yolu ile sermaye birikimini sağlamıştır. Sermayenin kendi arasındaki mücadelesi tekelleşmeyi doğurmuştur. Bu şekilde güçlenen sermayenin içinde bulunduğu yerel ortamdaki otoriteye olan bağımlılığı azalmış ve dolayısıyla küresel çapta akışkanlığı artmıştır. Sermaye çok uluslu bir yapıya bürünmüştür³²⁷. Birden fazla ulusal pazarda faaliyet gösteren şirketler ortaya çıkmıştır. Bu şirketler buldukları bütün ulusal pazarların her birinin isteklerine göre ürün üretmektedir. Körelmiş ulusal pazarlara uyum sağlamak suretiyle faaliyetini sürdürmek yani satış yapmak doygunluğa ulaşmıştır. Buna çözüm olarak çok uluslu sermayenin girdiği ulusal pazarların koşullarına ve isteklerine uyması yöntemi terkedilmiştir. Bunun yerine küresel çapta standardı belirlenmiş olan kaliteli ve ucuz ürünleri piyasaya sürmek suretiyle bu kriz aşılmıştır. Bu sistemin temelinde teknoloji vardır. Teknoloji ulaşımı ve seyahati kolaylaştırmıştır. Dünyanın her tarafındaki fakir halklar küresel

³²⁵ Stephen Davies, *Liberteryenizme Tarihî ve Güncel Açıda Kısa Bir Bakış, Çevrimiçi. Makale, Liberal Düşünce, Yıl: 16- Güz 2011, Sayı: 64, sayfa 107-127, Erişim Tarihi: 15.04.2023, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/791439>*. Özetle yazar; 14-16 yüzyıllardaki Avrupa'da yaşanan iç çatışmalardan doğan klasik liberalizmin anayasal devlet ve hukukun hakimiyeti şeklindeki iki merkezli politik ideal yanında '*insan bireyselliği konsepti ve her bir insanın değeri ve eşsizliği*' ana unsuruna sahip olduğunu, '*genel oy hakkı ve çoğunluk yönetimi şeklinde anlaşıldığı biçimiyle*' demokrasinin '*esas itibarıyla liberalizmin temel prensipleri arasında bulunmadığını*', 2. Dünya Savaşı'ndan sonra liberalizmin rakip ideolojiler olan kominizim ve radikal sosyalizm ve faşizmi bozguna uğrattığını, bu şekilde kolektivist sosyal liberalizmin egemen olduğunu, politikanın devletçi biçimlerine muhalefet etmek için müttefik gözüktükleri mufazakarlıktan ve kolektivist liberalizmden ayırarak şekilde klasik liberallerin kendilerini liberteryen adı ile tanımladıklarını ifade etmektedir.

³²⁶ Murray N. Rothbard, *Özgürlük Arayışları, Kitap, Liber Plus Yayınları, Yıl: Temmuz 2016, sayfa 14 ve devamı, 48 ve devamı. Yazar öncelikle ekonomik kaynakların dağılımı sorununun hür teşebbüs eliyle çözülebileceğini belirttikten sonra planlanmış bilim modeli uygulayan Sovyetler Birliği'nin modelinin yanlışlığına işaret etmiştir. Yazar; verili sonla işe başlanan ve bu sona nasıl varılacağına söylendiği bu sistemde kişinin elindeki kaynaklardan istediği ve elinde olanı kadarını katarak görevini yerine getirebileceğini, bu şekildeki faaliyetin amaçlar ve araçların belirsiz olduğu bilimsel bir araştırma olmayacağını, faaliyetin bu durumda salt teknik ve ekonomik bir faaliyetten ibaret kaldığını belirtmiştir.*

³²⁷ Ünal Acar, *Küresel Politikaların Belirlenmesinde Çok Uluslu Şirketlerin Rolü Ve Önemi, Makale, Tesam Akademi Dergisi, Sayı: 2, Cilt: 7, sayfa 465-489,472.*

standarttaki yeni teknoloji ürünlerini istemeye başlamıştır³²⁸. Bunun sonucu olarak küreselleşme ortaya çıkmıştır. Sermaye, devletler üstü bir hal almıştır. Devlet yöneticileri profesyonel yöneticilere dönüşmesi tartışılır olmuştur³²⁹. Bu yolla sermaye küreselleşmiştir. Ulusal devletleri devreden çıkarmaya başlamıştır³³⁰. Eriyen ulus devletlerin sınırlı görev alması beklenir olmuştur³³¹. Tüketime³³² önündeki engellerin kaldırılması sağlanmıştır. Emek piyasası esnekleştirilmiştir³³³. Hapisaneleşme³³⁴ hız kazanmıştır. Artık atom altı parçacıklarda gözlemlenen düzenin topluma uygulanması söz konusu olmaktadır. Büyük yapılar sonsuz biçimde parçalanmaktadır. Atom altı yapılardaki gibi toplum en alt birimi olan tek tek bireylerden oluşan üniteler oluşturacak şekilde parçalanmaktadır. Ulus devlet gücünü yitirmektedir. Bireylerle küresel sermaye arasında doğrudan bir bağ kurulmaktadır. Bu bağ ulus devletin yerini almaktadır. Devletsiz toplum düzeni planlanmaktadır³³⁵. Bu düzende güvenlik ve

³²⁸ Theodore Levitt, The Globalization of Markets, Dergi, Harvard Business Review, Mayıs 1983.

³²⁹ Jean François Lyotard, Postmodern Durum, Kitap, 3.Baskı, Ankara, Bilgesu Yayıncılık, Yıl: 2019, sayfa 34.

³³⁰ Lyotard, a.g.e., sayfa17.

³³¹ Bauman, a.g.e., sayfa 71 ve devamı. Yazar, topraktan kopan sermayenin ulus devletlerden beklediği tek ekonomik görevin '*işlerin yönetilmesinde devletin daha dik bir şekilde müdahalede bulunmasına ve halkın piyasadaki anarşinin yarattığı netameli sonuçlardan korunmasına dönük yerel baskıları susturarak ve kontrol altında tutarak dengelenmiş bütçeyi güvence altına almak*' olduğunu savunmuştur.

³³² Roberta Modugno Crocetta, Tarihsel ve Entelektüel Bağlam İçinde Murray N. Rothbard'ın Anarko-Kapitalist Siyasî Teorisi, **Liberal Düşünce, Makale, Çevrimiçi, Yıl: 2007, Sayı: 46, sayfa 201 – 220**, Erişim Tarihi: 15.04.2023, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/791618>. Yazar özetle; adalet ve askerlik gibi temel fonksiyonları ve ancak bireylere seçim hakkı sunmak suretiyle gören devlet fikrini savunan liberteryenlerden bu alanları bile özel sektöre bırakan devlet anlayışını savunmakla ayrılan anarko kapitalist yaklaşımın 1945-1970 döneminde sürdürülen Keynesci politikalar sonunda ulaşılan savaş-refah devleti modelinin ortaya koyduğu dar boğazdan, devletin vergilendirme vesaire yolla müdahale edemediği saldırmazlık aksiyonuna tabi özel mülkiyet ve tüketicinin kral olduğu piyasa düzeni çıkarılabileceğini savunduğunu belirtmiştir.

³³³ Bauman, a.g.e., sayfa 128 ve devamı. Yazar, sermayenin emek piyasasının katılığını aşmak istediğini, esnek olmasını istediklerini, bu anlamıyla emeğin '*yatırımcıların değerlendirmelerin dışında tutabilecekleri, içeriğini sadece kendilerinin belirleyebileceklerinden emin olabilecekleri bir ekonomik değişken türü olduğu oranda esnek*' olduğunu belirtmektedir.

³³⁴ Bauman, a.g.e., sayfa 127 ve devamı. Yazar özetle; serbest ticaretin teşviki adıyla kaynakları çalınmış toplumun ekonomik küçülme veya rasyonelleştirme adıyla kurulan eşitsiz toplumun ezilenlerinin arttığını, ceza düzenlemelerinin ezilenlerin aleyhine sonuç doğurduğunu, ceza ve hapisane sisteminin ezilenleri mekansal ayrıştırılması görevi gördüğünü, bu yolla bu kesimin toplumun diğer kesimlerine yabancılaştırıldığını, yabancılaştırılmanın sonucu olarak bu kesimin görünürlüğünün azaldığını, görünürlüğünün azalmasının ötekilerin gözünde ezilen kesimin görüşlerini alçalttığını ve incelttiğini ve sıkıştırdığını, bu yolla eşitsizliğin önemsiz hale geldiğini, hapisanenin rehabilitasyon işlevinin bulunmadığı gibi cezaevi kültürünü pekiştirdiğini, cezaevi nüfuslarının artmakta olduğunu belirtmiştir.

³³⁵ Belgin Büyükbuğa, Anarko Kapitalizm Üzerine Bir(inci) İnceleme Piyasa Anarşizmi Nedir?, Makale, Çevrimiçi, Liberal Düşünce, Yıl: Bahar 2015, Sayı: 78, sayfa 23-43, 24 ve devamı,

hukukun diğer üretim faaliyetleri gibi piyasada oluşması düşünülmektedir³³⁶. Bu konudaki bilgiler diğer bilgiler gibi ticari amaçla üretilebilecek ve aynı anda birden fazla formu piyasada bulunabilecektir³³⁷.

İktidarın kontrol yeteneği artmıştır. Türkiye de bu gelişmelerin uzağında değildir. Türkiye 1980'lerde serbest piyasa ekonomisine geçmiştir. Bu sürece paralel olarak yaşanan kitlesel terör ve çevre ülkelerde toplumsal ve siyasal dönüşüm hareketiyle karşı karşıya kalmıştır. Bu nedenle bir taraftan güvenlikçi politikaları da elden bırakmamıştır. Bunun sonucu olarak terörle mücadele için 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu ile ayrıca hukuki zemin sağlamıştır. Milenyumun başında ceza altyapısını ve mevzuatını yenileme yoluna gitmiştir. Bu kapsamda ceza ve ceza usul ve infaz mevzuatını önemli ölçüde yenilemiştir. Bu şekilde yeniden şekillenen ceza adalet sistemi bünyesine denetimli serbestlik gibi pek çok yeni veya dönüştürülmüş kurumu bünyesine katmaya devam etmiştir. Bu şekilde halihazırda yaşayan ekosisteme ulaşmıştır. İnfaz sistemi açısından ele alındığında bu süreç 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun infaz düzenlerinin yapılmasına yol açmıştır.

Günümüzde makineleşme ve bilgisayar ve yapay zeka teknolojisinin geldiği aşamada iş gücüne ihtiyaç giderek azalmaktadır. Aynı zamanda iş gücünün sahibi birey içinde bulunduğu post modern dönemde büyük yapı ve söylemlerin parçalanması nedeniyle sermayeye karşı öncekinden çok daha yalnız durumdadır. İşgücünün sahibi birey aynı zamanda sermayenin pazarının bir parçasıdır. Sermayenin ayarttığı azınlık

Erişim Tarihi: 16.04.2023, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/790531>. Temel hak ve özgürlüklerin devlet eliyle korunmasını savunan klasik liberalizmin günümüzdeki görünümü olarak yazar minarşistleri ve anarko kapitalistleri göstermektedir. Minarşistler bir ölçüde devlet müdahalesini kabul etmekte iken anarko kapitalistler kesinlikle devlet yapısını istememektedirler.

³³⁶ Belgin Büyükbuğa Tarhan, Anarko Kapitalizm Üzerine İkinci İnceleme: Piyasa Anarşizminde Güvenlik ve Hukuk Hizmetleri, Makale, Çevrimiçi, Liberal Düşünce, Yıl: Kış 2018, Sayı: 89. Sayfa 101-12, 108 ve devamı, Erişim Tarihi: 16.04.2023, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/655471>. Yazar özel anlamıyla piyasada güvenlik hizmetleri ve hukukun üretilebileceğine ve sunulabileceğine ilişkin düşünce akımını değerlendirmektedir. Anarko kapitalistlere göre bu hizmetlerin diğer mal ve hizmetlerden ayrılığı yoktur. Diğer mal ve hizmetler gibi piyasadaki devlet dışı aktörler tarafından üretileceklerdir. Yine bu aktörler tarafından doğrudan bireylere sunulan bilecektir. Aynı anda birden fazla çeşidi piyasada bulunabilecektir. Bireyler bunlardan herhangi birisini seçmekte özgürdürler. İki farklı düzeni seçmiş bulunan ayrı deyim yerindeyse tüketicilerin karşılaşması halinde bir nevi kasko sistemi gibi bir sistem işleyecektir.

³³⁷ Lyotard, a.g.e., sayfa 14.

üzerinden ihtiyaçları giderek sermayenin daha lehine yeniden oluşturulmaktadır. Bu bakımdan işgücünün sahibi birey sermayeye karşı çift yönlü bağımlılık içindedir.

Sermayenin kendi içindeki rekabet had safhadadır. Artık değer bir sonraki aşamada kullanacağı emeği satın alabilmesi veya kontrol edebilmesi³³⁸ için daha büyük miktara ulaşması gerekmektedir. Bunun yolu işgücü maliyetini düşürmektir. Üretim teknolojileri aracılığıyla bu sağlansa bile bu teknolojilerin işgücüne ihtiyacı düşürmesi söz konusudur. Bu durumda daha fazla işsizlik ortaya çıkmaktadır³³⁹. Bireyin sermaye karşısındaki güçsüzlüğü nedeniyle doğrudan işgücünün zaman bakımından değerinin düşürülmesi sermayenin çözümlerinden bir diğeri olacaktır. Gerek işsiz bırakma ve gerekse ücretlerin düşürülmesinin fakirliğe yol açacağı açıktır³⁴⁰. Fakirliğin ise suçluluğu doğurduğu genel kabul düzeyindedir³⁴¹. Modern

³³⁸ Reşat Açıkgöz, Yoksulluk Ve Suç Doğrusal Olmayan Bir İlişki, Makale, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Yıl: 2015, Cilt: 25, Sayı: 1, sayfa 251 - 266, 254 '... Bugünün yoksulları (yeni yoksullar), artık sistem içinde yer alan ve emeklerine ihtiyaç duyulan işçiler olarak değil; aksine, bugün daha çok sosyal dışlanma ve sınıf-altı gibi kavramlarla birlikte anılan ve sistemi kökünden değiştirecek bir siyasi devrim tehdidi oluşturmayan bir kitle, suça olan eğilim ve şiddet potansiyelleriyle toplumsal düzene yönelik bir tehdit unsuru olarak görülmektedirler.'

³³⁹ Hasan Bakır, Emek Piyasalarında Yaşanan Dönüşümün Politik Ekonomisi: Türkiye Bağlamında Bir Analiz, Çevrimiçi, Doktora Tezi, Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi, Erişim Tarihi: 29.01.2024, sayfa 192, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>. '...birçok iktisatçı ve uluslararası organizasyon (OECD, IMF gibi) işsizlik oranlarında yaşanan yüksek seyre, etkin ve esnek olmayan emek piyasalarının sebep olduğunu belirtmiş, ... 5763 sayılı İş Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun bu bağlamda önemlidir. Paketin içinde, prim borçlarının yeniden yapılandırılması, 50 ve daha fazla işçi çalıştıran işverene terör mağduru ve eski hükümlü çalıştırma zorunluluğunun ortadan kalkması...'

³⁴⁰ Özkazanç, a.g.e., sayfa 13. '... son çeyrek yüzyılda Amerika'daki kapatma hiperenflasyonunu belirleyen üç sistemin kesişme noktasında bulunuyor olmalarıdır. 1. işgücü piyasasının ikileşmesi ve en alttakilerin işsizlik ve geçici işlere mahkum edilmeleri 2. en mağdur kesimlere yönelik kamusal harcamaların azalması. 3. damgalanmış bir grubun denetimi ve hapsedilmesi işlevini gören gettonun krizi (1999a: 215). 70'lerden sonra siyah gettonun etno-ırksal kapatma rolünü yerine getirmekte zorlanmaya başlamasıyla, hapisane kast ayrımını yerinde tutmak ve sapkın ve tehlikeli görünen fazla nüfusu emmek için harekete geçmiştir...'

³⁴¹ Özkazanç, a.g.e., sayfa 22. '... Söz konusu eğilim, güncel suç olgusunun, adı konsun konmasının tehlikeli sınıflar bağlamında tartışılması ve yoksulların işlediği suçların öne çıkarılması eğilimidir...'. Volkan Maviş, Yoksulluk ve Suç: Ceza Adaleti Üzerine Sınıfsal Bir Değerlendirme Sosyal Adaletsizlik ve Ceza Hukukuna Yansımaları, Makale, ViraVerita E Dergi, Yıl: 2021, Sayı: 14, sayfa 55-75,61,62,69. '...Ceza adaleti sisteminin belirli sınıfları özellikle de yoksul kesimleri kontrol etmek amacıyla kullanıldığı yönünde pek çok görüşe denk gelmek mümkündür... Türkiye bakımından da anılan durumun istisna olmadığını, varlığı savunulan pek çok ayrımcı pratiğin etkili olduğu söylenebilir...Araştırmalara göre de gelir adaletsizliği ve yoksulluk suç korkusunun artmasına yol açmaktadır...'. Rabia Kıvrak, Denetimli Serbestlik Hizmetleri Kapsamında Kamuya Yararlı Bir İşte Çalıştırma Yaptırımının Sosyo-Ekonomik Açından İncelenmesi (Denizli İli Örneği), Yüksek Lisans Tezi, Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi, Erişim Tarihi: 29.01.2024, sayfa 166, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> '... Fleisher, Amerika Birleşik Devletlerinde yaptığı ekonometrik analiz sonucunda, gelirin suç üzerindeki negatif etkisini tespit

dönemdeki ödetme ve ıslah ve benzeri kavramlarının yerini risk yönetimi ve topluma yeniden kazandırma gibi kavramlar almakla havuzdaki işgücünün sisteme kolayca döndürülmesi mümkündür. Bu suretle sermayenin kullanmadığı işgücünü sistem dışına ittiği bir yedek işgücü³⁴² deposu oluşmaktadır. Damgalanmış³⁴³ ve değeri düşürülmüş bu depodaki işgücünün sermayeye işgücünün zaman bakımından değerinin daha da düşürmesine³⁴⁴ olanak vermektedir. Suç tanımının genişletilmesi³⁴⁵

etmiştir. Özellikle suç oranlarının çok yüksek olduğu yerlerde, gelirdeki % 1'lik bir artışın, suç miktarında % 2.5'lik bir azalmaya neden olduğunu ortaya koymuştur...'

³⁴² Kıvrak, a.g.e., sayfa 33. '*... Öte yandan, sendikalar gibi emeği koruyucu örgütlerin güçsüzleştirilmesi ve emeğe yönelik hukuksal güvencelerin neredeyse ortadan kaldırılması ve 'yedek işsizler havuzunun sermaye için sürekli ve ucuz istihdam seçeneği oluşturması da sermayenin emek üzerindeki keyfi otoritesini katlanarak arttırmaktadır...'* Ö. Selçuk Emsen, Kapitalist Kentleşme Ve Marksist Yedek Sanayi Ordusu: Analitik Bir Bakış, Makale, Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Yıl: 1999, Cilt: 13, Sayı: 1, sayfa 169. '*...Yedek sermaye ordusu makineleşme ile emeğine ihtiyaç duyulmadığından emek piyasasına girmeyenleri ifade eder...'* Özkazanç, a.g.e., sayfa 6. '*...Baskıcı seçenek, "60 ve 70'lerdeki mücadelelerin şiddeti ve tutarlılığı karşısında sermayenin emek piyasasını ayırıp parçalama, bütün üretim çevrimi üzerinde denetimi yeniden kurma çabasını" ifade ediyordu...'*

³⁴³ Kıvrak, a.g.e., sayfa 176, 110. '*...Damgalanarak marjinalleştirilen bu grup (yükümlüler) kapitalist sistemin dayattığı post-Fordist çalışma anlayışı ile şekillenen neo-liberal uygulamaların (geçici, belirsiz, güvencesiz) tüm olumsuzluklarına rağmen çalışarak, toplumsal yaşamlarına tutunmaya çalışan dezavantajlı bir kitleyi oluşturmaktadır. Tüm bu güven(ce)sizlik sarmalı içerisinde, hayatlarını idame ettirebilmek adına kayıt dışı çalışma, fazla çalışma, kötü çalışma şartları, ucuza çalışma, iş güvenliği olmadan çalışma gibi sorunlarla sosyolojik bir travma içerisine giren bu yükümlüler olası bir suç tekrarına karşıda sınav vermektedir ... Kişinin toplum tarafından suçlu olarak damgalanması, onun suç dışında bir kariyer edinmesinin önüne geçmektedir...'* John Koufos, How criminal justice reform can offer employers a labor shortage solution, Çevrimiçi, Makale, Erişim Tarihi: 29.01.2024, <https://www.thomsonreuters.com/en-us/posts/investigation-fraud-and-risk/second-chance-hiring-labor-shortage/>. '*... İşsizlik aynı zamanda sabıka kaydının kaçınılmaz bir yan ürünü olmuştur. Cezaevi Politikası Girişimi, sabıka kaydı olan kişiler arasında işsizlik oranının %27'nin üzerinde olduğunu hesapladı. Buna karşılık, ülkenin genel işsizlik oranı şu anda yalnızca %3.5 seviyesinde bulundu...'*

³⁴⁴ Kıvrak, a.g.e., sayfa 123. '*...Denetimli serbestlik topluma kazandırmak değil mi? Neden çalışıyorum. Madem topluma kazandıracaklar maaş da versinler.'* (G 46) ... '*Bu nasıl bir af anlamadım. Cezaevinde olsam daha iyi' (G 18) ...'* Özkazanç, a.g.e., sayfa 19. '*...Çokuluslu 'cezalandırma şirketlerinin' oluşumuna neden olan bu sürecin arkasındaki dinamik hiç kuşkusuz, mahkûm emeğinin sömürülmesinin sunduğu fırsatlardır. Bugün TWA, Microsoft, AT&T, Honda, Toys 'R' Us gibi onlarca büyük şirket, Amerikan hapisanelerindeki mahkûmların güvencesiz ve ucuz emeğini kullanmaktadır...'* Vehbi Kadri Kamer, Cezaevi Sosyolojisi Açısından İşyurtları Faaliyetleri, Makale, Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Yıl: 2020, Sayı: 1, sayfa 87-104, 98. Yazar, 2019 yılında özel sektör ve kamu kurumları iş birliği ile çalışanlar ve doğrudan işyurtlarında çalışan toplam mahkum sayısının yaklaşık 70000 kişi olduğunu bildirmektedir. Seda Doğan, Türkiye'de Ceza İnfaz Kurumlarındaki İşyurtları Faaliyetlerinin Hükümlülerin İstihdamı Açısından Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi, Erişim Tarihi: 29.01.2024, sayfa 58. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>. 2017 Yılında Ustaya 13 TL ödendiği bildirilmektedir. Aynı Tarihte 30 tam gün Asgari Ücretin Bir Gün Karşılığı miktarı 46 TL olarak gözükmektedir.

³⁴⁵ Özkazanç, a.g.e., sayfa 7, 19. '*...hareketleri 'düzen bozucu' olarak yasadışı itme yoluna gittiler. Böylece henüz ortada cinayet, gasp, hırsızlık gibi suçlara dair bir artış belirtisi olmadığı halde, genel düzensizliğe referans veren basit ve birleşik bir kod olarak suç söylemi dolaşıma girdi olan*

ve denetim unsurlarının artması nedeniyle topluma karışan bireyin kolaylıkla cezaevine dönebilmesi ve damgalama havuza kuvvetli besleme sağlamaktadır³⁴⁶. Ortaya çıkan tekerrür gibi sonuçların ise denetim mekanizmalarının başarısı türünden ifadesi yoluna gidilmektedir³⁴⁷. Hapsetmeye ve sonrasında serbest bırakmaya ve serbest bırakmanın denetimine bu gözle bakmak mümkündür. Verilerin bir bölümü başka ülkelerden alınmış olmakla birlikte yer yer Türkiye'deki verilerle uyduğu görülmektedir. Kanımca bu noktada mümkün olduğu ölçüde cezalandırma dışı çözümlere gidilmelidir. Cezalandırılan bireylerin emeğinin tam karşılığı ödenmelidir. Denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle cezanın infazı ve koşullu salıverilme süreçlerinde hükümlüye sosyal ve ekonomik ve hukuki destek sağlanmalıdır.

4.2. 5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun Düzeninde Dönemler

4.2.1. 5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun Dönemi

5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile infaz sistemi yeniden düzenlenmiştir. Bu Kanunun yürürlüğe konduğu ilk halinde düzenlemelerin bir kısmı sonrasında değişikliğe tabi uğramıştır. Bu yolla yürürlüğe girdikleri hallerini halen korumaktadırlar. Bu nedenle 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik

yeni balıkları avlamaktadır. Bunlar tipik olarak gençler, hafif suçların failleri, ilk kez suç işlemiş ya da henüz suç işlememiş olanlardır...'

³⁴⁶ Özkazanç, a.g.e., sayfa 10. '*...denetim unsurlarının artması nedeniyle topluma karışan bireyin kolaylıkla cezaevine dönebilmesi ve damgalama havuza kuvvetli besleme sağlamaktadır (bu oran yüz binde 709 idi. Bu rakama, 2000 yılında şartlı tahliye ve tecille salıverilenlerin rakamı olan 4.5 milyonu da eklersek durumun vahim niteliği netleşir. Bu gelişmeler, cezalandırmanın Elias anlamında adım adım gayri-medenileşme sürecine girdiğini gösterir...'*. Michael Mueller-Smith, The Criminal And Labor Market Impacts Of Incarceration, Çevrimiçi, Makale, Erişim Tarihi: 29.01.2024, sayfa 3. <https://sites.lsa.umich.edu/mgms/wp-content/uploads/sites/283/2015/09/incar.pdf>. Yazar, hapis cezasının serbest bırakıldıktan sonra yeni suçları teşvik ettiğini bildirmektedir. Kıvrak, a.g.e., sayfa 173. '*...Örnekleme grubunun yarıya yakınının denetimli serbestliğe tabi oldukları suç öncesinde başkaca suç türleri sebebi ile hüküm aldıkları cezaları bulunmakla...'*

³⁴⁷ Özkazanç, a.g.e., sayfa 14. '*...Çünkü asıl eğilim cezanın ödetme, caydırma ya da ıslah amaçlarıyla ilişkisini koparmaya yönelik yeni bir yönetsel mantığın hâkim olmaya başlamasıdır. Risk ve güvenlik kavramlarını merkeze alan bu yeni mantık, suçu cezalandırma yerine, her tür (riskli) davranışı düzenleme\ayarlı yapma olarak önlemekle... Yeni cezalandırma ne cezalandırıcıdır ne de ıslah etmeyi amaçlar, sadece sistemin içsel rasyonelitesini artırmaya yönelir... Kurumların içsel performans kriterleriyle değerlendirilmesinin bir diğer çarpıcı örneği şartlı salıverme ve tecil uygulamasında yaşanan perspektif kaymasıdır (Feeley ve Simon, 1992: 455; Simon 1993: 241). Eski cezalandırma rejiminde suçlunun tekrar suç işlemesi (tekerrür) ceza sisteminin başarısızlığının bir göstergesi olarak yorumlanırken, şimdi tekerrür oranları (şartlı salıverilenlerin cezaevine dönme oranları) şartla salıvermenin etkin bir şekilde işlediğinin göstergesi olarak yorumlanmaktadır...'*

Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun düzeni içinde aynı isim ile bu dönemin oluştuğunun kabulü gerekecektir.

4.2.1.1. 28.06.2014 Tarihinden Sonra Çocuklara Karşı İşlenen Suçlardan Ötörü Verilmiş Bulunanlar Hariç Olmak Üzere Ağırlaştırılmış Müebbet Hapis Cezasında Koşullu Salıverilme Süreleri

Bu anlamda 28.06.2014 tarihine kadar çocuklara karşı işlenen suçlardan ötürü verilmiş bulunanlar ile diğer ağırlaştırılmış müebbet hapis cezalarına ilişkin koşullu salıverilme süreleri Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten beri varlığını sürdürmektedir. Yeni sistemde cezalar 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 46. maddesinin;

Hapis cezaları

Madde 46- (1) Hapis cezaları şunlardır:

- a) Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası.*
- b) Müebbet hapis cezası.*
- c) Süreli hapis cezası.*

şeklindeki hükmü ile yeniden düzenlenmiştir. 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 47. maddesinde;

Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası

Madde 47- (1) Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası hükümlünün hayatı boyunca devam eder, kanun ve Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelikte belirtilen sıkı güvenlik rejimine göre çektirilir.

şeklindeki hükümle ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası tanımlanmıştır. Bu şekilde yeniden düzenlenen ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasının koşullu salıverilme süresi 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun 107. maddesinde;

Koşullu salıverilme

Madde 107- ...

(2) Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına mahkûm edilmiş olanlar otuz yılını,

...infaz kurumunda çektikleri takdirde, koşullu salıverilmeden yararlanabilirler.

şeklindeki hüküm ile 30 yıl olarak belirlenmiştir. Ancak cezanın 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 58. maddesi gereğince mükerrirlere özgü infaz rejimine göre infazına hükmolunduğu hallerde 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 108. maddesinin;

Mükerrirlere ve bazı suç faillerine özgü infaz rejimi ve denetimli serbestlik tedbiri

Madde 108- (1) Tekerrür hâlinde işlenen suçtan dolayı mahkûm olunan;

a) Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasının otuzdokuz yılının,

...

İnfaz kurumunda iyi hâlli olarak çekilmesi durumunda, koşullu salıverilmeden yararlanılabilir...

...

(3) İkinci defa tekerrür hükümlerinin uygulanması durumunda, hükümlü koşullu salıverilmez. (Ek cümle:14/4/2020-7242/49 md.) Hükümlü hakkında ikinci defa tekerrür hükümlerinin uygulanacağı hükümde belirtilir.

şeklindeki hükmü gereğince cezanın 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 58. maddesi gereğince 1. kez mükerrirlere özgü infaz rejimine göre infazına hükmolunduğu hallerde ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasında koşullu salıverilme süresi 39 yıl olarak belirlenmiştir. Cezanın 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 58. maddesi gereğince 2. kez mükerrirlere özgü infaz rejimine göre infazına hükmolunduğu hallerde ise hükümlü koşullu salıverilmeyecektir.

Çocuklara karşı işlenen eylemler *nedeniyle verilmiş* bulunan ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasının infazında koşullu salıverilme süresi 28.06.2014 tarih ve 29044 Sayılı Resmi Gazetede Yayınlanan 18.06.2014 tarih ve 6545 Sayılı Türk Ceza Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile 01.07.2014 tarihinden itibaren geçerli ve hükümlü aleyhine olmak üzere yeniden düzenlenmiştir.

Anılan Kanunda;

MADDE 82 – 5275 sayılı Kanunun 108 inci maddesinin başlığında yer alan “Mükerrirlere” ibaresinden sonra gelmek üzere “ve bazı suç faillerine” ibaresi ve aynı maddeye aşağıdaki fıkralar eklenmiştir.

...

(8) Çocuğa karşı işlenen bir suçtan dolayı ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına veya müebbet hapis cezasına mahkûmiyet hâlinde birinci fıkradaki koşullu salıverilme süreleri uygulanır.

...

şeklindeki madde ile 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 108. maddesinin başlığı maddesinin genişleyen kapsamı ile uyumlu hale getirilmiş ve maddeye sekizinci fıkra eklenmiştir. Bu yolla Çocuklara karşı işlenen eylemler nedeniyle verilmiş bulunan ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasının infazında koşullu salıverilme süresi 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 108. maddesinin birinci fıkrasının a bendinde öngörüldüğü üzere 39 yıl olarak düzenlenmiştir. Bu nedenle 01.06.2005 tarihinden 01.07.2014 tarihine kadar çocuklara karşı işlenen ve 01.06.2005 tarihinden itibaren çocuklar dışındaki kişilere karşı işlenen eylemlerden ötürü verilen ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasının infazı 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun infaz düzeninin başlangıç dönemi hükümlerine göre gerçekleştirilecektir. 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 107. maddesinin ikinci fıkrasında mükerrir olmayanlar yönünden 30 ve 108. maddesinin birinci fıkrasında mükerrir olanlar yönünden 39 yıl koşullu salıverilme süresi öngörülmüştür³⁴⁸. Bu

³⁴⁸ Akkaya, a.g.e., sayfa 482-483. Sağiroğlu, a.g.e., sayfa 109 ve devamı., 152 ve devamı. Mecit, a.g.e., sayfa 404 ve devamı, 503 ve devamı, 516 ve devamı. Erdoğan, a.g.e., sayfa 242, 317 ve

değerlendirmeler ışığında bu ceza yönünden bu dönemden sonra infazı hükümlü lehine gevşeten bir düzenleme bulunmaması nedeniyle ve infazı hükümlü aleyhine ağırlaştırılan 6545 Sayılı Türk Ceza Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun gereğince 01.07.2014 tarihinden itibaren çocuklara karşı işlenen eylemlerden verilen ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasının infazı hariç olmak üzere 30 ve 39 yıl koşullu salıverilme süreleri uygulanacaktır. Bu süreler önceki 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanun infaz düzenine tabi durumlardan açık cezaevinde veya kapalı cezaevinde olmakla birlikte haklarında açığa ayrılma kararı verilmiş iken ve tutuklu veya hükümlü iken iki defa firar edenler, iki defa firara teşebbüs suçundan veya iki defa cezaevi idaresine karşı ayaklanma suçundan mahkûm edilmiş olanlar için 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanunun 19. maddesinin ikinci fıkrasında öngörülen 32 yıllık süreye göre lehe olmakla bu eylemler yönünden 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 2. maddesinin ikinci fıkrası ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 107. maddesinin ikinci fıkrası gereğince 30 yıl koşullu salıverilme süresi uygulanacaktır. 12.04.1991 tarihinden önce işlenen ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun kapsamında kalmayan suçlar için 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun Geçici Madde 1. maddesinde öngörülen 10 yıllık süre hükümlü lehine olmakla 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun infaz düzenininin ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası için öngörülen koşullu salıverilme süresinin bu suçlarda uygulanması mümkün değildir. İçtimalı cezaların infazını düzenleyen 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 107. maddesinin üçüncü fıkrası;

...birden fazla ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına veya ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile müebbet hapis cezasına mahkûmiyet hâlinde otuzaltı, bir ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile süreli hapis cezasına mahkûmiyet hâlinde en fazla otuzaltı yıl ...

devamı. İnce, a.g.e., sayfa 495-496, 596 ve devamı. Yetgin, a.g.e., sayfa 762, 769. Yerdelen, a.g.e., sayfa 112 ve devamı. Özgenç, a.g.e., sayfa 97 ve devamı. Dönmezer ve Erman, a.g.e., sayfa 295. Demirbaş, a.g.e., sayfa 528, 530-533. Bozdağ, a.g.e., sayfa 112 ve devamı. Maden, a.g.e., sayfa 113.

şeklinde koşullu salıverilme süresi öngörmektedir. Birden fazla ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ve ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile müebbet hapis cezasının içtimasına ayrıca süreli hapis cezası eklense de durum değişmeyecektir.³⁴⁹.

4.2.1.2. 28. 06.2014 Tarihinden Sonra Çocuklara Karşı İşlenen Suçlardan Ötürü Verilmiş Bulunanlar Hariç Olmak Üzere Müebbet Hapis Cezasında Koşullu Salıverilme Süreleri

Yeni sistemde müebbet hapis cezasına 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 46. maddesinde yer verilmiştir. 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 48. maddesinde bu cezanın hükümlünün hayatı boyunca devam edeceği hükmü yer almıştır. Yeni müebbet hapis cezasının infazı 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 107 ve 108. maddelerinde düzenlenmiştir. Çocuklara karşı işlenen eylemler nedeniyle verilen müebbet hapis cezasının infazı 6545 Sayılı Türk Ceza Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile 01.07.2014 tarihinden itibaren geçerli ve hükümlü aleyhine daha ağır infaz koşullarında yeniden düzenlenmiştir. Bu nedenle 01.06.2005 tarihinden 01.07.2014 tarihine kadar çocuklara karşı işlenen ve 01.06.2005 tarihinden itibaren çocuklar dışındaki kişilere karşı işlenen eylemlerden ötürü verilen müebbet hapis cezasının infazı 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun infaz düzeninin başlangıç dönemi hükümlerine göre gerçekleştirilecektir. Diğer yönleri ile bu cezanın infazını düzenleyen hükümlerde bir değişikliğe gidilmemiştir. Bu süreler önceki 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanun infaz düzenine tabi durumlardan açık cezaevinde veya haklarında açığa ayrılma kararı verilmiş iken tutuklu veya hükümlü iken iki defa firar edenler, iki defa firara teşebbüs suçundan veya iki defa cezaevi idaresine karşı ayaklanma suçundan mahkûm edilmiş olanlar için CİK 19. Maddesinin ikinci fıkrasında öngörülen 28 yıllık süreye göre lehe olmakla bu eylemler yönünden 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 2. maddesinin ikinci fıkrası gereğince 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 107. maddesinin birinci fıkrasındaki 24 yıl koşullu salıverilme süresi uygulanacaktır.

³⁴⁹ Sağiroğlu, a.g.e., sayfa 107 ve devamı. Akkaya, a.g.e., sayfa 468 ve devamı. Mecit, a.g.e., sayfa 404 ve devamı, 503 ve devamı, 516 ve devamı. Erdoğan, a.g.e., sayfa 242. İnce, sayfa 494-496, 596 ve devamı. Yerdelen, a.g.e., sayfa 112 ve devamı. Yetgin, a.g.e., sayfa 697-698. Şen ve Berkün, a.g.e., sayfa 29. Özgenç, a.g.e., sayfa 112 ve devamı. Dönmezer ve Erman, a.g.e., sayfa 296. Demirbaş, a.g.e., sayfa 529. Bozdağ, a.g.e., sayfa 113. Maden, a.g.e., sayfa 115.

5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun 107. maddesinin ikinci fıkrası gereğince mükerrer olmayanlar yönünden 24 yıl koşullu salıverilme süresi hesaplanacaktır. Mükerrer olanlar yönünden 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun 108. maddesinin birinci fıkrasının bendi bendinde 33 yıl koşullu salıverilme süresi öngörülmüştür. Bu değerlendirmeler ışığında bu ceza yönünden bu dönemden sonra infazı hükümlü lehine gevşeten bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu nedenle infazı hükümlü lehine ağırlaştırılan 6545 Sayılı Türk Ceza Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun gereğince 01.07.2014 tarihinden itibaren çocuklara karşı işlenen eylemlerden verilen müebbet hapis cezası hariç olmak üzere 24 ve 33 yıl koşullu salıverilme süreleri uygulanacaktır³⁵⁰.

12.04.1991 tarihinden önce işlenen 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamında kalmayan suçlar için 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun Geçici Madde 1'de öngörülen 8 yıllık süre hükümlü lehine olmakla 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun infaz düzeninin müebbet hapis cezası için bu suçlarda uygulanması mümkün değildir. 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun infaz düzeninin uygulanması gerektiren içtimalı cezaların bulunduğu hallerde 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun 107. maddesinin üçüncü fıkrasında öngörülen

... ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile müebbet hapis cezasına mahkûmiyet hâlinde otuzaltı, birden fazla müebbet hapis cezasına mahkûmiyet hâlinde otuz, bir müebbet hapis cezası ile süreli hapis cezasına mahkûmiyet hâlinde en fazla otuz...

yıl koşullu salıverilme sürelerinin geçmesi aranacaktır. Birden fazla müebbet hapis cezası ve ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile müebbet hapis cezasının içtimalına ayrıca süreli hapis cezası eklense de durum değişmeyecektir. 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun 108. maddesinin birinci fıkrası

³⁵⁰ Akkaya, a.g.e., sayfa 482-483. Sağıroğlu, a.g.e., sayfa 109 ve devamı, 152 ve devamı. Mecit, a.g.e., sayfa 404 ve devamı, 503 ve devamı, 516 ve devamı. Erdoğan, a.g.e., sayfa 242, 317 ve devamı. İnce, a.g.e., sayfa 495-496, 596 ve devamı. Yetgin, a.g.e., sayfa 762, 769 ve devamı. Yerdelen, a.g.e., sayfa 118 ve devamı. Özgenç, a.g.e., sayfa 97 ve devamı. Dönmezer ve Erman, a.g.e., sayfa 295. Demirbaş, a.g.e., sayfa 528, 530-533. Bozdağ, a.g.e., sayfa 118-119. Maden, a.g.e., sayfa 113-115.

hükmüne göre tekrür halinde müebbet hapis cezasında en fazla 33 yıl koşullu salıverilme süresi belirlenebilecektir³⁵¹.

4.2.1.3. Bir Kısım Süreli Hapis Cezalarında Koşullu Salıverilme Oranları

5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun infaz düzeni başlangıçta 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 107. maddesinin dördüncü fıkrası kapsamında kalan örgüt ve terör suçları dışında kalan ve bu nedenle çalışmanın devamında genel suçlar olarak adlandırılacak olan suçlar yönünden 2/3 ve bu suçlardan 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 58. maddesinin altıncı fıkrası gereğince 1. kez mükerrirlere özgü infaz rejimine göre infazına karar verilenler için 3/4 infaz oranı öngörülmüştür.

14/4/2020 tarih ve 7242 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile süreli cezanın 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 58. maddesi gereğince 1. kez mükerrirlere özgü infaz rejimine göre infazına hükmolunduğu hallerde koşullu salıverilme süresinin 2/3 koşullu salıverilme oranı ile hesaplanacağı öngörülmüştür. Bu oran hükümlü lehinedir. Dolayısıyla süreli cezanın 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 58. maddesi gereğince 1. kez mükerrirlere özgü infaz rejimine göre infazına hükmolunduğu hallerde 14/4/2020 tarih ve 7242 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun dönemine göre koşullu salıverilme süresi hesaplanacaktır.

5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun döneminde başlangıçta genel suçlar yönünden tek bir oran belirlenmiştir. 6545 Sayılı Türk Ceza Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 108. maddesine eklenerek ihdas olunan dokuzuncu fıkra ile 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 102. maddesinin ikinci fıkrası, 103, 104. maddesinin ikinci ve üçüncü fıkralarında, 188. maddesinde yer alan suçlardan dolayı hapis cezasına mahkûm olanlar hakkında o tarih itibarıyla 5275 sayılı

³⁵¹ Sağıroğlu, a.g.e., sayfa 107 ve devamı. Mecit, a.g.e., sayfa 404 ve devamı, 503 ve devamı, 516 ve devamı. Erdoğan, a.g.e., sayfa 242. Yetgin, a.g.e., sayfa 752 ve devamı, 765, 766 ve devamı. Akkaya, a.g.e., sayfa 482-483. İnce, a.g.e., sayfa 494-496, 596 ve devamı. Şen ve Berkün, a.g.e., sayfa 29. Yetgin, sayfa 697-698. Özgenç, a.g.e., sayfa 112 ve devamı. Dönmezer ve Erman, a.g.e., sayfa 296.

Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 108. maddesinin birinci fıkrasında süreli hapis cezalarından cezanın 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 58. maddesi gereğince 1. kez mükerrirlere özgü infaz rejimine göre infazına hükümlü olduğu hallerde olanlar için öngörülen 3/4 koşullu salıverilme oranının uygulanacağı düzenlenmiştir. 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 108. maddesinin birinci fıkrasındaki oran sonrasında 14/4/2020 tarih ve 7242 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile hükümlü lehine değişmiş olmakla birlikte 108. maddenin dokuzuncu fıkrasına bu suçlar yönünden 3/4 koşullu salıverilme oranı uygulanacağı hüküm altına alınarak hükümlü aleyhine oran korunmuştur. 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 108. maddenin dokuzuncu fıkrası kapsamında kalan ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 102. maddesinin ikinci fıkrası dışındaki fıkraları ile 104 maddesinin birinci fıkrası ve 105. maddeleri yönünden koşullu salıverilme oranı 14/4/2020 tarih ve 7242 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanuna eklenen Geçici Madde 9. maddenin dördüncü fıkrası ile aynı olacak şekilde korunmakla hükümlünün durumunu ağırlaştırmayan sonraki kanun uygulanacağından artık 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun başlangıç dönemi hükümlerinin bu suçlar yönünden uygulama olanağı kalmamıştır³⁵².

17.08.2016 tarih ve 29804 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 671 Sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Kurum ve Kuruluşlara İlişkin Düzenleme Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin şeklindeki 32. maddesiyle Geçici Madde 6. madde ihdas olunmuştur. Bu maddedeki;

³⁵² Akkaya, a.g.e., sayfa 525 ve devamı. Sağıroğlu, a.g.e., sayfa 117 ve devamı. Mecit, a.g.e., sayfa 408 ve devamı, 507 ve devamı. Erdoğan, a.g.e., sayfa 242 ve devamı., 257 ve devamı. Şen ve Berkün, a.g.e., sayfa 26, 27, 29, 47, 72 ve devamı. Yetgin, a.g.e., sayfa 755 ve devamı. Yetgin, a.g.e., sayfa 755 ve devamı. Özgenç, a.g.e., sayfa 97 ve devamı. Dönmezer ve Erman, a.g.e., sayfa 294 ve devamı. Demirbaş, a.g.e., sayfa 528 ve devamı. Bozdağ, a.g.e., sayfa 112 ve devamı. Maden, a.g.e., sayfa 112 ve devamı.

...

üstsoya, altsoya, eşe veya kardeşe ya da beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye karşı işlenen kasten yaralama ve neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış yaralama suçları,

...

hariç olmak üzere, bu Kanunun;

...

b) 107 nci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “üçte iki”lik oran “yarısı”, olarak uygulanır.”

şeklinde hüküm bulunmaktadır. Sonrasında 14/4/2020 tarih ve 7242 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile bu maddede yer alan bir kısım suçlardan ötürü verilen cezaların infazında hükümlü aleyhine olan 2/3 şeklindeki nitelikli oranının korunmasına dair Geçici Madde 9. madde benzeri bir düzenlemeye gidilmiştir. Oysa 14/4/2020 tarih ve 7242 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile üstsoya, altsoya, eşe veya kardeşe ya da beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye karşı işlenen kasten yaralama suçları için nitelikli oranın korunmasına yönelik böyle bir düzenlenmeye gidilmemiştir. Bu nedenle 01.07.2016 tarihinden önce işlenen üstsoya, altsoya, eşe veya kardeşe ya da beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye karşı işlenen kasten yaralama suçlarından verilen cezaların koşullu salıverilme süreleri 14/4/2020 tarih ve 7242 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile değişik 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 107. maddesinin ikinci fıkrasında öngörülen 1/2 koşullu salıverilme oranı ile hesaplanacaktır.

Dolayısıyla 01.07.2016 tarihinden önce işlenen bu suçlardan ötürü verilen hapis cezalarının koşullu salıverilme süresi 14/4/2020 tarih ve 7242 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun 14/4/2020 tarih ve 7242 sayılı Ceza ve Güvenlik

Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun dönemine tabi olacaktır.

Öğretide ağırlıklı olarak 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 86. maddesinin üçüncü fıkrasının a ve b bentleri ve 87. maddesinin ikinci fıkrasının d bendinde sayılan suçların tamamı yönünden 14/4/2020 tarih ve 7242 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile değişik 107/2'deki 1/2 koşullu salıverilme oranının uygulanması görüşü hakimdir. Öğreti buna dayanak olarak 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 86. maddesinin üçüncü fıkrasının a ve b bentleri kapsamında kalma durumunun 14/4/2020 tarih ve 7242 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile değişik 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun 107. maddesinin ikinci fıkrasında bu sınıflandırmanın ayrıca sayılmamasını göstermektedir. Buradan yola çıkarak sınıflandırmanın ortadan kalktığı sonucuna ulaşmaktadır. Dolayısıyla 5237 sayılı 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 87. maddesinin ikinci fıkrasının d bendi kapsamında kalan suçlar şeklinde ayrı bir sınıflandırma oluştuğunu kabul etmektedir. Sonuç olarak 01.07.2016 tarihinden önce işlenen ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 86. maddesinin üçüncü fıkrasının a ve b bentleri ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 87. maddesinin ikinci fıkrasının d bendi kapsamında kalan eylemlerin tamamı gereğince verilen cezalar yönünden 14/4/2020 tarih ve 7242 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile değişik 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun 107. maddesinin ikinci fıkrasında öngörülen 1/2 koşullu salıverilme oranının uygulanması çıkarımına ulaşmaktadır³⁵³.

671 Sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Kurum ve Kuruluşlara İlişkin Düzenleme Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile istisna edilen üstsoya, altsoya, eşe veya kardeşe ya da beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye karşı işlenen ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 87. maddesinin ikinci fıkrasının d bendi kapsamında kalan bu suçlarda

³⁵³ Akkaya, a.g.e., sayfa 477 ve devamı. Mecit, a.g.e., sayfa 508. İnce, a.g.e., sayfa 499. Şen ve Berkün, a.g.e., sayfa 72 ve devamı. Yetgin, a.g.e., sayfa 737-739, 758, 762, 769 ve devamı. Yerdelen, a.g.e., sayfa 418-419, 422-424 ve devamı. Dönmezer ve Erman, a.g.e., sayfa 294-295.

mağdur tipi ve suç tipi şeklindeki her iki unsurun bir arada gerçekleşmesi gerekmektedir³⁵⁴. Bu hükümdeki istisnanın 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 87. maddesinin tüm mağdurlara karşı işlenmesi hallerini kapsadığı da iddia edilmiştir³⁵⁵. Aynı mağdurlara karşı aynı suç tipinin 14/4/2020 tarih ve 7242 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile değişiklikten sonra işlenmesi halinde de 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun 107. maddesinin ikinci fıkrası hükmü gereğince nitelikli 2/3 koşullu salıverilme oranı uygulanacaktır. O halde bu kişilere karşı bu suç tipinin sayılmamış olması nedeniyle hükümlü lehine oluşmuş bir durum yoktur.

14/4/2020 tarih ve 7242 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile değişiklikten sonra işlenmesi halinde de 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun 107. maddesinin ikinci fıkrası hükmü tüm mağdurlara karşı işlenmiş suçlardan verilen cezaları düzenlenmiş olmakla kapsamında 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 86. maddesinin üçüncü fıkrasının a ve b bentlerinde sayılan mağdurları da barındırdığı açıktır. Bu nedenle kanaatimce 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun İnfaz düzeni boyunca bu durumda 2/3 koşullu salıverilme oranının uygulanması tartışılmalıdır.

Ancak 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 86. maddesinin üçüncü fıkrasının a ve b bentleri kapsamında kalan kişilere karşı işlenen ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 86 ve 87. maddesi kapsamındaki eylemlerinden ötürü verilen cezalarda koşullu salıverilme süresi ½ koşullu salıverilme oranı ile hesaplanmalıdır. Bu sınıftaki eylemler de diğer sınıftaki eylemler gibi 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun başlangıç döneminde öngörülen ve 671 Sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Kurum ve Kuruluşlara İlişkin Düzenleme Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile istisna edilerek korunan 2/3 nitelikli koşullu

³⁵⁴ Sağıroğlu, a.g.e., sayfa 259, Ceza işleri Genel Müdürlüğünün 2016/-E.1158/52020/52020 ve 22.08.2016 tarihli yazıları ile 671 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameden istisna olabilmesi için 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 87. maddesinde düzenlenen eylemin 86. Maddenin üçüncü fıkrasının a ve b fıkralarında işlenen kişilere karşı işlenmesi koşullarının bir arada oluşması gerektiği yolundaki görüşüne işaret edilmiştir.

³⁵⁵ Özgenç, a.g.e., sayfa 109 ve devamı.

salıverilme oranına bağlanmıştır. Ancak bu sınıf yönünden 14/4/2020 tarih ve 7242 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile değişik 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 107. maddesinin ikinci fıkrası ile hükümlü lehine 1/2 koşullu salıverilme oranına getirilmiştir. Bu nedenle bütün 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun infaz düzeni boyunca 14/4/2020 tarih ve 7242 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile hükümlü aleyhine olmayacak şekilde yeniden düzenlenmekle 1/2 koşullu salıverilme oranına sahip olacaktır³⁵⁶.

Sürelı hapis cezalarında cezanın 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 58. maddesi gereğince 1. kez mükerrirlere özgü infaz rejimine göre infazına hükmolunduğu halleri düzenleyen 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 108. maddesinin birinci fıkrasının c bendi ile başlangıçta 3/4 koşullu salıverilme oranı ile düzenlenmiştir. Bu bent 14/4/2020 tarih ve 7242 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 108. maddesinin birinci fıkrasının d bendi olarak teselsül ettirilmiştir. Uygulanması gereken koşullu salıverilme oranı hükümlü lehine 2/3 oranıyla yeniden düzenlenmiştir. Bu oran hükümlü lehine olmakla bu durumda da 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun başlangıç dönemi hükümlerinin uygulanma olanağı kalmamıştır. Haklarındaki cezanın 2. kez mükerrirlere özgü infaz rejimine göre infazına karar verilenlerin koşullu salıverilmeyeceğine ilişkin 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 108. maddesinin üçüncü fıkrasında öngörülen hüküm de halen korunmaktadır³⁵⁷.

³⁵⁶ Akkaya, a.g.e., sayfa 477 ve devamı. Mecit, a.g.e., sayfa 508. İnce, a.g.e., sayfa 497 ve devamı. Şen ve Berkün, a.g.e., sayfa 72 ve devamı. Yerdelen, a.g.e., sayfa 418-419, 422-424 ve devamı. Özgenç, a.g.e., sayfa 109 ve devamı. Dönmezer ve Erman, a.g.e., sayfa 294-295.

³⁵⁷ Sağiroğlu, a.g.e., sayfa 152 ve devamı. Akkaya, a.g.e., sayfa 468 ve devamı, 497 ve devamı. Mecit, a.g.e., sayfa 516 ve devamı. Erdoğan, a.g.e., sayfa 317 ve devamı. Yetgin, a.g.e., sayfa 811 ve devamı. Yerdelen, a.g.e., sayfa 313-314, 422-424. Özgenç, a.g.e., sayfa 141 ve devamı. Dönmezer ve Erman, a.g.e., sayfa 297.

4.2.2. Suç İşlemek İçin Örgüt Kurmak veya Yönetmek (veya Üye Olmak) Suçlarına ya da Örgüt Faaliyeti Çerçevesinde İşlenen Suçlara ilişkin olarak 7242 Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanununun 17. ve 48. maddeleri Oluşturulan Dönem

4.2.2.1. Suç İşlemek İçin Örgüt Kurmak veya Yönetmek (veya Üye Olmak) Suçlarının ya da Örgüt Faaliyeti Çerçevesinde İşlenen Suçların Siyasal ve Toplumsal Düzenle İlişkisi

Kar maksimizasyonu arayışı içindeki³⁵⁸ sermayenin bunu başarabilmek için örgütlü yapı kurarak veya bulunan örgütlü yapıyı kullanarak yeni piyasalar elde etmesi³⁵⁹ veya bulunduğu piyasalarda tutunması³⁶⁰ mümkündür. Bu tür yapıların özellikleri mevcut sistemin sınırlandırmalarını bertaraf ederek şiddet uygulama tekeline elde etmeye uygundur³⁶¹. Şiddet ve güç sarmalı ile bulunduğu sisteme hakim olma noktasına kadar bir aralıkta varlıklarını sürdürebilirler³⁶². Bu şekilde elde edilen ekonomik büyüklük çok yüksek miktarlara erişebilmekte ve yasal sisteme aktarılabilir³⁶³. Hedef piyasanın kendi zaafı bu durumu kolaylaştırabileceği gibi dışarıdan gelen müdahaleler ile zaafı artabilecektir. Hedef piyasadaki devletin çoğunlukla devre dışı kaldığı bir tür fetret devri söz konusudur³⁶⁴. Hedef piyasa devletinin unsurları ve yereldeki muhatapları bu sisteme çoklukla eklenmektedir³⁶⁵. Ancak karşıt dengeleme sağlandığında örgütlü yapının sisteme uyum sağlaması³⁶⁶

³⁵⁸ Jean Ziegler, Suçun Derebeyleri Demokrasiye Karşı Yeni Derebeyleri, Kitap, 1. Baskı, Doğan Kitap, Yıl: 1999, sayfa 41.

³⁵⁹ Yasir Yılmaz, Sömürgecilik Bağlamında İngilizler'in Çin'i İnşa Etme Süreci: I. Afyon Savaşı, Makale, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 5, Sayı: 13, Yıl: 2018, sayfa 322-329.

³⁶⁰ Ercan Uyanık, 20. Yüzyılın Başlarında Batı Anadolu'da Eşkıyalık ve Çakırcalı Mehmet Efe, Kitap, 1. Baskı, Yıl: 2017, İzmir Büyükşehir Belediyesi ve Ercan Uyanık, sayfa 79 ve devamı, 130 ve devamı.

³⁶¹ Ziegler, a.g.e., sayfa 46, 69 ve devamı.

³⁶² Ziegler, a.g.e., sayfa 45 ve devamı, 55 ve devamı.

³⁶³ Ziegler, a.g.e., sayfa 161 ve devamı.

³⁶⁴ Ziegler, a.g.e., sayfa 110.

³⁶⁵ Ziegler, A.g.e., sayfa 101 ve devamı, 106.

³⁶⁶ Ali Özçelik, Kuşadası Zeybekleri ve Mahmut Esat Bozkurt'un İki Mektubu Işığında Kuşadası Kuva-yi Milliyesi, Çevrimiçi, https://www.kusadasikulturelmiras.com/FileUpload/as907491/File/ali_ozcelik.pdf, Erişim Tarihi: 29.06.2023.

mümkündür. Küreselleşme bu tür yapıların daha geniş alanlarda etkili olmasını sağlamıştır. Bunun sonucu olarak 20. Yüzyılın ikinci yarısında örgütlü suçluluk yeniden ortaya çıkmış ve yayılmıştır³⁶⁷. Anılan yapılar bu ortamda ortaya çıkan toplumsal değişimler sonucunda oluşan yeni sistemin boşluklarından yararlanırlar³⁶⁸.

Osmanlı imparatorluğu açısından Karlofça³⁶⁹ bir kırılma noktası olmuştur. Karlofça sendromundan çıkış konusunda değişik görüş ve yöntemler süreç boyunca taraftar bulmuştur. Bu çabalar radikal Cumhuriyet dönüşümü sonrasında da sürmüştür. Cumhuriyet sonrasında yürürlüğe giren 765 sayılı Türk Ceza Kanunu ile serbest piyasa ekonomisinin altyapısının sağlandığı söylenebilecektir³⁷⁰. Bu girişimi devlet eliyle burjuvazinin yaratılmaya çalışıldığı planlı ekonomi düzeni³⁷¹ takip etmiştir. Burjuvazinin sermayenin beklentilerini karşılayamaması üzerine özel sektörün kalkınma planları yoluyla geliştirilerek serbest piyasa ekonomisine geçiş süreci yaşanmıştır. Aynı dönemde dünyada yaşanmakta olan küreselleşme ve eşlik eden terör ve örgütlü suç dönemi Türkiye'ye de sirayet etmiştir. Dünyada örgütlü suçluluğun yükseldiği yıllarda Türkiye'de, arayışın tarafları arasındaki mesafe açılmış ve bu durum toplum zeminde ayrışma ve yabancılaşma oluşmuştur³⁷². Bozulan toplumsal düzenin adil paylaşım, demokratik katılım ve sosyal devlet ile çözümü önerilmiştir³⁷³. Bu sorunlarının aşılması için pek çok yasal düzenleme yapılmıştır. Koşullu salıverilmeyi etkileyen düzenlemeler olarak örgütlü suçlar yönünden önce 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleri ile Mücadele Kanunu ve sonrasında 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ile hukuki zemine oturtulmaya çalışılmıştır.

³⁶⁷ Köroğlu, a.g.e., sayfa 17. Ziegler, a.g.e., sayfa 27 ve devamı., 217 ve devamı.

³⁶⁸ Şen ve Eryıldız. A.g.e., sayfa 43.

³⁶⁹ İsmail Ayhan, Demokrat Parti Dönemi'nde Türkiye'yi Ziyaret Eden Devlet Başkanları ve Bu Ziyaretlerin Türk Basımına Yansımaları, Yüksek Lisans Tezi, Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi, Erişim Tarihi: 30.06.2023, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>, sayfa 12, '...1699 Karlofça ile Osmanlı dış politikada köklü değişikliklere gitmiş, fetih anlayışını ve yayılmacı politikayı bir tarafa bırakmış "muvazene/denge" politikası gütmeye başlamıştır. Bu yeni süreçte Osmanlı Devleti kendi varlığını koruma adına yeni politikalar üretmiş ve değişik diplomatik faaliyetleri yürütmüştür...'

³⁷⁰ Hafizoğulları, a.g.e..

³⁷¹ Buğra Kalkan, Serbest Piyasa Ekonomisi Savunusu ve Liberte Yayınları: Başarılar ve Eksikler, Makale, Liberal Düşünce Dergisi, Sayı: 89, Yıl: 2018, sayfa 49-64, 57.

³⁷² Doğu Ergil, Türkiye'de Terör ve Şiddet Yapısal ve Kültürel Kaynakları, Kitap, 1. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 1980, sayfa 106.

³⁷³ Ergil, a.g.e., sayfa 167.

4.2.2.2. Suç İşlemek İçin Örgüt Kurmak veya Yönetmek (veya Üye Olmak) Suçlarından ya da Örgüt Faaliyeti Çerçevesinde İşlenen Suçlardan Ötürü Verilen Cezaların İnfazında Koşullu Salıverilme Süre ve Oranlarını Düzenleyen Kanunlar

Terör örgütü olmayan örgütler bünyesinde gerçekleşen örgütlü suçlar ile ilgili düzenlemeler 765 sayılı Türk Ceza Kanunu ve bir kısım özel kanunlar kapsamında ele alınmışken 01.08.1999 tarih ve 23773 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren 30.07.1999 tarih ve 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu bünyesinde değişik yönleriyle düzenlenmiştir. Ceza ve usul hukuku gibi değişik alanlara ilişkin hükümler barındıran anılan kanunun 13. maddesi ile 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 5532 sayılı Terörle Mücadele Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile değiştirilmemiş ilk halinde yer alan 17. maddesinin uygulanacağı düzenlenmiştir. Bu hüküm 30.03.2005 tarihli Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren 23.03.2005 tarih ve 5320 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanunun 18. maddesi ile 01.06.2005 tarihi itibarıyla yürürlükten kaldırılmıştır.

Yürürlükten kaldırılan düzenlemenin içerdiği koşullu salıverilme hükümleri yerine 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 107. maddesinin dördüncü fıkrası ve 108. maddesi ihdas olunmuştur. Ayrıca 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanununun 13. maddesi ile atıf yapılan 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 17. maddesi 5532 sayılı 29.06.2006 tarihli Terörle Mücadele Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun 12. maddesi ile değişikliğe uğramıştır. Bu değişiklik ile örgütlü suçlar nedeniyle verilen cezaların infazında 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 107. maddesinin dördüncü fıkrası ve 108. maddesinde yer alan sürelerin uygulanacağına hükmedilmiştir. Bu yolla 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu dönemi ile sonrasındaki dönem koşullu salıverilme süreleri yönünden aynı düzenlemeye tabi hale gelmiştir. Bu değişiklikten sonra süreli hürriyeti bağlayıcı cezalarda lehe aleyhe değerlendirmesi yapılmıştır. Aşağıda örgüt üyeliğine ilişkin açıklamada yer aldığı üzere bu değerlendirmede örgütlü suçlarda uygulanması gereken 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 6. maddesinin birinci fıkrasının j bendi gereğince 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 58. maddesinin dokuzuncu fıkrası delaletiyle 5275 sayılı

Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 108. maddesinin birinci fıkrası uygulanmak zorunluluğunun bulunması dikkate alınmıştır. 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 108. maddesinin birinci fıkrası o tarihte henüz 14/4/2020 tarih ve 7242 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile değiştirilmemiş durumdadır. 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 108. maddesinin birinci fıkrasında o tarihte geçerli olan 3/4 koşullu salıverilme oranı ile 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanununun 13. maddesiyle atıf yapılan 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 17. maddesindeki oran aynıdır. Bu şekilde sonraki ve hükümlünün durumunu ağırlaştırmayan ve yürürlükte olan düzenleme olan 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 108. maddesinin birinci fıkrası uygulanacağı sonucuna varılmıştır³⁷⁴.

Son olarak 14.04.2020 tarih ve 7242 Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun 17. maddesi 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 17. maddesine ek cümle eklenmesi ve 48. maddesi ile 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 107. maddesinin dördüncü fıkrası fıkrasındaki oranların değiştirilmesi sureti ile süreli hürriyeti bağlayıcı cezalar yönünden 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 107. maddesinin dördüncü fıkrası ve 108. maddesinde yer alan koşullu salıverilme oranları önceki dönemlere göre hükümlü lehine olan 2/3 koşullu salıverilme oranına tabi kılınmıştır. Bu oranlar 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 5532 sayılı Terörle Mücadele Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile değişiklik yapılmadan önceki ilk hali ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 107. maddesinin dördüncü fıkrası ve 108. maddesinin 14/4/2020 tarih ve 7242 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile değiştirilmeden önceki hallerinde yer alan 3/4 koşullu salıverilme oranına göre hükümlü lehinedir. Buna göre 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanununun yürürlük tarihi olan 01.8.1999 tarihinden sonra işlenen örgütlü suçlardan

³⁷⁴ Şen ve Eryıldız, a.g.e., sayfa 1006 ve devamı., 1014-1015, 1024-1025. Şen ve Berkun, a.g.e., sayfa 127. Şen ve Berkun, a.g.e., sayfa 441. Akkaya, a.g.e., sayfa 491-492. Yetgin, a.g.e., sayfa 829 ve devamı. Mecit, a.g.e., sayfa 423-425.

ötürü verilen süreli hürriyeti bağlayıcı cezalar 14/4/2020 tarih ve 7242 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun dönemine tabi olacaktır³⁷⁵.

4.2.2.3 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu Gereğince Verilmiş Bulunan Cezaların İnfazında Koşullu Salıverilme

4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanununda yer alan ve ceza içeren maddeler gereğince hükmolunan cezalar yönünden sonradan yürürlüğe giren kanunlar gereğince uyarılma yapılması³⁷⁶ ve uyarılma işlemi gereğince elde edilen cezanın terör örgütü olmayan örgütler bünyesinde gerçekleşen örgütlü suç niteliğinin devam ediyor olması gerekir. 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanununun 1. maddesinde suç işlemek için örgüt kuranlar veya örgütü yönetenler veya örgüt adına faaliyette bulunanlar veya bilerek hizmet yüklenenlerin cezalandırılması düzenlenmiştir. Bu kanunda örgüt adına faaliyette bulunmak veya bilerek hizmet yüklenmek bağımsız suçlar olarak düzenlenmiştir. Bu iki suç kapsamında işlenen suçların cezası 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanununun 1. maddesinin altıncı fıkrası gereğince artırılmaktadır. 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanununun 1. maddesinin altıncı fıkrası gereğince bu şekilde artırılan cezaların infazının ne şekilde yapılacağı konusunda tartışma bulunmaktadır. Anılan 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanununun 1. maddesinin altıncı fıkrası;

...

Örgüt mensuplarınca veya örgüt adına örgüt üyesi olmayanlar tarafından birinci fıkrafta gösterilen amaçları gerçekleştirmek üzere işlenen suçların ve 1.3.1926 tarihli ve 765 sayılı Türk Ceza Kanununun 296 ncı maddesinde öngörülen cürmün cezaları üçte birden yarıya kadar artırılır

...

³⁷⁵ Şen ve Berkun, a.g.e., sayfa 127. Şen ve Eryıldız, a.g.e., sayfa 1015 ve devamı. Sağiroğlu, a.g.e., sayfa 254 ve devamı. Yetgin, a.g.e., sayfa 833.

³⁷⁶ Erdoğan, a.g.e., sayfa 271.

şeklindedir. Bu cezaların 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanununun 1. maddesinin altıncı fıkrası gereğince artırılmış olması nedeniyle bu Kanunun kapsamında kaldıkları ve kapsamda kalması nedeniyle aynı Kanunun aynı Kanunun 13. maddesinin atfı ile uygulanması gereken 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 17. maddesine göre hükümlü lehine olan sonradan yürürlüğe giren 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 107. maddesinin dördüncü fıkrası gereğince 2/3 koşullu salıverilme oranıyla infaz olunacağına dair öğretilen³⁷⁷ görüşler Yargıtay kararları olduğu gibi³⁷⁸ aksi yönde Yargıtay kararı³⁷⁹ öğretilen³⁸⁰ görüşler bulunmaktadır. Muhalif olan bu yaklaşımda hakim görüşe dayanak yapılan anılan Kanunun 1. maddesinin altıncı fıkrası temel cezada yapılacak artırıma ilişkin olup infazı etkilemeyecektir. Muhalif görüşe göre bu durumda 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanun infaz düzenine göre koşullu salıverilme süresi belirlenmelidir. Kanaatimce temel cezadan 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanununun 1. maddesinin altıncı fıkrası gereğince artırım yapılıyor olması 13. maddede yer bulan ‘bu Kanun kapsamına girme’ ölçütünün gerçekleşmesidir. Bu nedenle bu fıkra gereğince artırım yapılan hallerde sonradan yürürlüğe giren 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 107. maddesinin dördüncü fıkrası gereğince 2/3 koşullu salıverilme oranıyla infaz olunması uygun olacaktır.

4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanununun 1. maddesinin yedinci fıkrasında; ...

yazılı, sesli veya görsel yayın araçlarıyla yayımlanan veya her ne suretle olursa olsun propagandası...

suç olarak düzenlenmiştir. Bu eylemin karşılığı olan 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 220. maddesinin sekizinci fıkrası 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı

³⁷⁷ Akkaya, a.g.e., sayfa 438. Yetgin, a.g.e., sayfa 834. Erdoğan, a.g.e., sayfa 272.

³⁷⁸ Şen ve Eryıldız, a.g.e., sayfa 1026 ve devamı. Şen ve Berkun, a.g.e., sayfa 128 ve devamı., 441 ve devamı. Yetgin, a.g.e., sayfa 834.

³⁷⁹ Şen ve Eryıldız, a.g.e., sayfa 1028. Şen ve Berkun, a.g.e., sayfa 130. Yetgin, a.g.e., sayfa 834.

³⁸⁰ Şen ve Eryıldız, a.g.e., sayfa 1026 ve devamı. Şen ve Berkun, a.g.e., sayfa 128, 440 ve devamı.

Hakkında Kanunun 107. maddesinin ikinci fıkrasında öngörülen 1/2 koşullu salıverilme oranına tabidir³⁸¹.

4.2.2.4 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu Gereğince Suç İşlemek İçin Örgüt Kurmak veya Yönetmek (veya Üye Olmak) Suçlarından ya da Örgüt Faaliyeti Çerçevesinde İşlenen Suçlardan Ötürü Verilen Cezaların İnfazında Koşullu Salıverilme Süre ve Oranları

01.06.2005 tarihinden itibaren 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu yürürlüğe girmiştir. 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 314. maddesinin birinci fıkrasındaki;

Silâhlı örgüt

Madde 314- (1) Bu kısmın dördüncü ve beşinci bölümlerinde yer alan suçları işlemek

amacıyla, silahlı örgüt kuran veya yöneten kişi, on yıldan onbeş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

...

şeklinde hüküm bulunmaktadır. Bu hüküm ile 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 247 ve 316. maddeleri arasında düzenlenen suçları işlemek amacıyla silahlı örgüt kuran veya yöneten kişiler cezalandırılmaktadır. Devamında bulunan 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 314. maddesinin ikinci fıkrası;

...

(2) Birinci fıkrada tanımlanan örgüte üye olanlara, beş yıldan on yıla kadar hapis cezası verilir.

...

şeklindeki hüküm ile bu türden bir örgüte üye olanlara cezalandırılması öngörülmüştür. 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 314. maddesinin üçüncü fıkrası;

³⁸¹ Şen ve Eryıldız, a.g.e., sayfa 1025.

(3) Suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçuna ilişkin diğer hükümler, bu suç açısından aynen uygulanır.

şeklindedir. Bu hüküm ile 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 220. maddesinde düzenlenen suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçuna ilişkin diğer hükümlerin bu suç açısından aynen uygulanacağı düzenlenmiştir. 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 220. maddesinde silahlı olmayan örgüte ilişkin düzenleme yer almaktadır. 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 220. maddesinin birinci fıkrasında;

Suç işlemek amacıyla örgüt kurma

Madde 220- (1) Kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla örgüt kuranlar veya yönetenler, örgütün yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olması halinde, dört yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Ancak, örgütün varlığı için üye sayısının en az üç kişi olması gerekir. (14/4/2020 tarihli ve 7242 sayılı Kanunun 13 üncü maddesiyle, birinci fıkrada yer alan “iki yıldan altı yıla” ibaresi “dört yıldan sekiz yıla” ve ikinci fıkrada yer alan “bir yıldan üç yıla” ibaresi “iki yıldan dört yıla” şeklinde değiştirilmiştir.)

şeklindeki hüküm ile kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla örgüt kuranlar veya yönetenlerin cezalandırılması öngörülmüştür. 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 220. maddesinin ikinci fıkrasındaki;

(2) Suç işlemek amacıyla kurulmuş olan örgüte üye olanlar, iki yıldan dört yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

şeklindeki hüküm ile kurulmuş olan örgüte (örgütün hiyerarşik yapısına dahil olmak suretiyle) üye olanlar cezalandırılmıştır. Maddenin devamında dördüncü fıkrada;

(4) Örgütün faaliyeti çerçevesinde suç işlenmesi halinde, ayrıca bu suçlardan dolayı da cezaya hükmolunur.

şeklindeki hüküm ile örgütün faaliyeti çerçevesinde suç işlenmesi halindeki sorumluluk hüküm altına alınmıştır. Takip eden beşinci fıkrada;

(5) Örgüt yöneticileri, örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen bütün suçlardan dolayı ayrıca fail olarak cezalandırılır.

şeklindeki hüküm ile örgüt yöneticilerinin örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen bütün suçlardan dolayı ayrıca fail olarak cezalandırılması düzenlenmiştir. Örgüte üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleyen kişi;

(6) (Değişik: 2/7/2012 – 6352/85 md.) Örgüte üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleyen kişi, ayrıca örgüte üye olmak suçundan da cezalandırılır. Örgüte üye olmak suçundan dolayı verilecek ceza yarısına kadar indirilebilir. (Ek cümle: 11/4/2013-6459/11 md.) Bu fıkra hükmü sadece silahlı örgütler hakkında uygulanır.

şeklindeki altıncı fıkra ile örgüt içindeki hiyerarşik yapıya dahil olmamakla birlikte, örgüte bilerek ve isteyerek yardım eden kişi ve

...

(7) (Değişik: 2/7/2012 – 6352/85 md.) Örgüt içindeki hiyerarşik yapıya dahil olmamakla birlikte, örgüte bilerek ve isteyerek yardım eden kişi, örgüt üyesi olarak cezalandırılır. Örgüt üyeliğinden dolayı verilecek ceza, yapılan yardımın niteliğine göre üçte birine kadar indirilebilir.

...

şeklindeki yedinci fıkra ile ve son olarak;

(8) Örgütün cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde propagandasını yapan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu suçun basın ve yayın yolu ile işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır. (1 11/4/2013 tarihli ve 6459 sayılı Kanununun 11 inci maddesiyle, bu fıkarda yer alan “veya amacının” ibaresi “cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde” şeklinde değiştirilmiştir.)

şeklindeki sekizinci fıkra hükmü ile örgütün cebir ve şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde propagandasını yapan kişi sorumlu kılınmıştır.

5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 220. maddesinin birinci fıkrasındaki örgütü kuran ve yönetenin cezasının ve dördüncü fıkra da örgütün faaliyeti çerçevesinde suç işlenen suçlardan verilen cezaların ve beşinci fıkra da örgüt yöneticilerine örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen bütün suçlardan dolayı ayrıca fail olarak hükmolunan cezasının 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 107. maddesinin dördüncü fıkrası gereğince yapılacağı tartışma bulunmamaktadır³⁸².

Ancak 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 107. maddesinin ikinci fıkrası ‘üyelik’ terimini barındırmamaktadır. Bu nedenle örgüt üyeliği nedeniyle 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 220. maddesinin ikinci fıkrası gereğince verilen cezaların hangi koşullu salıverilme oranı ile infaz olunacağı konusunda tartışma bulunmaktadır. Bir görüşe göre 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanununun 1. maddesi ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 107. maddesinin dördüncü fıkrasının ‘üyelik’ terimini barındırmadığından ötürü üyelik söz konusu olduğunda 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 107. maddesinin ikinci fıkrası uygulanamayacaktır. Bu durumda 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 107. maddesinin ikinci fıkrası gereğince 1/2 koşullu salıverilme oranı uygulanmalıdır. Bu yönde Yargıtay kararları bulunmaktadır. Bu görüşü destekleyen bir diğer grup ise 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu gereğince doğan örgüt üyeliği durumunda 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 58. maddesinin dokuzuncu fıkrası hükmünün geriye yürütülemeyeceğini ileri sürerek aynı sonucu ulaşmaktadır³⁸³. Aksi yönde bazı kararlarında Yargıtay ve öğretisi bu son hal için 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 6. maddesinin birinci fıkrasının j bendi gereğince örgüte katılan hakkında uygulanması gereken 5237 sayılı Türk Ceza

³⁸² İnce, a.g.e., sayfa 517-518, 534 ve devamı. Sağiroğlu, a.g.e., sayfa 113 ve devamı. Erdoğan, a.g.e., sayfa 268-269. Yerdelen, a.g.e., sayfa 427. Demirbaş, a.g.e., sayfa 533. Özgenç, a.g.e., sayfa 130 ve devamı. Dönmezer ve Erman, a.g.e., sayfa 296-297. Özen, a.g.e., sayfa 541. Bozdağ, a.g.e., sayfa 120 ve devamı.

³⁸³ Akkaya, a.g.e., sayfa 439-440, 489-491. İnce, a.g.e., sayfa 519-523, 532 ve devamı. Yetgin, a.g.e., sayfa 789, 835. Mecit, a.g.e., sayfa 425-426. Özgenç, a.g.e., sayfa 136 ve devamı. Badem, a.g.e., sayfa 82-83.

Kanununun 58. maddesinin dokuzuncu fıkrasının infaza ilişkin bir hüküm olduğunu ve derhal uygulama ilkesine tabi olduğunu ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 58. maddesinin dokuzuncu fıkrası hükmedilmemiş olmasının kazanılmış hak oluşturmayacağı ve dolayısıyla hükümde 5237 sayılı 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 58. maddesinin dokuzuncu fıkrasının uygulanmasına hükmedilmemiş olsa bile cezanın 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 107. maddesinin dördüncü fıkrası gereğince 2/3 koşullu salıverilme oranı ile infaz edilmesi gerektiği görüşündedir. Kanaatimce bu görüş yerinde değildir. 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 6. maddesinin birinci fıkrasının j bendi ile 58. maddenin dokuzuncu fıkrasına ve oradan da 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun 108. maddesine ulaşılmış olması sadece hak ederek tahliye tarihinden sonra uygulanacak denetimli serbestlik tedbiri yönündendir. Bu durumda 107. maddenin dördüncü fıkrasında öngörülen koşullu salıverilme oranını hükümden düşüren ayrıca bir kural bulunmamaktadır. Örgüt üyeliği için 108. maddenin birinci fıkrasındaki oran kullanılacaksa bu çözüm diğer aynı kapsamda olan ve ancak üyelik dışındaki diğer örgüt suçları için de geçerli olmalıdır. O halde de kanun koyucunun 107. maddenin dördüncü fıkrasında örgüt suçları için koşullu salıverilme oranı belirlemesi boşuna uğraş niteliğinde olacaktır. Kanun koyucunun boşuna uğraş ile uğraşmayacağı açıktır. Sorun yeni bir yasal düzenleme ile 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 107. maddesinin dördüncü fıkrasına ‘üyelik’ ibaresinin eklenmesi yoluyla sağlıklı olarak çözümlenmelidir. Aynı sonuca 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu gereğince doğan örgüt üyeliği sorumluluğu yönünden de 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanununun 13. maddesi delaletiyle 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 17. maddesinin uygulanacağına karar verilmek suretiyle ulaşılmıştır³⁸⁴.

Örgütün faaliyeti çerçevesinde suç işlenmesi halinde uygulanan 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 220. maddesinin dördüncü fıkrası ve örgüt yöneticilerinin örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen bütün suçlardan dolayı sorumlu tutulduğu beşinci ve örgüte üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işlenmesi halinde uygulanan altıncı fıkra gereğince tayin edilen cezaların koşullu salıverilme sürelerinin 5275 sayılı

³⁸⁴ Akkaya, a.g.e., sayfa 440-441, 442-443, 491-492. Şen ve Eryıldız, a.g.e., sayfa 1006-1007. İnce, a.g.e., sayfa 519-523. Yetgin, a.g.e., sayfa 794-796, 835. Özgenç, a.g.e., sayfa 136 ve devamı. Badem, a.g.e., sayfa 80 ve devamı.

Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun 107. maddesinin dördüncü fıkrası gereğince belirlenebilmesi için kural olarak örgüt suçunun yargılamasının kesinleşmiş olmasına gerek bulunmamaktadır. Ancak beraat hükmü bulunmamalıdır. Yargılama hükmün açıklanmasının geri bırakılması³⁸⁵ veya zamanaşımı ya da ölüm³⁸⁶ nedeniyle düşme kararlarıyla son bulmuş olabilir. Bu durumda ilgisine örgütün varlığı ve kişinin örgütte yönetici olduğu ve örgütün faaliyeti çerçevesinde suç işlendiği gerekçeli karardan anlaşılabilirse koşullu salıverilme süresi 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun 107. maddesinin ikinci fıkrası gereğince belirlenecektir³⁸⁷.

5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 220. maddesinin altıncı fıkrası örgüt üyesi olmamakla birlikte silahlı örgüt adına suç işleyen kişilerin cezalandırılması düzenlenmiştir. Örgütün terör örgütü olması halinde terör örgütü adına suç işlenmesinden ötürü verilen ceza 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun infaz düzenine göre infaz olunacaktır. Terör örgütü olmayan ve ancak silahlı olan örgütler adına suç işlenmesi halinde 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun 107. maddesinin dördüncü fıkrası gereğince koşullu salıverilme oranı 2/3 olarak belirlenecektir. Terör örgütü üyesi olmayan kişilerin terör örgütünün gösteri yürüyüşüne katılmaları halinde 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 314. maddesinin üçüncü fıkrası, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 220. maddesinin altıncı fıkrası, 314. maddesinin ikinci fıkrası, 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 5 maddeleri gereğince terör suçu nedeniyle cezalandırılmaktadır. Bu kişiler eylemleri ayrıca 08.10.1983 tarih ve 18185 sayılı sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren 06.10.1983 tarih ve 2911 sayılı Toplantı Ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu muhalefet suçunu oluşturduğundan bahisle 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununun 32. maddesi gereğince cezalandırılacaklardır. 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunundaki suçların 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 3 ve 4. maddelerinde sayılan suçlardan olmaması nedeniyle 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu gereğince hükümlünün cezalandırılması durumunda cezası 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 5 maddesi gereğince

³⁸⁵ Şen ve Eryıldız, a.g.e., sayfa 1004.

³⁸⁶ İnce, a.g.e., sayfa 517, 525-526. Akkaya, a.g.e., sayfa 442. Yetgin, a.g.e., sayfa 791. Şen ve Eryıldız, a.g.e., sayfa 1004-1006.

³⁸⁷ Yetgin, a.g.e., sayfa 790. Erdoğan, a.g.e., sayfa 269.

artırımı tabi tutulmaz. Dolayısıyla 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununun 32. maddesi kapsamında kalan suç terör suçu değildir. Bu nedenle bu suçtan verilen ceza 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 107. maddesinin dördüncü fıkrası gereğince 2/3 koşullu salıverilme oranı ile infaz olunacaktır³⁸⁸. Terör örgütü faaliyeti çerçevesinde işlenen ve ancak 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 3 ve 4. maddelerinde sayılmayan suçlardan ötürü verilen cezalar 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 107. maddesinin dördüncü fıkrası maddesi gereğince 2/3 koşullu salıverilme oranı ile infaz olunacaktır³⁸⁹.

Bu kapsamdaki cezalara neden olan suçların işlendiği örgütün kurucusu veya yöneticisi veya üyesi olmaya ilişkin ayrıca kesinleşmiş bir mahkumiyet bulunabilir. Bu durumda amaç suçun cezasının 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 107. maddesinin dördüncü fıkrası gereğince 2/3 koşullu salıverilme oranıyla yapılacağına kuşku yoktur. Aksi halde amaç suça ait gerekçeli kararda örgütün varlığı ve amaç suçun örgüt faaliyeti altında işlendiğine dair mahkeme tespiti bulunmalıdır. Bünyesinde örgüt nedeniyle ağırlaştırıcı barındıran suçlardan ötürü verilen cezalar bu ağırlaştırıcı nedeniyle artırılmışsa bu durumda da anılan tespit yapılmış sayılmalıdır. Bu türden bir tespit yoksa örgüt konusunda ayrıca bir soruşturma ve kovuşturma bulunup bulunmadığının araştırılması ve varsa buna ait kesin hükmün beklenmesi ve soruşturma ve kovuşturma yoksa açılmasının sağlanarak sonucuna göre bir karar verilmek üzere 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 98. maddesinin birinci fıkrasının a bendi gereğince asıl karar mahkemesinden karar alınmalıdır. Hükümlünün kendisinin örgüt üyesi olmak suçundan beraat ettiği halde eylemin eyleme katılan ve örgüt suçundan cezalandırılan başka sanık ile örgüt faaliyeti altında işlendiğinin belirlendiği hallerde de koşullu salıverilme süresi 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 107. maddesinin dördüncü fıkrasına göre belirlenecektir³⁹⁰.

³⁸⁸ İnce, a.g.e., sayfa 503. Yetgin, a.g.e., sayfa 851. Badem, a.g.e., sayfa 97, 2911 sayılı Kanun yönünden 1/2 koşullu salıverilme oranının uygulanacağı bildirilmiştir, sayfa 103, 105. Diğer hallerde 2/3 koşullu salıverilme oranının uygulanacağı bildirilmiştir.

³⁸⁹ İnce, a.g.e., sayfa 527-528.

³⁹⁰ İnce, a.g.e., sayfa 529-533. Yetgin, a.g.e., sayfa 793-796

5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 220. maddesinin yedinci fıkrası gereğince örgüt içindeki hiyerarşik yapıya dahil olmamakla birlikte, örgüte bilerek ve isteyerek yardım eden kişi, örgüt üyesi olarak cezalandırılır. Bu suçun terör örgütü haricindeki örgütler lehine işlenmesi nedeniyle verilen cezalar 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun 107. maddesinin ikinci fıkrası gereğince 1/2 koşullu salıverilme oranı ile infaz edilir. 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 220. maddesinin yedinci fıkrası düzenlenen bu suç ikinci fıkrada öngörülen suç tipinden farklı bir suç tipi olmakla 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 6. maddesinin birinci fıkrasının j bendi kapsamında kalmadığında 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 58. maddesinin dokuzuncu fıkrası delaletiyle 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun gereğince nitelikli oranın uygulanması mümkün değildir³⁹¹.

5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 220. maddesinin sekizinci fıkrası gereğince örgütün cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde propagandasını yapan kişiler cezalandırılmaktadır. Örgütün terör örgütü olmaması koşuluyla bu durumda 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun 107. maddesinin ikinci fıkrası gereğince 1/2 koşullu salıverilme oranı ile infaz yapılır³⁹².

Sonuç olarak 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanununun 1. maddesinde düzenlenen suç işlemek için örgüt kuranlar veya örgütü yönetenler ile örgüt adına faaliyette bulunanlar veya bilerek hizmet yüklenip bu eylemlerinden ötürü verilen cezaları 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanununun 1. maddesinin altıncı fıkrası gereğince artırılanlar ile terör örgütü olmaması koşuluyla 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 314. maddesinin birinci fıkrası gereğince silahlı örgüt kuran veya yönetenler ve 314. maddesinin ikinci fıkrası gereğince bu örgüte üye olanlar ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 220. maddesinin birinci fıkrası gereğince kanunun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla örgüt kuranlar veya yönetenler ve ikinci fıkrası gereğince kurulmuş olan örgüte (örgütün hiyerarşik yapısına dahil olmak

³⁹¹ Şen ve Eryıldız, a.g.e., sayfa 1017, 1035 ve devamı, 1041-1042. Şen ve Berkun, a.g.e., sayfa 443 ve devamı. Akkaya, a.g.e., sayfa 494. İnce, a.g.e., sayfa 537-539. Yetgin, a.g.e., sayfa 791-792. Mecit, a.g.e., sayfa 414. Badem, a.g.e., sayfa 106-107.

³⁹² Şen ve Berkun, a.g.e., sayfa 128. Şen ve Berkun, a.g.e., sayfa 452 ve devamı. İnce, a.g.e., sayfa 539. Badem, a.g.e., sayfa 107. Yetgin, a.g.e., sayfa 792.

suretiyle) üye olanlar ile daha yüksek bir orana tabi olmamakla birlikte dördüncü fıkrası gereğince örgütün faaliyeti çerçevesinde suç işlenmesi nedeniyle bu suçlardan sorumlu tutulanlar ve beşinci fıkra gereğince örgüt yöneticilerinin örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlardan dolayı ayrıca fail olarak sorumlu tutulanlar ile altıncı fıkra ile örgüt içindeki hiyerarşik yapıya dahil olmamakla birlikte, örgüte bilerek ve isteyerek yardım edenlerin bu cezaları sonradan yürürlüğe giren ve hükümlü lehine olan 14/4/2020 tarih ve 7242 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile değişik 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 107. maddesinin dördüncü fıkrası öngörülen 2/3 koşullu salıverilme oranıyla infaz olunacaktır³⁹³.

Koşullu salıverilme oranı 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 108. maddesinin dokuzuncu fıkrasında olduğu gibi 2/3 oranından fazla olan suçlar örgüt faaliyeti altında işlense de tabi oldukları yüksek koşullu salıverilme oranı ile infaz olunurlar³⁹⁴.

4.2.3. 28.06.2014 tarih ve 29044 sayılı Resmî Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren 18.06.2014 tarih ve 6545 Sayılı Türk Ceza Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Dönemi

5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun infaz düzeninde başlangıç döneminde koşullu salıverilme süresi ve oranları yönünden üçlü bir ayırım bulunmaktadır. 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 107. maddesinin ikinci fıkrasında yer bulan genel suçlara ilişkin süre ve oranlar bu ayırımın ilkidir. 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 107. maddesinin dördüncü fıkrasında ise örgütlü ve terör suçlarına ilişkin koşullu salıverilme süresi ve oranları bulunmaktadır. Son ayırım olarak 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 108. maddesinin ilk üç fıkrasında düzenlenen cezanın 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 58. maddesi gereğince 1. veya 2. kez mükerrirlere özgü infaz rejimine göre infazına hükmolunanların cezalarına ilişkin koşullu salıverilme süresi ve oranlarıdır. İlk defa

³⁹³ Akkaya, a.g.e., sayfa 444-445.

³⁹⁴ Şen ve Eryıldız, a.g.e., sayfa 1017. Akkaya, a.g.e., sayfa 444.

6545 Sayılı Türk Ceza Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile bu sayılanlar dışında nitelikli koşullu salıverilme süre ve oranı ile koşullu salıverilme süreleri hesaplanacak bir sınıflar oluşturulmuştur. Bu amaca yönelik olarak 6545 Sayılı Türk Ceza Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun;

MADDE 82 – 5275 sayılı Kanunun 108 inci maddesinin başlığında yer alan “Mükerrirlere” ibaresinden sonra gelmek üzere “ve bazı suç faillerine” ibaresi ... eklenmiştir.

...

şeklindeki hükmü ile önce 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 108. maddesinin başlığında yer alan ‘mükerrirlere’ ibaresinden sonra gelmek üzere ‘ve bazı suç faillerine’ ibaresi eklenmiştir. Bunu yaparak madde başlığının kapsamı mükerrir durumda olmayanların işledikleri bir kısım suçları da kapsar hale gelmesi sağlanmıştır.

6545 Sayılı Türk Ceza Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun;

MADDE 82 – ... ve aynı maddeye aşağıdaki fıkralar eklenmiştir.

...

(8) Çocuğa karşı işlenen bir suçtan dolayı ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına veya müebbet hapis cezasına mahkûmiyet hâlinde birinci fıkradaki koşullu salıverilme süreleri uygulanır.

...

şeklindeki hükmü ile 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 108. maddesinin sekizinci fıkrası ihdas olunmuştur. Bu fıkra ile çocuğa karşı işlenen bir suç nedeniyle verilen ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ve müebbet hapis cezası yeniden ve hükümlü aleyhine olacak şekilde düzenlenmiştir. Buna göre çocuğa karşı işlenen suçlardan ötürü verilmiş bulunan ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 108. maddesinin

birinci fıkrasında öngörülen 39 ve müebbet hapis cezası 33 yıl koşullu salıverilme süresi ile infaz edilecektir. 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun başlangıç döneminde ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ve müebbet hapis cezasının infazında eylemin çocuğa karşı işlenen bir suç nedeniyle verilmiş olsa da hükümlü lehine 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 107. maddesinin ikinci fıkrasında müebbet hapis cezası için 24 ve ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası için 30 yıl koşullu salıverilme süresi öngörülmüştür. Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ve müebbet hapis cezasına neden olan eylem 28.06.2014 tarihinden önceki eylemlerde bu süreler geçerli olacaktır. Çocuğa karşı 28.06.2014 tarihinden sonra işlenen bir suç nedeniyle verilmiş ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ve müebbet hapis cezasının infazında ise 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 108. maddesinin birinci fıkrası gereğince müebbet hapis cezası için 33 ve ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası için 30 yıl koşullu salıverilme süresi uygulanacaktır. Bu hüküm sonrasında değişikliğe uğramamakla halen geçerlidir. Bu tarihten sonra işlenen bu suçlarda cezanın 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 58. maddesi gereğince 1. kez mükerrirlere özgü infaz rejimine göre infazına hükmolunduğu hallerde karar verilmiş olsa bile aynı süreler uygulanacaktır³⁹⁵.

6545 Sayılı Türk Ceza Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun;

MADDE 82 – ... aynı maddeye aşağıdaki fıkralar eklenmiştir.

...

(9) Birinci fıkradaki koşullu salıverme süreleri, 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 102 nci maddesinin ikinci fıkrasında tanımlanan cinsel saldırı suçundan, 103 üncü maddesinde tanımlanan çocukların cinsel istismarı suçundan, 104 üncü maddesinin ikinci ve üçüncü fıkrasında tanımlanan reşit olmayanla cinsel ilişki suçundan, 188 inci

³⁹⁵ Akkaya, a.g.e., sayfa 523 ve devamı. Sağiroğlu, a.g.e., sayfa 117 ve devamı. Mecit, a.g.e., sayfa 408 ve devamı, 509 ve devamı. Erdoğan, a.g.e., sayfa 251, 257 ve devamı., 320-321. Şen ve Berkün, a.g.e., sayfa 47 ve devamı. Yetgin, a.g.e., sayfa 772-778. Özgenç, a.g.e., sayfa 159 ve devamı. Dönmezer ve Erman, a.g.e., sayfa 297. Demirbaş, a.g.e., sayfa 530. Bozdağ, a.g.e., sayfa 124. Maden, a.g.e., sayfa 114-115.

maddesinde tanımlanan uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçundan dolayı hapis cezasına mahkûm olanlar hakkında da uygulanır.

...

şeklindeki hüküm ile ayrıca 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun 108. maddesinin dokuzuncu fıkrası ihdas olunmuştur. İhdas olunan 9. fıkra 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 102. maddesinin ikinci fıkrasında tanımlanan cinsel saldırı suçundan, 103. maddesinde tanımlanan çocukların cinsel istismarı suçundan, 104. maddesinin ikinci ve üçüncü fıkralarında tanımlanan reşit olmayanla cinsel ilişki suçundan, 188. maddesinde tanımlanan uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçundan dolayı hapis cezasına mahkûm olanlar hakkında 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun 108. maddesinin birinci fıkrasında yer alan koşullu salıverilme oranlarının uygulanacağını düzenlemiştir. Bu yolla bu suçlardan alınan cezaların koşullu salıverilme sürelerinin nitelikli 3/4 oranı ile belirleneceği düzenlenmiştir. Sonradan yürürlüğe giren 14/4/2020 tarih ve 7242 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun 108. maddesinin birinci fıkrasındaki oran hükümlü lehine 2/3 oranı olarak değiştirilmiştir. Bu nedenle 14/4/2020 tarih ve 7242 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun;

MADDE 49 – ... dokuzuncu fıkrasına birinci cümlesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki cümle eklenmiştir.

...

“Ancak, süreli hapis cezaları bakımından koşullu salıverilme oranı, dörtte üç olarak uygulanır.”

şeklindeki hüküm ile 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun 108. maddesinin dokuzuncu fıkrasına ek cümle eklenmiştir. Bu ek cümle ile 3/4 koşullu salıverilme oranı fıkra içine taşınmıştır. Yine 14/4/2020 tarih ve 7242 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun;

MADDE 53 – 5275 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

“GEÇİCİ MADDE 9 – (1...

(4) 5237 sayılı Kanunun 102, 103, 104, 105 ve 188 inci maddelerinde düzenlenen suçlardan 18/6/2014 tarihli ve 6545 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği 28/6/2014 tarihinden önce işlenmiş olanlar için verilen süreli hapis cezaları bakımından koşullu salıverilme oranı üçte iki olarak uygulanır.

...

şeklindeki hüküm ile 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanuna Geçici Madde 9. maddenin dördüncü fıkrası hükmü eklenmiştir. Bu hüküm ile 6545 Sayılı Türk Ceza Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun yürürlüğe girdiği 28.06.2014 tarihinden önce işlenen bu suçlardan verilen süreli hapis cezasının infazının 2/3 koşullu salıverilme oranıyla yapılacağı düzenlenmiştir. Bu şekilde uygulama 14/4/2020 tarih ve 7242 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Dönemine tabi kılınmıştır³⁹⁶.

4.2.4. 17.08.2016 tarih ve 29804 Sayılı Resmi Gazetede Yayınlanarak Yürürlüğe Giren 671 Karar Sayı ve 15.08.2016 Tarihli Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Kurum ve Kuruluşlara İlişkin Düzenleme Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname Dönemi

5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun başlangıç döneminden sonra 6545 Sayılı Türk Ceza Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile bir takım süre ve oranlar yeniden düzenlenmiştir. Sonrasında 671 Sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Kurum ve Kuruluşlara İlişkin Düzenleme Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin;

MADDE 32- 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

³⁹⁶ Sağiroğlu, a.g.e., sayfa 117 ve devamı. Erdoğan, a.g.e., sayfa 257 ve devamı. Şen ve Berkün, a.g.e., sayfa 47 ve devamı. Yetgin, a.g.e., sayfa 774-775.

“GEÇİCİ MADDE 6- 1/7/2016 tarihine kadar işlenen suçlar bakımından; 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun kasten öldürme suçları (madde 81, 82), üstsoya, altsoya, eşe veya kardeşe ya da beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye karşı işlenen kasten yaralama ve neticesi sebebiyle ağırlaşmış yaralama suçları, cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlar (madde 102, 103, 104, 105), özel hayata ve hayatın gizli alanına karşı suçlar (madde 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138), uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçu (madde 188) ve İkinci Kitap Dördüncü Kısım Dördüncü, Beşinci, Altıncı ve Yedinci Bölümünde tanımlanan suçlar ile 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlar hariç olmak üzere, bu Kanunun;

...

b) 107 nci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “üçte iki”lik oran “yarısı”,

olarak uygulanır.”

şeklindeki hüküm ile 32. maddesi ile 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanuna Geçici Madde 6. maddesi ihdas olunmuştur. 01.07.2016 tarihinden önce işlenen ve 6545 sayılı Kanun ile istisna olarak sayılmayan suçlar bakımından 107/2. maddesinde yer alan ‘2/3’ ibaresi ‘yarısı’ ibaresi ile değiştirilmiştir.

İstisna olarak 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun kasten öldürme suçları (madde 81, 82), üstsoya, altsoya, eşe veya kardeşe ya da beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye karşı işlenen kasten yaralama ve neticesi sebebiyle ağırlaşmış yaralama suçları, cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlar (madde 102, 103, 104, 105), özel hayata ve hayatın gizli alanına karşı suçlar (madde 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138), uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçu (madde 188) ve İkinci Kitap Dördüncü Kısım Dördüncü, Beşinci, Altıncı ve Yedinci Bölümünde tanımlanan suçlar ile 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlar sayılmıştır.

İstisna olarak sayılan bu suçlardan 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 102. maddesinin ikinci fıkrasında tanımlanan cinsel saldırı suçundan, 103. maddesinde

tanımlanan çocukların cinsel istismarı suçundan, 104. maddesinin ikinci ve üçüncü fıkralarında tanımlanan reşit olmayanla cinsel ilişki suçundan, 188. maddesinde düzenlenen uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçu 6545 Sayılı Türk Ceza Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanuna tabi olarak belirlenen nitelikli oranları sonradan yürürlüğe giren 14/4/2020 tarih ve 7242 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile çocuklar yönünden 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 107. maddesinin ikinci fıkrasının e ve g bentlerinde ayrıca 2/3 koşullu salıverilme oranı öngörülmüştür. Bu nedenle çocukların işlediği bu suçlardan verilen cezalar lehe düzenleme getiren 14/4/2020 tarih ve 7242 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun dönemine tabi olacaktır.

Yetişkinler yönünden 14/4/2020 tarih ve 7242 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun;

MADDE 53 – 5275 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

“GEÇİCİ MADDE 9

(4) 5237 sayılı Kanunun 102, 103, 104, 105 ve 188 inci maddelerinde düzenlenen suçlardan 18/6/2014 tarihli ve 6545 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği 28/6/2014 tarihinden önce işlenmiş olanlar için verilen süreli hapis cezaları bakımından koşullu salıverilme oranı üçte iki olarak uygulanır.

şeklindeki hüküm ile yetişkinlerin bu 28.06.2014 tarihinden önce işledikleri bu suçlardan aldıkları cezalar 14/4/2020 tarih ve 7242 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun dönemine tabi kılınmıştır.

Yetişkinler yönünden 14/4/2020 tarih ve 7242 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun;

MADDE 49 – 5275 sayılı Kanunun 108 inci ... dokuzuncu fıkrasına birinci cümlesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki cümle eklenmiştir.

...

“Ancak, süreli hapis cezaları bakımından koşullu salıverilme oranı, dörtte üç olarak uygulanır.”

şeklindeki hüküm ile 28.0.2014 tarihinden sonra işlenen ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 102. maddesinin ikinci fıkrasında tanımlanan cinsel saldırı suçundan, 103. maddesinde tanımlanan çocukların cinsel istismarı suçundan, 104. maddesinin ikinci ve üçüncü fıkrasında tanımlanan reşit olmayanla cinsel ilişki suçundan, 188. maddesinde tanımlanan uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçundan dolayı verilen cezalar için 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 108. maddesinin dokuzuncu fıkrasına ek cümle eklenmek nitelikli 3/4 koşullu salıverilme oranı korunmuştur.

5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 102. maddesinin birinci fıkrasında tanımlanan cinsel saldırı suçundan, 104. maddesinin birinci fıkrasında tanımlanan reşit olmayanla cinsel ilişki suçundan, 105. maddesinde tanımlanan cinsel taciz suçu kapsamında kalan suçlardan verilen cezalar yönünden 14/4/2020 tarih ve 7242 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun;

MADDE 48 – 5275 sayılı Kanunun 107 nci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “üçte ikisini” ibaresi “yarısını” şeklinde değiştirilmiş ve aynı fıkraya aşağıdaki cümleler eklenmiş;

...

d) Cinsel saldırı (madde 102, ikinci fıkra hariç), reşit olmayanla cinsel ilişki (madde 104, ikinci ve üçüncü fıkra hariç) ve cinsel taciz (madde 105) suçlarından süreli hapis cezasına mahkûm olanlar,

...

ile değişik 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 107. maddesinin 2. fıkrası gereğince koşullu salıverilme oranı yine 2/3 olacak şekilde yeniden düzenlenmiştir.

şeklindeki hükmü ile 2/3 koşullu salıverilme oranına kabul edilmiştir.

TCK 81 ve 82. maddesinde düzenlenen suçların koşullu salıverilme süresini belirlemeye yarayan oran başlangıçtan itibaren hep 2/3 olmuştur. Son olarak 14/4/2020 tarih ve 7242 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile değişik 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun 107. maddesinin ikinci fıkrasının a bendi ile bu oran korunmuştur. Tüm bu açıklamalar gereğince 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 81, 82, 102, 103, 104,105 ve 188. maddeleri kapsamında kalan suçlar yönünden 671 sayılı KHK'nin uygulanma olanağı bulunmamaktadır³⁹⁷.

Hal böyleyken 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 83, 94-96 ve 132-138, 326-339 maddeleri ve 01.01.1983 tarih ve 2937 sayılı Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Milli İstihbarat Teşkilatı Kanunu kapsamında kalan suçlar 671 Sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Kurum ve Kuruluşlara İlişkin Düzenleme Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile ihdas olunan Geçici Madde 6. maddesinin birinci fıkrasının b bendi ile hükümlü lehine getirilen ½ koşullu salıverilme oranından istisna edilmemiştir. Bu nedenle 01.07.2016 tarihinden önce işlenmiş olan bu suçların cezaları 671 Sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Kurum ve Kuruluşlara İlişkin Düzenleme Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile ihdas olunan 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun Geçici Madde 6. maddesinin birinci fıkrasının b bendi gereğince ½ koşullu salıverilme oranı ile infaz olunacaktır. Bu suçların 01.07.2016 tarihinden sonra işlenmesi nedeniyle verilen cezalar 14/4/2020 tarih ve 7242 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile yapılan değişiklikten önce 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun 107. maddesinin ikinci fıkrasında ve değişiklikten sonra da c, f, h ve son bentleri gereğince 2/3 koşullu salıverilme oranına tabi olacaktır³⁹⁸.

³⁹⁷ Sağiroğlu, a.g.e., sayfa 258 ve devamı. Mecit, a.g.e., sayfa 404 ve devamı., 408 ve devamı., 507 ve devamı. Erdoğan, a.g.e., sayfa 251, 257 ve devamı., 320-321. İnce, a.g.e., sayfa 497 ve devamı., 619 ve devamı. Şen ve Berkün, a.g.e., sayfa 72 ve devamı. Yetgin, a.g.e., sayfa 737-739, 758, 762, 769 ve devamı. Özgenç, a.g.e., sayfa 109 ve devamı. Dönmezer ve Erman, a.g.e., sayfa 294-295.

³⁹⁸ Akkaya, a.g.e., sayfa 477, 484-485. Mecit, a.g.e., sayfa 507 ve devamı. İnce, a.g.e., sayfa 499. Şen ve Berkün, a.g.e., sayfa 72 ve devamı. Yetgin, a.g.e., sayfa 737-739, 758, 762, 769 ve devamı.

671 Sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Kurum ve Kuruluşlara İlişkin Düzenleme Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin;

...

üstsoya, altsoya, eşe veya kardeşe ya da beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye karşı işlenen kasten yaralama ve neticesi sebebiyle ağırlaşmış yaralama suçları

...

şeklindeki hükmü ile bu suçlardan verilen cezalar için koşullu salıverilme oranı istisna tutularak 2/3 indirim oranı korunmuştur. 14/4/2020 tarih ve 7242 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile yapılan değişiklik ile ise bu gruptan sadece nitelikli yaralanmanın 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 87. maddesinin ikinci fıkrasının d bendi kapsamında kalan türü için 2/3 koşullu salıverilme oranı belirlenmiştir. Ancak bu türün mağdurunun özelliğinden vazgeçilerek her kime karşı işlenirse işlensin koşullu salıverilme oranının 2/3 olacağı düzenlenmiştir. Buna göre öncelikle her kime karşı işlenirse işlensin artık hükümlü lehine kanun olan 14/4/2020 tarih ve 7242 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile değişik 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun 107. maddesinin ikinci fıkrası gereğince 1/2 koşullu salıverilme oranı uygulanacaktır. Kanaatimce 671 Sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Kurum ve Kuruluşlara İlişkin Düzenleme Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin yaralama suçu yönünden öngörülen istisna hem suç ve hem de mağdur yönünden istisnadır. Bu iki unsurun gerçekleşmesi halinde eylemin istisna kapsamında kalması mümkündür. Buna göre "...üstsoya, altsoya, eşe veya kardeşe ya da beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişi..." dışındakilere karşı 01.07.2016 tarihinden önce işlenen ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 87. maddesinin ikinci fıkrasının d bendi kapsamında kalan eylemlerden ötürü 671 Sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Kurum ve Kuruluşlara İlişkin Düzenleme Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile ihdas olunan 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun Geçici Madde 6. maddesinin b bendi gereğince 1/2 koşullu salıverilme oranı uygulanacaktır. Eğer ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 87/2-d maddesi kapsamında kalan eylem

“...üstsoya, altsoya, eşe veya kardeşe ya da beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişilere...” karşı işlenirse bu kişilere karşı bu eylem 671 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile istisna edildiğinden ve 14/4/2020 tarih ve 7242 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile değişik 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun 107. maddesinin ikinci fıkrasının b bendi gereğince 2/3 koşullu salıverilme oranı uygulanacaktır³⁹⁹.

4.2.5. 15.04.2020 tarih ve 31100 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren 14/4/2020 tarih ve 7242 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Dönemi

5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun infaz düzeni başlangıç döneminde mükerrir olmayan genel suçlar yönünden 2/3 şeklinde tek bir oran öngörülmüştü. 6545 Sayılı Türk Ceza Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile mükerrir olmayan genel suçlar içinde 3/4 şeklinde nitelikli koşullu salıverilme oranına sahip bir kategori yaratılmıştı. 671 Sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Kurum ve Kuruluşlara İlişkin Düzenleme Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile ise istisna olarak tanımlanan suçlar yönünden 2/3 ve 3/4 oranları korunarak ve geriye dönük olarak mükerrir olmayan genel suçlar içinde 1/2 şeklinde en lehe koşullu salıverilme oranına sahip yeni bir kategori yaratılmıştı. 14/4/2020 tarih ve 7242 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun;

MADDE 48 – 5275 sayılı Kanununun 107 nci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “üçte ikisini” ibaresi “yarısını” şeklinde değiştirilmiş ve aynı fıkraya aşağıdaki cümleler eklenmiş;

...

³⁹⁹ Sağiroğlu, a.g.e., Ceza İşleri Genel Müdürlüğünün 2016/-E.1158/52020 sayılı ve 22.08.2016 tarihli yazısı, sayfa 259, 257 ve devamı. Mecit, a.g.e., sayfa 507 ve devamı. İnce, a.g.e., sayfa 499. Şen ve Berkün, a.g.e., sayfa 72 ve devamı. Yetgin, a.g.e., sayfa 737-739, 758, 762, 769 ve devamı. Özgenç, a.g.e., sayfa 109 ve devamı. Dönmezer ve Erman, a.g.e., sayfa 294-295.

a) *Kasten öldürme suçlarından (madde 81, 82 ve 83) süreli hapis cezasına mahkûm olanlar,*

b) *Neticesi sebebiyle ağırlaşmış yaralama suçundan (madde 87, fıkra iki, bent d) süreli hapis cezasına mahkûm olanlar,*

c) *İşkence suçundan (madde 94 ve 95) ve eziyet suçundan (madde 96) süreli hapis cezasına mahkûm olanlar,*

d) *Cinsel saldırı (madde 102, ikinci fıkra hariç), reşit olmayanla cinsel ilişki (madde 104, ikinci ve üçüncü fıkra hariç) ve cinsel taciz (madde 105) suçlarından süreli hapis cezasına mahkûm olanlar,*

e) *Cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlardan (madde 102, 103, 104 ve 105) hapis cezasına mahkûm olan çocuklar,*

f) *Özel hayata ve hayatın gizli alanına karşı suçlardan (madde 132, 133, 134, 135, 136, 137 ve 138) süreli hapis cezasına mahkûm olanlar,*

g) *Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçundan (madde 188) hapis cezasına mahkûm olan çocuklar,*

h) *Devlet sırlarına karşı suçlar ve casusluk suçlarından (madde 326 ilâ 339) süreli hapis cezasına mahkûm olanlar,*

cezalarının üçte ikisini infaz kurumunda çektikleri takdirde, koşullu salıverilmeden yararlanabilirler. Ayrıca, suç işlemek için örgüt kurmak veya yönetmek ya da örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlar ile Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlardan mahkûm olan çocuklar ile 1/1/1983 tarihli ve 2937 sayılı Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Milli İstihbarat Teşkilatı Kanunu kapsamına giren suçlardan mahkûm olanlar hakkında koşullu salıverilme oranı üçte iki olarak uygulanır.

şeklindeki hüküm ile genel suçlar yönünden 1/2 ve 2/3 olmak üzere kendi içinde ikili yapı yaratılmıştır. Yine ilk defa 3/4 şeklinde nitelikli koşullu salıverilme oranına sahip bir kısım suçların çocuklar tarafından işlenmesi nedeniyle verilen cezaların infazında yetişkinlerin bu suçu işlemeleri nedeniyle aldıkları cezaların infazı sırasında

uygulanan koşullu salıverilme oranından daha küçük bir oran olan 2/3 koşullu salıverilme oranı öngörülmüştür. 14/4/2020 tarih ve 7242 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun;

MADDE 49 – 5275 sayılı Kanununun 108 inci maddesinin ... ve dokuzuncu fıkrasına birinci cümlesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki cümle eklenmiştir.

...

Ancak, süreli hapis cezaları bakımından koşullu salıverilme oranı, dörtte üç olarak uygulanır.

şeklindeki hükmü ile 6545 Sayılı Türk Ceza Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanuna eklenen 108. maddenin dokuzuncu fıkrası kapsamındaki suçlar için 108. maddenin birinci fıkrasına atıf yapılarak belirlenen oran fıkra içine taşınmıştır. 01.06.2005 ile 28.06.2014 tarihleri arasında yetişkinler ve çocuklar tarafından işlenen ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 102, 103,104, 105 ve 188. Maddesi kapsamında kalan eylemler 14/4/2020 tarih ve 7242 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun;

MADDE 53 – 5275 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

“GEÇİCİ MADDE 9 – ...

(4) 5237 sayılı Kanununun 102, 103, 104, 105 ve 188 inci maddelerinde düzenlenen suçlardan 18/6/2014 tarihli ve 6545 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği 28/6/2014 tarihinden önce işlenmiş olanlar için verilen süreli hapis cezaları bakımından koşullu salıverilme oranı üçte iki olarak uygulanır.

şeklindeki hükmü ile ihdas olunan 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanuna eklenen Geçici Madde 9. maddenin dördüncü fıkrası hükmü ile 2/3 oranına göre koşullu salıverilme süresi belirleneceği açıkça ortaya konmuştur. 14/4/2020 tarih ve 7242 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun;

MADDE 49 – 5275 sayılı Kanununun 108 inci maddesinin birinci fıkrasına (b) bendinden sonra gelmek üzere aşağıdaki bent eklenmiş ...

c) Birden fazla süreli hapis cezasına mahkûmiyet hâlinde en fazla otuziki yılının

şeklindeki hükmü ile birden fazla cezanın 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 58. maddesi gereğince 1. kez mükerrirlere özgü infaz rejimine göre infazına hükmolunduğu hallerde süreli hapis cezasının en fazla 32 yıl olarak içtima edilebileceğine ilişkin hüküm 108. maddenin birinci fıkrasının c bendi olarak eklenmiştir. Yine bu Kanunun;

MADDE 49 – 5275 sayılı Kanununun 108 inci maddesinin birinci fıkrasına (b) bendinden sonra gelmek üzere aşağıdaki bent eklenmiş ve diğer bent buna göre teselsül ettirilmiş, teselsül ettirilen (d) bendinde yer alan “dörtte üçünün,” ibaresi “üçte ikisinin,” şeklinde değiştirilmiş,

şeklindeki hükmü ile cezanın 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 58. maddesi gereğince 1. kez mükerrirlere özgü infaz rejimine göre infazına hükmolunduğu hallerde süreli hapis cezalarının 3/4 olan koşullu salıverilme oranı 2/3 olarak yeniden düzenlenmiştir. 14/4/2020 tarih ve 7242 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun infaz düzeni son şeklini almıştır⁴⁰⁰.

4.2.6. 5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun İnfaz Düzenindeki Tüm Dönemlerin Sınıflandırılması

5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun infaz düzenindeki tüm dönemler birlikte değerlendirildiğinde düzen içinde cezalar ve dönemlerini şu şekilde sınıflandırmak mümkündür.

⁴⁰⁰ Akkaya, a.g.e., sayfa 468 ve devamı. Sağiroğlu, a.g.e., sayfa 107 ve devamı. Mecit, a.g.e., sayfa 404 ve devamı, 516 ve devamı. Erdoğan, a.g.e., sayfa 242 ve devamı, 257 ve devamı., 317 ve devamı. İnce, a.g.e., sayfa 486 ve devamı., 585 ve devamı. Şen ve Berkün, a.g.e., sayfa 26, 27 ve devamı. Yetgin, a.g.e., sayfa 8755 ve devamı., 774-775, 798 ve devamı. Özgenç, a.g.e., sayfa 97 ve devamı. Dönmezer ve Erman, a.g.e., sayfa 294 ve devamı. Demirbaş, a.g.e., sayfa 528 ve devamı. Bozdağ, a.g.e., sayfa 112 ve devamı. Maden, a.g.e., sayfa 113 ve devamı.

01.06.2005 tarihinden 01.07.2014 tarihine kadar herkese ve 01.07.2014 tarihinden sonra yetişkinlere karşı işlenen genel suçları oluşturan eylemlerden ötürü verilen ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasının infazı 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun infaz düzeninin başlangıç dönemi hükümlerine göre gerçekleştirilecektir. 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun 107. maddesinin ikinci fıkrası maddesinde mükerrir olmayanlar yönünden 30 ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun 108. maddesinin birinci fıkrası a bendi gereğince cezanın 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 58. maddesi gereğince 1. kez mükerrirlere özgü infaz rejimine göre infazına hükümlü olduğu hallerde 39 yıl koşullu salıverilme süresi öngörülmüştür⁴⁰¹.

01.06.2005 tarihinden 01.07.2014 tarihine kadar herkese ve 01.07.2014 tarihinden sonra yetişkinlere karşı işlenen genel suçları oluşturan eylemlerden ötürü verilen müebbet hapis cezasının infazı 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun infaz düzeninin başlangıç dönemi hükümlerine göre gerçekleştirilecektir. 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun 107. maddesinin ikinci fıkrası mükerrir olmayanlar yönünden 24 ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun 108. maddesinin birinci fıkrası cezanın 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 58. maddesi gereğince 1. kez mükerrirlere özgü infaz rejimine göre infazına hükümlü olduğu hallerde 33 yıl koşullu salıverilme süresi öngörülmüştür⁴⁰².

01.06.2005 tarihinden itibaren ve halen cezanın 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 58. maddesi gereğince 2. kez mükerrirlere özgü infaz rejimine göre infazına hükümlü olduğu hallerde koşullu salıverilmeden yararlanamayacaklarına dair 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun 108. maddesinin birinci fıkrası hükmü cezanın 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 58. maddesi

⁴⁰¹ Akkaya, a.g.e., sayfa 482-484. Sağıroğlu, a.g.e., sayfa 107 ve devamı. Mecit, a.g.e., sayfa 404 ve devamı, 516 ve devamı. Erdoğan, a.g.e., sayfa 242 ve devamı, 247 ve devamı, 317 ve devamı. İnce, a.g.e., sayfa 495, 496, 596 ve devamı. Yetgin, a.g.e., sayfa 762, 769 ve devamı. Yerdelen, a.g.e., sayfa 112 ve devamı. Özgenç, a.g.e., sayfa 97 ve devamı. Dönmezer ve Erman, a.g.e., sayfa 295. Demirbaş, a.g.e., sayfa 528, 530-533 Bozdağ, a.g.e., sayfa 112-114. Maden, a.g.e., sayfa 113-115.

⁴⁰² Akkaya, a.g.e., sayfa 482-484. Sağıroğlu, a.g.e., sayfa 134 ve devamı. Mecit, a.g.e., sayfa 404 ve devamı, 516 ve devamı. Erdoğan, a.g.e., sayfa 242 ve devamı, 250 ve devamı, 317 ve devamı. İnce, a.g.e., sayfa 495, 496, 596 ve devamı. Yetgin, a.g.e., sayfa 762, 769 ve devamı. Yerdelen, a.g.e., sayfa 118 ve devamı. Özgenç, a.g.e., sayfa 97 ve devamı. Dönmezer ve Erman, a.g.e., sayfa 295. Demirbaş, sayfa 528, 530-533. Bozdağ, a.g.e., sayfa 118-119. Maden, a.g.e., sayfa 113-115.

gereğince 2. kez mükerrirlere özgü infaz rejimine göre infazına hükümlendiğünün kararda açıkça yazılacağına ilişkin olarak 14/4/2020 tarih ve 7242 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile eklenen cümle dışında tüm 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun infaz düzeni boyunca sürmektedir⁴⁰³.

01.06.2005 tarihinden itibaren ve halen 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun infaz düzeninin uygulanması gerektiren içtimalı cezaların bulunduğu hallerde 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 107. maddesinin üçüncü fıkrasındaki;

...birden fazla ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına veya ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile müebbet hapis cezasına mahkûmiyet hâlinde otuzaltı, birden fazla müebbet hapis cezasına mahkûmiyet hâlinde otuz, bir ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile süreli hapis cezasına mahkûmiyet hâlinde en fazla otuzaltı, bir müebbet hapis cezası ile süreli hapis cezasına mahkûmiyet hâlinde en fazla otuz, birden fazla süreli hapis cezasına mahkûmiyet halinde en fazla 28 yıl...

şeklindeki hükmü gereğince içtimalı ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ve müebbet hapis cezasında bu koşullu salıverilme sürelerinin geçmesi aranacaktır⁴⁰⁴.

01.06.2005 ile 28.06.2014 tarihleri arasında yetişkinler ve çocuklar tarafından işlenen ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 102, 103,104, 105 ve 188. maddesi kapsamında kalan eylemler 14/4/2020 tarih ve 7242 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanuna eklenen Geçici Madde 9. maddenin dördüncü fıkrası hükmü gereğince 2/3 koşullu

⁴⁰³ Akkaya, a.g.e., sayfa 497 ve devamı. Sağıroğlu, a.g.e., sayfa 155 ve devamı. Mecit, a.g.e., sayfa 516 ve devamı. Erdoğan, a.g.e., sayfa 251. İnce, a.g.e., sayfa 607 ve devamı. Yetgin, a.g.e., sayfa 811 ve devamı ve devamı. Özgenç, a.g.e., sayfa 141 ve devamı. Dönmezer ve Erman, a.g.e., sayfa 297. Demirbaş, a.g.e., sayfa 537. Bozdağ, a.g.e., sayfa 124.

⁴⁰⁴ Akkaya, a.g.e., sayfa 482-484. Sağıroğlu, a.g.e., sayfa 107 ve devamı. Mecit, a.g.e., sayfa 404 ve devamı. İnce, a.g.e., sayfa 495-496, 596 ve devamı. Şen ve Berkün, a.g.e., sayfa 29. Yetgin, a.g.e., sayfa 697. Özgenç, a.g.e., sayfa 112 ve devamı. Dönmezer ve Erman, a.g.e., sayfa 296. Demirbaş, a.g.e., sayfa 532. Bozdağ, a.g.e., sayfa 113, 118, 124. Maden, a.g.e., sayfa 115.

salıverilme oranına göre koşullu salıverilme süresi belirlenecektir⁴⁰⁵. Bu hüküm yoluyla bu tarih aralığında işlenen bu suçlarda 1/2 koşullu salıverilme oranının uygulanması gerektiği yolunda bir tartışmanın çıkmasının engellenmesinin sağlandığı ileri sürülmüştür⁴⁰⁶.

28.06.2014 tarihinden itibaren ve halen çocuklara karşı işlenen eylemler nedeniyle verilmiş bulunan ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ve müebbet hapis cezası 6545 Sayılı Türk Ceza Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 108. maddesine eklenen sekizinci fıkradaki atıf nedeniyle 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 108. maddesinin birinci fıkradaki ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası için 39 ve müebbet hapis cezası için 33 yıl koşullu salıverilme süresine tabi kılınmıştır. Bu durumda bu cezaların cezanın 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 58. maddesi gereğince 1. kez mükerrirlere özgü infaz rejimine göre infazına karar verilmiş olsa da süre değişmeyecektir⁴⁰⁷. Bu cezaya neden olan suçun belirtilen tarih aralığında çocuklar tarafından işlenmesi halinde de aynı süreler uygulanacaktır⁴⁰⁸.

28.06.2014 tarihinden itibaren ve halen çocukların işlediği ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 102, 103,104, 105 ve 188. maddesi kapsamında kalan eylemlerden ötürü verilen cezaların infazında koşullu salıverilme sürelerinin hesabının 14/4/2020 tarih ve 7242 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanuna eklenen 107. maddenin ikinci fıkrasının e ve g bentleri ile 2/3 koşullu salıverilme oranına göre yapılacağı düzenlenmiştir. Bu düzenleme 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 102/2, 103, 104/2-3 ve 188. maddeleri yönünden lehe ve hem de yine 14/4/2020 tarih ve 7242 sayılı Ceza ve Güvenlik

⁴⁰⁵ Mecit, a.g.e., sayfa 503 ve devamı. İnce, a.g.e., sayfa 619 ve devamı. Yetgin, a.g.e., sayfa 774-775. Yerdelen, a.g.e., sayfa 420. Özgenç, a.g.e., sayfa 109 ve devamı.

⁴⁰⁶ İnce, a.g.e., sayfa 620 ve devamı. Şen ve Berkün, a.g.e., sayfa 47 ve devamı.

⁴⁰⁷ Akkaya, a.g.e., sayfa 524. Sağıroğlu, a.g.e., sayfa 119 ve devamı. Mecit, a.g.e., sayfa 503 ve devamı. Erdoğan, a.g.e., sayfa 251 ve devamı, 256. İnce, a.g.e., sayfa 61 ve devamı. Şen ve Berkün, a.g.e., sayfa 47 ve devamı. Yetgin, a.g.e., sayfa 772-773. Yerdelen, a.g.e., sayfa 421. Özgenç, a.g.e., sayfa 159 ve devamı. Dönmezer ve Erman, a.g.e., sayfa 297.

⁴⁰⁸ Yetgin, a.g.e., sayfa 778. Demirbaş, a.g.e., sayfa 530. Bozdağ, a.g.e., sayfa 124. Maden, a.g.e., sayfa 114-115.

Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 108. maddesine eklenen onuncu fıkrasındaki dokuzuncu fıkranın çocuklarda uygulanmayacağı kuralı ve 102 maddesinin birinci, 104. maddesinin birinci fıkraları ile 105. maddeleri yönünden hükümlü aleyhine bulunmayan ve sonradan yürürlüğe giren kanun ilkesi gereğince geçerli olacaktır⁴⁰⁹.

28.06.2014 tarihinden itibaren ve halen yetişkinlerin işlediği ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 102. maddesinin ikinci fıkrası 103, 104. maddesinin ikinci ve üçüncü, ve 188. maddesi kapsamında kalan eylemlerden ötürü verilen cezaların infazında koşullu salıverilme sürelerinin hesabının 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 108. maddesinin birinci fıkrasına göre yapılacağına ilişkin 6545 Sayılı Türk Ceza Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun kurduğu bu irtibatın 14/4/2020 tarih ve 7242 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 108. maddesinin dokuzuncu fıkrasına oranın 3/4 olacağı ibaresinin eklenmesi yoluyla korunmuştur⁴¹⁰.

28.06.2014 tarihinden itibaren ve halen yetişkinlerin işlediği ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 102. maddesinin ikinci fıkrası dışındaki fıkraları ile 104 maddesinin birinci fıkrası ve 105. maddesinde düzenlenen eylemlerin 28.06.2014 tarihinden önce işlenmesi halinde 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun Geçici madde 9. maddesinin dördüncü fıkrası uygulanacaktır. Bu tarihten sonra ise 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 107. maddesinin ikinci fıkrasınının 14/4/2020 tarih ve 7242 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile değiştirilmeden önceki halinde bulunan 2/3 koşullu

⁴⁰⁹ Akkaya, a.g.e., sayfa 526. Sağıroğlu, a.g.e., sayfa 119 ve devamı. Mecit, a.g.e., sayfa 404 ve devamı, 503 ve devamı. Şen ve Berkün, a.g.e., sayfa 47 ve devamı. Yetgin, a.g.e., sayfa 697.774.777. Yerdelen, a.g.e., sayfa 422. Özgenç, a.g.e., sayfa 109 ve devamı. Dönmezer ve Erman, a.g.e., sayfa 295. Demirbaş, a.g.e., sayfa 529. Bozdağ, a.g.e., sayfa 124. Maden, a.g.e., sayfa 114.

⁴¹⁰ Akkaya, a.g.e., sayfa 468, 523 ve devamı. Sağıroğlu, a.g.e., sayfa 117 ve devamı. Mecit, a.g.e., sayfa 404 ve devamı, 503 ve devamı. İnce, a.g.e., sayfa 619 ve devamı. Şen ve Berkün, a.g.e., sayfa 47 ve devamı. Yetgin, a.g.e., sayfa 773-775. Yerdelen, a.g.e., sayfa 418, 420-421 ve devamı. Özgenç, a.g.e., sayfa 159 ve devamı. Dönmezer ve Erman, a.g.e., sayfa 297. Demirbaş, a.g.e., sayfa 530. Bozdağ, a.g.e., sayfa 124. Maden, a.g.e., sayfa 114-115.

salıverilme oranına sahiptir. Son olarak 14/4/2020 tarih ve 7242 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun 107. maddesinin ikinci fıkrasının d bendi ile koşullu salıverilme hesabının 2/3 koşullu salıverilme oranına göre yapılacağı düzenlenmiştir. Bu düzenleme hükümlü aleyhine bulunmayan ve sonradan yürürlüğe giren kanun ilkesi gereğince geçerli olacaktır⁴¹¹.

01.06.2005 tarihinden itibaren ve halen 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 81, 82, üstsoya, altsoya, eşe veya kardeşe ya da beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişilere karşı işlenen ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 87/2-d maddesi kapsamında kalan eylemlerden ötürü verilen cezalarda bu kişilere karşı bu eylem 671 Sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Kurum ve Kuruluşlara İlişkin Düzenleme Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile istisna edildiğinden ve 14/4/2020 tarih ve 7242 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile değişik 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 107. maddesinin ikinci fıkrasının d bendi gereğince önceki oran olan 2/3 oranı tekraren korunduğundan hükümlünün durumunu ağırlaştırmayan sonraki kanun olan 14/4/2020 tarih ve 7242 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun gereğince 2/3 koşullu salıverilme oranı uygulanacaktır⁴¹².

01.06.2005 ile 01.07.2016 tarihleri arasında işlenen ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 83, üstsoya, altsoya, eşe veya kardeşe ya da beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişilere dışındaki kişilere karşı işlenen ve 87. maddesinin ikinci fıkrasının d bendi, 94-96, 132-138 maddeleri ile 2937 sayılı Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Milli İstihbarat Teşkilatı Kanunu kapsamında kalan

⁴¹¹ Akkaya, a.g.e., sayfa 468, 475 ve devamı., 482-484, 523 ve devamı. Sağıroğlu, a.g.e., sayfa 117 ve devamı. Mecit, a.g.e., sayfa 404 ve devamı, 503 ve devamı. Erdoğan, a.g.e., sayfa 257 ve devamı. İnce, a.g.e., sayfa 619 ve devamı. Şen ve Berkün, a.g.e., sayfa 47 ve devamı. Yetgin, a.g.e., sayfa 773-775. Yerdelen, a.g.e., sayfa 418 ve devamı. Özgenç, a.g.e., sayfa 109 ve devamı. Dönmezer ve Erman, a.g.e., sayfa 295.

⁴¹² Akkaya, a.g.e., sayfa 475 ve devamı. Sağıroğlu, a.g.e., sayfa 107 ve devamı, 257 ve devamı. 259. Mecit, a.g.e., sayfa 404 ve devamı, 507 ve devamı. İnce, a.g.e., sayfa 499. Şen ve Berkün, a.g.e., sayfa 72 ve devamı. Özgenç, a.g.e., sayfa 109 ve devamı. Dönmezer ve Erman, a.g.e., sayfa 294-295.

suçlar 671 Sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Kurum ve Kuruluşlara İlişkin Düzenleme Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile istisna edilmemiştir. 671 Sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Kurum ve Kuruluşlara İlişkin Düzenleme Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname kapsamına girmeyen 01.07.2016 tarihi sonrasında ise farklı koşullu salıverilme oranı öngörülmüştür. Bu nedenle 01.07.2016 tarihinde önceki eylemler 1/2 koşullu salıverilme oranına tabidir⁴¹³.

01.07.2016 tarihinden itibaren ve halen 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 83, üstsoya, altsoya, eşe veya kardeşe ya da beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişilere dışındaki kişilere karşı işlenen ve 87. maddesinin ikinci fıkrasının d bendi , 94-96, 132-138 maddeleri ile 2937 sayılı Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Milli İstihbarat Teşkilatı Kanunu kapsamında kalan suçlar 671 Sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Kurum ve Kuruluşlara İlişkin Düzenleme Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 01.07.2016 tarihinden sonrasını kapsamaması ve 14/4/2020 tarih ve 7242 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile yapılan değişiklik yapıncaya kadar 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 107. maddesinin ikinci fıkrasında genel suçlar için 2/3 oranının öngörülmüş olması, 14/4/2020 tarih ve 7242 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile yapılan değişik 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 107. maddesinin ikinci fıkrasının a-c-f-son fıkraları gereğince bu oranının korunmuş olması karşısında hükümlünün durumunu ağırlaştırmayan sonraki kanun olan 14/4/2020 tarih ve 7242 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun gereğince 2/3 koşullu salıverilme oranı uygulanacaktır⁴¹⁴.

⁴¹³ Akkaya, a.g.e., sayfa 477. Sağiroğlu, a.g.e., sayfa 107 ve devamı, 257 ve devamı, 259. Mecit, a.g.e., sayfa 404 ve devamı, 507 ve devamı. İnce, a.g.e., sayfa 499. Şen ve Berkün, a.g.e., sayfa 72 ve devamı. Yetgin, a.g.e., sayfa 737-739, 740 ve devamı., 758, 762, 766 ve devamı., 771. Özgenç, a.g.e., sayfa 109 ve devamı. Dönmezer ve Erman, a.g.e., sayfa 294-295.

⁴¹⁴ Akkaya, a.g.e., sayfa 468, 469 ve devamı., 477. Sağiroğlu, a.g.e., sayfa 107 ve devamı, 257 ve devamı, 259. Mecit, a.g.e., sayfa 404 ve devamı, 507 ve devamı. İnce, a.g.e., sayfa 499. Şen ve Berkün, a.g.e., sayfa 72 ve devamı. Yetgin, a.g.e., sayfa 737-739, 740 ve devamı., 758, 762, 766 ve devamı., 771. Yerdelen, a.g.e., sayfa 418-419, 422-424 ve devamı. Özgenç, a.g.e., sayfa 109 ve devamı. Dönmezer ve Erman, a.g.e., sayfa 294-295.

15.04.2020 tarihinden itibaren birden fazla cezanın 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 58. maddesi gereğince 1. kez mükerrirlere özgü infaz rejimine göre infazına hükmolunduğu hallerde süreli hapis cezalarının infazında 14/4/2020 tarih ve 7242 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile eklenen 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 108. maddesinin birinci fıkrasının c bendi gereğince en fazla 32 yıl olarak içtima edilebilecektir. Bu tarihten önce işlenen suçlarda ötürü verilmiş bulunan cezanın 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 58. maddesi gereğince 1. kez mükerrirlere özgü infaz rejimine göre infazına hükmolunan suçların infazı 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun başlangıç döneminde düzenlenen 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 107. maddesinin ikinci fıkrasının e hükmü gereğince 28 yıl koşullu salıverilme süresine tabi olacaktır.⁴¹⁵ Kıyasen 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 107. maddesinin dördüncü fıkrasının e bendindeki 32 yıllık sürenin esas alınması da ileri sürülmüştür.

4.3. Koşullu Salıverilme Yasakları

Koşullu salıverilmenin tarihçesi bölümünde belirtildiği üzere koşullu salıverilme tarihi süreçte yararlı bir uygulama olarak doğmuştur. Sonrasında bu yararlı özelliği bir kısım uluslararası düzenleme ve içtihatlarla da ilham kaynağı olmuştur. Bu nedenle koşullu salıvermenin uygulanmasının kural olduğu söylenebilecektir. Ancak zaman içinde değişik düzenlemeler ile bazı durumlarda koşullu salıverilmenin uygulanamayacağı düzenlenmiştir. Hükümlünün koşullu salıverilmeden yararlanması olanağını ortadan kaldıran bu durumların koşullu salıverilme yasağı veya engeli olarak adlandırılması mümkün olmaktadır. Bu durumlara neden olan düzenlemeler mevzuatta değişik yerlerde yer almaktadır. Belirli bir sistematığı bulunmamaktadır.

5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun;

Koşullu salıverilme

Madde 107-...

⁴¹⁵ Akkaya, a.g.e., sayfa 504, 524. Sağıroğlu, a.g.e., sayfa 152 ve devamı. Mecit, a.g.e., sayfa 516 ve devamı. İnce, a.g.e., sayfa 598.

(12) Koşullu salıverilen hükümlünün, denetim süresinde hapis cezasını gerektiren kasıtlı bir suç işlemesi veya kendisine yüklenen yükümlülüklere, infaz hâkiminin uyarısına rağmen, uymamakta ısrar etmesi hâlinde koşullu salıverilme kararı geri alınır.

(13) Koşullu salıverilme kararının geri alınması hâlinde hükümlünün;

a) Sonraki suçu işlediği tarihten itibaren başlamak ve hak ederek tahliye tarihini geçmemek koşuluyla sonraki işlediği her bir suç için verilen hapis cezasının iki katı sürenin,

b) (Değişik: 25/5/2005-5351/8 md.) Yükümlülüklerine aykırı davranması hâlinde, bu yükümlülüklere uymama tarihi ile hak ederek salıverilme tarihi arasındaki süreyi geçmemek koşuluyla ihlalin niteliğine göre takdir edilecek bir sürenin, Ceza infaz kurumunda aynen çektirilmesine karar verilir. Koşullu salıverilme kararının geri alınmasından sonra aynı hükmün infazı ile ilgili bir daha koşullu salıverilme kararı verilmez.

şeklindeki hükmü gereğince hükümlünün koşullu salıverilmesinden sonra ihlal niteliğindeki davranışları gereğince yeni işlediği suçtan verilen cezanın iki katı süreyle ve ihlal halinde ise takdir olunan süre kadar bir süre ve ancak hak ederek tahliye süresini geçmemek üzere koşullu salıverilmenin geri alınması gerekecektir. Bu durumda fıkradaki açık hüküm gereğince cezanın cezaevinde aynen çektirilmesine karar verilecektir⁴¹⁶.

Yine 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun;

Mükerrirlere ve bazı suç faillerine özgü infaz rejimi ve denetimli serbestlik tedbiri

Madde 108- ...

⁴¹⁶ İnce, a.g.e., sayfa 405, 745-746. Yetgin, a.g.e., sayfa 894-897. Akkaya, a.g.e., sayfa 474, 859 ve devamı. Sağıroğlu, a.g.e., sayfa 341. Yerdelen, a.g.e., sayfa 117, 435. Erdoğan, a.g.e., sayfa 205. Demirbaş, a.g.e., sayfa 544 ve devamı. Şen ve Berkun, a.g.e., sayfa 44. Mecit, a.g.e., sayfa 538. Giden, a.g.e., sayfa 61. Kan, a.g.e., sayfa 95. Badem, a.g.e., sayfa 55. Bozdağ, a.g.e., sayfa 204. Özgenç, a.g.e., sayfa 229, 359.

(3) İkinci defa tekerrür hükümlerinin uygulanması durumunda, hükümlü koşullu salıverilmez. (Ek cümle:14/4/2020-7242/49 md.) Hükümlü hakkında ikinci defa tekerrür hükümlerinin uygulanacağı hükümde belirtilir.

şeklindeki hükmü nedeniyle cezanın 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 58. maddesi gereğince 2. kez mükerrirlere özgü infaz rejimine göre infazına hükmolunduğu hallerde hükümlü koşullu salıverilmeyecektir⁴¹⁷.

4771 sayılı Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanunun;

MADDE 1...

Bu Kanun hükümlerine göre idam cezaları müebbet ağır hapis cezasına dönüştürülen terör suçluları hakkında Cezaların İnfazı Hakkında Kanun ile 12.4.1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun şartla salıverilmeye ilişkin hükümleri uygulanmaz. Bunlar hakkında müebbet ağır hapis cezası ölünceye kadar devam eder.

ve 5218 sayılı Ölüm Cezasının Kaldırılması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanunun;

MADDE 1. ...

Ölüm cezaları 3.8.2002 tarihli ve 4771 sayılı Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun hükümlerine göre müebbet ağır hapis cezasına dönüştürülen terör suçluları ile ölüm cezaları ağırlaştırılmış müebbet ağır hapis cezasına dönüştürülen veya ağırlaştırılmış müebbet ağır hapis cezasına mahkûm olan terör suçluları hakkında, bu Kanun ve 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanunun şartla salıvermeye ilişkin hükümleri uygulanmaz. Bunlar hakkında ağırlaştırılmış müebbet ağır hapis cezası ölünceye kadar devam eder.

⁴¹⁷ İnce, a.g.e., sayfa 404-405. Yetgin, a.g.e., sayfa 894-897. Sağiroğlu, a.g.e., sayfa 161. Yerdelen, a.g.e., sayfa 434. Erdoğan, a.g.e., sayfa 205. Demirbaş, a.g.e., sayfa 537. Dönmezer ve Erman, a.g.e., sayfa 300. Şen ve Berkun, a.g.e., sayfa 44-45. Mecit, a.g.e., sayfa 537. Giden, a.g.e., sayfa 60. Algharblgı, a.g.e., sayfa 36. Tüney, a.g.e., sayfa 65. Kan, a.g.e., sayfa 65. Badem, a.g.e., sayfa 7. Maden, a.g.e., sayfa 116. Bozdağ, a.g.e., sayfa 100-103. Özgenç, a.g.e., sayfa 270-271.

şeklindeki hükümleri ile ölüm cezaları ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına çevrilmiş bulunan terör suçlularının bu cezalarından ötürü koşullu salıverilme yiyecekleri hüküm altına alınmıştır. Terör suçlularının terör suçlarından ötürü almış oldukları ağırlaştırılmış hapis cezasını ilişkin bu yasak 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun;

Madde 17- (Değişik: 29/6/2006-5532/12 md.)

...

Ölüm cezaları, 14/7/2004 tarihli ve 5218 sayılı Kanunun 1 inci maddesi ile değişik 3/8/2002 tarihli ve 4771 sayılı Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanunla müebbet ağır hapis cezasına dönüştürülen terör suçluları ile ölüm cezaları ağırlaştırılmış müebbet ağır hapis cezasına dönüştürülen veya ağırlaştırılmış müebbet ağır hapis cezasına mahkûm olan terör suçluları koşullu salıverilme hükümlerinden yararlanamaz. Bunlar hakkında ağırlaştırılmış müebbet ağır hapis cezası ölünceye kadar devam eder.

şeklindeki dördüncü fıkra hükmü ile sürdürülmüştür. Aynı türden düzenleme 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun;

Geçici Madde 2- (1) 14.7.2004 tarihli ve 5218 sayılı Kanunun 1 inci maddesi ile değişik 3.8.2002 tarihli ve 4771 sayılı Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanunla; ölüm cezaları, müebbet ağır hapis cezasına dönüştürülen terör suçluları ile ölüm cezaları ağırlaştırılmış müebbet ağır hapis cezasına dönüştürülen veya ağırlaştırılmış müebbet ağır hapis cezasına mahkûm olan terör suçluları, koşullu salıverilme hükümlerinden yararlanamaz. Bunlar hakkında, ağırlaştırılmış müebbet ağır hapis cezası, hayatı boyunca devam eder.

şeklindeki hükmü ile ayrıca korunmuştur. Benzer bir engel 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun 107. maddesinin;

(16) 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun İkinci Kitap, Dördüncü Kısım, "Devletin Güvenliğine Karşı Suçlar" başlıklı Dördüncü Bölüm, "Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişine Karşı Suçlar" başlıklı Beşinci Bölüm, "Milli Savunmaya Karşı Suçlar" başlıklı Altıncı Bölüm altında yer alan suçlardan

birinin bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi dolayısıyla ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına mahkûmiyet hâlinde, koşullu salıverilme hükümleri uygulanmaz.

şeklindeki fıkrası ile bir başka tanımlamayla varlığını sürdürmektedir⁴¹⁸.

Terör suçlarına ilişkin bir diğer engel 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun;

Madde 17- (Değişik: 29/6/2006-5532/12 md.)

...

Tutuklu veya hükümlü iken firar veya ayaklanma suçundan mahkûm edilmiş bulunanlar ile disiplin cezası olarak üç defa hücre hapsi cezası almış olanlar, bu disiplin cezaları kaldırılmış olsa bile şartla salıverilmeden yararlanamazlar. Bu Kanun kapsamına giren suçlardan mahkûm olanlar, hükümlerinin kesinleşme tarihinden sonra bu Kanunun kapsamına giren bir suç işlemeleri halinde, şartla salıverilmeden yararlanamazlar.

şeklindeki ikinci ve üçüncü fıkra hükmü ile yine terör suçlarının infazında firar ve disiplin cezası alınması ve terör suçlarından ötürü özel tekerrüre düşenler yönünden koşullu salıverilme engeli öngörülmüştür⁴¹⁹.

Disiplin cezası bulunanlar yönünden 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun;

Disiplin cezasını gerektiren eylemlerin tekrarı, disiplin cezalarının infazı ve kaldırılması

⁴¹⁸ İnce, a.g.e., sayfa 389-395. Yetgin, a.g.e., sayfa 894-897. Akkaya, a.g.e., sayfa 445, 475, 485, 488-489. Sağıroğlu, a.g.e., sayfa 247. Yerdelen, a.g.e., sayfa 115, 434-435. Erdoğan, a.g.e., sayfa 204-205. Demirbaş, a.g.e., sayfa 536-537. Dönmezer ve Erman, a.g.e., sayfa 300-301. Şen ve Berkun, a.g.e., sayfa 44. Mecit, a.g.e., sayfa 537. Giden, a.g.e., sayfa 59, 60. Algharblığı, a.g.e., sayfa 36, 37. Tüney, a.g.e., sayfa 65. Kan, a.g.e., sayfa 65. Badem, a.g.e., sayfa 49-50, 53. Maden, a.g.e., sayfa 116. Maden, a.g.e., sayfa 123. Bozdağ, a.g.e., sayfa 92-100, 235-240. Özgenç, a.g.e., sayfa 229-270.

⁴¹⁹ İnce, a.g.e., sayfa 395-404. Yetgin, a.g.e., sayfa 894-897. Akkaya, a.g.e., sayfa 445, 588-589. Yenidünya, a.g.e., sayfa 128. Yerdelen, a.g.e., sayfa 435. Erdoğan, a.g.e., sayfa 204-205. Demirbaş, a.g.e., sayfa 536. Dönmezer ve Erman, a.g.e., sayfa 300-301. Şen ve Berkun, a.g.e., sayfa 46-47. Mecit, a.g.e., sayfa 539. Algharblığı, a.g.e., sayfa 36. Tüney, a.g.e., sayfa 66. Kan, a.g.e., sayfa 65. Badem, a.g.e., sayfa 51-53. Maden, a.g.e., sayfa 117. Bozdağ, a.g.e., sayfa 100-107. Özgenç, a.g.e., sayfa 271-273.

Madde 48-

...

(3) ...

b) Disiplin cezalarının tamamı infaz edilip kaldırılmadıkça koşullu salıverilme işlemi yapılmaz, ancak bu süre hak ederek salıverme tarihini geçemez.

şeklindeki hükmü nedeniyle kural olarak disiplin cezalarının tamamı infaz edilip kaldırılmadıkça koşullu salıverilme mümkün olmayacaktır. Ancak 14/4/2020 tarih ve 7242 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile ihdas olunan 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun;

Geçici Madde 9- (Ek:14/4/2020-7242/53 md.)

(1) 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun İkinci Kitap Dördüncü Kısım Dördüncü, Beşinci, Altıncı ve Yedinci Bölümünde ve 220 nci maddesinde düzenlenen suçlardan, cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlardan ve 3713 sayılı Kanun kapsamına giren suçlardan hükümlü ve tutuklu olanlar ile Kanunun 9 uncu maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında kalan hükümlü ve tutuklular hakkında verilenler hariç olmak üzere; 30/3/2020 tarihinden önceki eylemler nedeniyle Kanunun 39 ilâ 46 ncı maddeleri uyarınca verilen disiplin cezası ve tedbirleri, infaz edilmeleri kaydıyla 48 inci maddedeki süre ve karar şartı aranmaksızın idare ve gözlem kurulunca verilecek iyi hâl kararı üzerine kaldırılır. 55 inci madde hükümleri saklıdır.

şeklindeki hükmü ile getirilen istisna gereğince bu maddede sayılan ve istisna edilmeyen suçlar yönünden disiplin cezasının infaz edilmesi kaydıyla her bir ceza yönünden maddede öngörülen sürelerin beklenmesine gerek bulunmamaktadır⁴²⁰.

5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun;

⁴²⁰ İnce, a.g.e., sayfa 406. Yetgin, a.g.e., sayfa 894-897. Akkaya, a.g.e., sayfa 994-995. Sağiroğlu, a.g.e., sayfa 98 ve devamı. Erdoğan, a.g.e., sayfa 205. Giden, a.g.e., sayfa 61. Algharblığı, a.g.e., sayfa 37. Tüney, a.g.e., sayfa 65. Kan, a.g.e., sayfa 65. Badem, a.g.e., sayfa 55. Bozdağ, a.g.e., sayfa 166. Özgenç, a.g.e., sayfa 207.

Adli para cezasının infazı

Madde 106-...

(9) (Değişik: 26/2/2008-5739/5 md.) 16 ncı madde hükümleri saklı kalmak üzere, adli para cezasından çevrilen hapsin infazı ertelenemez ve bunun infazında koşullu salıverilme hükümleri uygulanmaz. Hapse çevrilmiş olmasına rağmen hak yoksunlukları bakımından esas alınacak olan adli para cezasıdır.

şeklindeki hükmü nedeniyle 01.06.2005 tarihinden sonra işlenen ve TCK kapsamında kalan suçlardan ötürü 52. maddeye göre; 08.02.2008 tarihinden sonra işlenen ve özel ceza kanunları kapsamında kalan suçlardan ötürü 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 52. maddesine göre; 01.03.2008 tarihinden sonra işlenen ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu veya özel ceza kanunları kapsamında kalan suçlardan ötürü 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 50. maddesi delaletiyle 52 maddesine göre belirlenmiş bulunan para cezalarının ödenmemesi nedeniyle hapse çevrilmesi suretiyle elde edilen hapis cezalarının infazı sırasında hükümlünün koşullu salıverilmesi mümkün olmayacaktır⁴²¹.

19.10.2005 tarihli Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 19.10.2005 tarih ve 5411 sayılı kanunun;

İnfaz Madde 167 — 160 ıncı maddede yazılı suçlardan dolayı mahkûm olanlar, Fona veya Hazineye olan borçları ve tazminatları ödemediği veya bu borçlar ve tazminatlar malvarlıklarından tahsil olunamadığı sürece, bunlar hakkında koşullu salıverilme hükümleri uygulanmaz.

şeklindeki hükmü ile bu kanunun 160. maddesi kapsamında kalan suçlardan mahkum olanların cezalarının bu suçlar nedeniyle fona ve hazineye olan borçlar ve tazminatlar

⁴²¹ İnce, a.g.e., sayfa 405. Yetgin, a.g.e., sayfa 894-897. Sağiroğlu, a.g.e., sayfa 457. Yerdelen, a.g.e., sayfa 175, 435. Demirbaş, a.g.e., sayfa 537. Dönmezer ve Erman, a.g.e., sayfa 301. Şen ve Berkun, a.g.e., sayfa 45. Mecit, a.g.e., sayfa 538-539. Giden, a.g.e., sayfa 61. Algharblı, a.g.e., sayfa 36. Tüney, a.g.e., sayfa 66. Kan, a.g.e., sayfa 65. Badem, a.g.e., sayfa 53-55. Maden, a.g.e., sayfa 117. Bozdağ, a.g.e., sayfa 108. Özgenç, a.g.e., sayfa 228-229.

ödenmediği veya tahsil edilemediği müddetçe koşullu salıverilme hükümlerinin uygulanmayacağı hüküm altına alınmıştır⁴²².

4926 Kaçakçılıkla Mücadele Kanununa Göre bu Hükmolunmuş Tazmini Nitelikteki Para Cezalarının Ödenmemesi Nedeniyle Hapse Çevrilmeleri Suretiyle Elde Edilen Hapis Cezalarının İnfazında Koşullu Salıverilme Hükümleri Uygulanmayacaktır. Öncesinde 1918 sayılı Kanun ile düzenlenmiş bulunan kaçakçılık suçları 19.07.2003 tarih 25173 sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 4926 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu ile yürürlükten kaldırılmıştır. 4926 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu ise 31.03.2007 günlü 26479 sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu ile yürürlükten kaldırılmıştır. Sonradan giren 5607 sayılı Kanun ceza türleri bakımından aleyhe olması nedeniyle 19.07.2003-31.03.2007 tarihleri arasında işlenen suçlar 4926 sayılı Kanuna göre cezalandırılacaktır. Hazinesin uğradığı zararı gidermek ve mali menfaati korumak amacı güden bu tür cezalar öğretide ve Yargıtay tarafından tazmini nitelikte para cezaları olarak tanımlanmıştır, Yargıtaya göre tazmini nitelikteki para cezasının ödenmemesi nedeniyle hapse çevrilmesindeki amaç, hükümlüye cezayı ödemek suretiyle zararın giderilmesi ve mali menfaatinin korunmasının sağlanmasıdır. Yargıtay, istenilen bu zorlama amacının sağlanabilmesi için hapse çevrilmiş cezanın infazında koşullu salıverilme hükümlerinin uygulanamayacağına hükmetmiştir⁴²³.

26.06.1964 tarih ve 11738 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 477 sayılı Disiplin Mahkemeleri Kuruluşu, Yargılama Usulü Ve Disiplin Suç Ve Cezaları Hakkında Kanunun;

Madde 63 – Bu kanunda aksine hüküm bulunmayan hallerde Askeri Ceza Kanunu ile Askeri Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanunu hükümleri disiplin mahkemelerinde de uygulanır.

(Ek fıkra: 31/3/2005 – 5329/2 md.; Değişik ikinci fıkra: 26/2/2008-5739/2 md.) ... ile 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik

⁴²² İnce, a.g.e., sayfa 406-407. Yetgin, a.g.e., sayfa 894-897. Akkaya, a.g.e., sayfa 105-110, 485. Sağiroğlu, a.g.e., sayfa 285-286. Erdoğan, a.g.e., sayfa 206. Şen ve Berkun, a.g.e., sayfa 47. Mecit, a.g.e., sayfa 539. Giden, a.g.e., sayfa 61. Algharblı, a.g.e., sayfa 37. Badem, a.g.e., sayfa 18, 55-56. Maden, a.g.e., sayfa 117. Özgenç, a.g.e., sayfa 274.

⁴²³ Akkaya, a.g.e., sayfa 100-104. Sağiroğlu, a.g.e., sayfa 462-463.

Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun hükümleri, disiplin suç ve cezaları hakkında uygulanmaz.

şeklindeki hükmü nedeniyle disiplin cezalarında da hükümlü koşullu salıverilmeyecektir⁴²⁴.

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun;

Tanımlar

Madde 2 ...

1) Disiplin hapsi ... şartla salıverilme hükümleri uygulanamayan, ... hapsi, ifade eder.

şeklindeki hükmü nedeniyle 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu gereğince verilen disiplin hapsinin infazında koşullu salıverilme uygulanmaz⁴²⁵. 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun 76. ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanununun 60. maddesinde düzenlenen mal beyanında bulunmama suçlarından verilen hapsen tazyik cezalarının infazında da nitelikleri gereği koşullu salıverilme uygulanmayacaktır⁴²⁶. 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun 338, 340, 341, 343, 344. maddelerinde düzenlenen suçlardan ötürü verilebilen tazyik hapsinin tanımına 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununda yer verilmemiştir. Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi İle Ceza Ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmeliğin;

Disiplin hapsi ve tazyik hapsi kararlarının infazı

MADDE 145 ...

(4) Disiplin hapsi ve tazyik hapsi kararları, ... koşullu salıverilme

⁴²⁴ Mecit, a.g.e., sayfa 539. Yetgin, a.g.e., sayfa 896.

⁴²⁵ İnce, a.g.e., sayfa 940. Yetgin, a.g.e., sayfa 894-897. Akkaya, a.g.e., sayfa 153. Sağiroğlu, a.g.e., sayfa 355 ve devamı. Dönmezer ve Erman, a.g.e., sayfa 301. Mecit, a.g.e., sayfa 538. Algharblı, a.g.e., sayfa 37. Badem, a.g.e., sayfa 56-57. Maden, a.g.e., sayfa 117. Bozdağ, a.g.e., sayfa 108. Özgenç, a.g.e., sayfa 275-279.

⁴²⁶ İnce, a.g.e., sayfa 942. Yetgin, sayfa 894-897. Akkaya, a.g.e., sayfa 153. Sağiroğlu, a.g.e., sayfa 360-361. Erdoğan, a.g.e., sayfa 205. Demirbaş, a.g.e., sayfa 537. Dönmezer ve Erman, a.g.e., sayfa 301. Mecit, a.g.e., sayfa 538.

hükümleri uygulanmaz ...

şeklindeki hükmü gereğince infazında koşullu salıverilme uygulanmayacaktır⁴²⁷. 20.03.2012 tarih ve 28239 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanundaki tedbirlere aykırı davranılması halinde anılan Kanunun 13. maddesi gereğince uygulanmasına hükmolunabilen zorlama hapsinin infazında 6284 sayılı Ailenin Korunması Ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanuna İlişkin Uygulama Yönetmeliğinin;

Tedbir kararlarına aykırılık

MADDE 38 ...

(7) Zorlama hapsi kararları ... koşullu salıverilme hükümleri uygulanmaz ...

şeklindeki hükmü gereğince koşullu salıverilme uygulanmayacaktır⁴²⁸.

⁴²⁷ İnce, a.g.e., sayfa 944. Yetgin, a.g.e., sayfa 894-897. Akkaya, a.g.e., sayfa 153. Sağiroğlu, a.g.e., sayfa 358 ve devamı. Erdoğan, a.g.e., sayfa 205. Demirbaş, a.g.e., sayfa 537. Maden, a.g.e., sayfa 117. Özgenç, a.g.e., sayfa 275-279.

⁴²⁸ İnce, a.g.e., sayfa 407, 948. Akkaya, a.g.e., sayfa 153. Sağiroğlu, a.g.e., sayfa 361-362.

SONUÇ

Kuvvet yeteneğini muhakeme ile birleştiren insan, girdiye göre çok daha fazla artık değer elde etme sürecini başlangıçtan itibaren arttırarak sürdürmüştür. Bu süreçte gerek tarım devriminden önce ve gerekse sonrasında insana ait yetenekler ve kuvvet belirleyici durumdadır.

Aydınlanma çağından itibaren bilginin üretilmesi ve yayılması ve üretim süreçlerinde kullanılması hızlanmış olmakla birlikte bu bilginin varlığı ve kullanılması başlı başına insan unsurunun varlığını gerektirmektedir. Aydınlanma çağı ile görece dengelenmiş kral/ulusal devlet, burjuva ve birey ilişkisi içerisinde üretim süreçleri devam etmiştir. Bu yöntemde İngiliz Çit Kanununda söz konusu olduğu gibi şehirlerde toplanmış nüfusun, artık değer üretilmesi sürecinde kalmasının sağlanması ve bu süreci yıkmaktan alıkonulması için hapisane sistemi icat edilmiştir. Başlangıçta Bentham/Panoptikon örneğinde adı konmuş, sonrasında Kafka/Joseph K örneği ile modern çağa taşınmış ve Orwell/Big Brother örneği ile modern çağda bu süreç varlığını sürdürmüştür⁴²⁹. Dikkat edileceği üzere bu yöntemde bireyin gözetlemeye rızasının olmadığı ve en azından gönülsüz olduğu tartışmasızdır. Birey, muhataplarına karşı Aydınlanma Çağından önceki ve sonraki döneme göre görece daha donanımlı ve çok da vazgeçilemez durumdadır. Bireyi süreçte tutmaya çalışan burjuvazi/ulus devlet/kral ve benzeri bütün oluşumlar bireye karşı bir şekilde dengede ve iş birliği içinde olmak zorundadır. Yukarıda 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanun Düzeni başlığı altında modernleşme dönemi ile azınlığın çoğunluğu gözetlediği bir model olan Panoptikon modeline geçildiğine değinilmiştir.

Modernleşme sürecinde burjuvazinin ipleri eline alması aynı zamanda bilgi üzerindeki tekelin de sona ermesine yol açmıştır. Daha 100 yıl öncesine kadar kralların ve seçkinlerin veya dâhilerin tekelinde olan bilgiye artık çok kolay bir biçimde ulaşmak mümkün olmaktadır. İnsanlığa ait her türlü bilgi ve şeyler tamamen sayısallaşarak depolanabilir hale getirilmek durumundadır⁴³⁰. Bunun için bilginin öncelikle içinde bulunduğu kültürel bağlamda soyutlanması gerekmektedir. Evrensel

⁴²⁹ Onur Yılmaz, Franz Kafka'nın Dava adlı eseri bağlamında siber gözetim ve birey, Makale, RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi, Yıl: Kası 2020, safa 423-431.

⁴³⁰ Lyotard, a.g.e., sayfa13-14.

bir nitelik kazanmalıdır. Bütün kültürel ortamlarda muhatapları aynı anlamı elde etmelidir. Ayrıca makineler tarafından işlenmeye uygun hale yani kodlanmış hale getirilmiş olmalıdır. Bu anlamdaki bilgiye İngilizce ‘*information*’ kökünden doğan ‘*enformasyon*’ adı verilmiştir⁴³¹. 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren tamamen bu sistem üzerine kurgulanmış yeni bir dünya düzeni ortaya çıkmıştır.

Tarım ve sanayi devriminden sonra insanlık tarihinde üçüncü kırılma noktası olarak Bilgi Devrimi ortaya çıkmıştır. Yine modernleşmenin getirdiği makineleşme bilginin yayılma araçlarını kolaylaştırması suretiyle bilginin yayılmasını artırmıştır. Makine ile bilginin etkileşimini sağlamaya olanak verecek şekilde bilginin sayısallaştırılması başlamış ve sayısallaşma tamamen sisteme hâkim olacak duruma gelmiştir. Bu süreç artık değerın toplanması ve dağıtılması gücünün tek elde toplanmaya başlanması sürecini doğurdu. Küreselleşme ile iktidarın gizlendiği ve iktidar tarafından seçilmiş azınlığın ayartılmış çoğunluk tarafından izlendiği synopticon modeline geçilmiştir⁴³². Bu sistemde bireyin oluşturulmuş iradesi söz konusudur.

Dolayısıyla önceki dönemden farklı olarak kendisinin izlendiği süreçlere gönüllü olarak katılmaktadır. Alternatif kontrol araçlarının çeşitliliği ve etkinliği ve bireyin yapılandırılmış iradesi ile sağlanan kullanım kolaylığının varlığı karşısında cezalandırma ve hapsedme ve dolayısıyla hapsi sonlandırmanın bir yolu olan koşullu salıverilmenin de bu değişimden etkilenmektedir. Denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle cezalarının infazı yönteminin koşullu salıverilmeden hemen önceye ve bazı hallerde koşullu salıverilme süresinin içine ve sonuna eklenmiş olması buna bir örnek gösterilebilir. Örnekler kimyasal kastrasyonun mevzuatta yer alabilecek aşamaya gelmesi, özel infaz usullerinin kapsamalarının genişlemesi, teknik yöntemlerle takip olarak çoğaltılabilecektir.

Kuantum fiziği Newtoncu fiziği yıkarken onun arkasında bulunan ve Aydınlanma Çağının temel direği olan nedensellik ilkesini de yıkmıştır⁴³³. Bu

⁴³¹ İnan, a.g.e., sayfa 75.

⁴³² Şükrü Balcı, Melek Tuğba Kocaman, Panoptikondan Banoptikona İktidar Mekanizmasındaki Dönüşüm, Makale, Kritik İletişim Çalışmaları Dergisi, Yıl: İlkbahar 2022, Sayı: 01, sayfa 33-50.

⁴³³ Alev Alatlı, İkinci Aydınlanma Çağında Yeni Hukuk Anlayışı, Çevrimiçi Makale, Erişim Tarihi: 19.11.2023, <https://www.alevalatli.com.tr/ikinci-aydinlanma-caginda-yeni-hukuk-anlayisi/>.

zeminde 1973 petrol krizi sonrasında kapitalist sistemin içine düştüğü açmazdan çıkmak için bilgi işlem tabanlı teknolojiler ve esnek işgücü piyasası çözüm olarak görülmüştür⁴³⁴. Bu ve benzeri gelişmeler mutlak doğruları reddeden ve büyük anlatıları dışlayan Postmodern Dönemin doğumuna yataklık etmiştir. Birden çok doğrunun aynı anda bulunduğu bir evrene geçilmiştir. Kaos ve belirsizliğin sisteme hakim olduğu, genel ve soyut kuralların dışlandığı bir düzen söz konusu olmuştur⁴³⁵.

İşte bu boyutta soyut hukuk kurallarının modern dönemde sağladığı kesinlik terkedilmektedir⁴³⁶. Bir suçun işlendiği ya da işlenmediği gibi iki kesin sonuçtan birine hükümlenen belirlilik ortadan kalkmıştır. Bu iki kutup arasında yer alan bütün hallerin aynı var olduğu sonucu ulaşılmak suretiyle adalet sağlanacaktır. Bunun tipik örneği olarak uzlaşma ve tahkim⁴³⁷ uygulamaları gösterilebilir. Bu uygulamalarda önceden belirlenmiş herhangi bir doğru yoktur. Tarafların belirlemesi mümkün olan bütün sonuçlar başlangıçtan adildir. Oysa klasik yargılamada doğru olan hukuk kuralı tarafından önceden belirlenmiştir. Başlangıçta belirlenen ve dilsel olarak adil olan bu doğru ya vardır ya da yoktur. Oysa uzlaşma ve tahkim uygulamalarında Schrödinger'in kedisi⁴³⁸ teorisinde olduğu gibi sonuç açıklanıncaya kadar bütün ihtimaller adildir. Klasik yargılamadan farklı olarak bu uygulamaların sonunda taraflardan birisinin davayı kaybetmesi söz konusu değildir. Her iki tarafın kazandığı çoklu doğru hali mevcuttur. Serbest iradesi bulunmayan kişiye ceza verilmesi adil olmayacaktır. Bu kişi

⁴³⁴ Gökhan Gökğöz, Post Modern Toplum ve İletişimsel Demokrasi, Çevrimiçi Makale, Erişim Tarihi: 19.11.2023, https://ab.org.tr/ab10/kitap/gokgoz_AB10.pdf.

⁴³⁵ Altan Heper, Postmodernizm ve Hukuk-Kısa Bir Bakış-, Makale, Hukuku Kuramı, Yıl: Mart-Nisan 2015, Cilt: 2, Sayı: 2, sayfa 1-6.

⁴³⁶ Mustafa Serhat Kaşıkara, Kaşıkara Seher, Post-Modernizm ve Hukuk, Makale, Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Yıl: 2017, Cilt: 7, Sayı: 1, sayfa 497-521, 511 ve devamı.

⁴³⁷ Alatlı, a.g.e.

⁴³⁸ M. İhsan Darende, Kuantum Fiziği Temelli Bilinç ve İradenin Ceza Sorumluluğundaki Yeri, Makale, Leges Hukuk Dergisi, Yıl: Nisan-Mayıs-Haziran, Sayı: 148-149-150, sayfa 22-48. Yazara göre: Kuantum yaklaşımı serbest irade teorisini de zorlamaktadır. Dış dünyadan aldığımız girdilerin beyinde işlendiğine ve sonucunda oluşan iradeyle davranışlara yön verildiğine ilişkin teorinin temel taşı beyin oluşmaktadır. Beyin kendisi de maddelerden oluşan bir yapıdır. Mikro düzeyde diğer maddeler gibi beyin hücrelerinde de belirsizlik ve kaos hüküm sürmektedir. Beyin hücreleri içindeki moleküllerde yer alan atomların atom altı parçacıklarının konum ve hızlarına göre oluşan hücresel durum sonucunda karar oluşmalıdır. Oysa kuantum yaklaşımına göre bu parçacıkların konum ve hızları belirsizdir. Schrödinger'in kedisinin, herhangi bir anda göremediğimiz kutu içinde canlı veya ölü o olması ya da kutunun herhangi bir noktasında bulunabilmesi durumunun karşılığı beyin içi atom altı parçacıklarda da söz konusudur. Buna göre herhangi bir anda konum ve hız bilinemediği ve konum ve hız ancak sonuç ortaya çıktığı noktada gözlemlenebildiğine ve bu aşamada karar oluşmuş olduğuna göre serbest iradede bahsedilemeyecektir.

hiçbir ceza verilmemesi hali de adil değildir. ‘1’ ve ‘0’ durumlarının doğru olmadığı veya her ikisinin doğru olduğu bir durum söz konusudur.

Kuantum kontrol bu evrenin sonuçlarından biridir. Bu durum tam otomasyonun geçerli olduğu ve makine öğrenmesi ile yönetilen bir sistemde işlevsiz sisteme tabi olan bireyin sistemin kontrolüne izin vermesi halidir. Örnek yapay zeka ve makine öğrenmesi tarafından yönetilen otoyol ve bu sisteme uygun araçlardan oluşan bir sistem düşünülebilir. Bu otoyola araçların ve sürücülerinin giriş çıkışları ve otoyolda kaldıkları tüm süreç boyunca tüm kontrolün yapay zekada olduğu bir durumda sürücünün hiçbir işlevi bulunmayacaktır. Sürücü bu durumda kuantum kontrolüne izin vermektedir⁴³⁹. Kuantum kontrolünün konusunu her zaman bu örnekteki gibi otoyoldaki araçlar oluşturamayabilecektir. Neuralink olarak adlandırılan beyin bilgisayar bağlantısı yolu ile bağlantının konusunu insan da oluşturabilmektedir⁴⁴⁰. Bu tür bağlantıda bilgisayar aracılığı ile bağlantı yapılan insanın beyinde yapılan izleme ile suç teşkil eden bir davranışa geçmek üzere olup olmadığı belirlenebilmektedir. Böyle bir durum belirlenmesi halinde beyinde elektriksel veya kimyasal akım sağlanarak bu kişinin davranışlarına yön verilebilmektedir⁴⁴¹. Aynı şekilde yapay zeka tabanlı ve makine öğrenmesi yapabilen robot hakimler eliyle suç işleme riski hesaplama çalışmaları yürütülmektedir. Kimyasal kastrasyon örneğinde olduğu üzere bilinen yöntemlerle kullanılan bazı biyokimyasallar aracılığı ile suçun önlenmesi veya suçlu kişiliğin yeniden düzenlenmesi söz konusu olabilmektedir.

Bu teknolojiler sivil alandaki çalışmalarına başladığı kamuoyuna duyurulmuş ve bir şekilde bir kısım sonuçları açıklanmış teknolojilerdir. Askeri alanda üretilen teknolojinin gizli tutulması ve sivil alana hemen taşınmayıp kamuoyu ile paylaşılmaması karşısında örnekleri çoğaltmak mümkündür. Bu teknolojilerin bir

⁴³⁹ Müstecaplıoğlu Özgür Esat, Kuantum Teknolojileri ve Gelecek, Çevrimiçi Broşür, Erişim Tarihi: 19.11.2023,

<https://indico.truba.gov.tr/event/76/contributions/500/attachments/163/365/OzgurEsatMustecaplioglu.pdf>.

⁴⁴⁰ Muhammet Ali Kurutay, Mehmet Ali Demir, Ali Kaan Dal, Beyin Bilgisayar Bağlantısının Gelişim Süreci, Neuralink Mevcut Durum İncelemesi Ve Gelecekteki Öngörüler, Makale, Uluslararası Batı Karadeniz Mühendislik Ve Fen Bilimleri Dergisi, Yıl; 2023, Cilt: 5, Sayı;1, Sayfa 64 82.

⁴⁴¹ Aşkın İnci Sökmen Alaca, Neuralink Projesi Ve Terörizmle Mücadelede Beyin Çalışmaları, Çevrimiçi Makale, Erişim Tarihi: 19.11.2023, <https://www.teram.org/Icerik/neuralink-projesi-ve-terorizmle-mucadelede-beyin-calismalari-79>.

kısının adına burada yer vermekteki amaç bilinen kontrol yöntemlerinin ötesinde çözümler bulunduğunu göz önüne getirebilmeyi sağlamaktır. Panopticon ve Synopticon tarzı yöntemlerde asıl olan gözetlemedir. Bu yöntemlerden ilkinde bireyin gözetlemeye rızası yoktur. İkinci yöntemde ise bireyin oluşturulmuş rızası ile çift yönlü gözetleme yapılmaktadır. Kuantum teknolojileri ile artık değerlerin toplanması ve dağıtılması sürecinde insan unsurunun öneminin azalması karşısında artık gözleme ihtiyaç bulunmamaktadır. Hapishanenin kapitalist sisteme iş gücü sağlaması özelliği tamamen devre dışı kalmış durumdadır. Kuantum kontrolü yoluyla birey kendi isteğiyle veri akışını yapay zeka tabanlı makine öğrenmesi sistemlerine bırakmaktadır.

Doğaldır ki hapishaneler insanların iradesi dışında tutuldukları yerlerdir. Mahkumların bu yerlerde var olduğu söylenen adalet gereği orada tutuldukları iddia edilmektedir. Toplum düzeni, adalet ve cezaevi nüfusu dengesinin devlet ve halk için çok önemli olabilmektedir. Bu sebepten cezaevindeki varlıkları sürekli sorgulanmak durumundadır. Esasen koşullu salıverilme bu olumsuzluğu dengelemek üzere var olmuştur. Sadece hapishane ve karşısında koşullu salıverilmenin bulunduğu durumun yeterli olmadığı zaman içinde ortaya çıkmıştır. Geline aşamada tek başına bu yükü taşıyamadığı görülmüştür. Bunun sonucu olarak yukarıda açıklandığı üzere koşullu salıverilmeye destek çıkan uygulamalar hayata geçirilmiştir. Gelişen teknolojiler ve hukuk anlayışı çok daha farklı uygulamalar ile cezaevi nüfusunu en azından oransal olarak azaltacak gözükmektedir.

KAYNAKÇA

- Açıköz Reşat, Yoksulluk ve Suç Doğrusal Olmayan Bir İlişki, Makale, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Yıl: 2015, Cilt: 25, Sayı: 1.
- Akkaya, Çetin, Açıklamalı ve İçtihatlı Cezaların İnfazı Ve İnfaz Hukuku, Kitap, 8. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, Yıl: Nisan 2021.
- Aksoy, Abdulkadir, Geleneksel Devletten Modern Devlete: Sanayi Devrimi ve Kamu Yönetimi Düşüncesinde Değişim, Makale, Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi, Yıl: 2016, Cilt: 2, Sayı: 3.
- Aktan, Coşkun Can, Kurumsal Sosyoloji Kurallar Kurumlar ve Düzen ve Kurumların Sosyolojik Temelleri, Çevrimiçi, Kitap, Spk Yayınları, Erişim Tarihi: 11.03.2023, Researchgate.https://www.researchgate.net/publication/318700703_Kurallar_Kurumlar_Ve_Duzen_Kurallar_Ve_Kurumların_Sosyolojik_Temelleri.
- Aktel, Mehmet, Küreselleşme Süreci ve Etki Alanları, Makale, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt: 6, Sayı: 2, Yıl: 2001.
- Aktoprak, Elçin, Batı Avrupa'da Ulus İnşa Süreçleri ve Ulusal Azınlık Sorunları, Çevrimiçi, Doktora Tezi, Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi, Erişim Tarihi:05.06.2022, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/Tezdetay.jsp?id=St25ust06vhginhmjoyrqq&No=Vjgpqqumdduzloy7hvowdq>.
- Alaca, Aşkın İnci Sökmen, Neuralink Projesi ve Terörizmle Mücadelede Beyin Çalışmaları, Çevrimiçi Makale, Erişim Tarihi: 19.11.2023, <https://www.teram.org/icerik/neuralink-projesi-ve-terorizmle-mucadelede-beyin-calismalari-79>.
- Alatlı, Alev, İkinci Aydınlanma Çağında Yeni Hukuk Anlayışı, Çevrimiçi Makale, Erişim Tarihi: 19.11.2023, <https://www.alevalatli.com.tr/ikinci-aydinlanma-caginda-yeni-hukuk-anlayisi/>.
- Algharblgi, Amir Akram İsmael, Türk Hukukunda Koşullu Salıverme ve Bazı İslam Ülkelerindeki Uygulaması, Çevrimiçi. Yüksek Lisans Tezi, Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi, Erişim Tarihi: 07.03.2023, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/Tezsorgusonucyeni.jsp>,
- Alici, Tevfik, Gerçek Bir Yanılsama: Bilinç, Kitap, Metis Yayınları, Yıl: 2019.
- Altuğ, Yılmaz, Terörün Anatomisi, Kitap, 1. Basım, Altın Kitaplar Yayınevi, Yıl: 1995.
- Aytan, Ozan Arslan, Hareketli Avcı-Toplayıcı Grupların Yaşam Biçimiyle Yerleşik Çiftçi Topluluklarının Yaşam Biçimi Arasındaki İnsan-Mekân İlişkisinin Mukayesesi, Makale, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 18, Sayı: 2.

- Aytekin, Arif, Osmanlı-Türk Modernleşmesinin Düşünsel, Ekonomik ve Bürokratik Kodları, Makale, Sdü Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı:30, Aralık 2013.
- Badem, Semiyet, Koşullu Salıverilme, Çevrimiçi, Yüksek Lisans Tezi, Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi, Erişim Tarihi: 07.03.2023, <https://Tez.Yok.Gov.Tr/Ulusaltezmerkezi/Tezsorgusonucyeni.Jsp>.
- Bakir Hasan, Emek Piyasalarında Yaşanan Dönüşümün Politik Ekonomisi: Türkiye Bağlamında Bir Analiz, , Çevrimiçi, Doktora Tezi, Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi, Erişim Tarihi: 29.01.2024, <https://Tez.Yok.Gov.Tr/Ulusaltezmerkezi/Tezsorgusonucyeni.Jsp>.
- Balcı, Şükrü, Kocaman Melek Tuğba, Panoptikondan Banoptikona İktidar Mekanizmasındaki Dönüşüm, Makale, Kritik İletişim Çalışmaları Dergisi, Yıl: İlkbahar 2022, Sayı: 01.
- Bauman, Zygmunt, Küreselleşme, Kitap, Ayrıntı Yayınları, 10. Basım, Yıl: 2021.
- Bodur, Nurullah Ve Eshat Özkul, Uygulamada Terör Örgütü Ve Terör Suçları, Kitap, 6. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, Yıl: 2022.
- Boynukalın, Mehmet, Tdv İslam Ansiklopedisi, Çevrimiçi, Yıl: 2010, Erişim Tarihi: 22.08.2022, <https://Islamansiklopedisi.Org.Tr/Sart--Fikih#1>.
- Bozdağ, Ahmet, Türk Ceza Hukukunda Koşullu Salıverilme Kurumu Ve Etkinliğinin Geliştirilmesi, Kitap, 2. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, Yıl: Şubat 2021.
- Bozpinar, Cumali, Osmanlı Devleti'nde İktisadi Zihniyet Ve Sanayileşme Sorunsalı: Bursa İpek Sektörü Örneği, Çevrimiçi, Doktora Tezi, Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi, Erişim Tarihi: 23.03.2023, <https://Tez.Yok.Gov.Tr/Ulusaltezmerkezi/Tezsorgusonucyeni.Jsp>.
- Bulut, Nihat, Türkiye'nin Anayasal Ekonomik Düzeni Anayasa Mahkemesinin Yaklaşımı ve Bunun Doktrinde Meydana Getirdiği Tartışmalar, Çevrimiçi, Makale, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 1, Sayı: 1, Yıl: 1997, Erişim Tarihi: 03.04.2023, <https://Hukukdergi.Ebyu.Edu.Tr/?P=686>.
- Büyükbuğa, Belgin, Anarko Kapitalizm Üzerine Bir (İnci) İnceleme Piyasa Anarşizmi Nedir?, Makale, Liberal Düşünce, Sayı: 78, Yıl: Bahar 2015, Erişim Tarihi: 16.04.2023, <https://Dergipark.Org.Tr/Tr/Download/Article-File/790531>.
- Crocetta, Roberta Modugno, Tarihsel ve Entelektüel Bağlam İçinde Murray N. Rothbard'ın Anarko-Kapitalist Siyasî Teorisi, Liberal Düşünce, Çevrimiçi, Makale, Yıl: 2007, Sayı: 46, Erişim Tarihi: 15.04.2023, <https://Dergipark.Org.Tr/Tr/Download/Article-File/791618>.
- Cullinane, Keiran, The Zanardelli Code And Codification In The Countries Of The Common Law, Dergi, James Cook University Law Review, Sayı: 7.

- Darende, M. İhsan, Kuantum Fiziği Temelli Bilinç ve İradenin Ceza Sorumluluğundaki Yeri, Makale, Leges Hukuk Dergisi, Yıl: Nisan-Mayıs-Haziran, Sayı: 148-149-150.
- Davies, Stephen, Liberteryenizme Tarihî ve Güncel Açından Kısa Bir Bakış, Çevrimiçi. Makale, Liberal Düşünce, Sayı: 64, Yıl: 16- Güz 2011, Erişim Tarihi: 15.04.2023, <https://Dergipark.Org.Tr/Tr/Download/Article-File/791439>,
- Değirmencioğlu, Burcu, Westphalian Modelden Bugüne Egemenliğin Dönüşümü Bağlamında Yeni Dünya Düzeninin İnşası, Çevrimiçi, Doktora Tezi, Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi, Erişim Tarihi: 28.07.2022, <https://Tez.Yok.Gov.Tr/Ulusaltezmerkezi/Tezsorgusonucyeni.Jsp> S.25 Vd.
- Demirbaş, Timur, İnfaz Hukuku, Kitap, 8. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, Yıl: 2021.
- Demirtaş, Soner, Türk Hukukunda Suç Olmaktan Çıkarma ve Ceza Vermekten Kaçınma Eğilimi, Makale, Dergi, D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Durmuş Tezcan'a Armağan, Yıl: 2019, Cilt: 21, Özel Sayı.
- Denker, Rauf Ve Abdülğani Esin, Muamele Örnekler ile İzahlı Meşruten Tahliye Ve Tahliyenin Geri Alınması, Kitap, İstanbul, Kutulmuş Matbaası.
- Doğan, Duygu Çağlar, Hapis Cezasına ve İnfazına Seçenek Kurumlar, Doktora Tezi, Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi, Erişim Tarihi: 13.03.2023, <https://Tez.Yok.Gov.Tr/Ulusaltezmerkezi/Tezsorgusonucyeni.Jsp>.
- Doğan Seda, Türkiye'de Ceza İnfaz Kurumlarındaki İşyurtları Faaliyetlerinin Hükümlülerin İstihdamı Açısından Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi, Erişim Tarihi: 29.01.2024. <https://Tez.Yok.Gov.Tr/Ulusaltezmerkezi/Tezsorgusonucyeni.Jsp>
- Dönmezer, Sulhi ve Sahir Erman, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, Kitap, 14. Bası, İstanbul, Der Yayınları, Cilt: 3, Yıl: 2020.
- Emsen Ö. Selçuk, Kapitalist Kentleşme ve Marksist Yedek Sanayi Ordusu: Analitik Bir Bakış, Makale, Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Yıl: 1999, Cilt: 13, Sayı: 1.
- Erbuyurucu, İrem, Türk Hukukunda Erteleme ve Koşullu Salıverme Bağlamında Dolaylı Af Uygulamaları, Yüksek Lisans Tezi, Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi, Erişim Tarihi: 13.03.2023, <https://Tez.Yok.Gov.Tr/Ulusaltezmerkezi/Tezsorgusonucyeni.Jsp>.
- Erdoğan, Oktay, İnfaz Hukuku, Kitap, 3. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, Yıl: 2022.
- Ergil Doğu, Türkiye'de Terör Ve Şiddet, Kitap, Turhan Kitabevi, Ankara, 1980.
- Eser, Albin, Çeviren: Feridun Yenisey, Son Yüzyıl İçinde Almanya'daki Ceza Düzenlemeleri, Geçmişe Bir Bakış Ve Gelecekteki Eğilimler, Dergi, Yargıtay Dergisi, Yıl: 1989, Cilt: 15.

- Foucault, Michel, Hapishanenin Doğuşu, Kitap, Ankara, İmge Kitabevi, Yıl: 1992.
- Giden, Yıldırım, Türk Ceza Hukukunda Koşullu Salıverme, Çevrimiçi, Yüksek Lisans Tezi, Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi, Erişim Tarihi: 13.09.2022, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>.
- Gödekli, Mehmet, Anayasacılık Ekseninde Nevi Şahsına Münhasır Bir Düşün ve Devlet Adamı: “Kemalizm İdeologu”, Mahmut Esat Bozkurt, Makale, İühfm- Ord. Prof. Sadri Maksudi Arsal’a Armağan Özel Sayısı, Cilt: Lxxv, Yıl: 2017.
- Gökçen, Ahmet, Tanzimat Dönemi Osmanlı Ceza Kanunları ve Bu Kanunlardaki Ceza Müeyyideleri, Kitap, İstanbul, Yıl: 1989.
- Gökgöz, Gökhan, Post Modern Toplum ve İletişimsel Demokrasi, Çevrimiçi Makale, Erişim Tarihi: 19.11.2023, https://ab.org.tr/ab10/kitap/gokgoz_ab10.pdf.
- Günay, Erhan, İnfaz Hukukunda İçtima Mahsup ve Koşullu Salıverme, Kitap, 1. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, Yıl: Eylül 2008.
- Güneş Cihan Ve Akyüz Mert, Finansal Sistemin Mekânsal Örgütlenmesi: 19. Yüzyılda Londra'nın Finans Merkezi Olması, Çevrimiçi, Makale, Finansal Araştırmalar Ve Çalışmalar Dergisi, Yıl: Temmuz 2021, Cilt: 13, Sayı: 25
- Güriz, Adnan, Fenimizm Postmodernizm ve Hukuk, Kitap, 2. Baskı, Ankara, Phoenix Yayınevi, Yıl: Şubat 2011.
- Gürsakal, Necmi, Çelik Sadullah, Küresel Ekonomiye Yön Veren Teknolojiler/Kuantum Bilgisayarlar Teknolojik Olarak Ne Getirecek, Kitap Bölümü, Akçağ Yayınları, 1. Baskı, Yıl: Ankara 2020.
- Hafizoğulları, Zeki, Türk Ceza Hukukunun Esasları, Pazar Ekonomisinin Oluşması ve İşlemesinde Önemi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 43, Sayı: 1, Yıl: 1993, Et. 02.01.2021, <https://dergipark.org.tr/tr/download/articlefile/629618>.
- Heper, Altan, Postmodernizm ve Hukuk-Kısa Bir Bakış-, Makale, Hukuku Kuramı, Yıl: Mart-Nisan 2015, Cilt: 2, Sayı: 2.
- Howard, League, Çevrimiçi, Erişim Tarihi: 11.06.2022, <https://howardleague.org/John-Howard/>.
- İçel, Kayıhan, Suç Politikası, Kitap, Birinci Baskı, Ceza Yasası Hazırlanırken Uyulması Gereken On Altın Kural, Kitap Bölümü, Ceza Hukukunun Bir Geleceği Var Mıdır?, Kitap Bölümü, Roxin Claus, Çeviren Yener Ünver, Birinci Baskı, Kayıhan İçel, Ankara, Seçkin Yayınları, Yıl: 2006.
- İnan, Kemal, Bilgi Toplumuna Geçerken Teknolojik İşlevsizlik, 2 Baskı, Kitap, İstanbul, İletişim Yayıncılık, Yıl: 2019.
- İnce, Levent, Uygulamadan Yazışma Örnekleri İle İnfaz Hukuku, 1. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, Yıl: Temmuz 2022.

- Kafes, Veli, Hukukumuzda Şartla Salıverme ve Uygulamadaki Sorunlar, Kitap, Ankara, Adil Yayınevi, Yıl: 1998.
- Kalaycı, İrfan, Küresel Terör/İzm: Ekonomi Politikından Finans Politikine, Makale, Maliye Dergisi, Sayı: 176, Yıl: 2019.
- Kamer Vehbi Kadri, Cezaevi Sosyolojisi Açısından İşyurtları Faaliyetleri, Makale, Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Yıl: 2020, Sayı: 1.
- Kan, Celal Hakan, Türk İnfaz Hukukunda Şartla Salıverme Kavramı, Çevrimiçi, Yüksek Lisans Tezi, Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi, Erişim Tarihi: 07.03.2023, <https://tez.yok.gov.tr/Ulusaltezmerkezi/Tezsorgusonucyeni.jsp>.
- Kanar, Mehmet, Etimolojik Osmanlı Türkçesi Sözlüğü, Kitap, İstanbul, Derin Yayınları, Yıl: 2017.
- Karakehya, Hakan, 15. Türk Ceza Hukuku Günleri Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Tebliğler, Koşullu Salıverilmenin Amacı, Hukuki Niteliği Ve Koşullu Salıverilme Şartlarından Biri Olarak İyi Hal, Çevrimiçi, Makale, Erişim Tarihi: 05.10.2022, <https://cdn.istanbul.edu.tr/filehandler2.ashx?F=15.-Tchg-Tebliğ%Cc%86ler-.Pdf>.
- Kaşıkkara, Mustafa Serhat, Kaşıkkara Seher, Post-Modernizm ve Hukuk, Makale, Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Yıl: 2017, Cilt: 7, Sayı: 1.
- Kayatekin, Beyhan K, Türk Hukukunda Ölüm Cezası, Çevrimiçi, Makale, Erişim Tarihi: 05.03.2023, https://www5.tbmm.gov.tr/yayinlar/turk_hukukunda_olum_cezasi.pdf,
- Kayıhan, İçel, Suç Politikası, Ceza Hukukunun Avrupa Hukuk Kültürüne Katkısı, Birinci Baskı, Ankara, Seçkin Yayınları, Yıl: 2006.
- Kaymak, Muammer, Hegemonya Tartışmaları Işığında İngiliz ve Amerikan Hegomanyaları: Yönlendirici Hegomanyadan Kural Koyucu Hegomanyaya, Makale, Hacettepe Üniversitesi İktisadi Ve İdari İlimler Fakültesi Dergisi, Cilt: 34, Sayı: 1, Yıl: 2016.
- Kaynak, Aydın Furkan, 1858 Tarihli Ceza Kanunnamesi İle 1926 Tarihli Türk Ceza Kanunu'nun Foucaultçu Perspektiften Karşılaştırılması, Makale, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 24, Sayı: 1, Yıl: 2022.
- Kaynak, Mahir, İstihbarat Ve Terör Oyunları, Kitap, 1. Baskı, Profil Kitap, Yıl: 2021.
- Kerchove, Michel Van De, Réflexions Analytiques Sur Les Concepts De Dépénalisation Et De Décriminalisation, Çevrimiçi, Cairn.Info, Makale, Erişim Tarihi: 23.04.2022, <https://www.cairn.info/revue-interdisciplinaire-d-etudes-juridiques-1984-1-page-31.htm>
- Kidil, Fahrettin, Cezalandırmanın Amacı Ve “Umut Hakkı” Bağlamında Koşullu Salıverilme Yasakları, Makale, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Yıl: 2018, Sayı: 138, Cilt: 2018, Yıl: 2018.

- Kıvrak Rabia, Denetimli Serbestlik Hizmetleri Kapsamında Kamuya Yararlı Bir İşte Çalıştırma Yaptırımının Sosyo-Ekonomik Açından İncelenmesi (Denizli İli Örneği), Yüksek Lisans Tezi, Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi, Erişim Tarihi 29.01.2024, <https://tez.yok.gov.tr/Ulusaltezmerkezi/Tezsorgusonucyeni.jsp>
- Koca, Mahmut, Özel Af İle İnfaz Rejimine İlişkin Düzenlemelerin Özellikler (7242 Sayılı Kanun'la Değiştirilen İnfaz Kanunu'nun Geçici 6. Maddesinin Hukuki Niteliği Ve Anayasa Mahkemesinin Kararının Değerlendirilmesi), Çevrimiçi, Makale, Anayasa Yargısı, Yıl: 2021, Cilt: 38, Sayı: 1, Erişim Tarihi: 01.10.2023, Retrieved From <https://dergipark.org.tr/tr/pub/anayasayargisi/issue/63282/959934>.
- Koufos John, How Criminal Justice Reform Can Offer Employers A Labor Shortage Solution, Çevrimiçi, Makale, Erişim Tarihi: 29.01.2024, <https://www.thomsonreuters.com/en-us/posts/investigation-fraud-and-risk/second-chance-hiring-labor-shortage/>.
- Köroğlu, Hasan, Örgütlü Suçluluk Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele (4422 Sayılı Kanun) ve Cürüm İşlemek İçin Teşekkül Oluşturmak, Kitap, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, Yıl: 2001.
- Kurutay, Muhammet Ali, Demir Mehmet Ali, Dal Ali Kaan, Beyin Bilgisayar Bağlantısının Gelişim Süreci, Neuralink Mevcut Durum İncelemesi ve Gelecekteki Öngörüler, Makale, Uluslararası Batı Karadeniz Mühendislik Ve Fen Bilimleri Dergisi, Yıl; 2023, Cilt: 5, Sayı; 1.
- Küçüktaşdemir, Özgür, Aydınlanma ve Ceza Hukuku, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Yıl: 2014, Sayı: 113.
- Lyons, Lewis, Cezalandırmanın Tarihi, 1. Basım, İstanbul, Paris Yayınları, Yıl: 2018.
- Lyotard, Jean François, Postmodern Durum, Kitap, 3.Baskı, Ankara, Bilgesu Yayıncılık, Yıl: 2019.
- Maden, Mehmet, İnfaz Hukuku, Kitap, 1. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, Yıl: Kasım 2022.
- Maviş Volkan, Yoksulluk Ve Suç: Ceza Adaleti Üzerine Sınıfsal Bir Değerlendirme Sosyal Adaletsizlik Ve Ceza Hukukuna Yansımaları, Makale, Viraverita E Dergi, Yıl: 2021, Sayı: 14.
- Mecit, Kemal, İnfaz Hukuku, Kitap, 6. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, Yıl: Ağustos 2022. Müstecaplıoğlu, Özgür Esat, Kuantum Teknolojileri ve Gelecek, Çevrimiçi Broşür, Erişimtarihi:19.11.2023,<https://indico.truba.gov.tr/event/76/contributions/500/attachments/163/365/Ozguressatmüstecaplioglu.pdf>.
- Nuhoğlu, Özlem, Uluslararası Terör Ve Terörizm: Kavramsal Bir Tartışma, Çevrimiçi, Yüksek Lisans Tezi], Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı, Ulusal Tez Merkezi, Erişim Tarihi:_18.06.2023, <https://tez.yok.gov.tr/Ulusaltezmerkezi/Tezsorgusonucyeni.jsp>.

- Oder, Bertil Emrah, Popülizm, Anayasal Demokrasiler ve Yargı: Prof. Dr. Bertil Emrah Oder, Çevrimiçi, Bilim Akademisi, Erişim Tarihi: 16.04.2022, <https://www.youtube.com/watch?v=0qsm9ua7dqa&T=5495s>.
- Ortaylı, İlber, İlber Ortaylı ile Tarih Dersleri- 12. Bölüm- Harf Devrimi, Çevrimiçi, Youtube, Erişim Tarihi: 29.05.2022, <https://youtu.be/Eqztaxtiupc?Si=Unmq11fwgdm8ccqz>.
- Ortaylı, İlber, İmparatorluğun En Uzun Yüzyılı, Kitap, 49.Baskı, İstanbul, Kronik Yayınları, Yıl: Kasım 2019.
- Ortaylı, İlber, Kadı, Çevrimiçi, Ansiklopedi Bölümü, İslam Ansiklopedisi, Et. 23.03.2023, <https://islamansiklopedisi.org.tr/kadi#2-Osmanli-Devletinde-Kadi>.
- Oxford English Dictionary, Çevrimiçi, Erişim Tarihi: 23.03.2023, <https://ezproxy.mef.edu.tr:2313/view/entry/138071?rskey=Zfwhco&result=1#Eid>.
- Önder, Ali Rıza, Salıverme, Makale, Ankara Barosu Dergisi, Yıl: 1980, Sayı: 2.
- Özdemir Nuray, Cumhuriyet Dönemi Karayolu Politikası, Çevrimiçi. Doktora Tezi, Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi, Erişim Tarihi: 28.01.2024, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/Tezsorgusonucyeni.jsp>.
- Özdoğan, Mehmet, Neolitik Dönemi Yeniden Düşünmek, Çevrimiçi, Academia, Erişim Tarihi:29.05.2022, https://www.academia.edu/32093862/Neolitik_Do_Nemi_Yeniden_Du_S_U_Nmek_Pdf.
- Özer, Hazan Dicle, İngiltere'de Sosyal Hakları Ortaya Çıkaran Koşullar ve Pozitif Hukuka Yansımaları, Çevrimiçi, Yüksek Lisans Tezi, Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi, Erişim Tarihi: 28.07.2022, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/Tezsorgusonucyeni.jsps>.
- Özer, M. Halis, Klasik Dönem Osmanlı İktisat Düşüncesinde Sermaye Birikimine Bakış, Çevrimiçi, Makale, Akademik Bakış Dergisi- Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E Dergisi, Sayı: 40, Yıl: Ağustos 2014, Erişim Tarihi: 23.03.2023, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/382863>.
- Özgenç, Nuri Berkay, Türk Hukukunda Şartla Salıverilme Müessesesi, Kitap, Birinci Baskı.Adalet Yayınevi, Ankara, Yıl: Ocak 2021.
- Özgür, Mustafa, Kitap, 1. Baskı, İslam İnfaz Hukuku, Cinius Yayınları, Yıl: Kasım 2020.
- Özkazanç Alev, Biyo-Politik Çağda Suç ve Cezalandırma: Denetim Toplumunda Neo-Liberal Yönetimsellik, Çevrimiçi, Makale, Erişim Tarihi: 28.01.2024, https://www.academia.edu/6759272/Biyo_Politik_%C3%87a%C4%9fda_Su%C3%A7_Ve_Cezaland%C4%B1rma.

- Öztürk, Mustafa Ve Akgün Bilgin, Antikçağ'dan Günümüze İnfaz Hukuku Tarihi, Ankara, Yetkin Yayınları, Yıl: 2022.
- Rolian, Campbell, Daniel E. Lieberman ve Benedikt Hallgrimsson, The Coevolution Of Human Handsand Feet, Makale, Evolution, Haziran 2010,
- Sağiroğlu, Mustafa, Geçmişten Bugüne Tüm Yönleriyle Ceza İnfaz Sistemi, Kitap, Ankara, Yetkin Yayınları, Yıl: 2021.
- Selik Mehmet, Marksist Değer Teorisi, Çevrimiçi Kitap, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları: 484 100. Doğum Yılında Atatürk'e Armağan Dizisi: 26, Erişim Tarihi: 28.01.2023, <https://Dspace.Ankara.Edu.Tr/Xmlui/Bitstream/Handle/20.500.12575/12502/Marksist%20de%20C4%9fer%20teorisi.Pdf?Sequence=1&Isallowed=Y>
- Sözüer, Adem, Türk Ceza Hukuku Reformu: Dünü, Bugünü Ve Yarını, Dergi, D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Durmuş Tezcan'a Armağan, Yıl: 2019, Cilt: 21, Özel Sayı.
- Sümer, Arif Emre, Örgütlü Suçlar İçin Öngörülen İnfaz Rejimine İlişkin Ayrıksı Düzenlemelerin Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında Değerlendirilmesi, Makale, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Yıl: 2022, Cilt: 30, Sayı: 2.
- Şahin Levent, Türkiye İşgücü Piyasasının Yapısal Özellikleri, Makale, Journal Of Social Policy Confenences, Yıl: Ocak 2011, Sayı: 53, Sayfa 543-575, 562.
- Şen, Ersan ve Beyza Başer Berkün, Koşullu Salıverilme Denetimli Serbestlik ve Ceza İnfaz Sorunları, Kitap, 5. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, Yıl: Eylül 2022.
- Şimşek, Mehmet Emin, Moderniteden Postmoderniteye Uzanan Bir Köprü: Zygmunt Bauman, Çevrimiçi, Yüksek Lisans Tezi, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi, Erişim Tarihi: 30.05.2022, <https://Tez.Yok.Gov.Tr/Ulusaltezmerkezi/Tezsorgusonucyeni.Jsp>.
- Şirin, Tolga, Özgürlük ve Güvenlik Hakkı Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru El Kitapları Serisi-1, Çevrimiçi, Kitap, Avrupa Konseyi Ankara Program Ofisi, Yıl: 2018, Erişim Tarihi: 13.03.2023, https://Www.Anayasa.Gov.Tr/Media/3544/01_Ozgurluk_Guvenlik_Hakki.Pdf.
- Tarhan, Belgin Büyükbuğa, Anarko Kapitalizm Üzerine İkinci İnceleme: Piyasa Anarşizminde Güvenlik Ve Hukuk Hizmetleri, Çevrimiçi, Makale, Liberal Düşünce, Sayı: 89, Yıl: Kış 2018, Erişim Tarihi: 16.04.2023, <https://Dergipark.Org.Tr/Tr/Download/Article-File/655471>.
- Taş. Mahir, Menderes Döneminin Ekonomi Politikası ve 1958 İstikrar Programı, Çevrimiçi, Makale, Mevzuat Dergisi, Yıl: Nisan 2004, Sayı: 76, <https://Www.Mevzuatdergisi.Com/2004/04a/02.Htm>.

- Tekin, Murat, Dünya Tarihi'nde İlk Şehir ve Şehir Devletinin Ortaya Çıkışı Ve Gelişimi, Makale, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, Cilt: 12, Sayı: 2.
- Tunç, Bilal, Türk Anayasa Tarihinde 1961 Anayasası'nın Yeri ve Önemi, Çevrimiçi, Makale, Karadeniz Araştırmaları, Cilt: 17, Sayı: 67, Erişim Tarihi: 03.04.2023, <https://Dergipark.Org.Tr/Tr/Pub/Karadearas/Issue/68577/1075093>.
- Türk Dil Kurumu, Güncel Türkçe Sözlük, Çevrimiçi, Erişim Tarihi: 15.03.2023, Sozluk.Gov.Tr.
- Uygun, Oktay, Demokrasi Tarihsel Siyasal ve Felsefi Boyutlar, 4. Baskı, Kitap, On İki Levha Yayınları, Y. 2020.
- Yalçın, Serhan, Soğuk Savaş Sonrası Uluslararası Terörizmin Dönüşümü ve Terörizmle Mücadele, Makale, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı: 4, Yıl: 2.
- Yenidünya, Ahmet Caner, Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda Şartlı Salıverme, Kitap, 1. Baskı Legal Yayıncılık, Yıl: Eylül 2002.
- Yerdelen, Erdal, Türk Ceza Hukuku Yaptırımları ve İnfazı, Kitap, 2. Baskı Ankara, Adalet Yayınevi, Yıl: Temmuz 2022.
- Yetkin, Erdi, Vinter Ve Diğerleri V. Birleşik Krallık Davasından Günümüze İndirilemez Müebbet Hapis Cezası Ve Umut Hakkı, Makale, İzmir Barosu Dergisi, Yıl: Eylül 2019, Sayı:3.
- Yildiz, Mustafa Nazif, Cezanın Amacı Bakımından Koşullu Salıverilme, Çevrimiçi, Yüksek Lisans Tezi Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi, Erişim Tarihi:17.09.2022, <https://Tez.Yok.Gov.Tr/Ulusaltezmerkezi/Tezsorgusonucyeni.Jsp>.
- Yılmaz, Hasan, Geleneksel Bürokrasinin İlk İzleri: Malatya Arslantepe, Makale, Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl: 2021, Cilt: 31, Sayı: 2, S. 795- 806/802.
- Yılmaz, Onur, Franz Kafka'nın Dava Adlı Eseri Bağlamında Siber Gözetim ve Birey, Makale, Rumelide Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi, Yıl: Kası 2020.
- Yumak, Semih, Karşılaştırmalı Hukuk ve Türk Hukukunda Hükümlüyü Topluma Yeniden Kazandırmak Bağlamında Salıverilmeye Hazırlık, Geçiş Sürecinin Yönetimi ve Koşullu Salıverilme, Makale, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Yıl: 17 Nisan 2014, Sayı: 17,
- Yücel, Mustafa Tören, Yeni Türk Ceza Siyaseti, Kitap, İmge Kitabevi, Yıl: 2011. Tck Tasarısı Üzerine Notlar, Çevrimiçi, Makale, Türk Ceza Kanunu Reformu İkinci Kitap Makaleler, Görüşler, Raporlar, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 1. Baskı, Yıl: Eylül 2004, Erişim Tarihi: 03.04.2023, [Http://Tbbyayinlari.Barobirlik.Org.Tr/Tbbbooks/Tck_Reformu2.Pdf](http://Tbbyayinlari.Barobirlik.Org.Tr/Tbbbooks/Tck_Reformu2.Pdf).

Yükselbaba, Ülker, Postmodernizm ve Hukuk, Makale, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Yıl: 2016, Cilt: 74, Sayı: 1, S. 139- 156/139 ve 140.

Yargi Kararları

Anayasa Mahkemesi, 01.11.2006 Tarih ve 2006/139 Esas ve 2006/102 Karar Sayılı Kararı.

Anayasa Mahkemesi, (Aym, E.2020/53, K.2021/55, 14/07/2021, § 176), Çevrimiçi, Erişim Tarihi: 05.09.2022, [Https://Kararlarbilgibankasi.Anayasa.Gov.Tr](https://Kararlarbilgibankasi.Anayasa.Gov.Tr).

Anayasa Mahkemesi, (Günay Okan, B. No: 2013/8114, 17/9/2014, § ...), Çevrimiçi, Erişim Tarihi: 04.09.2022, [Https://Kararlarbilgibankasi.Anayasa.Gov.Tr](https://Kararlarbilgibankasi.Anayasa.Gov.Tr).

Anayasa Mahkemesi, (Metin Durmaz, B. No: 2013/7764, 25/3/2015, § ...), Çevrimiçi, Erişim Tarihi: 05.09.2022, [Https://Kararlarbilgibankasi.Anayasa.Gov.Tr](https://Kararlarbilgibankasi.Anayasa.Gov.Tr)

Anayasa Mahkemesi, (Muhammed Sıraç Bozkurt, B. No: 2016/7271, 24/10/2019, § ...), Çevrimiçi, Erişim Tarihi: 05.09.2022, [Https://Kararlarbilgibankasi.Anayasa.Gov.Tr](https://Kararlarbilgibankasi.Anayasa.Gov.Tr).

Anayasa Mahkemesi, (Mustafa Takyan [Gk], B. No: 2020/27974, 15/12/2021, § ...), Çevrimiçi, Erişim Tarihi: 04.09.2022, [Https://Kararlarbilgibankasi.Anayasa.Gov.Tr](https://Kararlarbilgibankasi.Anayasa.Gov.Tr).

Anayasa Mahkemesi, 2001/4 Esas ve 2001/332 Karar ve 18.07.2001 Tarihli Kararı.

Anayasa Mahkemesi, 2020/44 Esas 2020/41 Karar ve 17/7/2020 Tarihli Kararı, Çevrimiçi, Erişim Tarihi: 16.03.2023, [Https://Normkararlarbilgibankasi.Anayasa.Gov.Tr/Ara?Esasno=2020%2f44](https://Normkararlarbilgibankasi.Anayasa.Gov.Tr/Ara?Esasno=2020%2f44).

Anayasa Mahkemesi, Çevrimiçi, 1992/43 Esas ve 1992/49 Karar ve 21.10.1992 Tarihli Kararı, Erişimtarihi:16.03.2023,[Https://Normkararlarbilgibankasi.Anayasa.Gov.Tr/Ara?Esasno=2020%2f44](https://Normkararlarbilgibankasi.Anayasa.Gov.Tr/Ara?Esasno=2020%2f44).

Anayasa Mahkemesi, 2002/156 Esas ve 2004/98 Karar Sayı ve 14/07/2004 Tarihli Kararı.

Anayasa Mahkemesi, 2002/99 Esas ve 2002/51 Karar Sayı ve 28.05.2002 Tarihli Kararı.

Hudoc European Court Of Human Of Rights, (Gerger/Türkiye, B. No. 24919/94, 8/7/1999, § 69), Çevrimiçi, Erişim Tarihi: 05.09.2022.

Hudoc European Court Of Human Of Rights, (Grava/İtalya, B. No:43522/98, 10/7/2003, §§ 31-46), Çevrimiçi, Erişim Tarihi: 05.09.2022.

Hudoc European Court Of Human Of Rights, (Pezone/İtalya, B. No: 42098/98, [Https://Www.Echr.Coe.Int/](https://Www.Echr.Coe.Int/), 18/12/2003, §§ 31-38), Çevrimiçi, Erişim Tarihi: 05.09.2022.

Hudoc European Court Of Human Of Rights, (Şahin Karataş/Türkiye, B. No: 16110/03, 17/6/2008), Çevrimiçi, Erişim Tarihi: 05.09.2022.

Yargıtay 1. Ceza Dairesi, 2008/11042 Esas ve 2009/458 Karar Sayı ve 09.02.2009 Tarihli Kararı.

- Yargıtay 1. Ceza Dairesi, 2019/3614 Esas ve 2021/5910 Karar Sayı ve 02.04.2021 Tarihli Kararı.
- Yargıtay 5. Ceza Dairesi, 1990/751 Esas ve 1990/2275 Karar Sayı ve 30.04.1990 Tarihli Kararı.
- Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 01.05.2001 Tarih ve 2001/1-69 Esas ve 2001/74 Karar Sayılı Kararı.
- Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 1985/268 Esas ve 1985/361 Karar Sayı ve 18.11.1985 Tarihli Kararı.
- Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 1991/6-230 Esas Ve 1991/261 Karar Sayı ve 07.10.1991 Tarihli Kararı.
- Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 2007/10-71 Esas ve 2007/98 Karar Sayı ve 17.04.2007 Tarihli Kararı.
- Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 2007/8-113 Esas ve 2007/127 Karar Sayı ve 05.06.2007 Tarihli Kararı
- Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 2010/11-236 Esas ve 2010/23318 Karar Sayı ve 07.12.2010 Tarihli Kararı.
- Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 2011/4-217 Esas ve 2011/244 Karar Sayı ve 06.12.2011. Tarihli Kararı.